

**LGBTT BİREYLERİN ATAERKİLLİK VE HEGEMONYA
DENEYİMLERİNİN ÇÖZÜMLENMESİ:
ESKİŞEHİR**

Merve YILMAZBİLEK

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sosyoloji Anabilim Dalı
Danışman: Yar. Doç. Dr. Nadide KARKINER**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ağustos,2012**

İçindekiler

	<u>Sayfa</u>
Jüri ve Enstitü Onayı	iii
Öz	iv
Abstract	v
Etik Kurallara Uygunluk Beyannamesi	vi
Önsöz	vii
Özgeçmiş	viii
1. Giriş.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	1
1.2. Araştırmanın Önemi	3
1.3. Araştırmanın Sınırları.....	4
1.4. Araştırmada Yer alan Kavramların Tanımlanması	4
2.Heteroseksüelliğin Meşrutiyyetini Sağlama ve Sürdürme Çabaları	22
2.1.LGBTT Bireylerin İktidar-Hegemonya Mekanizmaları Tarafından Dışlanması	22
2.1.1.Evlilik ve aile kurumlarınca yeniden üretilen ataerkillik için tehdit olarak görülen LGBTT bireyler	33
2.1.2.İktidar sistemi olarak ailenin ürettiği homofobik/transfobik özellikler.....	42
2.2.Heteroseksüelliğin LGBTT Bireylere İhtiyacı: LGBTT Bireylerin Ataerkilliğe Hizmeti	50
2.3.LGBTT Bireyler Üzerinde Kurulan Fantaziler ve Toplumun İkiyüzlülüğü	54
2.3.1.Politik baskı altına alma eylemi olarak LGBTT bireylere uygulanan tecavüz.....	58
2.4.LGBTT Bireylerin Günlük Yaşamlarının Betimlenmesi.....	61

2.4.1.LGBTT bireylerin kendilerini saklama ihtiyacı, görünmezlikleri ve kullandıkları direnme mekanizmaları	61
2.4.2.LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri ataerkil yapıya meydan okuyan sadece siyasi bir mücadele mi?	68
2.5.Gerçeklik: Gerçek Kadın -Gerçek Erkek Bağlamında Gerçek Yapan Ne Sorunsalı	72
2.5.1.Aşk nesnesi cinsiyet ayrımıyla mı ilgili?	77
2.6.Kadın ve LGBTT Bireyler Bir Alt Kültür Olarak Birlikte Değerlendirilebilir mi?	81
3. Yöntem.....	89
3.1. Araştırmanın Yöntemi	89
3.2. Araştırmanın Örneklemi.....	94
3.3. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği.....	98
3.4. Araştırma Verilerinin Analizi ve Değerlendirilmesi	99
4.Bulgular	101
4.1.LGBTT Bireylerin Demografik Özellikleri ve Genel Bir Değerlendirme	101
4.1.1.LGBTT bireylerin demografik özellikleri	101
4.1.2.LGBTT bireylere yönelik genel bir değerlendirme.....	102
4.2.LGBTT lerin İktidar-Hegemonya Mekanizmaları Tarafından Dışlanması	106
4.2.1.Dışlanmanın kaynakları	106
4.2.2.Ataerkillik için tehdit olarak algılanan LGBTT bireyler	108
4.2.3.LGBTT bireylere uygulanan şiddet.....	110
4.2.4.LGBTT bireylerin aile ve evlilik değerlendirmeleri.....	117
4.2.5.LGBTT bireylerin ahlâk kavramı değerlendirmeleri	144
4.3.Kadın Erkek Tanımları, Roller ve Gerçeklik.....	153
4.3.1.Biyolojik cinsiyetler referans alınarak yapılan kadın erkek tanımlamaları	153
4.3.2.Kadın-erkek olmak, hissetmek ve gerçeklik değerlendirmesi	156

4.3.3.Aşk ve cinsiyetin LGBTT bireylerce değerlendirilmesi	158
4.4.LGBTT Bireylerin Günlük Yaşamlarının Betimlenmesi	162
4.4.1.LGBTT bireylerin kendilerini saklama ihtiyacı, görünmezlikleri ve homofobiden-transfobiden etkilenişleri Betimlenmesi	162
4.4.2.LGBTT bireylerin mekânların tutumlarını değerlendirişi	171
4.5.LGBTT Bireyler Açısından Queer Teori, Feminizm ve Mücadele.....	174
5.Sonuç, Tartışma ve Öneriler	183
Kaynakça	191

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Merve YILMAZBİLEK'in, "Lgbtt Bireylerin Ataerkillik ve Hegemonya Deneyimlerinin Çözümlemesi: Eskişehir" başlıklı tezi 09 Ağustos 2012 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan Sosyoloji Anabilim Dalında, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yard.Doç.Dr.Nadide KARKINER
Üye : Doç.Dr.İncilay CANGÖZ
Üye : Yard.Doç.Dr.Ayşın K. TURHANOĞLU

Prof.Dr.B.Zafer ERDOĞAN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yüksek Lisans Tez Özü

LGBTT BİREYLERİN ATAERKİLLİK VE HEGEMONYA DENEYİMLERİNİN ÇÖZÜMLENMESİ: ESKİŞEHİR

Merve YILMAZBİLEK

Sosyoloji Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran,2012

Danışman: Yar. Doç.Dr. Nadide Karkıner

Bu çalışma, Eskişehir'deki LGBTT bireylerin ataerkillikle bağlantılı olarak günlük yaşam betimlemelerinden oluşmaktadır. Ataerkil sistemin, heteroseksist bir kurum olan aile kurumunca nasıl içselleştirildiği, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet inşalarının ne şekilde gerçekleştiği çalışmada araştırılan konulardandır. Ataerkil sistemin bireyler üzerinde kurduğu hegemonya ile bağlantılı olarak LGBTT bireyleri dışlama ve ötekileştirme politikalarının, ahlak anlayışının hem heteroseksüeller hem de LGBTT bireyler tarafından nasıl algılandığı çalışma boyunca tartışılmakta, homofobi/transfobi ve bunun bir sonucu olan nefret suçlarıyla ilişkilendirilmektedir. Çalışma boyunca gerçekleştirilen tartışmalar, feminizmin daha çok radikal ve postmodern feminist bakış açılarından hareket edilerek ataerkillik, zorunlu heteroseksüellik, tecavüz, özel olan politiktir, ikili kategori oluşumları, cinsiyet ve cinsellik inşaları gibi konular üzerinde önemle durulmuştur. Çalışmada feminist yöntemin tercih edilmesinin en büyük nedeni de LGBTT bireylere cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerinden dolayı uygulanan ötekileştirme politikalarının, politik bir hareket olan hem teori hem pratiğin iç içe geçtiği bir yöntemle en iyi biçimde analiz edilebileceğinin düşünülmesidir. Çalışma boyunca elde edilen bulgular, LGBTT bireylerin büyük çoğunluğunun ataerkillik ve mücadele konusunda hassas olmasına rağmen, travesti/trans ve lezbiyen bireylerin bir kısmının ataerkil değerleri içselleştirdiği, LGBTT mücadelesinde umutsuz olduklarını gösterir.

Anahtar Kelimeler: cinsiyet, toplumsal cinsiyet, LGBTT, ötekileştirme, ataerkillik, feminizm, ahlak, mücadele

Abstract

THE ANALYSIS OF PATRIARCHY AND HEGEMONY EXPERIENCES OF LGBTT INDIVIDUALS: ESKİŞEHİR

Merve YILMAZBİLEK

Department of Sociology

Anadolu University Graduate School of Social Sciences, June, 2012

Adviser: Assist. Prof. Dr. Nadide Karkıner

This study is about the descriptions of daily life and life experiences of LGBTT individuals related with patriarchy in Eskişehir. It is searched how the family as a heterosexist institution internalizes the patriarchal system and how the forms gender construction is realized in society. In this study, it is discussed how the exclusion of LGBTT individuals, the politics of marginalization and the moral understanding patriarchal system related with hegemony has been perceived by LGBTT individuals. This discussion is firmly related with hatred murders as a result of homophobia/transphobia. Throughout the study, patriarchy, the obligatory of heterosexuality, rape, the private is politics, the formations of binary categories, the construction of sex and sexuality have all discussed within the perspectives and methods of radical and postmodern feminisms. The data achieved in this study could be summarized below; although most of the LGBTT individuals are sensitive to patriarchy and LGBTT movement, travesty/trans and lesbian individuals internalize the patriarchal values and quit from LGBTT movement because of low expectations.

Keywords: sexuality, gender, LGBTT, marginalization, patriarchy, feminism, morality, struggle

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tez/proje çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim.

Her hangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Merve YILMAZBİLEK

Önsöz

Toplumda ataerkillikle bağlantılı olarak yaşam hakları ellerinden alınan, dışlanan, ötekileştirilen LGBTT bireylere yönelik olarak yapılan alan araştırması, LGBTT bireylerin günlük yaşamlarına dâhil olan her konuda nasıl deneyimler yaşadıklarını anlamaya yönelik bir şekilde ilerlemiştir. Bu çalışma ataerkillikle bağlantılı olarak belli rollerin, kategorilerin ve öğretilerin nasıl içselleştirildiğini gösterirken, LGBTT bireyleri dışlayan toplumun ve sözde heteroseksizmi savunan kesimin ikiyüzlülüğünü de gözler önüne serecektir. LGBTT bireyleri anlamaya yönelik olarak bu konuyu seçmemde en büyük etken; ataerkillik tarafından kadınlara uygulanan ikincilleştirme politikasının LGBTT bireylere de uygulanmasıdır. Feminist bir kadın olarak LGBTT bireylerle ortak zeminimizin olduğunu düşünmem, birlikte sesimizin daha gür çıkacağına dair beni umutlandırmaktadır.

Öncelikle bu konuyu çalışmamı kabul eden, beni fikirleriyle yönlendiren, telefonlarımdan ve maillerimden bıkmadan büyük bir sabırla beni dinleyen, bana saatlerce vakit ayırıp çalışma boyunca düzgün bir şekilde ilerlememi sağlayan yönlendirmelerde bulunan ve neşeli kahkahalarını ortamdaki eksik etmeden beni güler yüzüyle karşılayan sevgili hocam ve danışmanım Yar. Doç.Dr. Nadide Karkıner'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Veri analizi hakkındaki paylaşımları, yönlendirmeleri ve ilgisinden dolayı değerli hocam Yar. Doç.Dr. Oya Beklan Çetin'e çok teşekkür ediyorum. Değerli jüri üyelerimden Doç.Dr. İncilay Cangöz'e ve Yar. Doç.Dr. Ayşin K. Turhanoğlu'na bana katkıda bulunan değerli yorumlarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum. Araştırmanın gerçekleşmesine önemli katkılarda bulunan, beni yönlendiren, samimiyetleri, güler yüzleri ve dostluklarıyla bana evlerini açan, vakit ayıran tüm LGBTT arkadaşlara gönülden teşekkürlerimi sunuyorum, onlar olmasa bu çalışma asla gerçekleşmezdi. Seçtiğim konuda beni her zaman destekleyen, maddi manevi her şekilde yanımda olan aileme özellikle de anneciğime sonsuz sevgisinden ve ilgisinden dolayı teşekkür ediyorum. Ayrıca beni kırmayarak iki görüşmemde yanımda olan, manevi desteğini esirgemeyen bölüm arkadaşım Kadir Berk'e ve beni kuaföre götürerek anahtar kişilerle tanışmamı sağlayan sevgili Nur'a da çok teşekkür ediyorum.

1.Giriş

1.1.Araştırmanın Amacı

Egemen olan heteroseksüelliğin dışında kalan ve dolayısıyla ötekileştirilen cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerine sahip LGBTT bireylerin kamusal ve özel alanda yaşadıkları deneyimlerin anlaşılması; hegemonyanın, ataerkilliğin ve yeniden üretim sistemlerinin işleyişini ortaya çıkarır. Toplumda egemen kabul edilenden farklı ve azınlık olduğu için LGBTT bireylere yönelik şiddet ve nefret homofobi/transfobi adı altında kendini göstermekte ve her geçen gün biraz daha artmaktadır. LGBTT bireylerin yaşama haklarını ellerinden alan ve sınırlı alanlar içinde hareket etmelerine izin veren bu sistem, aile kurumunca yeniden üretilip, bireylerce içselleştirilerek, sorunsuz bir şekilde devam ettirilmektedir. Sistem tarafından dışlanan ve en çok acıyı çeken LGBTT bireylerin bile zaman zaman ataerkil sistemin uygulamalarını devam ettirmeleri, içselleştirme mekanizmasının nasıl sorunsuz bir şekilde gerçekleştirildiğinin en açık örneğidir. Derinlemesine görüşmeler sırasında LGBTT bireylerin ataerkilliği aile kurumunca ister istemez nasıl içselleştirdikleri Ferhat'ın şu sözleriyle anlam bulmaktadır:

Ataerkil bir toplumda yetiştiriliyorsun ve sen bir erkeksin ailene göre, pohpohlanıyorsun “aman oğlum aman” oğlum diye. Daha sonra kendini kabulleniyorsun, kabullendikten sonra bazı şeylerin farkına, bilincine varıyorsun. Ama duygusal ilişkilerde aynı evdeysen, daha öncesinde yetiştirilmiş iki tane erkek var ve güçlü bir şekilde yetiştirilmiş, bir güç çatışması ister istemez çıkıyor. Bu içsel bir şey tamamen; çünkü hani yetiştirilmekten dolayı geliyor. Bazı aileler belki öyle yetiştirmiyor, daha anlayışlı yetişiyorlar belki. Ama benim yetiştiğim ailede evin tek erkek çocuğuydum, iki kızdan sonra gelen bir erkek çocuksun, babamdan bir fiske dahi yemedim, annem bana hiç vurmamıştır çocukken dahi. Çok pohpohlanan el bebek gül bebek büyüyen, “sen erkeksin bir tabak daha ye, güçlüsün, koşturursun” şöyle böyle şey yapan bir ailede büyüdüm (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs 2012).

Bu bağlamda, LGBTT bireylerin ataerkilliğin dayatmalarını nasıl devam ettirdiklerini ya da onunla nasıl mücadele ettiklerini, toplumsal düzen hakkında neler düşündüklerini, günlük yaşam deneyimlerini anlamak çalışmanın en önemli amaçlarından.

Çalışmada kullanılan feminist yaklaşımlarla da paralel olarak “toplumu daha eşitlikçi hale getirmek nasıl mümkündür, sosyal gerçekliğin dönüştürülmesi ve değiştirilmesinde araştırmacının rolü ne olmalıdır gibi sorulara cevap ararken, antipozitivist, antipatriarkal bir yol izler (Kümbetoğlu, 2005: 60)” düşüncesine de uyularak, LGBTT mücadelesinde nasıl bir yol izlenmeli, neler yapılmalı sorularına cevap aramak da bu araştırmanın amaçlarından.

Feminizm ve postmodernizm, araştırmanın politik yönlerine dikkat çekilmesini sağlayan iki bakış açısıdır. Birincisi, araştırmada iktidarın rolünü, özellikle de araştırmacı ile araştırılan arasındaki geleneksel hiyerarşik ilişkilerde iktidarın rolünü vurgular. Eleştirel yaklaşım ve bazı sınıf, ırk, etnik araştırma türlerinde olduğu gibi feminizm de özgürleştirmeyi kendine amaç edinir (Punch, 2005: 134).

Bu çalışmayı gerçekleştirmedeki en önemli amaçlardan biri de LGBTT bireyleri sindirmeye yönelik bireysel bile olsa her tavırda, politik bir amaç olduğunun farkına varılmasının sağlanmasıdır. Çalışmanın içerisinde değinilen tecavüz olayı, bireysel bir şeymiş gibi görünmesine rağmen, toplumsal bir meseledir ve LGBTT bireyleri sindirmeyi, susturmayı hedef alan erkek egemenliğinin politik bir meselesidir. Ezen ve ezilen arasında dolayısıyla bir iktidar ilişkisi vardır ve bu ilişki LGBTT bireylerin özgürlüğünü, yaşam haklarını ellerinden almaktadır. Feminizm, kadın özgürleşmesini kendine amaç edindiği gibi, bu çalışmada başlıca bir amaç da LGBTT özgürleşmesine katkıda bulunabilmektir.

Çalışmada gerçekleştirilen araştırma; amacına göre bir sınıflandırma yaptığımızda betimleyici, zamana göre ise kesitsel araştırma türüne girmektedir.

Betimleyici araştırmalar, ilgi duyulan konu ya da etkinliklerin bir betimlemesini, tasvirini elde etmeyi amaçlayan araştırmalardır. Bu araştırma tipinde çalışılan olgu ya da örneklem hakkında elde edilen veriler betimlenerek temel özellikleri tasvir edilir... Bir olgunun ya da örneklemin

belirli bir zamandaki halini gözlemlemeyi içeren araştırmalar kesitsel araştırmalar olarak adlandırılır (Gönç Şavran, 2011: 123).

Bu çalışma; LGBTT bireylerin günlük yaşam deneyimlerini betimlerken; ataerkillik, cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleri ile buna bağlı birçok konu hakkındaki düşünce ve anlamlandırmalarının derinlemesine anlaşılmasını sağlar. Başka bir ifadeyle bu çalışmanın amacı, sadece egemen olandan farklı oldukları için dışlanan, şiddete ve nefrete maruz kalan, hayatta kalabilmek için tüm bunlarla mücadele etmeleri gereken LGBTT bireylerin neler hissettiğini, neler yaşadığını anlamak, kendilerinden dinlemek ve bu mücadeleye bir katkıda bulunabilmektir.

1.2.Araştırmanın Önemi

Araştırma, ataerkil sistemin bireylerin yaşamında ne derece etkili ve içselleştirilmiş bir yapıya sahip olduğunu görmek, LGBTT bireylerin bu sistem içerisine hangi noktalarda dâhil olup hangi noktalarda ayrıştıklarını görmek açısından önemlidir. Buna ilaveten, toplumsal cinsiyetin biyolojik cinsiyet referans alınarak inşa edilen bir yapı olduğunu, kadınlık-erkeklik rolleri ve kendini bu kategorilere ait hissedip hissetmemenin LGBTT bireylerce değerlendirilişini anlamak da önemli bir noktayı oluşturmaktadır.

Heteroseksizm ve ataerkilliğin iktidarını arttırmak ve devamlılığını sağlamak amacıyla insanların hissettiklerine bakılmaksızın toplumsal olarak üzerlerine yüklenmiş bir takım değerler ve bunların dışında kalanlara yönelik ötekileştirme politikaları ortaya bir mücadele zemininin çıkmasına neden olmuştur. Bu açıdan çalışma, ataerkil sistemin dayatmalarına tamamen karşı, feminist bir yöntem izlerken, LGBTT mücadelesine en azından LGBTT bireylerin kendilerini ifade etme imkânı buldukları bir ortam sağlamasından dolayı katkıda bulunmaktadır.

LGBTT bireyleri konu alan akademik çalışmaların Türkiye’de sayıca az olması, bu konuyla ilgili kaynak sıkıntısını beraberinde getirirken, çok önemli bir alanın gözden kaçırıldığını da gösterir. LGBTT konusunda akademik alanda kaynak sıkıntısı olduğunu göz önüne aldığımızda, bu çalışmanın, referans gösterilebilecek bir kaynak olması son derece önemlidir. Bununla birlikte, çalışmanın; Eskişehir’deki LGBTT bireyleri konu edinen ilk tez çalışması olması da öncü çalışmalardan biri olduğunun göstergesidir

1.3.Araştırmanın Sınırları

Çalışmanın alan araştırması bölümü, Eskişehir’de yaşayan LGBTT bireylerle gerçekleştirilmiştir. “Araştırmanın kapsamının ve sınırlılıklarının ifade edilmesi, araştırmanın sınırlarının çizilmesi, araştırmanın neleri içerdiğinin ve neleri içermediğinin belirlenmesi anlamına gelir (Gönç Şavran, 2011: 109)”.Bu nedenle çalışmanın içeriğinin net bir şekilde anlaşılması için öncelikle LGBTT bireylerin çalışmaya ne ölçüde dâhil olduklarını belirtmek faydalı olacaktır.

Çalışmanın içeriği gereğince transseksüel bireylerin de örnekleme dâhil edilmesi planlanmıştır; fakat yapılan araştırmalar sonucunda Eskişehir’de sadece bir transseksüel birey olduğu, onun da seks işçiliği yaptığı zamanlarda tanıdığı biri tarafından tehdit edildiğinden dolayı başka bir şehre taşındığı öğrenilmiştir. Bu yüzden transseksüel bireylerle görüşmeler yapılamamıştır. Biseksüel bireyler araştırmanın başından beri çalışmaya dâhil değildir. Bunun nedeni bifobi değil, aksine biseksüellerin hem heteroseksüel deneyim hem de LGBTT cinsel yönelim deneyimleri yaşadıklarından daha karmaşık bir deneyim sistemine dâhil olmalarıdır. İkisi içerisinde de yer alma, en azından heteroseksüel ilişkiler yaşadıkları dönemde LGBTT dışlanmışlıklarını yaşamayacakları anlamına geldiğinden, toplu bir değerlendirme yapılan bir konuda temsil ediş açısından eksik bir takım noktalar bırakacaktır. Dolayısıyla biseksüel bireylerin yaşadıkları başlı başına bir araştırma konusu olup, daha detaylı bir şekilde değerlendirilmelidir. Yine de LGBTT bireylerden bahseden ve bu şekilde bir adlandırması olan bir çalışmada biseksüel bir bireyin de görüşlerini ifade edebilmesi benim için önemli olduğundan, derinlemesine görüşmelerden biri de bir biseksüel bireyle gerçekleştirilmiştir.

1.4.Araştırmada Yer Alan Kavramların Tanımlanması

1.4.1.Cinsiyet

Bebeğin cinsel organının daha anne karnındayken tespit edilmesiyle birlikte biyolojik olarak kadın ve erkek ikililiği çerçevesinde yapılan nitelemelerden her biridir. Berghan’ın da vurguladığı gibi “biyolojik determinist yaklaşım, insanları biyolojik özelliklerine göre kadın ve erkek olarak iki temel kategoriye ayırır ve onların toplumsal yaşamdaki konum ve rollerini bu biyolojik temelle meşrulaştırır (Berghan, 2011: 142)”.

İkili cinsiyet kategorisi en başta nötrken, birbirinden farksız halde bulunan iki temel kategoriyken, birbirinden farklılaştırılarak sunulmasıyla toplumsal cinsiyet rollerinin yüklenmesi için son derece uygun kategoriler haline almaktadır. Cinsiyet, Foucault'nun “ cinsiyet, bedenleri, onların maddiliklerini, kuvvetlerini, enerjilerini, duyumlarını ve hazlarını denetimi altına alan iktidarın örgütlediği bir cinsellik konuşlanmasındaki en spekülatif, en ideal ve en içsel ögedir (Grosz, 2011: 17)” ifadesinde ise iktidarla ilişkisi bağlamında ele alınmakta ve aslında cinsellikle ayırt edilen ya da cinselliğin sonucu olan bir kavram olarak tanımlanmaktadır.

1.4.2. Toplumsal cinsiyet

İki biyolojik cinsiyet kategorisine, toplum tarafından farklı rollerin atfedilmesiyle oluşmaktadır. Bir anlamda kadınlık ve erkeklik tanımlamalarının içerisinde dolduran oluşumu anlatmak için kullanılan bir kavramdır. “Biyolojik cinsiyetten farklı olarak, kadınla erkeğin sosyal ve kültürel açıdan tanımlanmasını, toplumların bu iki cinsi birbirinden ayırt etme biçimini, onlara verdiği toplumsal rolleri anlatmak için kullanılan bir kavramdır (Ecevit, 2011: 4)”.

İnsanların cinsel organlarına bakılarak yapılan kadın ve erkek nitelmesi, kadınlık ve erkeklik rolleri olarak nitelenen toplumsal cinsiyeti de beraberinde getirmektedir. Butler'dan da hareketle “toplumsal cinsiyetin, cinsiyetin performansı (Grosz, 2011: 17)” olduğunu söylemek, toplumun bünyesindeki bireylerden cinsiyetlerine doğal biçimde ait olduğu söylenen rolleri uygulaması beklendiğinden yerinde bir ifade olacaktır. Oysa eleştirdiğimiz ve üzerine basa basa vurguladığımız, doğal olarak nitelenen bu rollerin biyolojik cinsiyetle birlikte gelmediği, toplum içerisinde öğrenilerek, inşa edilen bir takım değerlerin içselleştirilmesi sonucuyla kalıplar haline geldiğidir.

1.4.3. Cinsel yönelim

Bireylerin cinsel çekimlerinin kendileriyle aynı ya da farklı cinsiyetten bir diğer bireye yönelmesini tanımlamak amacıyla kullanılan bir kavramdır. Diğer bir deyişle “kişi de cinsel duygu, istek ve davranışların belli bir cinsiyete çekimidir (Yüksel, 2010: 79)”. Dolayısıyla heteroseksüel, gay, lezbiyen ve biseksüellik birer cinsel yönelimdir.

“Eşcinsel yönelim bireyin cinsel duygu, istek ve davranışlarının kendi cinsine dönük olmasıdır, erkek eşcinsel için gey, kadın eşcinsel için lezbiyen kelimesi kullanılmaktadır. Cinsel yönelim karşı cinsle olduğunda heteroseksüellik, her iki cinsel dönük olduğunda biseksüellik söz konusudur (Başar, 2010: 68)”.

Cinsel yönelimin çoğu zaman cinsel kimlik olarak kullanılmasından kaynaklanan bir kavram karmaşası vardır. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği bu kavramların doğru şekli olmakla birlikte, bu iki kavram farklı anlamlara gelmektedir. Cinsel yönelim de cinsel anlamda bir çekimden bahsedilirken, “belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekim (KAOS GL, 2007: 128)” anlatılmak istenirken, cinsiyet kimliğinde az sonra da değineceğim gibi cinsiyet kategorilerinden birine kendini dâhil etme söz konusudur.

1.4.4.Cinsiyet kimliği

Kişinin kendini belirli bir cinsiyete ait hissedişini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Başka bir deyişle cinsiyet kimliği; “kişinin kendi bedeni ve benliğini belli bir cinsiyet içinde algılayışdır (Yüksel, 2010: 79)” diye de tanımlanabilir. Örneğin travesti ve transseksüel olmak yani trans olmak birer cinsiyet kimliğidir. Travesti veya transseksüel olan bireylerin yönelimleri heteroseksüel olabileceği gibi gey, lezbiyen ya da biseksüel de olabilir.

Toplumda biyolojik cinsiyetler referans verilerek “normal olarak kabul edilen iki toplumsal kategori dayatılır: kadınlık ve erkeklik. Bu kategorizasyon, toplumu kadın-erkek dikotomisi çerçevesinde kurgulayan ve heteroseksüelliği normal, yegâna varoluş olarak kabul eden heteronormativist/heteroseksist zihniyetten neş’et eder (Altunpolat, 2010: 209)”.Dolayısıyla biyolojik cinsiyete göre işleyen bu süreç, LGBTT bireylerin cinsiyet kimliklerinde bu yapıyı alt üst etmektedir. Bu açıdan cinsiyet kimliği terimi örneğin erkek biyolojik cinsiyetiyle doğup kendini kadın olarak tanımlayan kişinin kadın cinsiyetine kendini ait hissetme süreci olarak tanımlanabilir.

1.4.5.Lezbiyen

Başka bir kadına duygusal ya da fiziksel çekim hissedilen kadının cinsel yönelimini ifade etmek için kullanılan tanımlamadır. “Lezbiyen şair Sappho’nun yaşadığı Lesbos

(Midilli) adasının isminden türetilmiş bir terim olup, duygusal, cinsel, erotik yönelimleri kendi cinsinden bireylere yönelik olan kadınları tanımlamak için kullanılmaktadır (KAOS GL, 2007: 128).

“Lezbiyenlik yalnızca cinsel birliktelik değil, kendi içinde geçerli tümel bir yaşam tarzıdır ve lezbiyenlerden çoğunluğunun erkeklerden ayrı yaşadıkları, böylelikle toplumsal ve cinsel belirlenmişliklerden kurtulmuş ilişkilere sahip oldukları düşünülür (Öğüt, 2011: 289)”. Toplum genelinde her ne kadar böyle bir düşünce hakim olsa da lezbiyenlerin ilişkilerinde genellikle bir maskülen taraf bulunmakta ve erkekliğe atfedilen rolleri benimsemektedir. Bu da karşısında feminen bir kadının bulunmasını dolayısıyla da kadınlara yüklenen özelliklerin de o kişi tarafından uygulanmasını zorunlu kılmaktadır.

1.4.6.Gey

Bir erkeğe karşı cinsel anlamda duygular besleyen kişinin cinsel yönelimi gey olarak adlandırılmaktadır. “Fransızca gai kökünden gelmektedir. Aslen "neşeli", "umursamaz" ve "canlı renkli, gösterişli" anlamlarına gelen "gay" tabiri 1960'lı yıllardan itibaren erkek eşcinseller tarafından kendilerini tanımlamak amacıyla kullanılmaya başlanmıştır”¹. Bu yılların önemi, LGBTT mücadele döneminin hızlandığı ve cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri konularının daha görünür olarak tartışıldığı yıllar olmasından ileri gelmektedir. Nitekim gey kelimesinin ortaya çıkışı ve kullanım şekilleri aşağıda anlatıldığı gibi gerçekleşmiştir:

Bu terim, eşcinsel kurtuluş hareketiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu süreçte, homoseksüellikten politik bir kopuş olarak tanımlanmıştır. Homoseksüel kelimesi tıp tarafından tanımlanmış olduğu halde, gey kelimesi, aynı cinsten insanların birbirine karşı duygusal, erotik, cinsel yönelimleriyle yarattıkları hayat tarzını tanımlamak için, eşcinsel bireyler tarafından ortaya konmuştur. Başlangıçta hem kadın hem erkek eşcinselleri kapsayan bir sözcük olmakla beraber, günümüzde sadece erkek eşcinseller kendilerini ifade etmek için kullanılmaktadırlar (KAOS GL, 2007: 128).

¹ <http://www.gabile.com/gay-nedir/> (Erişim tarihi:02.11.2009)

Gey cinsel yönelimi olan erkekler arasında da feminen ve maskülen şeklinde çeşitli bölünmeler yer almaktadır. Bu bölünmede, kişinin fiziksel görüntüsünden, hal ve hareketlerine kadar giden bir değerlendirme söz konusudur. Toplumda görünür oldukları ve erkek iktidarını sarstığı gerekçesiyle feminen geyler homofobiye daha çok maruz kalmaktadırlar. Maskülen geylerin kendini gizleme imkânları olduğundan “bir erkek seçen erkek, aynı zamanda istese de istemese de bir iktidar konumuna sahip olan ya da olmuş olan birini seçmektir. Bu özgüllük geylere kendi kendileri hakkında güçlü bir olumlama (gey pride) sağlar (Öğüt, 2011: 295)” ifadesiyle paralel bir sonuç doğurmaktadır. Erkek cinsiyetine atfedilen üstünlük LGBTT mücadelesinde gey pride yani onur yürüyüşünün tüm LGBTT bireyleri kapsamı gerekirken erkek cinsiyet kategorisi altına yerleştirildiğini gözler önüne sermektedir.

1.4.7.Travesti /trans

Her ne kadar farklı tanımlamalar olsa ve travestiler; karşı cinsin kıyafetlerini giyen kişiler (Marshall, 1999: 764) olarak adlandırılrsa da bu tanımın travestileri anlatmak için yeterli olmadığını biliyorum. Kendini doğduğu biyolojik cinsiyete tam anlamıyla ait hissetmeyen, buna rağmen kimi zaman cinsel organından da memnun olan, kendini ait olduğunu hissettiği karşı cinsle özdeşleşmiş bir şekilde ifade eden kişiler travestidir. Travesti bireyler “karşı cinsin eşyalarını kullanmaktan, karşı cinsin giydiği kıyafetleri giymekten, ait olmak istediği cinsin davranışlarını sergilemekten zevk alan kimselerdir (KAOS GL, 2007: 128)”.

Dolayısıyla karşı cinse ve ona ait olarak kurgulanan özelliklere özlem söz konusudur. Derinlemesine görüşmelerde Irmak’ın “Ben de teyzelerimin kıyafetlerini giyerdim. Onlar dışarı çıkardı ben fırsat bilirdim, giyinir, süslenir, evde otururdum (Irmak ile yüz yüze görüşme, 17 Mayıs 2012)” şeklinde anlattıkları, kadın olmaya duyulan özlemi anlatmaktadır. Burada öne çıkan bir diğer önemli mesele ise, kadınsı olarak tabir edilen ve toplumsal cinsiyeti destekleyen özelliklerin, LGBTT lardan özellikle travesti/trans bireyler tarafından sürdürülme istediğidir.

Travesti/trans bireylerde her ne kadar karşı cinse duyulan bir özlem söz konusu olsa da, kendini hem karşı cins olarak tanımlayan hem de biyolojik cinsiyetinin vermiş olduğu cinsel organından memnun olan travesti/trans bireyler de vardır. “Trans bir birey her

zaman kadın/erkek olmak durumunda değildir, kendini ne kadın ne erkek, hem kadın hem erkek, ne kadın ne erkek ama erkeklığe daha yakın gibi birçok şekilde tanımlayan insanlar da transtr (Görgülü, 2011: 27)”. Literatüre baktığımızda travesti/trans ve transseksüelleri ayırmak için kullanılan ölçüt, cinsiyet değişiklik operasyonu geçirip geçirmediği yani cinsel organının değiştirilip değiştirilmediğidir. Benim için kişinin kendisini nasıl tanımladığı önemli olsa da, literatüre göre travesti/trans kişiler cinsel organlarından rahatsızlık duymayan kişilerdir.

1.4.8. Transseksüel

Kendini, doğduğu biyolojik cinsiyete ait hissetmeyen, hatta cinsel organını görmekten nefret eden ve bu yüzden de cinsel organını karşı cinsin cinsel organına dönüştürecek bir operasyon geçiren kişiler için kullanılan bir cinsiyet kimliğidir. Diğer bir deyişle “bir cinsde doğmuş olup, cinsel organı değiştirecek cerrahi operasyonu gerektiren bir süreçle başka bir cinsiyete geçen ve kendisini tamamen o cinsle özgü toplumsal cinsiyet rolüne yerleştiren insanlar için kullanılan bir terim (Marshall, 1999: 764)” olma özelliği gösterir.

Literatürde yalnızca cinsel organını ameliyat sürecinde değiştiren kişiler transseksüel olarak ifade ediliyor olsa da, çalışmanın başından sonuna kadar savunulan; kişinin kendisini ne olarak tanımladığının, o olması için yeterli olduğudur.

Transseksüel, daha çok ruhsal eğilimler için belirleyici bir kelimedir. Kişinin davranışlarından çok iç dünyasında kendisini karşı cinsten biri gibi görmesi, hissetmesidir. Bu yüzden transseksüelleri dış görünüşlerinden belirlemek söz konusu değildir. Çünkü kendilerini karşı cinsten hissettiklerini dış görünüşlerine her zaman yansıtmazlar (KAOS GL, 2007: 129).

Bununla paralel olarak görüşme gerçekleştirilen LGBTT bireylerin, literatürde travesti olarak nitelendirilen bireyler için genel olarak transseksüel ifadesini kullanmaları da genel geçer tanımlamalardan bağımsız bir şekilde düşündüklerini ortaya koymaktadır. Berghan’ın da yaptığı çalışmada tam da bunu vurgulayarak “cinsiyet değiştirme ameliyatı geçiren transseksüeller ile geçirmeyenleri birbirinden ayırmak için (Berghan,

2007: 23)”çeşitli kavramları kullanması transseksüel olmak için zorunlu olarak cinsiyet değiştirme ameliyatı gerekmediğini ortaya koymaktadır.

1.4.9.Biseksüel

Kişinin hem kendi cinsine hem de karşı cinse duyduğu cinsel çekimi ortaya çıkaran cinsel yönelimdir. Diğer bir deyişle “her iki cinsle de, yani hem erkek hem kadınlarla cinsel ilişkide bulunabilen kimseler için kullanılır (Çekirge, 1991: 157)”.Genellikle biseksüeller, heteroseksüel deneyim de yaşayabildikleri için lezbiyen, gey, travesti ve transseksüel bireyler tarafından anlaşılabilirler. Biseksüel bireylerin cinsel yönelimleri, cinsel anlamda daha çok doyum yaşayabilmek için her iki cinsiyete de yönelmek olarak kimi LGTT bireylerce değerlendirilebilir. Bu düşünce yapısı başlı başına bifobi yani biseksüel bireylere yönelik olarak duyulan korku, önyargı kısacası fobi biçimidir.

1.4.10.Crossdress

Gündüz biyolojik cinsiyetlerine uygun düşen kıyafetleri giyip gizli gey hayatı sürdürürken, geceleri ise karşı cinsle bağdaştırılan kıyafetler giyen kişiler olarak nitelendirilebilir. Bu ifade kısaca “karşı cinsle bağdaştırılan kıyafetleri giymek (Grosz, 2011: 16)”şeklinde de tanımlanmaktadır. Genellikle travesti veya transseksüel cinsiyet kimliğine ait olmalarına rağmen, bunu gizlilikten dolayı tam anlamıyla ifade edemediklerine dair veriler, görüşme gerçekleştirdiğimiz LGTT bireylerin açıklamalarıyla elde edilmiştir.

Görüşme gerçekleştirdiğimiz Arda crossdress lerin travestilerle birlikte nefret suçlarından en çok etkilenen bireyler olduğunu ifade ederken, crossdress kavramını “crossdress ler kadın görünümünün içine bürünüp, kadınsı göğüsleri falan olmayan, sadece kadın kıyafeti giyen insanlar ve çok büyük aşağılamalara maruz kalıyorlar (Arda ile yüz yüze görüşme, 15 Mayıs 2012)” açıklamasını yaparak, tanımlamaktadır.

1.4.11.Heteroseksizm

Bireyin biyolojik cinsiyetini referans alarak karşı cinse olan cinsel çekimi olarak adlandırılan heteroseksüel cinsel yönelimin ayrıcalıklı olduğundan yola çıkılarak kullanılan bir kavramdır. Toplumun her alanında heteroseksüelliğe üstün bir konum atfedilmesi ve egemen olmasıdır (Marshall, 1999: 300).Dolayısıyla “cinsel yönelimleri

temel alınarak heteroseksüel olmayan kimselerin sınıflandırıldığı, ayrımcılığa uğradığı süreci belirtir (Giddens, 2005: 132)”.

Heteroseksizm egemen konumunu çalışmada da belirtildiği gibi ikili kategorilerden alırken, karşısındaki terimi ikincilleştirerek kendine egemenlik atfeden tanımlamayı yapar. “Heteroseksist cinsiyetçilik, kadınlardan nefret, erkeklerden nefret ve sonuç olarak kendinden nefret yoluyla edinilir; erkek çocuklar erkek olmayı öncelikle kadın olmamayı öğrenmek aracılığıyla öğrenirler (Göregenli, 2011: 364)”.

Bu değerlendirmeye bakıldığında, LGBTT bireylerin de kadınlar gibi ikincil tanımlanarak heteroseksüelliğe dolayısıyla da ataerkilliğe egemen konum atfettiği görülmektedir. Heteroseksizm “bir tür ırkçılıktır. Kadınlara yönelik ayrımcılık olan seksizmin (cinsiyetçilik),heteroseksüel olmayanlara yönelik halidir. Heteroseksizm, heteroseksüelliği bir zorunluluk olarak görme ve biricik varoluş biçimi olarak dayatma halidir (KAOS GL, 2007: 130)”.Heteroseksizmin yaptığı dayatmalardan elde ettiği en büyük şey; ataerkilliğin iktidarını paylaşmaktır.

1.4.12. Queer

Tüm kimlikleri reddediş olarak tanımlanan queer kuramın vurguladığı esas mesele cinsiyet kategorilerinin ve kimliklerinin sabit, verili yapılar olmadığı için sabit kimlikler altında kategorilere dâhil olmanın mantıklı olmadığıdır. Nitekim “queer kuramcılar cinsiyetin sabit olmadığını, bağlamla şekillendiğini, tanımının tarih boyunca koşullara göre değiştiğini savunurlar (Ecevit, 2011: 24)”.Queer olmak aynı zamanda bir kimlik kategorisi altına girmek demektir. “Queer teori biyolojik cinsiyetin de toplumsal cinsiyet kadar bir kurgu ve inşa olduğunu ilan ederek, biyolojik ve toplumsal cinsiyet arasındaki bölünmenin gerekliliğini sorguladı (Berghan, 2011: 141)”.

Dolayısıyla sabit kimlikler altına girmek, inşa edilmiş yani sonradan oluşturulmuş adlandırmalara dâhil olmak anlamına geldiği için queer teori içinde kabul edilmezdir. Cinsiyetin bir sonraki zorunlu aşaması olan toplumsal cinsiyet de; kimlik kategorilerinin reddiyle anlamsızlaşır. “Queer grubunun radikalizmiyle, erkeklerle kadınlar arasındaki ilişkilerin normlarının, bir toplumsal sistemin egemenliğini pekiştirmek amacıyla yaratıldığı fikrinin güç kazandığı görüldü (Touraine, 2007: 21)” ifadesi de yukarıda bahsedilenleri desteklemektedir. Nitekim “queer grubunun radikalizmiyle, erkeklerle

kadınlar arasındaki ilişkilerin normlarının, bir toplumsal sistemin egemenliğini pekiştirmek amacıyla yaratıldığı fikrinin güç kazandığı (Touraine, 2007: 21).” ortaya atılarak, eleştiriye devam edilmiştir.

1.4.13.Aktif

LGBTT bireylerin cinsel ilişkilerinde üstlendiği rolleri kullanmak için kullanılan bir terimlerden biridir. Aktif kelimesi; LGBTT bireylerin cinsel ilişkilerinde partnerlerden erkek rolünü üstlenen (Çekirge, 1991:158) birey için kullanılan tanımlamadır.

Aktif terimi Çekirge'nin değerlendirmesine göre “cinsel ilişki sırasında erkek rolünü benimseyen kimseler için kullanılır. Çok ender olarak kadınlarla beraber olabilen etkin eşcinsel, erkeklerle olan ilişkilerinde daha çok doyuma ulaşmaktadır (Çekirge, 1991: 158)” şeklinde açıklanmaktadır.

1.4.14.Pasif

Aktif teriminde olduğu gibi pasif terimi de; LGBTT bireylerin cinsel ilişki sırasında üstlendiği rollerden biridir. Tek farkı; LGBTT bireylerin cinsel ilişkilerinde partnerlerden kadın rolünü üstlenen (Çekirge, 1991: 158) bireyi anlatmak için kullanılan bir tanımlama olmasıdır. Kadınsı yönlerinin daha fazla olduğunu söyleyen Deniz bu ilişkide pasif olma durumunu şöyle açıklar: “Aktif pasif yani. Mesela erkeklerle ters ilişkiye girmekten hoşlananlar veya ne bileyim öyle. Yani mesela benim, fazla böyle bir şeyim yoktur. Yani genelde kadınsı yönlerim daha çoktur (Deniz ile yüz yüze görüşme, 15 Nisan 2012)”. Deniz'in yaptığı bu açıklamaya göre ilişki sırasında kadınsı rolleri üstlenen birey pasif olarak nitelendirilmektedir. Derinlemesine görüşmelerde Didem'in, “işte diyorum ya gelir bana pasif olur, ondan sonra ben erkeğim diye gezer, ondan sonra da, işte bu ikiyüzlülük (Didem ile yüz yüze görüşme, 30 Nisan 2012)” ifadesi de pasif olmanın kadınlıkla ilişkilendirildiğini açık bir şekilde göstermektedir.

1.4.15.Homofobi

Lezbiyen, gey ve biseksüel cinsel yönelimi olan bireylere duyulan korku, önyargı ve nefret şeklinde işleyen ve çoğunlukla şiddetle neticelenen bir tavidir. Diğer bir ifadeyle “bireysel korku olmaktan öte eşcinsellik hakkındaki önyargılı fikirler ve ayrımcı tutumlar nedeniyle insanların eşcinsellikten duyduğu korku (Başar vd., 2010: 74)”

şeklinde de tanımlanabilir.Homofobi her ne kadar bireysel bir mesele gibi görünse de ataerkillikle,dolayısıyla da kategorilerin inşa ve içselleştirme süreçleriyle bağlantılı olarak toplumsal bir meseledir. “Yaşamın bütün görünüşlerinde kadınlar ve erkekler için sert bir davranışsal rehber emreden muhafazakâr ideolojiyi meşrulaştırır (Göregenli, 2011: 364)”.Böylece heteroseksizm ve dolayısıyla ataerkillik yandaşı olan değerlerin sürekli yeniden üretilmesini de sağlar.

1.4.16.Transfobi

Transfobi ise az önce homofobi de söylenenlerle aynı özellikleri taşımakta iken, fobiye maruz kalanların travesti ve transseksüel bireyler olması tek farklı noktayı oluşturur. “Biyolojik cinsiyetinden dolayı kendisinden beklenen seksüel ve toplumsal rollere uymayarak cinsiyet değiştirenlere karşı bir tür kaygı ve korku ifadesidir (KAOS GL, 2007: 130)”.

“Transfobi, ötekileştirmektir. Hepimiz adına bu böyledir. Sokakta yürürken birinin size gülmesi, bir restoranda yemek yemek isterken size servis açılmaması, gittiğiniz herhangi bir bardan kovulmanız, dahası sizden nefret etmeleri, daha da nefret edip sizi öldürmeleri, transfobi değil midir (Semih, 2011: 32)”.Korku ve önyargıyla başlayan fobi nefrete dönüşerek şiddete ve cinayetlere sebep olmaktadır. Birçok trans birey cinsiyet kimliği nedeniyle transfobiye maruz kalmakta ve bundan olumsuz bir şekilde etkilenmektedir.

1.4.17.Nefret suçu

Egemen olandan farklı bir milliyete, dine, cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliğine sahip olan bireylere yönelik geliştirilen nefret sonucunda işlenen suçlara genel olarak nefret cinayeti adı verilmektedir. Nefret suçlarına maruz kalan bireylerin ortak noktası toplumlarda egemen konumda bulunan kimliklerden farklı olmalarıdır. Nefret suçuna ilişkin detaylı bir tanımlama da şu şekildedir:

Mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin, ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak benzer özellikler taşıyan bir grupla gerçek ya da öyle algılanan bağı, bağlılığı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği

nedeniyle seçildiği kişilere ve/veya mala karşı suçları kapsayacak şekilde işlenen her türlü suçtur (Çolak, 2011: 63).

Dolayısıyla nefret suçu, egemen olan için tehlike teşkil eden farklı kimliklere ait bireylere yönelik işlenmekteyken, bu suçların en şiddetli boyutu olarak nefret cinayetlerini de beraberinde getirmektedir. Kendisinden farklı olduğu için bir bireyden nefret etmek ve bunun cinayete sonuçlanması ne yazık ki en görünür yüzünü LGBTT bireylere karşı işlenen biçimlerinde göstermektedir.

1.4.18. Ataerkillik

Cinsiyet eşitsizliğine dayanan, kadınları erkeklerden aşağı bir hiyerarşi basamağında tanımlayan ve kendi egemenliğine göre ikincil olarak niteleyen bir sistemdir. “Başlangıçta erkek aile reisinin otoritesi üzerine kurulu toplumsal sistemleri tanımlamak için kullanılmıştır. Bugün ise, genel olarak erkek tahakkümünü yansıtan daha genel bir anlamla yüklüdür (Marshall, 1999: 47)”. İktidarı erkeklere veren, kadınları ve erkek tahakkümüne zararı dokunması muhtemel her grubu ikincilleştiren ve baskı altında tutan bir sistemdir. Radikal feminist literatürde geniş yer tutan ataerkillik tartışmalarını kapitalizmden bağımsız görmeyen Barrett’e göre ataerkillik radikal feminist yazında ortaya çıkar. Oysa Millett’e göre ataerkillik kapitalizmden ya da herhangi bir üretim tarzından bağımsız temel bir egemenlik oluşturma projesidir. Firestone ise erkek egemenliğinin temelinde biyolojik yeniden üretimin yattığını belirtmektedir (Tong, 1998: 46-52).

Yine Delphy’e göre ise kadınların ezilmesinin maddesel temeli ataerkil üretim ilişkileridir (Delphy, 1999: 142). Kadınların ezilmesinin temellerini oluşturan kapitalist ve ataerkil üretim ilişkilerinin, kadınlarla aynı biçimde alta sıralanan LGBTT bireyleri toplumsal ve ekonomik olarak etkilemesi kaçınılmazdır. Çünkü ataerkillik her yerdedir. Dolayısıyla LGBTT bireylere de kadınlara uyguladığı ikincilleştirme politikasını uygulayarak, ikililikler sisteminde onu heteroseksizmin karşısına yerleştirerek kendisi için tehlikeli gördüğü iki toplumsal grubu da egemenliği altına almaktadır.

1.4.19.Altkültür

Toplumda egemen konumda bulunanlar tarafından azınlık olarak nitelendirilen, kabul edilemeyen toplumsal grupları anlatmak için kullanılan bir kavramdır. Diğer bir ifadeyle,“üyelerinin gerçekleşmesi engellenmiş olan özelemleri ya da kendilerinden daha geniş sınırları olan toplumdaki konumlarının muğlaklığından kaynaklanan problemlere kolektif bir çözüm olarak ya da bu problemin halledilmesi şeklinde (Marshall, 1999: 16)” bir içeriği bulunan toplumsal gruplar olarak da altkültür tanımlanabilir.

Altkültürler, nüfusun, kendi kültürel kalıplarıyla toplumun geri kalanından ayırt edilebilir olan herhangi bir kesimini dikkate almaktadır... Alt kültürler ve karşı kültürler, toplumdaki yaygın değer ve normları büyük ölçüde yadsıyan gruplar, toplumsal hareketler ya da aynı yaşam biçimlerini paylaşan insan grupları, toplumsal değişmeye yol açan etkili güçlerdir (Giddens, 2005: 24).

Pasajla bağlantılı olarak da LGBTT bireylerin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinin, toplumun egemen cinsel yönelimi olan heteroseksüellikle uyuşmadığından, LGBTT bireyler toplumla aralarına sınır koymakta ve egemen kültürü kendilerine göre yorumlamaktadırlar. Egemenin dışında ayrı bir bölük oluşturmaları, egemenle karşı karşıya gelmelerine sebep olmakta ve mücadeleyi zorunlu kılmaktadır. LGBTT mücadelesi birçok kişi için Giddens’in yukarıdaki pasajda dediği gibi toplumsal değişmeyi sağlayan en önemli etkidir.

1.4.20.Azınlık grubu

Egemen kültür tarafından dışlanan, dolayısıyla alt kültüre dâhil olan toplumsal gruplardan her biri azınlık grubu olarak nitelendirilebilir.“İrksal, etnik, biyolojik ya da diğer özellikler temelinde baskıya uğramış veya damgalanmış toplumsal grupları ifade etmek amacıyla kullanılmıştır (Marshall, 1999: 53)”.

LGBTT bireyler de cinsel yönelimleri/cinsiyet kimliklerinin egemen olandan farklı olmasından dolayı baskıya uğrayan bir toplumsal grubu oluşturmaktadır. Ayrıca toplumda egemen konumda bulunan ve çoğunluğu oluşturduğu düşünülen

heteroseksüeller karşısında sayıca az olmaları ve ikincilleştirilmeleri nedeniyle de LGBTT bireyler azınlık olarak nitelendirilmektedir.

1.4.21.Feminizm

Feminizm; cinsiyet eşitsizliğine karşı olan hem teorik hem de pratik yanı bulunan siyasi, dolayısıyla da politik bir harekettir. Feminizmi daha kapsamlı olarak ifade etmek için ise şu açıklama kullanılabilir:

Kadınları erkeklere bağımlı kılan mevcut cinsler arası ilişkilerin tatmin edici olmadığını ve değiştirilmesi gerektiğini kabul eden, toplumlarda doğal, normal diye verilen birçok durumu sorgulayan, dünyanın değiştirilmesini özellikle de erkekler ve kadınlar arasındaki ilişkilerin dönüştürülmesini amaçlayan ve bu yüzden politik bir pratiği de olan, bu pratiği de kadınların kendi yaşamları üzerinde denetim sahibi olması için kullanan bir harekettir (Ramazanoğlu, 1998: 26).

Yukarıdaki açıklamada da yer aldığı gibi feminizm,cinsiyetler arasındaki kadının aleyhine olan eşitsizliğin nedenlerini ortadan kaldırmak için mücadeleyi önemseyen alana yönelik, pratik bir tavır da takınmaktadır. Feminist düşüncelerin oluşması ezilme kaynağı olarak gördüğü farklı yapılara ve çözümlere odaklanmasıyla çeşitlilik gösterse de, kadınların özgürleşmesi amacı, hepsinde ortak noktayı oluşturmaktadır.

Buna rağmen feminizm özellikle Türkiye’de “erkek düşmanlığı” biçiminde yanlış anlaşılmakta ya da “feminist eşittir lezbiyen” gibi bir algıya neden olmaktadır. Görüşme gerçekleştirilen LGBTT bireylerden İlayda LGBTT mücadelesinde feminizmin kadın ezilmişliğini kendine konu edindiği için önemli bir yeri olduğunu düşünmektedir. Fakat her lezbiyenin feminist olması gerektiği gibi düşüncelerden çok bunaldığını, ikisinin farklı şeyler olmasına rağmen yanlış anlaşıldığını ise şu şekilde dile getirmektedir:

Feminizm kadınlık kavramına dayanan bir şey olduğu için aynı zamanda eşitsizliğe, bilmem neye, ister istemez bir çatı altında toplanabiliyoruz. Karşı olduğumuz şeyler aynı. Eşcinselliği anlamak için de aslında bir yerde kadını anlamaktan da başlamak gerekiyor. Bu yüzden de ister istemez birbirimize sırtımızı dayamamız gerekiyor yani. Her lezbiyenin feminist

olması gerektiği gibi saçma sapan şeyler olabiliyor. Ben yaşayan kütüphane de bu tarz çok enteresan şeylerle karşılaştım, ne alaka şimdi diyorsun, o insana da onu nasıl açıklayacağını bilmiyorsun. Birbirimizi destekliyoruz, çok ince bir çizgisi var, onu kaçırmadığımız sürece, o kaçarsa birbirimiz içinde de çatışabiliyoruz (İlayda ile yüz yüze görüşme, 22 Mayıs 2012).

Feminizmin yanlış anlaşılmasına dair farklı açıklamaları örnek göstermek çok da zor olmayacaktır. “Kimi erkek köşe yazarları feminizmi maçoluğun tam tersi olan, sadece kadını üstün sayan bir zıvrık diye tanımlayabilmektedir. Bir sayın bakan ise, feminizmi Türk-İslam ailesinin önündeki en büyük engel ve boş bir slogan olarak nitelemiştir (Arat, 2010: 25)”. Cinsiyet eşitsizliğini kendine konu edinerek, bu eşitsizlik ilişkisinde kadının ezilmiş olduğu gerçekliğini gözler önüne seren ve eşitlik için mücadele eden feminizm, ataerkil sistemin yeniden üreticileri olan kişi ve kurumlarca ne yazık ki eleştirilmekte ve boş bir uğraşı olarak ifade edilmektedir.

1.4.21.1.Radikal feminizm

Feminizm içinde kadınların ezilmesinin nedenini ataerkilliğe bağlayan; bununla mücadele yollarına da bilinç yükseltme grupları oluşturup mahrem diye nitelenerek özel alana sıkıştırılan konuları tartışmaya açarak bir başlangıç oluşturmuşlardır. Tong (1998: 46)’a göre radikal feminist sayılabilmek için cinsiyet ve toplumsal cinsiyet sisteminin kadının ezilmesinin en temel nedeni olduğu düşüncesinde ısrar edilmelidir. Değindikleri konular arasında cinsellik, tecavüz, kürtaj, vb. konular yer almaktadır. Radikal feministler “kadın bedenine ve cinselliğine odaklandılar ve kadın ezilmesinin, bütün ezilme biçimlerinin kökenini oluşturan evrensel bir olgu olduğunu (Berkday, 2011: 9)” savunurken, ataerkillik üzerine önemli değerlendirmeler yaparlar. “Millett’e göre ataerkil ideoloji kadınlar ve erkekler arasındaki biyolojik farklılıkları abartarak erkeklerin her zaman egemen kadınları ise alta sıralanmış olduklarını kesinleştirir (Tong, 1998: 49)”.

Bununla bağlantılı olarak kadınların ezilmesinin nedenini biyolojik cinsiyet referans verilerek yapılan toplumsal cinsiyet tanımlamaları ve rolleriyle ilişkili bir biçimde değerlendirmek ve cinsiyete paralel olarak yapılan bu tanımlamaların zorunluluk arz etmediğini söylemek (Tong, 1998: 46-51) de radikal feministler açısından önemlidir.

Biraz sonra postmodern feminizmde değinileceği gibi cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kategorileri birer inşadan ibarettir. Bu yüzden de sahip olunan cinsel organlar, kişilere o cinsel organ referans verilerek yapılan kadın-erkek cinsiyetinden birine dâhil olmayı ve kendini ona ait hissetmeyi beraberinde getirmez.

Çalışma kapsamında yapılan görüşmelerde LGBTT bireylerden Didem, cinsel organların kadın ve erkek olarak hissetmeyi beraberinde getirmediğini, kişinin kendisini ne olarak tanımladığının onu kadın veya erkek yaptığını söylerken, trans arkadaşının bu konuda söylediği çok güzel olan şu sözleri de aktarmaktadır:

Yani penisi varsa erkek, vajinası varsa kadın, yok böyle bir şey. Böyle olmak zorunda da değil. Yani bir arkadaşım vardı, bir röportajda şöyle söylemişti, Türkiye’de trans kadın bir arkadaşım, isterse sekiz tane penisim olsun, biri kulağımdan, biri göbeğimden, biri arkamdan çıksın, ben gene de kadını diyordum yani. O kadın, ben kadını diyorsa bitmiştir yani olay, senin bunu irdelemeye hakkın yok, yargılamaya da hakkın yok. Yani kadınlık, erkeklik cinsel organlarla ölçülecek bir şey değil (Didem ile yüz yüze görüşme, 30 Nisan 2012).

Didem’in anlattıklarıyla ilişkili olarak, Beauvoir’in ünlü “kadın olarak doğulmaz, kadın olunur (Arat, 2010: 74)” sözü akla gelmektedir. Biyolojik unsur olan cinsel organlar sadece birer uzuvdur. Kadın ya da erkek olmama/olmamak kişinin kendini nasıl tanımladığıyla ilgilidir.

Yapay kategorilerden oluşan toplumsal cinsiyet rollerinin eleştirisini yapmak son derece önemli bir konuyu oluşturmaktadır. Çünkü toplumsal cinsiyetin en önemli üretim mekanizmasını radikal feministlerin üzerinde önemle durduğu aile kurumu oluşturmaktadır. Kadınların ezilmişliğinin nedenini aile kurumuyla ilişkili olarak değerlendiren radikal feministler, ailede içselleştirilerek kuşaktan kuşağa aktarılan ataerkil değerlerin, bu aktarma yoluyla sürekli yeniden üretildiğini vurgulamaktadırlar. Özel alanın aile içine dâhil edilmesi beraberinde kadının evde yaşadığı her türlü ezici deneyimin yok sayılmasına neden olduğundan, radikal feministlerin önemli vurgularından biri de özel alanı deşifre etmektir. Beauvoir’in “aile korunduğu sürece kapitalizmin ortadan kalkması, ataerkil geleneğin ortadan kalkması anlamına

gelmeyecektir. Yalnız üretim araçlarının mülkiyetini değil, aile yapısını da değiştirmemiz gerektiğine de inanıyorum (Arat: 2010: 76)” sözleri ailenin kadın ezilmişliğinde ne kadar önemli bir boyutu olduğunu gözler önüne sermektedir. Ataerkil değerlerin yeniden üretilmesini sağlayan aile, tam da bu nedenle LGBTT bireyler içinde ezilmenin kaynağını oluştururken, kendilerine karşı olan homofobik/transfobik insanların üretilmesine de neden olmaktadır.

Radikal feministler cinselliğe, kadın bedenine vurgu yaparken, bunlar üzerinde kimsenin bir hak iddia edemeyeceğini; yalnızca kadının kendisinin bedeni ile ilgili kararları verebileceğini özellikle söylemektedirler. Son günlerde ortaya çıkan kürtajın kaldırılması gerektiği söylemi ve bu söyleme yönelik yapılan tartışmalar tamamen bu konuyla paralellik göstermektedir. Yıllar önce kadınların mücadelesiyle elde edilmiş kürtaj hakkı, yıllar sonra daha özgürlükçü olmamız gereken bir noktada kadınların bu güne gelebilmek için yaptıkları mücadeleler yok sayılarak tartışmaya açılmıştır. Bu söyleme yönelik olarak başlatılan “benim bedenim, benim kararım”, “sevgilimin bedeni, onu kararı”, “kızımın bedeni, onun kararı” sloganlarıyla yapılan kampanya radikal feminizmin söylemleriyle bire bir örtüşmektedir.

İtalya’da “Kadınlar, protesto yürüyüşlerinde ve mitinglerde uluslar arası Kadınların Özgürleşmesi hareketinin sloganlarını içeren *bedenim bana aittir, karar verecek olan kadınlardır* vb. pankartlar taşımışlar; yasadışı olarak ve sağlıksız koşullarda yapılan kürtajlarda ölen kadınların sayısını vurgulamışlardır (Arat, 2010: 78)”. Bu şekilde çeşitli ülkelerde gerçekleşen mücadele hem bu hakkın nasıl elde edildiğini gösterirken hem de şu an ülkemizde gerçekleşen kürtajın yasal bir hak olduğunu vurgulamak için yapılan sloganların benzerliğiyle de kendini göstermektedir.

İnsan bedeninin, cinselliğinin bireyin kendisine ait olduğu ve kendisiyle ilgili kararları kendisinin verebileceği noktasında, LGBTT bireylerin cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleriyle ilgili istedikleri gibi yaşayabilecekleri gerçekliği ortaya çıkmaktadır.

1.4.21.2. Postmodern feminizm

İkili kategorilerin mutlaka eşitsizlik ilişkisini içinde barındırdığı ve birbirleri üzerinde hiyerarşik ilişkiler kurduğunu söyleyen postmodern söylemin bir anlamda feminizme uyarlanmış halidir. Dolayısıyla kadın-erkek kategorileri başta olmak üzere yapılan

birçok tanımlamada erkek üstün terim olurken, kadın erkeğe bağımlı olan, hiyerarşik ilişkide alt basamakta yer alan ikincil bir tanımlamaya maruz kalmaktadır. Oysaki her tanımlama toplumsal olarak kurgulanmış ve inşa edilmiş birer yapay oluşumlardır.

Foucault ve Derrida gibi bazı postmodern kuramcılarla ortak olarak, postmodern feministlerde kimlik kategorilerini ve ikili düşüncenin yerini değiştirmeye odaklanırlar. Postmodern feministler toplumsal cinsiyet ayrımlarını reddederek özellikle kadın kategorisini kabul etmezler. Onlara göre kadın kaçınılmaz bir kimlik olarak var olmaz. İkili toplumsal cinsiyet kategorilerine dayalı gücün yönetenler ve yönetilenler olarak ayrılmasını sarsmaya çalışırlar. Postmodern feministler kadınların yalnızca var olan statülerine basitçe müdahale etmez, bir grup olarak kadınların statülerine müdahale eder (Beasley, 2005: 100).

Postmodern feministler “postmodern düşünceleri kullanarak, cinsiyet kimliği ile ilgili tanımlama ve sınıflandırmaların, değişmez ve kaçınılmaz olarak görülen biyolojinin bir sonucu olmayıp toplumsal olarak üretildiğini (Ecevit, 2011: 22)” savunurlar. Postmodernizmin ikili yapılarını ataerkillikle bağlantılı olarak değerlendiren Cixous “ataerkil bir toplumda kadın, kimliğinin oluşumu ve fark edilişi bakımından hemen hep başkası olarak temsil edilir, dahası bu kimliğe sürekli bir gözdağı verilmesi söz konusudur (Sarup, 2004: 160)” diyerek, erkeğe göre tanımlanan kadın kimliğinin bu ikili kategoriler sebebiyle nasıl ikincil konuma geldiğini deşifre eder. İkili kategorilerin oluşumunu, ikincil terime yönelik yapılan dışlama, istememe (Tong, 1998: 195) edimleriyle birlikte değerlendiren bir anlayışla da paralel olarak kategoriler arasındaki farklılıkların egemen ve ikincil ayrımı yapmakta nasıl önemli bir konum işgal ettiğini anlamak açısından da önem taşımaktadır.

Postmodern feminizmin yapısöküm ile ilişkisine bakıldığında, toplumun tercih edilen bireyleri olmamanın avantajlarını görebilmektir. Yani “dışlanmak, sakınılmak, dışarıda bırakılmak, dezavantajlı olmak, önceliksiz olmak, reddedilmek, istenmemek, terk edilmek, yerinden edilmek ve marjinalleştirmek yapı sökümün ana temalarıdır (Tong, 1998: 195)”. Dolayısıyla LGBTT bireylerin öteki konumuna itilmesi postmodern feminizmle ilgili anlaşılabilir bir meseledir.

1.4.22.Aile

Aile; heteroseksist sistemin yeniden üreticisi olduğundan, ataerkilliğe yarar sağlayan evlilik ve kan bağı neticesinde tanımlanır. “Aile, birbirine doğrudan akrabalık bağlarıyla bağlı olan, erişkin üyelerin çocuklara bakma sorumluluğu üstlendiği bir insan topluluğudur (Giddens, 2005: 173). Ataerkilliğin sınırları çerçevesinde kabul gören tanım bu olsa da yapılan çalışmada ailenin biyolojiyle değil hislerle tanımlandığı açıkça görülür.

Aile konusunda önemli olan bir diğer nokta ise, geleneksel aile tanımlarının dışında feministlerin aileye ilişkin değerlendirmeleridir. Mutluluğun, sevginin, paylaşımın kaynağı olarak görülen aile, şiddet, baskı, eşitsizlik gibi bir takım çelişkileri de içinde taşımaktadır. Dolayısıyla, görünenin ardındaki gizli gerçeği ortaya çıkarmak için feministlerin aileye ilişkin görüşleri önemli bir noktayı oluşturur.

Feministler pek çok ailede var olan eşitsiz güç ilişkilerine dikkat çekerler. Bunun sonucunda giderek artan ölçüde dikkat edilen konulardan biri ev içi şiddet görünüşü olmuştur. “kadın dövme”, evlilikte tecavüz, ensest, çocukların cinsel bakımdan kötüye kullanılması gibi konuların hepsi, aile yaşamının şiddet ve kötüye kullanma içeren yanlarının gerçek akademik bağlamlarda gerekse siyaset çevrelerinde uzun zamandır göz ardı edildiğini ileri süren feminist savlar sonucunda halkın daha fazla dikkatini çekmiştir (Giddens, 2005: 176-177).

1.4.23.Hegemonya

Ortaya atılan savların, egemen konum elde edebilmek için toplum tarafından onaylanması, içselleştirilmesi ve bir şekilde devam ettirilmesi gerekir. Bu onaylanma şiddet yoluyla olabileceği gibi şiddete başvurulmadan farklı mekanizmalarla da gerçekleştirilebilir. Bunu gerçekleştirmek için iktidarın uyguladığı yol, Gramsci'nin yaptığı hegemonya tanımı neticesinde daha iyi anlaşılabilir. “Gramsci hegemonyayı, üst yapının “özel” yani devlete ait olmayan düzeylerinin rolü içine yerleştirir ve bu toplumsal hegemonyayı, kapitalist toplumlarda toplumsal düzeni korumanın başlıca aracı olarak zora başvurmaktan ayrı bir yere koyar (Marshall, 1999: 299-300)”.

2.Heteroseksüelliğin Meşrutiyetini Sağlama ve Sürdürme Çabaları

2.1.LGBTT Bireylerin İktidar-Hegemonya Mekanizmaları Tarafından Dışlanması

LGBTT bireylerin dışlanan ve dolayısıyla da ötekileştirilen konumunu anlayabilmek için öncelikle egemen konumda bulunan heteroseksüelliğin bu gücü nasıl elde ettiği üzerinde durmak gerekir. LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerinde de olduğu gibi her alanda karşımıza çıkan egemen ve baskı altında olan terim karşıtlıkları modernist düşünce yapısıyla birlikte var olan kalıplardan ibarettir. Bilimde nesnellik, ahlakta ve yasa da evrensellik gibi temel ilkeleri olan modernlik tasarısı; tek ve evrensel olan doğruyu bulmayı amaçlamaktadır (Sarup, 2004:187-205).Bu nedenle de sözde var olan tek doğru, doğruluk iddiasında bulunan diğer varsayımları reddedecek ve yanlış olarak karşı kategorisine alacaktır. Temizlik/pislik, sağlık/hastalık, iyi/kötü gibi ikili karşıtlıkları örnek veren Derrida ilk terimlerin; yani egemen olanların, kendilerini baskı altına aldıkları dolayısıyla dışladıkları terimler ile tanımladıklarını (Sarup, 2004: 59-61) ileri sürer. Dolayısıyla heteroseksüellik kendini tanımlayabilmek için karşısına koyabileceği, ondan farklı olduğunu iddia edebileceği LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri terimlerine kendi meşrutiyetini kanıtlamak için muhtaçtır. “Heteroseksüellik başlı başına bir toplumsal biçim olarak sağlamlığını koruyabilmek için idrak edilebilir bir eşcinsellik kavramını gerektirdiği gibi, bu kavramın kültürel olarak idrak edilemez kılınarak yasaklanmasını da gerektirir (Butler, 2010: 148)”.

Egemen terim; toplumu kendi pratikleri doğrultusunda şekillendirir ve böylece toplum tarafından onaylanır. Fakat bu onaylanma; insanların önüne sunulan iki veya daha fazla seçenektan kendi özgür iradeleri ile birini seçmesi sonucunda oluşmamaktadır. Bu egemenlik tamamen bilinçli bir çabanın ürünü olmakla beraber, tarihsel olarak onu onaylayan insanların çoğu zaman sorgulamadan içselleştirerek ve bir şeyin iktidarının çıkarına hizmet olmalarının sonucudur. Onaylanmış gibi görünen, toplumca oluşturulduğu varsayılan şey aslında; kendi iktidarına uygun şartları sağlamak için onaylanma davranışının bireylerce özgür olarak yapıldığı yanılsamasının bir sonucudur. “Gramsci’ye göre, egemen sınıflar kendi güçlerinin yasal ve doğal görünmesi için halkın onayını kazanarak ve onu biçimlendirerek alt sınıflar üzerinde toplumsal bir baskı yani hegemonya kurarlar (Selek, 2001: 16)”.Gramsci’nin egemen ve alt sınıflar üzerine yaptığı hegemonya değerlendirmesini cinsel yönelimler doğrultusunda değerlendirmek de mümkündür.

Egemen konumda bulunan heteroseksüellik tek meşru cinsel yönelim olduğunu iddia ederken doğal olduğuna dair bir çok argüman sunarak toplumlar tarafından da desteklenir. “Bir durum tanımını dayatma, olayların anlaşılmasına ve meselelerin tartışılmasına esas olacak terimleri oluşturma, idealler formüle etme ve ahlaki tanımlama, yani kısaca hegemonya hakkı iddia etme yeteneği de toplumsal iktidarın temel bir parçasıdır (Connel, 1998: 151)”. Bununla bağlantılı olarak da iktidarın bir mekanizması olan heteroseksüellik, LGBTT birey olmanın kimi zaman patolojik kimi zaman da sapkın bir durum olduğunu iddia ederken, saymış olduğu nedenlerden dolayı insanların LGBTT bireylere acımalarını, düzelmelerine yardımcı olmalarını ya da LGBTT bireyleri tamamen hayatlarından çıkarmalarını ister. Kabul etme ya da onaylama davranışları heteroseksüellik ve onun taşıyıcısı kurumlar tarafından kesinlikle kabul edilmez. Bu yüzden de LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini kabul edenler ya da heteroseksüelliği kendi bedeni ve ruhunca reddeden LGBTT bireyler, toplum dışına itilmekte dolayısıyla dışlanan öteki olmaktadır.

LGBTT bireyleri dışlayanlar ve heteroseksüelliğin tek cinsel yönelim olduğunu savunanlardan çoğu hayatlarında bir tek LGBTT bireyle bile tanışmamış ve cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri üzerine hiç literatür karıştırmamıştır. Kendi inandıkları dışında da doğrular olabileceğini varsaymak ve bunlara saygı duymak heteroseksüelliğin egemenliğini kaybetmesi ve belki de heteroseksüelliğin LGBTT bireylerin cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleriyle aynı derecede herhangi bir cinsel yönelim olarak var olmasına neden olabileceği ihtimalini doğurduğundan, böyle davranan kişilerin de toplumca kabul edilmemesine, eleştirilmesine neden olmaktadır. “Hegemonya mutlak kültürel egemenlik, seçeneklerin ortadan kaldırılması anlamına gelmez. Bir güçler dengesi içinde, diğer bir deyişle oyun esnasında, kazanılan üstünlük anlamına gelir. Öbür örüntüler ve gruplar, ortadan kaldırılmak yerine ikincil konuma itilirler (Connel, 1998: 247)”. Bu yüzden de birçok kişi LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini de aynı heteroseksüellik gibi doğal bir cinsel yönelim olarak kabul ediyorken ya da edebilecekken, önlerinde duran bu seçeneği kendi rızalarıyla reddeder ve birileri tarafından da onaylanmasına da razı gelmezler.

Onayladığı egemen değerlerin çoğu zaman kendince oluşturulduğunu düşünenler ve bunları sorgulamaksızın onaylamaya devam edenler üzerlerinde uygulanan

hegemonyanın birer nesnesi haline gelmektedirler. Hegemonyanın tanımında da olduğu üzere bu onaylama; baskı olmadan rıza yoluyla iktidarın değerlerinin benimsenerek, devam ettirilmesinde rol oynamaktadır. Her ne kadar nesne konumunda olduğunun iddia edilmesi akıl, irade gibi meseleler göz önüne alındığında sakıncalı gibi dursa da; asıl anlatılmak istenen, belli bir nokta da herkesin rıza göstermesi beklendiği ve farklı konularda olsa bile çoğu zaman buna cevap verildiğidir. Kimi zaman dışlanma, onaylanmama korkusu kimi zaman da konunun bizimle ilgili olmaması ve özgürlüğümüz için bir götürü teşkil etmemesi için rıza gösterdiğimiz, benimsetilmek istenenin doğru olduğunu kabul ettiğimiz şeyler bizi nesne konumuna getirir. “İnsanlar... kendilerine karşı işleyecek, zamanlarını talep edecek, mekânlarını ve bedenlerini kontrol edecek, nelerin söylenebileceği ve yapılabileceği üzerine sınırlamalar koyacak ve varlıklarına karar verecek çeşitli temsil pratiklerine nasıl direneceklerini öğrenmelidirler (Rosenau, 1998: 155)”. İnsanların tam da direnme mekanizmalarını oluşturabildiği noktada iktidarın nesnesi konumundan çıkarak kendi özgür iradeleri ve fikirleriyle karar vermeleri ve bunları yaşamlarının her alanına uygulamaları mümkün olacaktır.

“Ataerkillik, sosyal ve kültürel hayatın her parçasına sinmiş çok gelişmiş bir erkek egemenliğidir. Feminist literatürde çok tartışmalı olan bu kavram, radikal feministlerce kullanıldığı şekliyle, evrensel erkek üstünlüğüne ve kadınların alta sıralanmışlığına (ikincilliğine) dayanan bir topluma gönderme yapar (Ecevit, 2011: 14)”. Bu tanım göz önüne alındığında erkek bedenine sahip ve kendini erkek olarak hisseden, sadece cinsel yönelim konusunda heteroseksüel erkeklerden farklılık göstererek erkeklere ilgi duyan geylerin de bu erkek üstünlüğünden pay almaları beklenmektedir. Fakat feminen geyler, erkeğin kadınsı hale gelebileceği fikrini de beraberinde getirdiğinden ve dolayısıyla erkeklik için küçük düşürücü bir durum teşkil ettiğinden (Faderman, 1997: 25) ataerkillik içinde istenmeyen olurken, erkek üstünlüğü durumundan yararlanmak bir yana kadın ile eşdeğer görülmekte ve aynı ikincillığe mahkûm kalmaktadırlar.

Yapılan derinlemesine mülakatlarda bu durumu destekleyici olarak Didem “özellikle eşcinsel erkekler yani geyler ve transseksüel kadınlar dışlanıyor. Ataerkil bir sistemde yaşıyoruz, tamamen erkek egemen bir toplum, direkt olarak erkeklerin erkekliğine bok sürüyorsun (Didem ile yüz yüze görüşme, 30 Nisan 2012)” yorumunu yapmaktadır.

Ataerkillik; kendi iktidar alanına tehdit olarak algıladığı kadınlara, kadınların özgürleşmesine karşı çıkmaktadır. Bununla birlikte, kendi iktidarını kurarken temel güç kaynağı olan heteroseksüelliğe tehdit olarak algıladığı LGBTT bireylere ve LGBTT harekete de karşı çıkmaktadır. Bu karşı çıkış, erkeklik değerlerini sarsacağı ve erkeklik egemenliğinin altını oyacağı gerekçesiyle lezbiyenlere kıyasla geyle, travestilere ve transseksüellere karşı daha şiddetli olmaktadır. Bu varsayım “hegemonik erkeklik tanımlamalarının ayakta tutulması, çoğunlukla önem verilen bir konudur ve geylelerin, travesti ve transseksüellerin nefret toplamasının nedeni, biraz da bu tanımlara zarar vermelerinden kaynaklanır (Connel, 1998: 152)” savını da destekler niteliktedir. Yaptığı hegemonik erkeklik tanımlamalarıyla ve erkek egemen değerlere atfettiği üstün konumlarla kendi gerçekliğini üreten ataerkillik aynı zamanda da ürettiği bu gerçekliği benimsetir, meşruluğunu ve devamlılığını sağlar.

“Meşrulaşma ihtiyacı açısından, bu kapalı sistem gerçekten de kendi kendisini üreten ve kendi kendisini sürdüren bir sistemdir; kendi gerekçesini kendisi üretir (Bauman, 1998: 227)”. Ataerkilliğin ürettiği bu gerekçeler ve kurduğu egemenlik; kadınlar ve LGBTT bireyleri kendisine düşman olarak kurarken, LGBTT bireyler ve feminizm için de ataerkilliğin ortak düşman olarak belirlenmesine neden olmaktadır. “Hegemonik erkeklik daima kadınlarla ilgili olduğu kadar, ikincil konuma itilmiş çeşitli erkeklik biçimleriyle ilgili olarak da inşa edilmektedir. Farklı erkeklik biçimleri arasındaki etkileşim, ataerkil bir toplumsal düzenin işleyiş biçiminin ayrılmaz parçasıdır (Connel, 1998: 245)”. Bu yüzden de ataerkil toplumsal düzenin işleyişi kadınları ve hegemonik erkekliğin dışındaki erkeklik biçimlerine olumsuz göndermelerde bulunarak ve bu göndermelerden beslenerek mümkündür.

Ataerkillikle bağlantılı olarak hegemonik erkekliğin ve bunun dışındaki tüm cinsel yönelim tanımlamalarının nasıl yapıldığına bakıldığında, insanların sahip olduğu bedene yani biyolojiye bakarak yapılan bir değerlendirmenin söz konusu olduğu görülmektedir.

Foucault, kurgusal cinsiyet kategorisinin nedensel ilişkileri tersine çevirdiğini, böylece arzunun yapısına ve anlamına cinsiyetin sebep olduğunu düşünmemize yol açtığını ileri sürüyor. Foucault’a göre beden... cinsiyet fikri ile donatılmadan önce dikkate değer herhangi bir şekilde cinsiyetlendirilmiş değildir. Bedenin söylem içinde anlam kazanması ancak

iktidar ilişkileri bağlamında gerçekleşir. Cinsellik iktidarın, söylemin, bedenlerin ve duygulanımsallığın tarihsel olarak özgül bir örgütlenmesidir. Bu anlamda Foucault'ya göre cinsellik yapay bir mefhum olan cinsiyeti üretir; cinsiyet mefhumu da kendi yaradılışından sorumlu iktidar ilişkilerini etkili bir biçimde yaygınlaştırır ve gizler (Butler, 2010: 166-167).

Foucault'nun söylediklerinin temelinde, beden referans alınarak kurgulanmış cinsiyetlerin, insanların sahip olduğu cinsel organların baz alınarak yapıldığı vardır. Penise sahip olan bir beden yani eril fizyoloji erkek olarak cinsiyetlendirilirken, vajinaya sahip dişil fizyolojiyle donatılmış bir beden ise kadın olarak cinsiyetlendirilir. Cinsel organ üzerinden yapılan cinsiyet tanımlamaları dolayısıyla erkek ve kadın cinsiyetinden biri olmakla toplum tarafından kişilerin üzerine yapıştırılan erkeklik ve kadınlık toplumsal cinsiyet özellikleri; iktidar mekanizmasının çıkarları doğrultusunda oluşturulmuş, özellik diye adlandırılmasına rağmen benim öz-ellik diye ayırdığım, aslında özü olmayan ifade biçimleridir.

Çoğunlukla varsayılan, genelde erkekleri karakterize eden ve dolayısıyla erkekliği tanımlayan tek bir kişilik özellikleri kümesi olduğudur. Aynı şekilde kadınları karakterize eden ve kadınlığı tanımlayan bir kişilik özellikleri kümesi de vardır. Cinsel karaktere dair bu birimsel model, tıpkı bir kadın gibi ya da tıpkı bir erkek gibi deyimleriyle açıkça dile getirilebilir (Connel, 1998: 226).

Tüm bu toplumsal cinsiyet tanımlarının bize dayattığının aksine belirlenen cinsiyete ait olduğunu düşündüğümüz özellikler diğerine de ait olabilir. Neticede kategorilendirilen özellikler insanın doğasında bulunan, cinsiyetsiz şekilde var olan, kişilerin hissettikleri ve dolayısıyla da gösterdikleri davranış biçimleridir. Nitekim Butler da cinsiyet ve toplumsal cinsiyeti birbiriyle ilişkisi olmayan öğeler olarak değerlendirdiğinde sözde var olan gerçekliği sallandırır; erilliğin ve erkekliğin dişil bedeni, dişillığın ve kadınlığın da erkek bedenini gösterebileceğini söyler (Butler, 2010: 51).

İnsanların üzerine yapıştırılan toplumsal cinsiyet özellikleri bedenine ya da o bedene sahip olan insanın değildir. Adından da anlaşılacağı üzere toplumun cinsiyete uygun görerek atfettiği özelliklerdir, bir diğer şekilde ifade edecek olursak bireyin değil

toplumun özellikleridir. Sorgulanmaksızın doğal bir öz gibi kabul edilen bu cinsiyet özellikleri ile cinsiyetler bir anlamda kadını ikincilleştirirken, bağımlı kılarken erkeği ise iktidarını uygulayabilecek güç ile donatmaktadır.

Ataerkilliğe hizmet eden heteroseksüel ilişkiler ve yaşam tarzı erkeğe her anlamda güç atfederken ve kullanması için kendi iktidarından ödünç verirken, kadını kısıtlamakta dolaylı ya da doğrudan erkeğin egemenliğine teslim etmektedir. “Heteroseksüel bir çiftin üyeleri, yalnızca birbirlerinden farklı olmakla kalmazlar, ayrıca özel bir biçimde eşit olmayanlardır. Heteroseksüel bir kadın, heteroseksüel bir erkekten farklı biçimde nesne olarak cinselleştirilir (Connel, 1998: 158)”.Cinselleştirilen kadın, cinselliğini sadece erkeği tatmin edecek bir şeymiş gibi görmeye başlar, bu noktada da erkeğin cinsel nesnesi haline gelir. “Erkelerin uçkuru gevşek cinselliğine izin veren ama bunu kadınlara yasaklayan çifte standardın erkekler açısından daha fazla arzusuyla hiçbir ilgisi yoktur; ama daha fazla iktidarla her türlü ilgisi vardır (Connel, 1998: 158)”.

Cinsel yönelimlerin/cinsiyet kimliklerinin önceden belirlenen keskin sınırların ötesine geçtiği LGBTT ilişkilerde; bulanıklaşan ve muğlâklaşan sözde var olan özellikler, bir tarafın daha ayrıcalıklı ya da üstün olmadığını vurgulamaktadır. LGBTT bireylerin yaşam pratikleri, erkek egemen kültürün dolayısıyla da ataerkilliğin ve sahip olduğu iktidarın sağlam temellerinin çatlamasına, altının oyulmasına neden olur. Ataerkillik ve onun tarafından şekillendirilen kültürel ağlar içinde var olan düzenden en çok vurgun yiyen LGBTT bireylerin yaşantılarında tam da bu nedenle ataerkil değerlerin kabul edilmemesi ve tarafların birbirine baskı uygulamamaları beklenmektedir. Bu beklenti her ne kadar bazen karşılık bulsa da, bebeklikten itibaren insanın içselleştirdiği ve doğruluğundan kuşku duymadığı ataerkil sistemin değerleri doğrultusunda gerçekleşmemekte, LGBTT bireyler tarafından da ataerkil değerler yeniden üretilmektedir.

Egemen değerlerin yeniden üretilmesini sağlayan ataerkillik kendi iktidarını; Foucault'nun “iktidar gerçekliği üretir” (Sarup, 2004: 112) ifadesi ile aynı doğrultuda olarak toplumun benimseyeceği gerçeklikleri üreterek sağlar. Ürettiği gerçeklikler karşısına da gerçeklik ya da iyi olmadığını savunduğu diğerlerini alır ve böylece onları, onlara inananları ötekileştirir. Öteki diye etiketlenen ve çeşitli mekanizmalarla dışlanması sağlanan kimlikler aslında susturulmaya çalıştırıldıklarından dolayı

ötekidirler. “Otoriteyi meşru iktidar olarak tanımlayacak olursak, toplumsal cinsiyeti barındıran iktidar yapısında, otoritenin erkeklikle genel bağlantısının ana eksen olduğunu söyleyebiliriz (Connel, 1998: 153)”.Otoriteyi sarsacak dolayısıyla da erkeklige, erkek egemenliğine sonuç olarak da ataerkilliğe zararı dokunacak LGBTT bireyler, istenmeyen ve dışlananlar olarak toplumda yer almaktadırlar.

LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri; büyük güç ataerkillik ve dolayısıyla onun piyonları olan aile kurumu başta olmak üzere diğer kurumlar, ideolojiler tarafından istenmeyen öteki olarak adlandırılır ve öteki diye isimlendirilenin de buna inanması sağlanır, inanmayanların da sesi bir şekilde kısılır. İktidar olan ataerkilliğin bunu yaparken kullandığı savunma toplumun düzenini sağlamaktır. Zamanında kadınlara yasal hakların verilmemesi, kadının kocasının otoritesine uymak zorunda olması, kadının yerinin evi ve ailesinin yanı olduğu gibi düşünceler de yine sözde toplumun düzenini ve aile kurumunun devamlılığını sağlamak için yapılmıştır. LGBTT bireyler önce aile kurumunun dışına itilirken devamında da okul, din, iş hayatı ve sosyal ilişkiler ağının dışında bırakılırlar. Öteki diye etiketlenen LGBTT bireyler görünmez bir alanda görünür olmaya çabalarken de onu öteki yapan iktidar tarafından rahat bırakılmaz. İş bulamadığı için seks işçiliği yapan travestileri aşağılar, damgalar, ahlakı ve kutsal aile tablosunu yıkmak istemekle suçlar. Yine aynı şekilde LGBTT leri kimi zaman kadınsı, erkeklığın yüz karası olmakla suçlarken kimi zaman da doğru erkekle karşılaşamayan kadınların içinde olduğu bir bunalım evresi olarak yorumlar.

Derinlemesine mülakatlarda Ceren’in “erkekler bir lezbiyeni değiştirebileceğini düşünüyorlar hiç gerçek bir erkekle tanışmadın gibi bir muhabbet. Allah aşkına gerçek erkek nasıl oluyor, ben çok merak ediyorum (Ceren ile yüz yüze görüşme, 23 Mayıs 2012)” ifadeleri bir önceki cümleyle bağlantılı olarak değerlendirilebilir.

Her ne şekilde ifade edilirse edilsin, ne kadar aşağılarsa aşağılasın tüm bunlar aynı ölçüde iktidarını ve her alana sızmış, kurumsallaşmış ataerkilliğin gücünü kaybedebileceği ihtimalini düşünmesinden kaynaklanmaktadır. Kendini erkek hissetmeyen ve sırf o fizyoloji ile doğduğu için erkek olarak nitelenen bir kişinin ameliyat sonucunda bir kadın olması; egemenliği, gücü, iktidarı elinde bulunduran ‘erkeklik’ açısından ‘erkek olmak nasıl istenmez?’ sorusunu da beraberinde getirdiği ve erkekligi sorgulattığı için kabul edilemezdir. Her ne kadar kadınların aynı işlemi

gerçekleştirip erkek olmak istemeleri erkeklik açısından sorun teşkil etmiyor gibi gözükse de dolaylı olarak erkeklerin aklına da bu tip operasyon fikrini getirebileceği varsayımıyla değerlendirileceğinden aynı şekilde bu da istenmemektedir. Çünkü bu fikirlerin ortaya çıkmasının akabinde cinsiyete atfedilen toplumsal cinsiyetin birer kurgu, inşa olarak değerlendirilebileceği de ihtimaller arasındadır.

“Simone de Beauvoir İkinci Cins’te kişi kadın doğmaz, kadın olur diyor. Beauvoir için toplumsal cinsiyet inşa edilmiştir... Beauvoir’e göre mecburiyeti dayatan cinsiyet değildir (Butler, 2010: 54)”.Bu yüzden de kişinin bedenine bakılarak yapılan kadın ve erkek değerlendirmesi çoğu zaman bir kurmacadan ibarettir. Biyolojik bir unsurun toplumsal rolleri beraberinde getirme şansı mümkün olmadığından, cinsiyetlere atfedilen tüm özellikler birilerince oluşturulmuş ve cinsiyetlere yüklenmiştir. Heteroseksüel ilişkinin zorunlu dayatması ve normallik iddiası da cinselliğin ve cinsel ilişkilerin inşası fikrinin çoğunluğun düşüncesinde yer bulabileceği korkusunun bir sonucudur. Sonuçta göstergelere yüklenmiş anlamlar da birer inşadan ibarettir. Sahip olunan beden belirlenen normlarca erkek ya da kadın gibi hissetmede tek başat unsur değildir. Kendini kadın, erkek olarak tanımlayan ya da bu iki gruba da dâhil etmeden geçişken, değişken kimlikler içinde olduklarını söyleyen herkesin de bu şekilde hissetmeye ve davranmaya hakkı vardır. Bu geçişkenlik, değişkenlik noktaları da toplumsal cinsiyetin birer inşa olduğunu göstermek için kullanılabilir.

Toplumsal cinsiyetin inşa olduğunu söylemek heteroseksüelliğin dolayısıyla da ataerkilliğin ve kurumlarının insanlar üzerinde uyguladığı egemenliğin bir parça da olsa görünür hale gelmesine ve sunduğu gerçekliğin sorgulanmasına neden olacaktır. “Postmodernistler hakikat iddialarının iktidar oyunlarının ürünü olduklarını ve çıkarlarına hizmet ettikleri kişiler tarafından manipüle edildiklerini düşünürler... Foucault’un dediği gibi hakikatin iktidar yoluyla yeniden üretilmesine tabiyizdir ve hakikat üretmedikçe iktidarı kullanamayız (Rosenau, 1998: 135)”.Ataerkillik ürettiği hakikatler ile iktidarı kullanırken, kendisini bu güçten mahrum bırakabilecek her türlü tehdide karşı önlemini çoktan almıştır. Kalıplaşanı yıkmayı bir kenara bırakın sorgulatmayı, tersini düşündürmeyi istemek bile tehlike olarak algılanmak ve sistemin dışına itilmek için başlı başına bir nedendir. İstenmeyi durdurmak için iktidarı elinde

bulunduranın bir şey yapmasına gerek yoktur; çünkü onun egemenliğinin devam etmesine katkısı olanlar zaten gönüllü olarak tüm güçlerini kullanırlar.

İktidarın toplum inşası, her bireyin birbirine benzer, stabil ve kendi kontrollerinde olmasını arzular. İktidarca kabul edilen ve iktidarı kabul eden bireyler, onun ideolojisini kabul etmiş, egemenliği ve kontrolü altına girmiş demektir. Bu tek-tipliliği reddeden bireyler, her bir sınır aşımında-yani kendisini ve/veya ideolojisini görünür kılma girişiminde suçlu olacak ve linçe maruz kalabilecektir... Linç toplumun ayrıcalıklı kesiminin, diğerlerini hizada tutmak için devletten edindiği ve resmiyete dökülmemiş bir haktır(Şahin, 2011: 26).

Egemen değerlerce kabul edilen heteroseksüellerin, dışlanan LGBTT bireylere karşı yaptığı her şey kabul edilen olur. Her türlü şiddete uğrayan LGBTT bireyler kendisine yapılanlar yetmezmiş gibi sadece oldukları ya da hissettikleri cinsel yönelim/cinsiyet kimliğinden dolayı kendilerini sorgulamaya, inkâr etmeye ya da saklanmaya mecbur bırakılırlar. Sadece çoğunluk gibi olmadığı ve yerleşen düzene tabi olmak istemedikleri için LGBTT bireyler toplum için büyük bir sorun kaynağı olduğu ifadesiyle suç, sapkınlık, anormallik gibi birçok kavramın birbirine eklenmesiyle adlandırılır. Nasıl ki ataerkillik tarafından feminizm ve feministler kadınları kışkırtmak, akıllarını bulandırmakla, düzeni bozmakla suçlanıyorlarsa; aynı şekilde LGBTT ler de bu suçlamalardan daha fazlasından nasibini almaktadır. Toplum için bunları savunduğuna inanılan güç; kendisine inananlar ve ötekileştirilenler arasındaki savaşlarda birer kez daha zaferini kazanır ve egemenliğini onaylatır. Tıpkı Millet'in yönetme yönetilme ilişkisi içinde değerlendirdiği, uygulanan düzenlemelerin tarihe yayıldığı ve böylece bir ideoloji geliştirdiğinden bahsettiğinde bu ideolojinin erkek egemenliği olduğunu ve ataerkilliğe hizmet ettiğini söylediğinde olduğu gibi eşcinselliğin dışlanması da aynı nedenden ötürüdür (Donovan, 1997: 275).

Dışlanma, istenmeyeni susturmak amaçlı kullanılan politik bir tavidir. Bu politik tavır, iktidar tarafından hegemonyasını üzerlerinde kurduğu kişilere doğal bir ödevmiş gibi benimsetilmiştir. Kendi yanına almama, onaylamama gibi ifade biçimleriyle hafifletilmeye çalışılan dışlama aslında anlamı ve sonuçları büyük olan bir mekanizmadır. "Dışlama; iktidarın şiddet biçimlerinden sadece biridir (Selek, 2001:

16)”. Ataerkil iktidar da bu şiddet biçimini diğer bütün ötekilere yaptığı gibi LGBTT bireyler üzerinde de kullanmakta ve LGBTT bireylerin bu egemenliğe direniş mekanizmalarını kırmaya çalışmaktadır.

Dışlama ve dolayısıyla da susturma mekanizmasını kullanırken ataerkilliğin en büyük dayanağını ahlak kavramı oluşturmaktadır. Ahlâk kavramının içine yerleştirilmiş bir takım özellikler iktidar merkezleri için sağlamlıklarının birer göstergesi haline gelir.

Habermas’ın belirttiği gibi; ahlâk kuralları kendine dönük çalışır; eylemleri, koordine edici güçleri bireylerarası birbirine dönen iki etkileşim aşamasında kendini gösterir. İlk aşamada tarafların isteklerini bağlayıp belli bir biçimde yönlendirerek toplumsal eylemleri doğrudan kontrol eder. İkinci aşamada, anlaşmazlık durumundaki bireylerin nasıl davranacaklarını belirlemekle kalmaz, aynı zamanda söz konusu anlaşmazlıklarda görüş birliği için nedenlerini de hazır tutar (Kalkan, 2007: 26).

Görüş birliği için toplumu ortak bir noktada toplayabilmesinin sağlamak için sunduğu neden; toplumsal düzenin işleyişi, devamı ve ahlâksal yapısı için birlik olmalarının gerektiği ve LGBTT bireylerin toplumun düzeni ile ahlâk için engel teşkil ettiği. Gösterdiği şeyden şüphe edilmeyen ahlâk göstergeleri iktidarın desteklenmesi için birer araçtan ibarettir.

“Duvarları yıkabilseydik, tavanı neyin desteklediğini daha iyi görebilirdik (Bauman, 1998: 49)”. Garfinkel’in bu sözünden yola çıkarak bir değerlendirme yaptığımızda toplumdaki bireyler birleşerek duvar oluşturduklarının bilincine varsalar, iktidar mekanizmasının kendi başına durabilmesinin mümkün olmadığı sonucuna varabilmek mümkün olur. Kabul edelim ya da etmeyelim sistem gücünü, kendi çıkarları doğrultusunda yönettiklerinden almaktadır.

Bireyleri, öteki olarak belirlediklerinden daha iyi, ahlâklı, namuslu, vb. olduğuna inandırıp; bu vasıfları kendilerinden alabileceğine ve bunlardan yoksun olduğuna inandırılmış ötekilerle savaşıma gönderir. Çünkü inandırıldıkları şey; ötekilerin tehlike kaynağı olduğudur. “Doğruluk ile yanlışlık arasında ayırım yapmayı, teoriyi değerlendirmeyi sağlayan bütün ölçütler, kişinin kategoriler arasında bir seçim yapmasını gerektirir; ondan değerler arasında bazılarını iyi bazılarını da kötü olarak

adlandıracak bir hiyerarşi kurmasını bekler (Rosenau, 1998: 138)”. LGBTT bireyler ahlak kategorisinin dışında kaldığı ve norm dışı olduğu gibi gerekçelerle hiyerarşi basamağının en alt kısmında kötü etiketlenmesiyle var olurlar.

Bir kez kötü olan ötekine karşı iyiyi cisimleştirdiğine inanınca iktidarı sonsuza dek kullanacaktır; çünkü böyle bir kullanım, belli bir din ya da ahlak anlayışınca peşinen haklı kılınmıştır. Ötekinin kötülüğünü kimseye zarar vermeyecek düzeye getirmek kutsal bir görev olur... Üremedeki payı yok denecek düzeye indirirse, kendi hayatı ya da dünyanın gidişi konusunda karar alma olanağı kalmasa da o hep düzensizlik ve anarşi yaratan bir tehdit olarak görülecektir. Uç durumlarda şeytanla bile özdeşleştirilecektir (Badinter, 1992: 84).

Kadın erkek ilişkilerinden bahseden bu pasajda; kadınlar için bahsedilenlerin LGBTT bireyler için bahsedilenlerden farklı olduğunu söylemek neredeyse imkânsızdır. Erkeğin egemenliğini pekiştiren iktidar merkezlerinin gözünde kadın ne kadar korkutucu ve dolayısıyla da zararlıysa LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri de o derece korkutucu ve zararlıdır. Ne zaman ki bir şey var olan çıkar için tehdit oluşturursa, akabinde o şeye karşı tavır alma ve mücadele başlar. Heteroseksist sistem hangi hakla kendini esas olan ilan etmekte ve sanki içinde hiçbir sorun meydana gelmeyen bir sistemmiş gibi sözde sorun kaynağını yok etme görevini kendinde görmektedir? İki cinsiyetin üyelerini birbirine eşit kabul etmeyen ve bunu her alanda olduğu gibi cinsel alanda da vurgulayan heteroseksist sistem, kendi içindeki bu çelişkiler ağını çözmeyi hiç istemez. Bunun yanında sanki eşitlikçiymiş, insan hakları savunucusuymuş gibi kendi egemenlik alanındaki heteroseksüellerin hakları için LGBTT lere karşı bir savaş yürütmektedir.

Aslında vermesi gereken asıl savaş, sistem içinde var olan kendi çelişkilerine karşı olmalıdır. Bu savaş vermemesinin nedeni de kendisinin de bir alt eleman olmasıdır; asıl egemen güç ataerkilliktir. Günlük yaşam rutini içinde sorgulamaksızın bir parçası olduğumuz her şeye kendimizi hem içerde hem dışarıda olarak konumlayarak bakmayı başardığımızda sistemin sorunlu daha doğrusu eşitsiz güçle donattığı yapıyı görmemek mümkün olmasa da görmek istememek olasıdır. Mevcut her ilişkide nasıl ki bir taraf daha egemen bir taraf daha tabi kılınmış oluyorsa, bu egemen olan bazı erkekler ve

heteroseksüeller için bir sorun teşkil etmediğinden ve güç çoğunluk tarafından sevildiğinden güçten payını alanlar sistemin arızalı yapısına gözlerini kapatacaklardır. Gözleri açmak ya sistem tarafından ezilen kadınların ya da ezilenlere, dışlananlara yönelik bir bakış açısını taşıyabilen, eşitsiz güç dağılımından rahatsız ve bunu değiştirmek isteyen kişilerce mümkündür. Hartsock'un "ezilen kesim taraftarı bir görüş, uğruna mücadele edilen ve hem toplumsal ilişkilerin tümünün katılımında ısrarcı olan dış görünümü inceleyerek bilimi ve hem de gelişimi yalnızca bu ilişkilerin mücadeleyle değişmesine bağlı olan eğitimi şart koşan bir görüştür (Harding, 1990: 45)" ifadesi önemlidir. Sistemin ikiyüzlü yapısını ancak böyle bakan kişiler görebilir ve bunun değişmesi için mücadele edebilir.

Dışlayıcı güç olan ve tüm denetim mekanizmalarını elinde bulunduran ataerkillik çevresindekilere iktidarından birer parça dağıtarak, onların kendilerini de birer güç merkezi olarak algılamalarını sağlar ve kendi üzerlerinde de iktidar uygulanırken, rızalarıyla iktidarın bekçileri konumuna gelirler.

...Sizin tarafınızdan verilmiş olmasa, üzerinizde iktidar nasıl olabilir? Kurtulmaya çabalamanız gerekmez, yalnızca kurtulmak istemeniz yeterli... Onu itmenizi ya da dengesini bozmanızı istemiyorum. Fakat yalnızca onu desteklemeyin, işte o zaman onun altından kaidesi çekilmiş bir Colosse (Apollo heykeli) gibi tüm ağırlığıyla düşüp parçalandığını göreceksiniz (Kandemir, 2011: 34).

2.1.1.Evlilik ve aile kurumlarınca yeniden üretilen ataerkillik için tehdit olarak görülen LGBTT bireyler

Feministler için aile kadını ikincilleştiren değerlerin aile üyelerince benimsendiği ve kuşaktan kuşağa aktarıldığı bir alandır. Köktenci olarak da adlandırılan radikal feministlerin birçoğu kadınların sömürülmesinde ailenin birincil kurum olduğunu ve aile içinde sürdürülen ataerkil değerlerle kadınların bedenlerinin erkeğin cinselliğine tabi kılınmasının etkili olduğunu savunurlar (Giddens, 2005: 115). Aile denilen bu alan içinde kadınlar ev işlerinden sorumlu ücretsiz işçilerdir, kocalarını yeni iş gücüne hazırlar, çocuklara bakarlar, kocalarından veya ailenin üyesi diğer erkeklerden şiddet görürler, bedenleri her zaman kocalarının cinsel isteklerine adanmış olarak hazır bulunur. Goldman'ın da ifade ettiği gibi iktidarı kendi içinde taşıyan ataerkillik devlet

ve ahlâki öğeleri içinde barındıran dini kurum ve öğretilerce de desteklenerek kadın ve erkekleri denetim altına almayı başarmaktadır (Goldman, 2006: 26). Ataerkillik bu denetimini, kendi iktidarından erkeğe de kullanması için vererek ve denetim mekanizmasını ona devrederek yapar. Bu da çoğu kez devlet ve din tarafından da onaylanan evlilik ve onun oluşturduğu aile kurumu aracılığıyla olmaktadır. Bu şekilde de her an kendi hizmetine hazır olan yeni bireyler üreterek, var olan bu düzenin sorgulanmasını engellemekte ve kendi egemenliğini pekiştirmektedir.

Kadın üzerinde uygulanan otoritenin doğrudan görülmediği durumlarda ise mutlaka dolaylı bir yoldan kullanımı mevcuttur. Aile içindeki erkeğin çocuğu ya da karısı olmak demek, o erkek tarafından denetlenmesinin meşrutiyetinin de beraberinde gelmesi demektir. “Evlilik bir erkek için bağımsızlık ve başkalarının sorumluluğunu kazanma anlamlarını taşıırken, kadın için yeni bir bağımlılık biçimi ve hane halkının sorumluluğunu üstlenme anlamına gelir. Kadın için birisinin çocuğu olmaktan birisinin karısı olmak yarı bağımlı konumuna geçişi temsil eder (Gittins, 1991: 87)”. Kadının evdeki erkeğe bağımlı olduğu bu ilişkinin köklerinde erkek egemenliğini en üst hiyerarşi basamağına konumlanmış ataerkillik vardır.

Kadını zorunluluk alanına hapsedip, ne yapıp yapamayacağını ona dayatan erkek egemenliği bu gücünü evlilik dolayısıyla yasal heteroseksüel birlikteliklerden alırken, oluşturduğu aile kurumu ile de sağlamlaştırmaktadır. Tam da bu nedenle LGBTT birlikteliklerinin öznelerini, kendi sınırlarının dışına sahip olduğu iktidar ve toplumsal gücünü kullanarak atmaktadır. Gittins’in de vurguladığı gibi LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerinin yaygınlaşacağı fikri, ailede en açık şekilde görülen ataerkil otoritenin de krize gireceği (Gittins, 1991: 142) kaygısını da beraberinde getirmektedir. Bu kişilerin oluşturduğu ailelerde, her ne kadar ataerkil zihniyet ve kurumları aile olduklarını kabul etmeseler de, hangi taraf iktidar gücünü diğeri üzerinde kullanacaktır? Toplumsal sistem içinde kadınların zaten bu güçten mahrum oldukları düşünülürse lezbiyen ilişkilerde böyle bir tahakküm ilişkisinin olmadığı düşüncesi de beraberinde gelecektir. Gey ilişkilerinde ise iki tarafta erkek olduğundan, karşılarında iktidarlarını uygulayacak bir kadın olmadığından yine bir tahakküm ilişkisi olmayacağını söylemek beraberinde gelecektir.

Böylece LGBTT bireylerin oluşturdukları aile içinde eşitsiz güç ilişkileri olmadığından, erkek karşısındaki diğer erkeği ikincileştirmeyeceği düşündüğünden ortaya ataerkil sistemin dışına çıkabilen bir ilişki biçimi çıkacaktır. Weeks, Heaphy ve Donovan'ın da işaret ettiği üzere;

Gey ve lezbiyen birliktelikler, heteroseksüel birlikteliklere destek sağlayan kültürel ve toplumsal varsayımlarca yönlendirilmediğinden, eşler arasında eşitlik olanağı daha fazladır. Gey ve lezbiyen çiftler, ilişkilerini heteroseksüel çiftlerin pek çoğunu ırlayan eşitsizlik ve güç dengesizliği türlerinden kaçınmak üzere düşünüp taşınarak biçimlendirmeyi seçebilirler (Giddens, 2005: 192).

Yapılan alan araştırmasında “duygusal ilişkilerde aynı evdeysen, daha öncesinde yetiştirilmiş iki tane erkek var ve güçlü bir şekilde yetiştirilmiş, bir güç çatışması ister istemez çıkıyor (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs 2012)” ifadelerinde de görüldüğü gibi ataerkillik ister istemez ilişkilerde kendini gösterebilmektedir. Yoğun şekilde içimize işlemiş ataerkil zihniyetten dolayı heteroseksüel çiftlerde olduğu gibi LGBTT bireylerde de ataerkilliğe hizmet eden bir ilişki yapısı çok az da olsa görülebilmektedir.

Mademki aynı ezici ilişki yapısı LGBTT birlikteliklerde de görülebiliyor, o zaman ataerkillik LGBTT bireyleri neden hala dışlamaya devam ediyor gibi bir soruyla karşılaşmamız kaçınılmaz oluyor. Bu sorunun metnin devamında verilen başka sebepleri de olduğu gibi önemli bir nedeni de ataerkil ideolojinin, kendi normlarına uyulmaması halinde sistemin devam etmemesi gibi önemli bir riski göze alamamasıdır. Toplumsal cinsiyet rollerini benimsemeyen ve bu rollerin iktidarın çıkarları için yapılmış birer etiketleme olduğunu düşünen LGBTT bireyler ataerkilliğin gücünü LGBTT ilişkilerinde kırarken ve onu belirli bir alanda iktidar uygulamaktan mahrum bırakırken aynı zamanda da heteroseksüel birliktelikler için örnek teşkil edecektir. “Bizler dişil ve eril olarak, yani biyolojik cinsiyetlerle doğarız ama toplumsal olarak kabul edilmiş cinsiyetlerle, kadın ve erkek olarak yaratılırız (Hartmann, 1992: 143)” ifadesinde de açıkça görüldüğü üzere heteroseksüeller, LGBTT birlikteliklerde kadın ve erkek olarak insanın üzerine yapıştırılan tüm rollerin toplumsal yargılardan ibaret olduğunu görebileceklerdir.

LGBTT birlikteliklerde nasıl ki toplumsal cinsiyet rolleri silinebiliyor ve daha eşitlikçi bir ilişki biçimi ortaya çıkıyorsa, heteroseksüel ilişkilerde özellikle kadınlar bu eşitlikçi ilişki biçimini kendi birlikteliklerinde de talep edeceklerdir. Böyle bir düşünce de, özel alana baktığımızda heteroseksüel ilişkideki erkeğin kadın üzerinde uyguladığı iktidarın son bulacağına, tek tek kişilerden topluma hatta dünyaya yayılan eşitlikçi bir yapıyı düşündüğümüzde ise ataerkilliğin gücünün büyük ölçüde kırılacağına ve iktidarını kaybedeceğine işaret etmektedir. Böyle bir ihtimal bile ataerkilliğin LGBTT bireyleri her alanda olduğu gibi aile alanından da dışlaması için yeterli bir sebeptir. Bu nedenle de ataerkillikçe belirlenen sınırlarda “evlilik birçok toplumda heteroseksüel bir kuruluşa ev sahipliği yapar. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet hiyerarşisini ve toplumsal cinsiyet kategorilerini destekler (Karkıner, 2011: 142)” Bu yüzden de tanımladığı aile içine LGBTT bireyleri dâhil etmek istemez.

Kadın ve erkek bedenine sahip olmanın bir takım rolleri beraberinde getirdiği ve bunun doğal olduğunu kabul eden görüşün yerleştiği heteroseksüel ilişkiler ağı içerisinde ezen ve ezilen arasındaki ilişki de doğal kabul edildiğinden, aile yapısı içinde yaşananlar bir sorun olarak algılanmamaktadır. Eril ve dişil diye nitelenen beden yapısından birine ait bireylerden, bununla hiçbir ilgisi olmayan toplumsal rolleri de üstlenmesi beklenmektedir. Ayrıca toplumsal cinsiyet olarak adlandırılan bu özelliklerin beden fizyolojisiyle birlikte geldiği, bu yüzden de doğal olduğu gibi yanlış bir bilinç üretilmektedir. Burada yanlış bilinç ile anlatılmak istenen; kişinin kendi bedenine ve hislerine yabancılaşarak, kendisine ait olmasa bile, belirlenen toplumsal rolleri kendisininmiş ve doğumla geliyormuş gibi kabul etmesidir. Aile, bu yanlış bilincin hem üreticisidir hem de içselleştirilerek devamlılığının sağlanmasında temel bir rol oynamaktadır. Aile üyelerince çocuklara öğretilen toplumsal roller içselleştirilirken, kuşaktan kuşağa aktarılmakta ve sürekli yeniden üretilmektedir. Bu yeniden üretme ilişkisini biyolojik anlamda devam ettiren doğurganlığa sahip olduğundan dolayı kadın olurken, toplumsal yeniden üretiminde ise kadın kadar ailedeki erkeklerde etkili olmaktadır.

Morgan, ailenin devletin devamına doğrudan ve dolaylı olarak katkıda bulunduğuna işaret eder. Morgan’a göre aile eğitim sistemi ile birlikte devlet için çok gerekli bir ideolojik yardımcıdır. Aile devletin devamına,

öncelikle toplumsallaşma işlevini yerine getirerek ve bu süreç içinde, itaat, uyum, uzlaşma ve disiplin gibi öğelerin yaygınlaşmasını sağlayarak yardımcı olur (Ecevit, 1993: 20).

Yukarıdaki pasajdan devlet sözcüğünü çıkarıp yerine ataerkilliği koyduğumuzda da çıkacak sonuç aynıdır. Ataerkillik aile sistemi ile birlikte heteroseksüelliğin tek normal ilişki biçimi olduğunun yanı sıra toplumsal cinsiyet rollerini de ebeveynler aracılığıyla çocuklara öğrettirmektedir. Bununla birlikte kişilerin bu değerleri içselleştirmelerini sağlamak ve benimsettikleri dışındakileri doğal olmamakla suçlarken, düzeni bozacağı gerekçesiyle de dışlattırmaktadır. Ailede temeli atılan bu düşünceler diğer toplumsal kurumlar aracılığıyla da desteklenir ve devam ettirilir. Bu yüzden de çocuklar daha kendini bilmezken onları şekillendiren ve toplumsal cinsiyetliyen aile; ataerkil sistemin devamlılığını sağlaması, gücünü koruması açısından süregelen sistemin en önemli taşıyıcısı ve koruyucusudur.

“Firestone erkeklerin, kadınların üreme ve çocuk yetiştirmedeki rollerini denetim altında tuttuğunu (Giddens, 2005: 115)” ileri sürerken haklı çıkmakta ve iktidarın çıkarına hizmet eden değerlerin hangi yolla içselleştirildiğini göstermektedir. Kimin egemenliği ve çıkarları söz konusuysa inşa edilmiş terimlerin anlamları, onların çıkarlarını koruyacak biçimde oluşturulmuştur. Aile; bu değerlerin yani ataerkil iktidarın benimsetilmesinde, yeniden üretici konumunda olduğundan dolayı sistemin işleyişinde önemli bir mekanizmadır. Bu gücünü erkeklerin kadınların doğurganlığından yararlanarak ve istediğinde bu doğurganlığı kontrol ederek de kazanmaktadır. Ne de olsa ataerkillik çerçevesinde toplumsallaştırılacak çocuk kadının doğurganlığı sayesinde dünyaya gelmektedir.

Bir ailede ne kadar çok birey yaşarsa bu bireylerin ataerkil otoriteye itaat ve hizmetin önemini o kadar iyi anlayacaklarına inanılmaktadır. Otorite ve hiyerarşiyi tanımak ve kabul etmek devletin hem yerel hem de ulusal düzeydeki otoritesini koruması açısından gerekli görülmüştür. Bu nedenle bir patriarkal aile içinde yaşamayanlar korku ve şüphe yaratmıştır. Bu kişiler hep bir patriarkal aile içinde yaşamaya zorlanmış ve bu olası değilse cadı olayında olduğu gibi damgalanmış ve cezalandırılmışlardır (Gittins, 1991: 134).

Bu otoriteye uymayacak, üremeleri mümkün olmadığından ataerkil sisteme yeni bireyler veremeyecekleri için “eşcinsellik, türün üremesi gereğiyle birleştiği andan başlayarak her kültürdeki değer yargılarıyla çelişmektedir (Corraze, 1991: 32)”. Kadınların hamilelikten kaçınma imkânlarının bulunduğu, bir takım teknolojik devrimlerle erkeklerinde hamile kalabileceği bir yöneme bağlı olarak toplumsal cinsiyet rollerinin son bulacağı, kadın ve erkek olmakla bağlantılandırılmayacağı bir dönemden bahseden feministlerin değindiği nokta (Donovan, 1997: 280) zorunlu heteroseksüel birlikteliklerin güç ilişkilerini de beraberinde getirdiğidir. Evlilik ve heteroseksüel aile kurumuyla birlikte, öğretilen tüm cinsel kimlik inşaları ve pratikleri ile var olan düzen devam ettirilmektedir.

Heteroseksüel aile temelleri içersinde var olan LGBTT bireyler ise, ailenin kuruluşu itibariyle aile üyelerince de reddedilmekte ve bu dışlama fiziksel şiddet biçimlerini aldığı anda ise daha kötü sonuçlar doğurmaktadır. Kendi aileleri tarafından LGBTT bireylerin dışlanması nedeni; aile kurumu başta olmak üzere birçok toplumsal kurum tarafından heteroseksizmin ve toplumsal cinsiyetin egemen değerler olarak benimsendiğinden LGBTT aile bireylerinin bu normlara aykırı bulunmasıdır.

Aile içi şiddetin nedeni bireysel değil, toplumsaldır; şiddet aile yapısı ve işlevlerinden, aynı zamanda bu aileyi içinde barındıran toplumun yapısından kaynaklanır. Özel alanda ortaya çıkan şiddet, erkek egemenliğinin meşrulaştırılmasından, erkeğin daha değerli görülmesinden ve kamusal alandaki ataerkil siyasi ve ekonomik kurumların egemenliğinden bağımsız düşünülemez (Ecevit, 1993: 18).

Aile içinde LGBTT olduğu öğrenilen bireylere uygulanan öncesinde psikolojik olan sonradan ise fiziksele dönüşebilen şiddetin sadece bireysel olarak değerlendirilmesi son derece eksik ve hatalı bir değerlendirme olacaktır. “Çocuk doğurma, büyütme, toplumsal cinsiyetin oluşumu, kaynakların dağılımı eşleşme ve evlilik, cinsellik ve yaşlanma kavramlarının hepsi aile anlayışımızın içinde yer almaktadır (Gittins, 1991: 73)”. Aile anlayışının içinde yer alan değerlerle uyumsuzluk gösteren LGBTT bireyler, toplumun bütün kurumlarından ziyade en rahat olabilecekleri özel alan denilen aile sınırları içinde bile ne yazık ki aynı baskıyı yaşamaktadırlar. Çocuklarının LGBTT birey olduğunu öğrendiklerinde ailelerin verdikleri tepkiler kimi zaman çok ağır

olmakta ve aynı zamanda da kabullenmeme göstermektedir. Derinlemesine mülakat gerçekleştirilen Engin'in "annem ablama şunu derken duydum: Keşke ölseydi, bu utançla yaşamak zorunda kalmasaydık (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012)" sözleri konuyla paralellik göstermektedir.

Esrarkeş, alkolik, azılı bir katil olsaydı, tek bu sefil hayata yönelmeseydi... Leonardo da Vinci eşcinsel olabilir, Rock Hudson, Alain Delon hatta Sokrat bile, ama benim oğlum kesinlikle eşcinsel olamaz. Hem zaten kadın gibi de kırıtmıyor... Hepsi geçecek. Bizim aileden o biçim adam yetişmez. Düzelecek, azıcık zamana ihtiyacı var hepsi bu... (Çekirge, 1991: 61).

Cinsel yönelimi çoğu zaman fark edilmeyecek şekilde olan lezbiyen ve geylerin bir şekilde aile içinde kendilerini gizlemeleri mümkün olsa da travesti ve transseksüeller için durum daha karmaşık ve zordur. Çünkü kendilerini aile içinde saklamaları mümkün değildir. Ya olmadıkları biri gibi yaşamaya devam edecek ya da cesaret edip alıp açılacak ve başlarına gelebilecek şeyleri göze alacaklardır.

Ailem eşcinsel olduğumu bilmiyor; fakat hal ve davranışlarımdan dolayı çocukluğumdan beri anlıyorlardır.14 yaşında açılmaya çalışmışım. İlk söylediğimde tepkileri çok sert oldu. İnkâr ettiler. Hastalık ya da ergenlik çağındaki kimlik arayışı olarak yorumladılar. Gizlenmek zorunda olmak çok kötü. Hep tedirginim. Dertlerimi, sorunlarımı paylaşamadığım, kendimi ifade edemediğim için sık sık karamsarlığa düşüyor ve bunalıma giriyorum. Açılmayı düşünüyorum ama bunun için ayrı bir eve çıkmam, çok güvenebileceğim bir partnerimin olması ve ekonomik olarak tamamen bağımsız olmam gerekiyor. Sonuçta açılmazsam evlenme baskıları ve diğer baskılar artacak (Tolga, 2008: 32).

Yirmi dört yaşındaki gey bir kişinin anlattıklarını değerlendirdiğimizde de aile içinde cinsel kimliğini açıklamanın veya açıklamamanın ne ölçüde sıkıntılar doğurduğunu açıkça görebiliriz. Birçok aile için aile üyelerinin LGBTT olması toplumsal normlarla uyumsuzluk gösterdiğinden ve dışlanma mekanizmasını devreye soktuğundan kendileri için utanç kaynağıdır. Her ne kadar aynı utancı taşıyalar da ve LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerinin yanlış olduğunu düşünseler de bazı ailelerde bu durum

fiziksel şiddete kadar gitmemekte; fakat yine de duygusal şiddetle bütünleştirilmektedir. Bu aileler ataerkil iktidarca kendilerine öğretilen tüm rol ve öğretileri içselleştirdiklerinden ve hakikat olarak kabul ettiklerinden doğal olanın sadece heteroseksüellik olduğuna inanmaktadırlar. Oysa “hakikat düzene, kurallara ve değerlere gönderme yapar (Rosenau, 1998: 134)”.

Burada inanılan hakikat ise heteroseksizmin kuralları ve yasakları doğrultusunda şekillenmekte ve kendisi dışındaki her şeyi dışlamaktadır. Bu yüzden de çoğu aile; LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerinin tedavisi mümkün olan bir hastalık, kişilik bozukluğu gibi görmektedir. LGBTT aile üyesini psikiyatrların ellerine teslim ederken ve bu sürecin beklentileri doğrultusunda sonuçlanacağına da inanmaktadırlar. Çünkü kendilerine benimsetilen hakikat başka bir alternatifin mümkün olamayacağını, eğer oluyorsa da düzeltilmesi ya da sistemin dışına atılması gereken hatalı bir şey olduğu yanlışlamasını da gerçeklikmiş gibi üretmektedir.

Toplumsal cinsiyete dair şiddet kadınlık ve erkeklik rolleri dışına çıkmak isteyenlere izin vermemektedir. Gey, lezbiyen, biseksüel veya transseksüel insanlar yani egemen olan erkek toplumsal cinsiyet rollerine göre hareket etmeyenler toplumsal cinsiyet şiddetiyle sessiz kılınmakta veya düzeltilmeye çalışılmaktadırlar. Bu kişiler normal olarak değerlendirilen kadınlık ve erkeklik rolleri için tehlikeli bulunmaktadır (Uygur, 2011: 121).

Toplumsal sistemin LGBTT bireyleri düzeltme mantığının altında yatan sebep; gerçekten hatalı, yanlış olduklarının insanlar tarafından kabul edilmesinin ve bu açıklamaya inanmalarının beklenmesidir. Böylece özelde toplumsal cinsiyet rolleri, heteroseksizm ve aile, genelde de ataerkil sistem için tehlike arz eden LGBTT ler ya toplumsal sisteme uyumlu olmaya çalışarak gizlenecek ya da sistem tarafından özel alanlarına da girilerek üzerlerinde uygulanan düzeltme politikalarıyla yıldırılmaya çalışılacaklardır. İktidarın uyguladığı her iki yöntem de LGBTT bireylerin insan haklarının ihlal edilmesini beraberinde getirecektir. LGBTT bireylerin heteroseksist düzen tarafından tanımlanmasının ve toplum tarafından da bu tanımın kabul edilmesinin altında yatan neden, toplum içindeki tek tek insanlardan öte otorite sahibi tarafından yapılan bir tanımın ve onun bilgisinin doğru olduğuna yönelik inançtır.

“Foucault bilginin başkaları üzerine abanan bir iktidar olduğunu, buna bağlı olarak da başkalarını tanımladığını öne sürer. Ona göre bilgi, özgürleşimin önünü keserek gözetlemeye, düzene sokmaya, disipline etmeye yönelik bir kip halini alır (Sarup, 2004: 101)”. Toplumsal gerçekliğin, olması gerekenin ne olduğunu söylemekle kalmaz, bunun üzerinde dıretir. Söylemleriyle LGBTT bireyleri, aile de dâhil olmak üzere toplumsal alanın dışında bırakırken, içeriden de yıldırma politikalarını uygulamaya devam eder. Wollstonecraft’ın, kadınların dışlanma başta olmak üzere başa çıkmak zorunda kaldıkları tüm sorunların kaynağının erkeklerin ilgisiyle paralel olduğu (Gane, 2003: 86) söyleminden yola çıkarak bir uyarılma yapıldığında LGBTT bireylerin baş etmek zorunda kaldıkları sorunların kaynağının da aile içinde kendine güç katan ataerkil ideoloji olduğunu görebiliriz. Çünkü ataerkil ideoloji toplumsal sistemle bağlantılı ve aile kurumuyla da karşılıklı etkileşim halinde bulunarak; aile içine hangi özelliklerdeki kişilerin kabul edilip edilemeyeceğini de söylemektedir. Kendi kontrolü altındaki bir kurum olan aile, üzerindeki otoriteyi kabullenmek istemediğinde ise içinde şekillenen değer sisteminin yeniden üretilmesine tehdit oluşturmaktadır. Bu nedenle, toplumsal dışlama sadece aile içindeki bir birey için değil, tüm aile ve onun çevresindekiler için geçerli olacaktır.

Aile içinde bir birey olarak var olan ya da ol(a)mayan LGBTT bireylerin dışında, tıpkı heteroseksüellerde olduğu gibi aileyi kendisi oluşturan LGBTT bireyler de vardır. Fakat aile tanımlamaları bile ataerkil ideolojiyi destekleyici bir şekilde kurulduğundan LGBTT bireylerin oluşturdukları aileler bu tanımlamaların içersinde kendilerine hiyerarşik olarak güçlü bir yer bulamadıklarından, iktidar tarafından tanınmayan olmaya devam etmektedirler. “Kate Millet politikayı, iktidar yapısına bağlı ilişkiler, belli kişilerden oluşan bir grubun bir başka grup tarafından yönetildiği düzenlemeler olarak niteleyip bu görüşü erkekler ve kadınlar arasındaki ilişkilere uyarlayarak cinsel politikayı tanımlamıştır (Connel, 1998: 329)”. Tıpkı Millet’in cinsel politika tanımında erkeklerin kadınlar üzerinde egemen olduğu gibi, toplumdaki aile kurumlarını yöneten ilişkiler ağı içersinde de heteroseksist sistem LGBTT bireyler üzerinde bir egemenlik kurmaktadır. Kimlerin, ne şekilde aile kurup kuramayacağını söylerken, aile içindeki ilişkileri de genelinde erkeklere özelinde de heteroseksüellere ayrıcalıklı güç tanıyarak karşıtı olan terimin içine dâhil ettiklerini düzenlemeye ve yönetmelerine izin verir. Ortaya çıkacak ve içeriye dâhil olmayı başaracak her türlü öteki aile kurumun,

heteroseksist sistemin ve ataerkil ideolojinin gücünü kırarak düşüncesiyle engellenmeye çalışılır.

Bize öğretilen, bildiğimiz tüm öğretiler dışında da gerçekler olduğunun bilinmesine rağmen bu gerçeklerin sorgulanmaması, iktidarın en güçlü kurumlarından biri olan aile kurumunca sağlanan içselleştirme ve onun sunulan sözde gerçekliği yeniden üretme politikasıyla doğrudan bağlantılıdır. Üzerine daha çok pozitif anlamlar yüklenen ve taşıdığı çelişkilerden bahsedilmeyen aile kurumu, yine kendi içinden yani heteroseksüel birlikteliklerden ortaya çıkan LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini değersizleştirmeye ve güçlü olan kendisi için tehlikesiz hale getirmeye çalışır. Bunu yaparken “açık bir şekilde yasaklanmış olmak, ters söylem gibi bir şeyin dile getirilebileceği bir söylemsel yer işgal ediyor olmaktır; üstü kapalı bir şekilde yasaklanmış olmaksızın, bir yasaklanma nesnesi olarak tarif edilmeye bile reva görülmemektir (Butler, 2007: 22)” mantığını da göz önünde bulundurur. Bu yüzden de LGBTT ilişkiler aile kurumu içine alternatif bir söylem üreteceği gerekçesiyle yasa yolu ile dâhil edilmezken; LGBTT ilişkilerin varlığı ise üstü kapalı bir şekilde kabul edilmemekte ya da çoğu kez de yok sayılmaya çalışılmaktadır. Kimlik kategorilerini bir denetim mekanizması (Kulkarni, 2000: 115) olarak değerlendiren Butler’dan hareketle ailenin de bu denetim mekanizmasının sağlayıcısı bir kurum olduğunu söylemek son derece yerinde bir değerlendirme olacaktır.

2.1.2. İktidar sistemi olarak ailenin ürettiği homofobik/transfobik özneler

Post yapısalcıların kurumlar ve söylemler aracılığıyla gerçekliklerin, kategorilerin ve bu kategoriler arasındaki egemen ve tabi olmak ilişkisinin yeniden üretildiğini incelemelerinden de (Kandiyoti, 1990: 126) yola çıkarak ailenin bu hiyerarşiyi sürekli yeniden üreten kurumlardan biri olduğunu söyleyebiliriz. Toplumsal kültürü içselleştirerek, ataerkil yapıyla bağlantılı bir şekilde kişiliğimizin oluşmasında büyük etkisi olan aile kurumu (Karkmer, 2011: 132) insanları kendi değerleriyle aynı değerleri benimsemek zorunda olan özneler olarak üretir.

Lyotard her iki tarafın da kendi doğruluk iddialarını askıya alarak diğer tarafın bakış açısının farklılığına saygı gösterdiği çoğulcu bir bakış açısını benimser. Lyotard’a göre eğer bir tek bakış noktasını benimser, onu tarihsel doğruluk ve ahlaksal sorumluluk konularında ayrıcalıklı bir değermiş gibi

ele alırsak, dil oyunlarının çeşitliliğine hoşgörüyü bakmayı asla beceremeyiz (Sarup, 2004: 216).

Nitekim aile kurumu aracılığıyla üretilen öznelerin çoğu çeşitliliği kabul edemeyen, farklılığa saygı duymayan, kendi konumlarını ayrıcalıklı olarak değerlendirerek bu konum dışında bulunan her şeyi dışlayarak ötekileştiren bir niteliktedirler. Özneler her ne kadar benimsemiş oldukları değerlerin kendi değerleri olduğunu savunsalar da asıl olan bu değerlerin fark edemedikleri şekilde içselleştirilerek kazanıldığıdır.

Var olan gerçeği yansıttığı iddia edilen ama gerçeği özel çıkarlar doğrultusunda saptıran ön yorumlar, ideolojik amaçlarla kullanılmaktadır. Böylece ideolojinin işlevi, toplum içindeki veya dışındaki belli çıkar gruplarının çıkarlarının korunması için bu grupların çıkarına işleyen bir düzenin ya da sosyal yapının tüm toplum üyeleri tarafından hakça bir düzen olarak görülmesinin düşünsel ve kültürel koşullarını oluşturmaktadır (Atiker, 1998: 110).

Aile içinde sürekli yeniden üretilen bu ideolojiler; LGBTT bireyleri sürekli baskı altında tutup, üzerlerinde egemenlik uygulayarak iktidardan yana işlev görmekte ve hiyerarşik ilişkileri içinde barındıran toplumsal yapıyı sorunsuz bir yapı olarak onaylatmaktadır. Biz ve onlar, ötekiler şeklinde kategorileştirilerek oluşturulan gruplamalar çerçevesinde çoğunluk olan heteroseksüeller biz kategorisini oluştururken, hiyerarşinin alt basamağında yer alan LGBTT bireyler ise onlar olan öteki kategorisini oluştururlar. “Kişinin kendisi de öteki cins nezdinde bir ötekidir (Agacinski, 1998: 16)” ifadesinde olduğu üzere her ikili karşıtlıkta yer alan öteki konumundaki terim için de egemen olan terim ötekidir. Her ne kadar mutlak doğru olarak kendilerini görseler de heteroseksüeller de LGBTT bireylerin gözünde öteki olma ihtimalini düşünebilmelidir. Fakat insanlar “etkileşimcilerden Stanley ve Wise cinsiyet kategorilerinin toplumca belirlenip içselleştirildiğini ve o nedenle de birer evrensel kategori olamayacağını (Kulkarni, 2000: 112)” söylemelerine rağmen bunu kabul etmemektedirler.

Cinsiyet üzerinden yaptıkları heteroseksüellik ve LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliği ayrımında da her ikisine birden değil sadece heteroseksüelliğe ayrıcalıklı ve evrensel bir kategoriymiş gibi yaklaşmaktadırlar. Kinsey aşağıdaki ifadesinde, yapılan

kategorilerin ve bu kategorilere ayrıcalıklı değerler atfetmenin sorunlu yapısını açıkça dile getirir.

İnsanlar heteroseksüeller ve eşcinseller olarak iki ayrı gruba bölünmezler. Dünya koyunlara ve keçilere bölünmüş değildir. Her şey tümüyle siyah ya da tümüyle beyaz değildir. Doğa iki ayrı kategoriyle ender olarak ilgilenir... Kategorileri yalnızca insan beyni ile yaratır ve gerçekleri ayrı ayrı raflara sokmaya çalışır. Yaşayan dünya her bir ve tüm boyutlarında bir sürekliliktir (Mandimore, 1999: 264-265).

Bir süreklilik halinde bulunan dünya egemen ve tabi değerler şeklinde kategorileştirildiğinde sadece bir taraf için ayrıcalıklı yaşam mümkün olmaktadır, diğer tarafta kalan mahkûmiyet hayatına tabi kılınmakta ve bu tahakküm ilişkisinin doğruluğundan şüphe etmeyen bireylerce toplum oluşturulmaktadır. Aile kurumunun içinde, doğduğu günden itibaren doğru ve yanlışlar şeklinde bireylere öğretilen değerlerden yanlış diye nitelendirilenler üzerinde yasaklama, dışlama, konuşmama politikaları uygulanır ve sadece düşüncelerden değil dilden de dışlanır. Yasaklanan, öteki olana dair gerçekliği bilmemek, o şeye karşı duyulan korkuyu da beraberinde getirir.

Fobi kavramı, tanımı açısından rasyonel olmayan ve yüksek düzeyli ürkme, korkma ve kaçınma davranışlarına neden olan yaşantıları tarifler. Bir kavram olarak homofobi ise, eşcinsellerden korku duyulması anlamında kullanılsa bile herhangi bir kişinin, kendisinin ya da bir başkasının eşcinsel duygular hissedebilmesi durumunda yaşadığı derin korkuyu tanımlar (Başar vd.,2010: 73).

Tüm tanımlarda aynı ortak noktalar üzerinde durulsa da homofobi kelimesinin kimlerce ne anlamda kullanıldığına dair bilgi vermek çok da fazla olmayacaktır.

Homofobi,1960larda ortaya çıkan, oldukça yeni bir kelime. George Weinberg'in 1972'de yayımlanan Society and the Healthy Homosexual kitabında, eşcinsellerle aynı ortamda olmaktan duyulan korku şeklinde tanımlanıyordu. Mark Freedman eşcinsellere karşı aşırı bir öfke ve korku tepkisi anlamına getirdi. Yazar Audre Lorde ise 1978'de daha derin bir

yaklaşım getirerek homofobiyi kişinin kendi cinsinden birine karşı duyduğu aşktan korkması ve bu yüzden başkalarında bu duyguyu gördüğünde nefretle karşılaşması olarak tanımlandı (Baird, 2004: 54).

Bu korkunun temelinde her ne kadar söylenmeyen, bilinmeyen kendini korumak isteme argümanı bulunsa da, bu korku bireylerden öte ataerkilliğin LGBTT lere duyduğu korkunun bireylere yansımalarıdır. İktidarını sarsacağından duyduğu korkuyu, aile içinde ürettiği bireylerin üzerinden LGBTT lere gösteren ataerkillik, LGBTT bireyleri bu korkuyla paralel olarak da ötekileştirmekte ve onlara yönelik ayrımcılık içeren davranışlarda bulunulmasına da neden olmaktadır. “Ataerkil bir toplum kadın cinsine ne kadar kötü davranıyorsa kadından o kadar korkuyor demektir (Badinter, 1992: 84)” değerlendirmesinde olduğu üzere kadınlar kadar LGBTT bireylerden de korkan ataerkil iktidar LGBTT bireylere de bu doğrultuda kötü davranmakta ve aile içinde ürettiği bireylere de aynı değerleri içselleştirerek toplumu bu şekilde yönlendirmektedir. “Çalışmalar homofobinin, sadece bireysel korku olmaktan öte toplumsal bileşenleri olduğunu ortaya koymuştur (Başar vd., 2010: 73)”.

LGBTT lerden bahsederken “toplumun özgül boyutlarına, karakterine, değerlerine ters gelen bir olay, Türkiye’de yaşayan homoseksüellerin normal karşılanmasını değil önermek, akıldan geçirmek bile olanaksız (Çekirge, 1991: 194)” şeklindeki değerlendirmeler olayın toplumsal boyutunu açıkça göstermektedir. Toplumsal olarak şekillenen homofobi/transfobi, iktidarca kendi egemenliğini sağlamlaştırmak ve buna müdahale edebilecek tüm diğer mekanizmaları ortadan kaldırmak için kullanılan bir araçtır. “İktidar, ihtiyaçlarını belirleme yol ayrımına geldiğinde, homofobiyi iktidarı sarsılmasını diye kullanır, yine aynı iktidarını, erkini o kendi içindeki homo hücreleri ya da iktidarına tehdit tüm ötekileri yok etmek için kullanır (Eradam, 2009: 42)”. Bunu yapmak için de sadece toplumda kendi tarafına dâhil ettiği öznelerin homofobi/transfobi ideolojisi ile aile içinde üretilmesini sağlamakta ve bunu diğer toplumsal kurumlar aracılığıyla da desteklemektedir. Bir şeye karşı duyulan korku, savunma mekanizması olarak mutlaka daha kuvvetli gördüğü başka mekanizmalara eklenmektedir. Bireylerin içselleştirdiği değerler doğrultusunda gelişen ve toplumsal bir dayatması da olan homofobi/transfobi; önyargı, nefret ve ayrımcılık gibi tutumları da beraberinde getirmektedir.

Dolayısıyla homofobiyi/transfobiyi önyargılardan ve ayrımcılıktan bağımsız olarak değerlendiremeyiz. Tehlikesizmiş gibi görünen, içselleştirdiğimiz LGBTT bireylere dair fikirler yani önyargılar, hiç de o kadar tehlikesiz olmayan ayrımcılık ve şiddete neden olabilir. “Hiçbir iddia sahibi bir başka iddia sahibine kendi doğruluk görüşünü dayatamaz (Sarup, 2004: 215)”. Buna rağmen ataerkil iktidar kendi görüşlerini hem yandaşlarına hem de dışladığı LGBTT bireylere dayatmaya çalışır. Önyargılar çerçevesinde şekillenen ayrımcılıklar LGBTT bireylere karşı olan kişilerin davranışlarda kendini yansıtırken aynı zamanda bir üst aşama olan nefret boyutuna da dönüşmektedir. “Sokakta kavga eden iki erkekten değil de el ele tutuşan iki erkekten rahatsız olan insanların (Peker, 2011: 18)” kendilerine karşı hiçbir eylemi olmayan LGBTT bireylere karşı geliştirdikleri nefretin ataerkil ideolojiden bağımsız olarak açıklanması kesinlikle mümkün değildir. İdeolojik temelleri olan bu nefretin bir getirisi olan şiddet de nefret suçlarına neden olmakta ve bu suçlar, aynı ideolojiden ötürü toplumun geniş bir kesimi tarafından da onaylanmaktadır.

“Nefret suçları konusuyla ilgili her şey doğası gereği toplumsaldır; sadece saldırganların ya da mağdurların değil toplumun tümünün yaşama biçimiyle, toplumu oluşturan farklı grupların birlikte yaşamaya ilişkin anlayışları ve bu anlayışın, ideolojinin sonuçlarıyla doğrudan ilişkilidir, dolayısıyla bütünüyle politiktir (Görengeli, 2009: 30)”. LGBTT bireylere karşı işlenen nefret suçlarında ise ataerkil toplum yapısının ve bu yapının kuruluşunda, devamlılığının sağlanmasında önemli bir kurum olan aile kurumunca, üretilen ideolojilerin sanki doğalmış gibi öğretilmesi büyük önem taşımaktadır. Aileye ve toplumla aynı tarafta olduğu iddiasının, bu kurumlar ve dolayısıyla toplum için mücadele edildiği yanılsamasının da benimsetilmesi önemlidir.

Cinsel yönelimlerinden dolayı dışlamaya, nefrete, ayrımcılığa maruz kalan LGBTT bireylerin ihtiyaç duydukları şey onaylanmak ya da hoş görülmek değil, tıpkı heteroseksüeller gibi sorgulanmadan toplum içinde var olabilmektir. Zaten hoş görme kavramı bir tarafa üstünlük atfederken, diğer tarafı kendini kabul ettirme ihtiyacında olan bir öteki olarak varsaymakta ve kodlamaktadır. “Belirli bir cinsel yönelimin diğerini onaylamak, hoş görmek, eylemin nesnesi olarak kabul etmek aralarında bir hiyerarşik ilişki kurmaktır. Dolayısıyla eşcinsellik bir normdan sapma olarak algılandığında homofobi ortaya çıkar (Başar vd., 2010: 73)”.

Heteroseksist sistemin tam olarak yaptığı şey de LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini normdan sapma olarak tanımlayarak ve bu ideolojisini de topluma benimseterek homofobinin/transfobinin toplumun büyük çoğunluğuna yayılmasını sağlamaktır. Young-Bruehl homofobinin toplumda bu derece yaygın olmasını; insanlar için tehdit oluşturduğundan ortadan kaldırılması gereken takıntılı önyargı, aşağıladığı ve dışladıklarına yönelik taşıdığı histerik önyargı, kendisinden farklı olanlara katlanamayanların taşıdığı narsistik önyargı türlerinden hepsine dâhil olmasıyla (Baird, 2004: 72) açıklar. Nitekim bu önyargıların hepsi, farklılığı kendi iktidarı için tehdit olarak gören ve bu tehdidi kendine tehlike olarak gördüğü cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini toplumsal alandan dışlayarak önlemeye çalışan aile kurumunca inşa edilir. Kişilerin dolayısıyla da toplumun oluşturulduğu birincil kurum olan aile homofobik/transfobik öznelerin inşasında önemli bir rol oynar.

Homofobik özneler LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerine tamamen karşı olmalarına rağmen, iktidar için asıl tehdit kaynağı olarak görülen geyler esas istenmeyen olduğundan, geylere yönelik homofobi daha görünür olmaktadır.

Homofobi, tarih boyunca kadınlardan çok erkeklere yönelmiştir. Bu durum her zaman lezbiyenlerin daha çok kabul gördüğü anlamına gelmiyor; muhtemelen daha çok kadınların tarihteki genel görünmezliğiyle, toplumdaki statü eksiklikleriyle ve penis yoksa seks de yok şeklinde ifade edilebilecek fallus merkezli seks anlayışıyla ilgilidir (Baird, 2004: 73).

Ataerkil ve heteroseksist ideolojiler örüntüsüyle şekillenen toplumsal yapı içerisindeki bireyler için, yukarıdaki pasajda da ifade edildiği üzere, cinsel ilişkinin varlığından söz edilebilmesi ancak ilişki içerisinde penis olduğu müddetçe kabul edilmektedir. Bu nedenle lezbiyen ilişkiler penis yokluğundan dolayı ilişkiden sayılmamakta ve lezbiyenler de homofobinin esas meselesi olmamaktadır. Böyle bir gerçekliğin var olduğuna kadınlar da dâhil olmak üzere tüm insanların inandırılması aile kurumu aracılığıyla homofobik değerlerle yetiştirilen insanlardan bağımsız olarak değerlendirilemez. Cinselliğin Foucault'un deyiimiyle “denetim ve dirençlerin pekiştirilmesinin, bilgi ve iktidarın birkaç temel stratejisine uygun olarak birbirine bağlandığı yüzeydeki büyük bir ağ (Megill, 2008: 365)” olarak da var olduğu bir dünyada iktidar stratejilerine aykırı olan LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri,

denetim mekanizmalarından biri olan aile kurumunca ve onun üyelerince toplumsal alanın onaylamasının dışına itilmektedir.

Aile Araştırmaları Enstitüsü'nün kurucusu Paul Cameron ve benzerleri, heteroseksüelliğin ve ailenin geleceğinin tehlikede olduğuna inanıyorlar... Bütün toplumsal sorunlardan heteroseksüel çekirdek ailenin parçalanması sorumlu tutuluyor, eşcinseller de bu kurumu terk ettikleri varsayıldığı için toplumsal sorumsuzluğun somutlaşmış hali olarak görülmeye başlandılar... Aile, geleneksel değerler ve ulusal güvenlik için bir sığınak olarak kurgulandı. Eşcinsellik ise bunlara karşı bir tehdit oluşturmaktaydı (Baird, 2004: 76-77).

Aileye ve heteroseksizme yüklenen bu sorumluluklar neticesinde aile değerlerini sarstığına inanılan LGBTT bireylere karşı önyargı ve nefret duygularını tetikleyen, homofobi/transfobi olarak adlandırılan bu ideoloji, aileyi dolayısıyla da ataerkil toplumu korumanın en temel yolu olarak bu ideoloji ile yetiştirdiği özneleri görmektedir. İktidar, homofobik/transfobik özneleri üretmediği takdirde LGBTT ilişkiler de heteroseksüellik gibi norm dışı sayılmayacağı için bu cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleriyle birlikte ataerkilliğe hizmet eden cinsiyet rolleri gibi bir takım genel normların gerçekliği de sorgulanmaya açılacaktır.

Lezbiyen ve gey kimliklerini kabul ettiklerinde, cinsel tercihleri çerçevesinde örgütlenmiş toplumsal hareketlere ve topluluklara aidiyet duygularını ortaya koyduklarında, siyasi bir beyanda bulunmuş olurlar. Bu durumda eşcinsellik bireysel bir acayıplık ya da kişisel bir seçim olmaktan çıkar, her türden mutlak değer için bir tehdit haline gelir. Bu otoriter rejimlerin hiç hoşuna gitmez (Baird, 2004: 81).

LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini bir seçimden ziyade yönelim olarak değerlendiriyorsak da Weeks'in yukarıdaki pasajda söyledikleri homofobi/transfobi ideolojisiyle aynı doğrultuda şekillenen bir yapı içersinde gelişmektedir. LGBTT bireylerin cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerinin heteroseksüellikten farklı olmadığı söylemi, heteroseksüelliğin üstünlüğüne son vermektedir. Aynı zamanda da bu ilişki içersindeki ataerkil iktidarın çıkarına hizmet eden örüntülerin açığa çıkmasına neden

olacağı için otorite tarafından kabul edilmemektedir. Dolayısıyla da aile gibi kendi çatısı altında olan kurumlarca dışlanması sağlanarak tehdit potansiyeli en aza indirilmektedir.

Bu insanların varlığı, bizler için utanç duvarı, yüz karası... Zorla doğru yolu bulmaya teşvik ettirmek lazım. Gerekirse hapse ya da akıl hastanesine tıksınlar. Madem ahlaksızlığı benimsemişler, ezeceksin kafalarını ki kötü misal olmasınlar... Bu tür deneyimlere yönelenler, yozlaşmış, hastalıklı imgelemlerinde geliştirdikleri sapık fantezileri yaşayabilmek uğruna hayatlarını harcamaktadırlar... Bu tür insanlar ahlak çıkmazının duvarları arasındadırlar. Gelecek nesillerin davranış biçimlerini bozabilecek bir tehlike diye nitelendiriyorum (Çekirge, 1991: 196-198).

Yapılan alan araştırmalarında toplumun LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini değerlendirmesi de göz önüne alındığında homofobinin/transfobinin dayanak noktasının biz-onlar ikilemindeki dışlama, ahlâk - ahlâksızlık ikilemi ve toplumsal düzen temaları olduğunu görmek mümkündür. Bu temalar üzerine kurulan aile, hizmet ettiği ideolojiyle bağlantılı olarak yukarıdaki pasajda gördüğümüz düşünce yapılarının oluşmasını sağlamakta ve homofobiyi/transfobiyi bu düşünce yapıları ile dönüşümlü olarak yeniden üretmektedir. Dolayısıyla “iyi yaşamın ne olması gerektiği ve nasıl yaşanacağı güç tarafından bireylere dayatılır (Atiker, 1998: 81)” ifadesinde de açıkça görüldüğü üzere olması gereken yaşam; iktidarın normlarına uygun, ikili yapılardan güçlü olanın benimsendiği iyi yaşamdır.

Dayatılanın dışında kalan yaşam alanları ise homofobik/transfobik özneler ve söylemlerce etkisiz hale getirilmeye çalışılmaktadır. Homofobi/transfobi ideolojisiyle birlikte LGBTT bireylere yönelik dışlayıcı tutumların altında yatan nedenlerin “ezilmenin nedeni ya da kaynağı sandığımız şeyin aslında yalnızca ezenin dayattığı işaret olduğu (Butler, 2010: 78)” ifadesiyle birlikte değerlendirildiğinde, iktidar olan ataerkillik tarafından sunulmuş gerekçeler olduğu ortaya çıkmaktadır.

2.2.Heteroseksüelliğin LGBTT Bireylere İhtiyacı: LGBTT Bireylerin Ataerkilliğe Hizmeti

Her terim, karşısına aldığı diğer terime gönderme yapılarak tanımlanırken, kullandığı bu strateji ile hem kendi varlığını egemen konum olarak meşrulaştırır hem de kendine egemen olma konumunu sağlayan terimin içerdiklerini baskısı altına alarak, onları dışlar. “İlk ilkeler çoğunluk bu ilkelerin dışladıklarıyla, diğer kavramlara ilişkin bir karşıtlık yoluyla tanımlanır (Sarup, 2004: 59)”.Heteroseksüellik teriminin egemen konum olarak kendini var edebilmesi de, karşısında dışlayacağı LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri kavramının olmasıyla ilintilidir. Dışlayacağı kavram olmadığı takdirde kendisinin üstünlüğünü neye karşı savunabilir? “Witting’in heteroseksüelliğin tüm toplumların egemen meta anlatısı olduğunu (Stanley ve Wise, 1990: 76)” savunduğu üzere, heteroseksüellik bu gücünü, egemen olamayan dolayısıyla da baskı altına alınmış olan üzerinden elde eder.

LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri üzerinden aldığı gücünü, heteroseksüelliğin baskıcı dayatmalarına karşı olan LGBTT bireyler üzerinde kimi zaman doğrudan kimi zaman da dolaylı olarak uygular. Böylece sadece heteroseksüeller tarafından değil LGBTT bireyler tarafından da egemenin koyduğu kurallar yeniden üretilerek esas iktidar olan ataerkilliğe hizmet edilir. “Rich, lezbiyen kültürel deneyimin tamı tamına dışı bir deneyim olduğuna inandığını söylediği zaman, lezbiyen kültürel ayrılıkçılığın bir başka önermesini ortaya koyar: kadınlar erkeklerden temel olarak farklıdır ve onların kültürel davranışları, deneyimleri, tarihleri ve değer sistemleri de egemen ataerkil kültürle bağdaşmaz (Donovan, 1997: 315)”. Her ne kadar Rich’in kadınlar üzerinden yaptığı bu değerlendirme lezbiyenlerin ataerkil kültürle zıt olduklarını söylese de, genel olarak LGBTT bireylerin çoğunda ataerkillik ve heteroseksist değerleri devam ettirme geleneği sürmektedir. “Queen, butch, femme, girls gibi laflar... cinsiyet kategorilerini ve eşcinsel kimliği aşağılamak üzerine kurulmuş kategorileri yeniden dolaşıma sokar ve dengesizleştirir. Tüm bu terimlerin hetero zihniyetin semptomları olduğu, ezen tarafından algılandığı biçimiyle ezilenin kimliği ile özdeşleşmek olduğu düşünülebilir (Butler, 2010: 206-207)”.İkili ilişkilerde bir tarafın daha erkeksi, diğer tarafın daha kadınsı tanımlanma ihtiyacı ve bu ihtiyaca yönelik şekillenen cinsiyet rolleri homoseksüel ilişkilerde de kendini göstermektedir.

Gey nasıl olunur, nasıl olması gerekir, trans nasıl olmalıdır, nasıl giyinir, bunların hepsini biz de birbirimizden öğreniyoruz aslında. LGBT olmak, sistemin dışına çıkarmıyor bireyleri. Trans erkeksen çok maço olmalısındır. Yürüyüşünden konuşmana her şeyin bellidir. Toplumsal erkekliği yeniden üreten bir şey bu. Trans kadın mutlaka makyaj yapmalıdır ve daha çok kadın olmalıdır, erkeğe hizmet etmelidir. Çünkü trans kadınlar da, kadın olmayı annelerinden, trans kadın arkadaşlarından öğreniyorlar (Akarsel, 2011: 17).

Kendini LGBTTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerinde de var eden heteroseksist temelli bu özellikler, ataerkil iktidar tarafından dışlanılan kimliklerde bile etkisinin ne denli güçlü olduğunu ve kendisinin de dolaylı olarak bu güçten beslendiğini göstermektedir. “İktidar üretir, gerçekliği üretir, nesne alanları ve hakikat ritüelleri üretir (Megill, 2008: 348)”. Ataerkillik iktidar olarak ürettiği tüm gerçeklik ve hakikat söylemlerinin, dışladıkları tarafından da içselleştirilmesini sağlamak ve kendisine karşı olsalar bile bu ritüellerin LGBTTT bireylerin birçoğu tarafından da devam ettirilmesini sağlamaktadır.

Kendini bir yürüyüşle, duruşuyla, jestleriyle ifade eden belirsiz bir biyolojik form halinde var olan bir tür cinsiyet değildir; ayrıca hem o görünürdeki cinsiyetini veya şöyle böyle büyümlü cinsiyetini ifade eden bir cinsellik de değildir. Eğer toplumsal cinsiyet transvestit ise ve eğer bu, yaklaşmayı denediği ideali düzenli olarak doğuran bir taklitse, o zaman toplumsal cinsiyet, bir içsel cinsiyet ya da öz ya da psişik toplumsal cinsiyet çekirdeği yanılması doğuran bir temsildir; içsel derinlik yanılması tende, jestle, hareketle, yürüyüşle doğurur. Toplumsal cinsiyetin doğallaşmasının bir yolu, bir içsel psişik ya da fiziksel zorunluluk olarak kurgulanmasıdır (Butler, 2007: 43).

İkili ilişkilerde doğal bir şekilde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet özellikleri, bir ilişkinin var olabilmesi için tarafları zorunluluk olarak kurguladığı rollerle donatır ve var olan yanılmanın içine, orijinal olmadığını iddia ederek bir kurgu olduğundan bahsettiği LGBTTT bireyleri de dâhil eder. Ataerkillikten kadınlarla birlikte en çok zararı gören LGBTTT lerin birçoğu içselleştirilen toplumsal cinsiyet rollerine tepki göstermemekte ve

ne yazık ki ikili ilişkilerine olduğu kadar hayatlarının her alanına da bunu yansıtmaktadırlar.

“Heteroseksüel bir ilişki içinde olmayan cisimli kişiler cinsiyet kategorilerine etkin bir biçimde karşı koyarlar, ya da en azından bu kategoriler dizisinin normatif ön kabullerine ve amaçlarına boyun eğmezler (Butler, 2010: 206)”. Tam da bu nedenle LGBTT bireylerden de ataerkil zihniyeti ters yüz edecek bir tavır beklenmektedir. Fakat bu tavrın LGBTT bireyler tarafından ne denli alınabildiği bir merak unsurudur. “Joan Scott; toplumsal cinsiyet cinsler arası farklılara dayanan toplumsal ilişkilerin kurucu bir elementidir ve güç ilişkilerinin belirtilmesinin asli yoludur (Kandiyoti, 1990: 127)” tanımlamasını yaptığı gibi, aralarında cinsiyet farkı bulunmayan LGBTT lerin bu ilişkilerden tamamen değilse bile kısmen bağımsız olması beklenmektedir. Fakat ataerkillik öyle bir ideolojidir ki doğduğu günden itibaren kişilerin tüm benliklerine işleyerek, heteroseksüel olmasalar dahi heteroseksüellikteki ikili cinsel rolleri benimsetmekte ve kişilere yaşamlarında uygulatmaktadır.

“ Erkekler... değişimin önünü keserek, var olan ataerkil yaşam örüntüsünü pekiştirip onu tamamen meşrulaştırmışlardır. Samuels’e göre değişimi tetikleyecek olan kıvılcım, aslında tam da o çarpık, anormal ve olağan dışı aile yapılanma biçimleridir (Kulkarni, 2000: 167-168)” söylemine rağmen değişim tam anlamıyla tetiklenememektedir. Her ne kadar Samuels’in “çarpık, anormal ve olağan dışı” olarak nitelediği aile yapılarının LGBTT aile yapıları olduğuna katılmasam da normal söylemiyle kendini var eden heteroseksüel aile kurumunun dışındaki LGBTT birlikteliklerin ataerkil ideolojiyi kırması gerektiği kanaatinde olsam da bu düşünce biçiminin gerçekliğe yansımadığını da tahmin etmekteyim. Bu yüzden “iktidar sadece bedeni kısıtlayan, tahrip eden bir güç olarak değil aynı zamanda onu kuran, şekillendiren pozitif bir güç olarak da işliyordu (Çubuklu, 2004: 107)” şeklinde ataerkil iktidarı da içine alan bir ifade, LGBTT bireylerin hem bedensel hem de üstlendikleri roller bakımından ne şekilde biçimlendirildiklerini ortaya koyabilmektedir. Ataerkil iktidar öylesine güçlü bir ideolojik yapıdır ki kişilerce reddedilmek istense de gizil bir şekilde çoğu bireyi otoritesi altına alır. Foucault’nun tanımlamasına göre;

Güç toplumsal ilişkiler sonucunda oluşan ama bireylerden bağımsız (onların dışında kalan) bir olgudur. Bu nedenle de bireylerin sosyal gücü denetim

altına alması olanaksızdır. Güce karşı direnmek bile güç ilişkilerin pekişmesine neden olmaktadır. Gücün bağımsızlığı ve dışsallığı ise onun yerinin saptanmasının olanaksızlığından kaynaklanır, çünkü kolayca yer değiştirmektedir (Atiker, 1998: 75)

Foucault'un iktidar için yaptığı her değerlendirme iktidar örüntüleri içinde oluşan güç ilişkileri içinde geçerlidir. Tam da bu nedenle iktidar gibi güç de her yerde ve tüm ilişkilerin içindedir. LGBTT bireylerin bu güç ilişkilerinden bağımsız olmasını beklemek her yere sızmış güç örüntülerinin dışında kalamayacaklarını tahmin ettiğimizden ötürü çok gerçekçi olmamaktadır. Olması beklenen ve olan arasında tıpkı teori ve pratik arasında olduğu gibi fark vardır. Teorik açıdan; LGBTT bireylerin kendini öteki yapan ataerkil, heteroseksist toplumsal cinsiyet rollerine karşı olan, belki de bir parça queer bir tavır takınmaları beklenmektedir. Buna rağmen pratiğe baktığımızda LGBTT ilişkilerin de, teori ile eş bir çizgide olmadığı belli noktalarda kendini göstermektedir. Queer konusunda Yaprak'ın "erkek olarak kalmak isteseydim erkek olurum, saçma geliyor bana. Bunu yapan travesti arkadaşlar da var. Ö. mesela yıllarca travesti gezdi, sonra saç kestirdi, titaları (göğüs) çıkarttı, öyle geziyor (Yaprak ile yüz yüze görüşme, 17 Mayıs 2012)" ve Ceren'in "kimliği oturmamışlık" ifadeleri de bu düşüncüyü kanıtlar niteliktedir. Foucault'nun "kültürel değerler beden üzerine işlenen bir yazının sonucu olarak ortaya çıkar (Butler, 2010: 216)" değerlendirmesi doğrultusunda da bedene işlenen kültürel değerlerin, aynı bedenlerin oluşturduğu LGBTT ilişkilerde heteroseksüel ilişkilerdeki gibi ikili kadınsı ve erkeksi rolleri nasıl benimsettiği ataerkil ideolojinin her alana yayılmasıyla açıklanabilir.

Heteroseksist değerlerle birebir ilişki içinde olan LGBTT ilişkiler, tam da bu nedenlerden ötürü heteroseksüelliğin dolayısıyla da ataerkilliğin iktidarının ürünü olan toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirici bir nitelik taşımaktadır. Ataerkil iktidar, LGBTT ilişkileri kendi egemenliği için her ne kadar tehdit olarak görse de, ikili ama dışlayıcı bir ilişkinin varlığının da dolaylı olarak da olsa kendi devamlılığı için getiri sağlayacağını farkındadır. Metnin ilk bölümlerinde bahsedilen hegemonya ilişkisi bağlamında, ataerkil ideolojinin nasıl bir hegemonya ile gerçekleştiği de bir kez daha görülmektedir. LGBTT birliktelikler, yapıları itibarıyla ataerkil ideoloji tarafından öteki kategorisiyle ilişkilendirildiklerinden, doğrudan baktığımızda ataerkilliğin sunduğu değerleri

uygulamak gibi bir bağlayıcılığı üzerlerinde taşımamaktadırlar. Fakat bu ideoloji öyle bir rıza ile işlemektedir ki dışladıkları tarafından bile kabul edilmektedir. “ Hegemonya acımasız iktidar çekişmelerinin ötesine geçerek özel yaşamın ve kültürel süreçlerin örgütlenmesine sızan bir toplumsal güçler oyununda kazanılan toplumsal üstünlüktür (Connel, 1998: 246)”.Ataerki iktidar, bu toplumsal üstünlüğü çoktan kazanmış ve içinde ya da dışında olsun her tür ilişkinin içine işlemiş bir şekil almıştır.

2.3.LGBTT Bireyler Üzerinde Kurulan Fantaziler ve Toplumun İkiyüzlülüğü

Çoğunluktan ve dolayısıyla da egemen olandan farklı olanın ötekileştirildiği bir düzende, ötekilerin olabildiğince dibe batırılması ve hiyerarşi basamağının en altında yer alması, egemenliğin gücünden kısmi de olsa faydalananlar için bir iktidar göstergesine dönüşmektedir. Bununla birlikte, bu kişilerin küçük iktidarcıklar olarak dışlananlar üzerinde her türlü eylemi gösterme hakkını kendilerinde bulmalarına sebep olmaktadır. Bu güç ilişkisinin ötekiler için ezici bir nitelik göstermesi de ataerkilliğin söylemleri sayesinde gerçekleşmektedir.

Söylem üretimi her toplumda söylemin sahibi için güç yaratır. Söylem normal olarak söylem toplulukları tarafından üretildiğinden, güç kazanan da bu gruplardır. Bu yüzden toplumda nasıl ki güç çeşitli gruplar tarafından paylaşılmışsa belki de buna uygun biçimde söylemin üretimi de paylaştırılır. Güç dengelerinin değişmesi durumunda ise paylaşımın yeniden yapılması gerekir (Atiker, 1998: 76).

Pasajla aynı doğrultuda ilerlediğimizde, ataerkillik söylemlerinin toplumda bu gücü doğrudan veya dolaylı olarak kullanan herkes için bir parça iktidar ve dolayısıyla da güç oluşturduğu gözlerden kaçmamaktadır. İktidarı uygulayarak, istenmeyen, nefret edilen öteki olarak tanımladığının kat be kat ötekisinin, aslında dışımızda değil bir anlamda kendi içimizde olduğunu gizlemeye çalışır.

Tiksinç bedenden atılanı, dışkı olarak boşaltılanı, kelimenin gerçek anlamıyla öteki kılınanı belirtir. Yabancı unsurun dışa atılmasıymış gibi görünür ama aslında bu dışa atma edimi yabancıyı fiilen tesis eder... Bedenin sınırı gibi iç ile dış arasındaki ayrımı da kurmanın yolu, aslen

kimliğin parçası olan bir şeyin dışarı çıkarılıp yeni bir değerlendirmeye tabi tutularak pisletici bir ötekiliğe itilmesidir (Butler, 2010: 220)

LGBTT ilişkilerin ötekiliğe itilmesi de aslında insan kimliğinin bir parçası olabilen cinsel yönelimin, iğrençliğin dışarı atılması ve onun kimliğinde hiç var olmamışçasına tanımlanması yoluyla dıştaki olarak var edilmek istenmesinin bir sonucudur. Young'un da belirttiği üzere homofobi bu cinsel kimlikleri reddetmek amacıyla "dışarı püskürtme (Butler,2010:221)" tavrı olarak kendini ortaya koymaktadır. Takındıkları bu ikiyüzlü tavrı LGBTT bireyleri ötekileştirerek toplumda bir yanılısma içinde yaşamalarının da bir sonucu olarak değerlendirilebilir. "Yanılsamayı askıya alıp, her şeyi nasılsa öyle görebileceğimiz sonucuna varmak yanlış olur. Can alıcı nokta, bu yanılsamanın içinde yaşadığımız (toplumsal) gerçekliğin kendisini yapılandırmasıdır (Zizek, 2010: 101)". Toplum içindeki istenmeyen ötekiler yanılsaması, toplumdaki birçok ataerkil erkek için gerçekten de toplumun inanmasını sağladıkları bir yanılsamadır. Ataerkil ilişkiler ağı, erkeklerin kadınlar ve ötekileştirdiği diğer toplumsal gruplar üzerinde her türlü fantaziyi kurmasına izin verirken, dolaylı ya da dolaysız olarak şiddeti de beraberinde getirir.

Lacancı teoride fantazi, öznenin a ile kendi arzusunun nesne nedeni ile kurduğu imkânsız ilişkiye karşılık gelir. Fantazi çoğunlukla öznenin arzusunu gerçekleştiren bir senaryo olarak tasarlanır... Endişeyi doğuran şey, nesnenin eksikliği değil, nesneye fazlaca yaklaşmamız ve böylece eksikliğin kendisini kaybetmemiz tehlikesidir (Zizek, 2010: 19-21).

Ataerkilliğin yeniden üreticileri olarak konumlanan heteroseksüel erkeklerin LGBTT bireyler üzerine kurdukları fantaziler, pasajdan da hareketle, LGBTT bireylerden biriyle birlikte olmayı arzulamasına rağmen, heteroseksüelliğin verdiği iktidarı kaybetme korkusu nedeniyle bu arzusunun imkânsız bir ilişki olduğunun bastırılmasıyla ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar eril ideoloji heteroseksüel erkekleri cinsellik konusunda serbest bırakıyor ve bununla övünüyorsa da, ataerkilliğe karşı tehdit olarak gördüğü duygusal LGBTT birlikteliklere karşı tavrını koymakta ve bu birliktelikleri yaşayanlara öteki damgasını yapıştırmaktadır. Tam da bu nedenle endişeye neden olan heteroseksüel bir erkeğin LGBTT birliktelik yaşadığında, kafasında kurduğu fantaziye fazlaca yaklaşması ve ötede olarak konumladığı ötekinin bu eksik konumunun yitip gitmesidir. Ötekileştirdiğine dolayısıyla da fantazisine fazlaca yaklaşma durumundan dolayı,

heteroseksüel erkeklerin ya da öyle görünenlerin, heteroseksüelliklerini dolayısıyla da erilliklerini zedeleyici bir hal almasını istemedikleri cinsel birlikteliklerde ya da sonrasında başvurdukları şiddet yaşanan endişenin ve iktidarı kaybetme korkusunun bir sonucu olarak da yorumlanabilir.

Kendi egemenliğini korumak için tüm ötekilere olduğu gibi LGBTT bireylere karşı uygulanan şiddeti de meşrulaştıran ataerkil iktidarın neden olduğu uygulamalar neticesinde suçu işleyen heteroseksüel erkekler cezalandırılmadıkları gibi daha fazla bu tür suçları işlemeye teşvik edilirken, şiddeti yaşayanlar ise bu düzen içinde yaşamaya mahkûm bırakılırlar. Ötekileştirildikleri bu yüzden de seks işçiliği dışında bir işi kolay kolay bulamadıkları için, kendilerini bu duruma mahkûm eden ataerkil iktidarın erkekleriyle cinsel birliktelikler kurmak zorunda kalan transseksüel ve travestilerin maruz kaldığı şiddet tam da bu nokta ile ilintilidir.

Toplumsal koşullar erkeğin şiddet eğilimleri için gerekli çerçeveyi oluşturur. Yataktaki şiddet doğallığı da bu çerçeveye açıklanabilir... Aynı şekilde potansiyel cinsel saldırganların, kendilerini başarılı rekabetçi sistemimize ait saymaları da, onların bu duygularını güçlendirir. Yüksek geliri, toplumsal gücü ve lekesiz bir imajı olan erkek uyguladığı cinsel şiddetten dolayı kolay kolay ceza almayacağını hesaplar(Godenzi, 1992: 151-152).

Pasajda erkeklerin kadınlar üzerine uyguladığı şiddetin değerlendirmesinde olduğunun daha da ötesinde, bu şiddet LGBTT lerden birine uygulandığında şiddeti uygulayan erkeğin ciddi bir ceza almaması için yüksek geliri, vb. olmasına da gerek yoktur. İstenmeyen olarak kurgulanan LGBTT lere karşı geliştirilen ikiyüzlü politika neticesinde, iktidarın taşıyıcısı erkekler LGBTT lere her türlü cinsel ilişki talebinde bulunmakta ve sonrasında bunu bazen LGBTT bireyler için aşağılayıcı bir ifadeye dönüştürürken bazen de görünmezlik sınırlarına hapsedmektedirler. Yasakladıkları, dışladıkları ve dolayısıyla da ötekileştirdikleri LGBTT ilişkilerin birebir içinde var olurken, üzerlerinde taşıdıkları iktidar tarafından gerçekleştirdikleri eylemleri, taşıdıkları niyetleri ve orantısız güç ilişkisini yeniden ve yeniden üretmektedirler. Nitekim;

Foucault'ya göre yasaklar istisnasız ve ister istemez üretkendir, yani yasakların içinde ve yasaklar yoluyla temelinin atıldığı ve üretildiği varsayılan özne, iktidarın dışında, iktidardan önce ya da sonra var olan bir cinselliğe ulaşabilecek bir konumda değildir. Yasa değil iktidar farklılaşmış ilişkilerin hem hukuki hem de üretici işlevlerini kapsamı altına alır (Butler, 2010: 83).

Foucault'un da değerlendirmesi doğrultusunda LGBTT ilişkileri ilgili yasaklar, değerlendirmeler ve tüm bu olumsuz anlam yüklü söylemlere rağmen seks işçiliği yapan bazı travesti ve transseksüellerle birlikte olan ataerkilliğin söylemsel taşıyıcısı erkeklerin, ötekileştirdikleri LGBTT lerden farklı ötekileştirilmemiş bir konumda olmaları içinde buldukları iktidarın bir sonucudur. Bu iktidar sayesinde içinde buldukları, oldukları ya da olmak istedikleri konumlardan zevk alan erkekler, gerçekten bu cinsel kimliklere ait kişileri yargılayabilmekte ve toplumun dışına itebilmektedir.

Nietzsche'nin "her kavram, temsil ettiğini beyan ettiği şeyin yanlışlanmasıdır (Megill, 2008: 88)" sözünden hareketle; ataerkillikten güç alan erillik söylemleri ve aşırı heteroseksist iddialar da savunulan erkekliğin birer kurgu olabileceğinin maskelenmesinden ibaret olabilir. Bu maskeleyiş ise, kişilere sunduğu iktidardan memnun olursa da kimi zaman üzerlerinde taşımak istenmedikleri erillik söyleminin getirdiği ve sunduğu güçten faydalanmak için bu söylem doğrultusunda davranış sergilenmesinin mecburi olduğu bir zorunluluktan da kaynaklanıyor olabilir. Kişileri ve onların algılarını üreten iktidar doğal bir şekilde bunu yaparken, kişilerin kendileri de dâhil herhangi bir şey üzerine fikir yürütmelerini ve sistem içinde var olabilmelerini de iktidarın söylemsel alanına girmeleri dâhilinde mümkün kılar (Arslan, 2010: 44). İktidar ilişkilerinin gerçekleşmesi ve ataerkil otoritenin devamının sağlanabilmesi için doğallığı kurgulanan ötekileştirme politikaları, bu iktidardan faydalanmak ve kendini ötekileştirilenin dışında var edebilmek isteyen kişilerce benimsenirken, bu ilişkinin iktidar çıkarına söylemsel bir inşa olduğu gerçekliği bastırılmakta ve olmayan bir doğallığa bürünmektedir. "İktidar ilişkilerini meşrulaştırmak için, olumsal bir biçimde eklemlenen toplumsal ilişkilerin doğallaştırılmasını sağlayan... söylemsel aygıtları (Laclau, 2009: 318)" ele alan Laclau'dan hareketle LGBTT ler üzerindeki söylemsel

inşaların, LGBTT lere yönelik her türlü eylemin ve tavrın doğal kabul edilmesi için bir araç olduğunu söyleyebiliriz.

2.3.1.Politik baskı altına alma eylemi olarak LGBTT bireylere uygulanan tecavüz

Toplumda ikincilleştirilen ve dolayısıyla da ötekileştirilen kesimler, var olan bu konumlarının devam etmesi amacıyla, sürekli olarak yeniden üretilen çeşitli şiddet mekanizmalarına tabi tutulurlar. Tecavüz de, bu şiddet mekanizmalarından biridir. Tek tek bireyler tarafından kullanılan bu şiddet türlerini bireysel bir edim olarak değerlendirmek, bireyselin altında yatan toplumsal gözden kaçırmak anlamına gelir. Nitekim radikal feministlerce kullanılan “kişisel olan politiktir” sloganı bağlamında bireysel meseleler gibi görünen olaylar, özellikle de “tecavüz ve erkek şiddeti”,bu düşüncenin dışına çıkılarak toplumsal ve politik olaylar olarak algılanmaya başlanmıştır (Ramazanoğlu, 1998: 31).

Kadına yönelik şiddet bireysel değil toplumsal bir sorundur. Kadına yönelik şiddet doğal ya da kaçınılmaz değildir. Kadınların cinsel kimliklerinin kontrol altında tutulması, erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliklerini kurabilmek için kullandıkları güçlü bir araçtır. Erkeklerin kadın cinselliğini ve üretkenlik yaşamlarını kontrol etme yetenekleri devletin eylem ya da eylemsizlikleriyle daha da güçlenir (TÜM BEL-SEN, 2009: 6).

Pasajda, kadına yönelik şiddete yönelik yapılan açıklamayla eş çizgide var olan LGBTT bireylere yönelik şiddet ve dolayısıyla da tecavüzün amacı da heteroseksüel erkeklerin LGBTT bireyler üzerinde egemenlik kurma amacından kaynaklanmaktadır. Zaten erkek karşısında öteki konumunda olan kadınlar ve LGBTT bireyler, bir tecavüze uğramış kişiler olarak ötekinin ötekisi konumuna getirilmektedirler. Suçu işleyen, tecavüzü gerçekleştiren erkekler olmasına rağmen, bundan zarar gören ve suç işlemiş gibi ötekileştirilenler ne yazık ki tecavüze uğrayanlar olmaktadır. Bu noktada da erkeklere bu gücü verenin, ataerkil ilişkiler ağıyla örülmüş toplumsal sistem olduğunu gözden kaçırmamak gerekmektedir.

Susan Griffin'in 1970' lerde “Tecavüzün Politikası” kitabını yazmasıyla o güne kadar politik olarak değerlendirilmeyen tecavüzün politik bir olay olarak değerlendirilmesi ve

radikal feminizmin kadın erkek ilişkisinin politik yanlarına değinmesiyle (Ramazanoğlu, 1998: 31) birlikte olaylara farklı gözlerle bakılmaya başlanmıştır. Kadın erkek ilişkisinin ve özellikle cinsellik ile yeniden üretim boyutunun kişisellikten öte politik olarak değerlendirilmesini, genel olarak heteroseksüeller ile LGBTT ler özel olarak da ataerkilliğin gücünü kullanan erkekler ile LGBTT ler arasında da uygulayabiliriz. Çünkü kadınlara karşı uygulanan da LGBTT bireylere karşı uygulanan da aynı ataerkil gücün yansımalarıdır.

Tecavüzün kadınları terörize etmek için politik bir araç olarak kullanılması, radikal feministler tarafından geliştirilen bir tezdır. Tecavüz etkili bir politik araçtır. Bir bireyin bir başkasına uyguladığı keyfi bir şiddet aracı değildir; politik bir baskı altına alma eylemidir. Güçlü bir sınıfın üyeleri tarafından güçsüz sınıfın üyelerine uygulanır (Donovan, 1997: 227).

Güçlü sınıfın yani ataerkilliğin iktidarını kullanma payına sahip heteroseksüel erkekler, kendileri için tehdit olarak gördükleri kadınlar gibi LGBTT bireyler üzerinde de aynı politik eylemi uygularlar. Gey ve lezbiyen yönelimlerin saklanma ihtimali olduğundan, bu politik eyleme yani tecavüze en çok uğrayan kişilerin de kimlikleri açıkça ortada olan transseksüeller ve travestiler olduğu tahmin edilmektedir. “Kadınlar üzerinde güç sahibi olmak için tecavüze başvuran erkekler için önemli olan, güçlü olma duygusunu canlı bir insan üzerinde yaşamanın çekiciliğidir (Godenzi, 1992: 95)”.Gerçekleştirilen derinlemesine mülakatlarda Yaprak’ın “ tecavüze uğramayan travesti mi var (Yaprak ile yüz yüze görüşme, 17 Mayıs 2012)” ifadesi de yukarıdaki söylemleri destekler niteliktedir.

LGBTT bireyler üzerinde de aynı güçlü olma duygusunu tatmayı arzulayan erkekler, ataerkilliğin birini ötekileştirerek diğerini egemen konuma sokması sonucunda elde ettikleri iktidar arzusu ve kullanımıyla bağlantılı olarak hareket etmektedirler. LGBTT bireyleri susturmak, kendilerini değersiz ve kötü hissettirmek amacı da taşıyan tecavüz eylemleri bir yandan LGBTT bireyleri baskı altında tutma amacı taşırken diğer yandan da iktidardan kısmen faydalanan erkeklerin gücüne güç katmaktadır. “Tecavüz ile erilliğin güç, egemenlik ve sertlikle eşleşmesi arasında bir ilişki vardır (Giddens, 2005: 227)”.Bu ilişkiyi biçimlendiren ve ötekileştirdiğine yönelten de ataerkil iktidar ve bu

güç ilişkisinden kısmen de olsa yararlanmaktan zevk duyan erkeklerden başkası değildir.

“Kate Millet politikayı, iktidar yapısına bağlı ilişkiler, belli kişilerden oluşan bir grubun bir başka grup tarafından yönetildiği düzenlemeler olarak niteleyip bu görüşü erkekler ve kadınlar arasındaki ilişkilere uyarlayarak cinsel politikayı tanımladı (Connel, 1998: 329)”. Erkekler ve kadınlara yönelik yapılan cinsel politika tanımı LGBTT ler ve heteroseksüeller arasında da yapılabileceği gibi cinsel politikanın içine dâhil edilebilecek tecavüz, heteroseksüellerin LGBTT bireyleri yönetme biçimi olarak da değerlendirilebilir. Derinlemesine mülakatlarda Ferhat’ın LGBTT bireylere yönelik gasp, darp, tecavüz eylemleri bulunan birisi hakkındaki “ adamın zaten mesleği bu, gizli eşcinselleri bularak, onları tehdit edip, geçimini bu şekilde kazanmak istiyor. Gerek onları cinsel yönden taciz ederek, tecavüz ederek, yoksa ceplerindeki paraları ya da değerli eşyaları alarak, tehditle bu işleri götürmeye çalışıyor (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs 2012)” ifadesi bu yönetme-yönetilme ilişkisinin en açık örneğidir. Daha önce belirtildiği gibi travesti ve transseksüellere olan tecavüz, kimlikleri daha açık olarak görülmesinden kaynaklandığı gibi erkekliği ve eril gücü erkeklikten tamamen vazgeçerek ya da erkekliği toplumsal cinsiyet normlarının dışına çıkararak, kadınsı bir şekle bürünerek tehdit potansiyeli sergilemesinden de ileri gelebilmektedir.

“Transseksüelliğin tanımlayıcı özelliği kişinin kendi vücudundan ve cinsiyet rolünden duyduğu tatminsizliktir; transseksüel cinsel organından nefret eder, onlardan herhangi bir zevk almaz. İç benliği ve vücudu arasında uyumsuzluk vardır (Mandimore, 1999: 273)”. Tam da bu tatminsizlik ve nefret, özellikle trans erkeklerin heteroseksüel erkekler tarafından arzularının, fantazilerinin ve öfkeleriyle, nefretlerinin birlikte yansıtma aracı olarak gördükleri tecavüzün kurbanları olmalarına neden olmaktadır.

Tecavüz ettikleri trans bireyin seks işçisi olması durumunda ise, trans bireylerin mesleklerinden ötürü tecavüz eylemi, bu eylemi gerçekleştirenlerce ve hatta toplumun büyük kısmınca hafifletici bir neden olarak görülmekte ve trans bireyler tecavüzcüleri kışkırttıkları gerekçesiyle tecavüzcüler, toplumun büyük bir kısmı tarafından da suçlu değil mağdur konumuna yerleştirilmektedirler.

Bütün kadınlar, erkekler için potansiyel tecavüz ve şiddet aleti gibi hele trans olunca tamamen cinsel objesin. İşin garibi, bir de tacizkar olmakla suçlanıyoruz...(Güner, 2011: 41).

En az tecavüz edenler kadar suçlu olan kamusal alandan özel alana kadar her yeri çevrelemiş ataerkil zihniyetlerce, yukarıdaki pasajda da olduğu üzere tecavüze uğrayan mağdurlar baskı altına alınmaya devam edilir ve böylece susturulmaya çalışılırken, kendilerini zayıf, değersiz ve yalnız hissetmelerine de neden olunur. Cinsel şiddetle ilgili teorik bir yaklaşım getiren ve feministlerce de benimsenen “militan görüş” doğrultusunda cinsel şiddetin görünmezden gelmesi ve buna yönelik olarak bu şiddeti özel alana hapseden sorumlu yapının nedeni ataerkil toplumdur (Godenzi, 1992: 24-25).

2.4.LGBTT Bireylerin Günlük Yaşamlarının Betimlenmesi

2.4.1.LGBTT bireylerin kendilerini saklama ihtiyacı, görünmezlikleri ve kullandıkları direnme mekanizmaları

Farklılıklardan hoşlanmayan, çeşitliliğe tahammülü olmayan ve toplumu egemen olan değerlerle donatarak, her şeyi ona benzetmeye çalışan ideolojinin yaptığı şey tam da Lyotard tarafından karşı çıkılan “türdeş bir toplum yaratma arzusundan (Sarup, 2004: 208)” ileri gelmektedir. Bu noktada farklı olduğu için ötekileştirilen tüm azınlıklar gibi LGBTT bireyler de farklı olmanın, egemen değerlerin içinde değil de dışında kalmanın sonuçlarını haksız bir biçimde deneyimlemektedirler. Farklılıklara tahammül edemeyen zihniyet, doğrudan farklılıkları yok etme yoluna gitmez; çünkü daha önceden de belirtildiği üzere meşrutiyetini kanıtlamak için ötekinin yani farklı olanın söylemsel varlığına da muhtaçtır. Öteki olmazsa esas olan diye bir şey de kalmayacaktır, “kopya olarak homoseksüel kavramı olmasaydı, asıl olarak heteroseksüellik kurgusu da olmazdı (Butler, 2007: 26)” ifadesi bu görüşü desteklerken, üstünlük iddiasında bulunmanın imkânsız hale geleceğinin haberini de dolaylı yoldan vermektedir.

Varlığına muhtaç olduğu bir gerçeklik karşısında neden tam tersi bir politika izlediği sorusu akıllara geldiğinde, Lyotard’ın “yüce, doğruluk ve değer söylemlerimizi ya da çoğunlukla bilişsel içerikli bir söz rejimi yoluyla bütün bir söyleyişi tekeline almaya çalıştığı zaman, kaçınılmaz olarak çeşitli adaletsizlik türlerini barındıran radikal bir ayrışıklık göstergesi olarak su yüzüne çıkar (Sarup, 2004: 217)” ifadesinden bir başlangıç yaparak açıklamak yerinde bir karar olacaktır. Heteroseksüelliğin LGBTT leri

tekeline almaya çalışmasıyla birlikte gelen adaletsizlik zaten tam olarak istenen şeyin kendisidir. Varlığı için yok edemediği ve yok edemeyeceğini de bildiği şeye karşı geliştirdiği tepki iktidar olduğunun unutulmasına izin vermeyerek, ideoloji ve baskı ağlarıyla ördüğü düzenin içinde var olmalarına izin vererek, ezilmeyi yaşamalarını ister. Aşağıdaki örnekte de görüleceği iktidar, travesti/trans ve transseksüel bireylere yönelik kabahatler kanundan yararlanarak ezme ilişkisini sonuna kadar kullanmaktadır.

Travesti ve transseksüeller, özellikle Hüseyin Çapkın'ın İstanbul Emniyet Müdürü olmasının ardından polislerin kendilerine bakkala bile giderken Kabahatler Kanunu'ndan para cezası kestğini, arabaları olmadığı halde trafik cezası kesildiğini duyurdu...

Artık travestiler ve transseksüeller gündüz alınıyor, bakkala evlerine erzak almaya giderken alınıyor, sokakta yürürken alınıyor. Köpeğini gezdirirken alınıyor. Üstelik polisler arkadaşlarımızı marketin, bakkalın içine girerek herkesin ortasında alıyor. Kuaföre gidiyorsun kuaförün içine girip alıyorlar. Bir kafede kahve içerken kafeden alıyorlar (Bir Gün, 2009: 6).

Yaşanan bu örnekler, ataerkil zihniyetlerin iktidarlarını ne kadar rahatça kullandığını ve heteroseksüellik dışındaki cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerine sahip bireylere insanca yaşam hakkı tanımadığını en açık şekilde göstermektedir. Foucault'nun özgürleşimci olsun olmasın tüm egemen sistemlerin "dışlama sistemleri" oluşturacağını (Megill, 2008: 345) söylediği üzere, egemen olan heteroseksüelliğin de bu dışlamayı yaptığını görmemek imkânsızdır. Bu hiyerarşik ilişkiden kurtulmak için egemenin bu egemenliğini diğerine devretmesi değil, egemenlik ilişkisinin sökülüp atılarak, heterojenliğin uyumunun olduğu farklı bir düzene geçmek gerekir. Bahsettiğim her ne kadar bir yapısöküm olmasa da, ilk aşama olarak yapısökümsel bir yol şu anlamda izlenebilir. Nasıl ki;

Karşıtlık çiftlerinden her birinde ilk terim her zaman diğerine göre öncelikli terimdir. Yapısökümcüler öncelikli terimin özdeşliğinin/kimliğinin diğer terimi dışlamakla oluştuğunu göstermekte, bu anlamda ikincil terimin baskı altına alındığını tanıtlamaktadırlar... Terimlerden biri daima kendi öncelikli konumunu pekiştiren diğerini denetimi altına alır. Böylesi bir karşıtlığı

yapısöküme uğrattırken yapılacak ilk iş sıradüzeni yıkmaktır (Sarup, 2004: 79).

Heteroseksüellik dolayısıyla da ataerkil iktidar homoseksüelliği sadece söylemsel düzende değil söylemin yansıtıldığı ve anlam bulduğu yaşam dünyasında da dışlamakta ve baskı altına almaktadır. Tabii ki heteroseksüellikle LGBTT lerin konumunu değiştirmek ve egemenliğini bir diğerine devretmek gibi basitçe bir yer değiştirme hiçbir anlam ifade etmeyecek, eylem gerçekleşse bile sadece dışlanana değiştirecektir. Amaçlanan ise; her iki konumun da ayrıcalıklı olmadığını göstermektir. Kendini ayrıcalıklı olarak konumlandıran heteroseksüellik, daha doğrusu ona bu gücü veren ataerkillik LGBTT lerin sadece insan olmaktan, vatandaş olmaktan dolayı sahip oldukları her hakkı engellemekte ve kamu önünde kendi iktidarını pekiştirmektedir. Bu iktidarın pekiştirilmesine hizmet eden önemli bir kurum olan eğitim kurumu ve uygulayıcısı öğretmenler, aşağıdaki örnekte de görüleceği üzere LGBTT bireylerin topluluk içinde aşağı konuma itilmesine neden olmaktadır. Bunu yaparken ise iktidarın egemenliği pekişmektedir.

İki yüz kişilik amfide, derste, hoca ‘bugün konumuz bu’ dedi. Beni gösterdi, ismimi hitap etti, ailemin bana vermiş olduğu erkek isimle hitap etti, güldüler,’neden yırtık kot giyer, parası mı yok, ondan mı, başka bir şey mi var?’ ,bunu 250 kişilik sınıfta nasıl konuşur...

...Dersten sonra odama gel derdi, bütün sınıfın önünde ben gider odasının önünde beklerdim, geç de gelirdi 5-10 dakika bekletirdi, gelirdi, kilidi açardı, kendisi içeri girerdi, kapıyı suratıma kapatırdı. Ben gitmek zorundaydım çağırıyordu gel diye, bir sene boyunca beni odasına çağırды fakat beni hiçbir zaman içeri sokmadı (KAOS GL, 2009: 12-13).

Sadece transseksüel cinsiyet kimliğinden dolayı, bir öğrenciye bir öğretmenin, kimlikleri bırakalım bir kenara bir insanın diğer bir insana ikincil bir varlık gibi davranmaya nasıl hakkı olabilir diye sorarken, cevabının özelde heteroseksizmin genelde de ataerkilliğin iktidarından kaynaklandığı bir kez daha vurgulanmaktadır. “En bildik davranışlarımızı biz farkına varmadan belirleyen örtük sistemler (Megill, 2008: 350-351)”, yukarıdaki pasajda öğretmenin, günlük yaşamda da toplumun çoğunun

uyguladığı davranışları şekillendirirken, karşılıklı güç ilişkilerinin ve dışlama mekanizmalarının yapaylığını gizleyerek, bir diğerine uygulanan ezici davranışların doğal olduğu yanılsamasını da beraberinde getirme tehlikesini içinde barındırır. Egemen değer in içine dâhil olmak demek, sadece heteroseksüel olmaktan da geçmez. Egemen değer in içine kabul olmak, çoğunlukla da dışladıklarını dışlamakla ya da en azından nötr kalmakla mümkündür. İçinde var olabilmek ve dolayısıyla iktidardan bir parça da faydalanmak isteyenlerce, cinsel yönelimleri/cinsiyet kimlikleri nedeniyle çalışma haklarının bile ellerinden alındığı LGBTT bireylerin yaşadıkları şu şekilde ifade edilmektedir:

Eşcinsel çalışanların çalışma hayatında yaşadığı sorunlar ve yönelimlerini gizlemek zorunda olma nedenleri: işlerini kaybetmekten korkma, çalışılan sektörde eşcinseller yasalarca çalıştırılmıyor, uygulamada da çalıştırılmalarına izin verilmiyor, işten atılma, yeni bir iş bulamama ve bunun korkusu, damgalanma, aşağılanma, hakkını nasıl arayacağını bilmeme ve hakkını yasalarca arayamama, işte yükselmenin engellenmesi, statü kaybı, mobbing ve istifaya zorlanma olarak özetlenebilir (KAOS GL, 2009: 7).

Ataerkil sistem içerisinde yaşamını sürdürmeye çalışan LGBTT bireyler, çalışma hakkından faydalanabilmek ve kapitalist düzenin içinde var olabilmek için yukarıdaki pasajda da belirtildiği üzere cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini saklamak zorunda bırakılırlar. Hiç bir heteroseksüel, heteroseksüel olduğunu belirtmeye veya saklamaya ihtiyaç duymazken, LGBTT bireylerin devamlı susturulmaya çalışıldıklarından dolayı, yönelimlerini/kimliklerini saklamaya hatta heteroseksüelmiş gibi rol yapmaya mahkûm edilirler.

Bir şeymiş gibi yaparak, sanki bir şeymişiz gibi davranarak öznelarası simgesel ağda belli bir yer ediniriz ve gerçek konumumuzu da bu dışsal yer tanımlar... Nihai aldanma, toplumsal görüşün aldaticı olduğu düşüncesidir, çünkü toplumsal-simgesel gerçeklikte şeyler son tahlilde tam da neymiş gibi yapıyorlarsa odurlar (Zizek, 2010: 104-105).

Zizek bu değerlendirmeyi her ne kadar sınırlı ve o sınırlar içinde doğruluk bulduğu bir alan için yapmışsa da, ataerkil toplumun LGBTT lerden beklediği şey; heteroseksüelmiş gibi davranmalarına yol açarak, toplumsal düzende kendilerini sadece heteroseksüel olarak var edebilen ve ataerkilliğin iktidarını arttırıcı rol oynayan bireyler ordusu oluşturmaktır. Kamusal alan dışındaki özel alan diye tabir edilen aile ortamında bile LGBTT bireylerin ailelerine rahatça açılmamalarını ve kendileri olamadıklarını düşündüğümüzde, ailenin politik ilişkiler ağının başlı başına yaratıldığı yer olarak kendini ve bireyleri sürekli ataerkilliğin değerlerince üreten bir mekanizma olduğu bir kez daha açıkça görülecektir. Aile kurumuna tamamen sinmiş ataerkil zihniyet yüzünden saklanmak ve gizlenmek zorunda kalan LGBTT bireyler, olmadıkları biri gibi davranmanın ne kadar sancılı bir süreç olduğunu şu ifadelerle anlatmaktadırlar:

Gizlenmek zorunda kaldığında ya yalan söylüyorsun ya da eksik söylediğin için ifadelerin bazen anlam bozukluğu taşıyor ve gerginlik yaratıyor. Daha çok yalan söylememek için susmayı tercih ediyorum...

Gizlenince kendin olamıyor, rahat hareket edemiyor ve ailenin kuralları içinde yaşamak zorunda kalıyorsun. Rol yapman, yalan söylemen, özel eşyalarını gizlemen gerekiyor (Berk, 2008: 32-33).

Cinsel yönelimlerinden dolayı yalan söylemek, gizlenmek zorunda kalmayan heteroseksüellerin aksine her an buna mecbur bırakılan LGBTT ler, cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini saklayıp saklayamadıklarından dolayı da her an paranoya yaşamaya itilirlenir. Sistem inşa ettiği değerlerle toplumu öyle bir yapı haline getirmiştir ki sürekli gözlem halinin olduğu, sisteme uymayanın ifşa edileceği ve dışarıda bırakılacağı hissinin insanlara yerleştirilmesiyle de bir anlamda Bentham ve Foucault'nun "Panoptikon" dediği sistemin farklı bir boyutu gerçekleşmiş olur.

Disipliner iktidar görünmezliği sayesinde uygulanır, ama aynı zamanda uygulandığı kişilere mecburi görünürlük ilkesi de dayatır... Panoptikon'un en önemli sonucu, orada kalan kişide, iktidarın otomatik işleyişini garanti altına alan bir bilinçli ve sürekli görünürlük durumu yaratmaktır. Foucault hepimizin disipliner sistemler içinde zapt edilmiş olduğumuzu ileri sürer (Megill, 2008: 347-378).

LGBTT bireylere içeride olarak konumlanmak, yaşamını güvence altına alabilmek için miş gibi yapma zorunluluğu doğmaktadır. Çift taraflı işleyen süreçte, üzerlerinde iktidar uygulanmasına rağmen içeride olarak kabul edilen kişiler yani heteroseksüeller, dışarıdakilerin ne ölçüde içeride gibi davrandıklarını kontrol etme görevini üstlenirken, iktidardan aldıkları iktidarı dışarıda konumlanan LGBTT ler üzerinde kullanma yetkisini edinmektedirler. Bu sayede de iktidarın işleyişini garanti altına almakta ve ona doğrudan katkıda bulunmaktadır. Ataerkilliğin, heteroseksüel olmalarından dolayı iktidarından kullanım hakkı verdiği halkın yanında, direkt iktidarın otoritesi için çalışan ve egemen ideoloji doğrultusunda şekillendirilen bir sistem içindeki polis, hukuk, vb. mekanizmalar da LGBTT bireyleri caydırıcı, yıldırıcı, yaralayıcı politikalar sergilemeye yönlendirilmektedir. Taciz ve tecavüz olaylarından, bıçaklı saldırılardan, cinayetlere kadar yaşanan birçok olayda mağdurlar LGBTT ler olunca adaletin yerini birçok kez bulamamasının nedeni LGBTT lerin varoluşları nedeniyle zaten başından beri suçlu olarak konumlandırılmaları ve egemen değil de ikincil olmalarıyla da çok yakından ilişkilidir.

Hukuk... vatandaşların hak ve ödevlerini belirleyen normlar sistemi olarak hepimizin yaşamlarında belirleyici ve etkili olmaktadır. Kadına yönelik şiddet bağlamında da hukukun belirleyici ve etkili rolünü görmek mümkündür. Hukukun belirleyici ve etkili rolünü nasıl yerine getirdiği ise farklılık göstermektedir. Tarihsel olarak bakıldığında kendisine kanun koyucu denilen hukuk kurallarını yaratanların ve bu kuralları uygulayanların, yani polisler, savcılar ve diğer hukuk uygulayıcıların ataerkil ideoloji çerçevesinde hareket ettikleri görülmektedir (Uygur ve Çağlar: 2011, 126).

Her ne kadar kanunlar eşitlik ilkesi doğrultusunda kısmen yeniden yapılandırılmış olsa da, konu LGBTT ler ve diğer ötekiler olduğunda kanunun uygulanma aşamasına kadar bile gelinememekte ya da gelirse dahi sonuç LGBTT lerin aleyhine olmaktadır. 2008’de öldürülen Ahmet Yıldız’ın polise verdiği şikâyetlerinin dikkate alınmaması da ataerkil ideoloji doğrultusunda işleyen adalet mekanizmasının sonuçlarından biridir. “Ahmet 2007’de telefonda babasına eşcinsel olduğunu söyledi. Babası, belki şoktan bir süre sessiz kaldı. Kısa bir süre sonra ölüm tehditleri gelmeye başladı. Üsküdar

Savcılığı'na şikâyet dilekçesi verdik, işleme alınmadı. Ciddiye alsalardı belki de şimdi Ahmet hayatta olacaktı (Habertürk, 2009: 11)”.Cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerinden dolayı hukukun kurumları ve uygulayıcıları tarafından ciddiye alınmayan LGBTT ler, bu kurumlarda çalışan herkesi eşit vatandaş olarak değerlendirmeyen kamu görevlilerinin suçluları destekleyici davranışları neticesinde sayısız faili meçhul cinayette öldürülen kişi olmaya mahkûm edilmektedirler. “Devletin ideolojik aygıtları üst yapıya ait oldukları için, devletin baskı aygıtının koruması ve yardımı sayesinde üretim ilişkilerinin yeniden üretimini sağlarlar (Althusser, 2010: 117)” ifadesinden hareketle, hukukun ve uygulayıcılarının ataerkilliğe hizmet eden tavırlarından dolayı ataerkillik lehine işlenen suçlardaki suçluların hak ettikleri cezadan kurtulurken, bu ideoloji yüzünden benzeri suçlar ve suçluların yeniden üretildiğini söyleyebiliriz.

Radikal feminist hukuk teorisyeni olan Catharine MacKinnon'a göre kadınlara yönelik negatif ayrımcılık farklılıktan değil eril tahakkümden kaynaklanmaktadır. Bu eril tahakkümü anlayabilmek için eril bakış açısıyla oluşturulmuş cinselliğin toplumsal yapılandırılmasına odaklanılması gerekmektedir... Radikal feminist hukuk teorisi hukukta bir takım değişiklikleri talep etmektedir. Bu değişikliklerin gerçekleşmesiyle birlikte kadınları cinsel taciz, cinsel saldırı ve her türlü şiddetten koruyacak yasal düzenlemelerin oluşturulmasıdır (Uygur ve Çağlar, 2011: 164).

Heteroseksüel erkeğe göre öteki olarak konumlanan kadınla ikincil olarak konumlanması nedeniyle benzer ötekilik konumunu paylaşan LGBTT ler, yukarıdaki pasajda da belirtildiği üzere ataerkilliğin ve aynı ideolojinin ürünü olan yasal düzenlemelerin tahakkümüne boyun eğmek zorunda bırakılmaktadırlar. Cinsel taciz ve saldırılarda olduğu gibi yasal süreçlerin işleyişi açısından bir diğer değerlendirmeyi de askerlik üzerinden yapmak mümkündür. Askerlikten muaf olabilmek için insanı aşağılatıcı bir takım aşamaları gerçekleştirmek zorunda kalan LGBTT lerin yaşadıkları şeyler ve gördükleri muameleler insan haklarına aykırı bir içerik taşımaktadır. Cinsel ilişki esnasında yüzü görünür fotoğraf, toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde geyleme yapılandırılan efemine hareketler sergileme zorunluluğu, psikiyatri seansları ve maruz kaldıkları aşağılayıcı ifadeler...

Hastaneye gitmeden efemine gösterecek bir şeyler giy, ayva tüylerini kes, kadın gibi davran önerilerinin işe yaramadığını düşünen biri olarak cumartesi sabahı vücudumun tüylerinden nasıl kurtulurum diye uyandım... Psikiyatrim, “senin eşcinsel olduğun belli olmuyor” kuşkusuna, “eşcinsellik dışarıdan belli olmaz”, “kıyafetlerin erkek giysileri” memnuniyetsizliğine, “ben size travesti ya da transseksüel olduğumu söylemedim” dedim.

Başka bir belgen var mı sorusunda... Elbette biliyorum benden istediklerini: Cinsel ilişkide pasif rolünde oynayacağım bir resim (Güner, 2010: 90).

Yaşadıklarından daha büyük bir şiddete, dışlanmaya maruz kalacaklarını bildiklerinden askere gitmek istemeyen birçok eşcinselin, bunun için ödemek zorunda oldukları bedel; cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerinden dolayı aşağılanma ve yargılanmadan geçmektedir. LGBTT lerin askere gitmeleri durumuna yaşayacakları ise askerlik ve erkeklik ilişkisi çerçevesinde anlaşılabilir bir yapıya sahiptir.

Askerlik gibi sadece erkeklerden oluşan meslekler/hizmetler üzerine yapılan araştırmalar buraların birçok egemen erkeklik davranışının önerildiği, öğretildiği ve dönüştürüldüğü yerler olduğunu gösteriyor... Buralarda egemen erkeklik kalıplarına uygun erkek arkadaş grupları çok kolaylıkla ortaya çıkıyor ve farklı erkeklik değerlerini bastırıp dışlayarak erkekleri egemen erkeklik davranışlarına uyumlu kılmada önemli işlevleri yerine getiriyor (Sancar, 2011: 178-179).

Tam da erilliği pekiştirici rolü ve ataerkilliğin yeniden üretildiği bir kurum olarak değerlendirilebilecek asker koğuşu ve içerisindeki heteroseksüel erkek ilişkileri, gey ve trans erkeklerin şiddete, tacize, tecavüze, aşağılanmaya, dışlanmaya maruz kalabilecekleri bir alan olma özelliğini de beraberinde getirmektedir.

2.4.2.LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri ataerkil yapıya meydan okuyan sadece siyasi bir mücadele mi?

Heteroseksüelliğin egemenlik kurduğu bir düzende LGBTT ler ötekileştirilen cinsel yönelim/cinsiyet kimliğine sahip olanlar olarak var olurken, toplum tarafından ötekiler olarak etiketlenmektedir. “Kimlik var olmak için farklılığa gereksinim duyar ve kendi kesinliğini güven altına almak için farklılığı ötekiliğe dönüştürür (Connolly, 1995: 93)”. Bir tarafın egemenliği elinde bulundurduğu ve kendisi gibi olmayanlar üzerinde iktidar uyguladığı bu yapıda, üzerinde iktidar uygulanan tarafın bu güç ilişkisinin iki taraflı bir

mekanizma olduğunun farkında olmasıyla birlikte politik bir ilişkinin varlığı da beraberinde gelmektedir. Millet'in da ifade ettiği gibi "eğer bir grup diğerini yönetiyorsa ikisinin arasındaki ilişki politiktir. Böylesi bir düzenleme uzun bir dönem boyunca sürdürülürse, bir ideoloji geliştirir (Donovan, 1997: 275)".

Nitekim heteroseksüelliğin LGBTT bireyleri yönettiği bu politik ilişkinin geliştirdiği ideoloji homofobinin ta kendisidir. Homofobinin/transfobinin ve onun esas kaynağı olan ataerkilliğin ötekileştirici söylemlerinin ve uygulamalarının hüküm sürdüğü toplumsal düzene karşı LGBTT lerin direnişi de ataerkillik ve zorunlu heteroseksist sisteme yönelik olarak başlayacaktır. "Söylem, gücün hem bir aracı hem de sonucu olabilir; fakat söylem ayrıca, gücün önünde bir engel, bir ayak bağı, bir direniş noktası ve muhalif bir stratejinin hareket noktası da olabilir (Butler, 2007: 5)". Nitekim LGBTT lerin zorunlu heteroseksüellik dayatmalarına ve ataerkilliğin ezici gücüne karşı direnişleri, egemen söylemin dışlayıcılığı üzerinden başlarken, egemen ile öteki arasındaki politik ilişkiyi yıkmak için de farklı bir politik tavır izlenebilmektedir.

"Radikal feministler, lezbiyenliğin kendilerini erkek egemenliğinden kurtarmak için yalnızca cinselliği ifade etme özgürlüğü olmadığını, aynı zamanda feministler için temel bir politik uygulama olduğunu iddia ederler (Kırca Schroeder, 2007: 62)". Bu ifadede yer aldığı gibi mesele sadece cinsellik boyutuna indirgenerek özel alana sıkıştırılmaya çalışılan bir şey değildir, ortada cinsel kimliğinden dolayı ötekileştirme, dışlama, nefret söylemleri ve eylemlerine maruz kalan, ikincilleştirilen, bir anlamda yaşam hakları ellerinden alınan insanlar vardır. Michael Sandel ve Mary Ann Glendon özel yaşamın ve mahrem adlandırılmasının asıl amacının bu mahrem gerçeklikleri kamusal alandan uzak tutmak olduğunu söylerler (Cohen, 1999: 279). Dolayısıyla bu mesele özel alana itilebilecek kadar sığ ya da görünmez değil, kamusal alanda mücadele verilmesi gereken politik bir meseledir.

"Radikal feministler için kişisel olan politiktir (Hartmann, 1992: 140)" sloganı bu mücadelede de önemli bir zemini oluştururken politik lezbiyenlik kavramıyla birlikte gelen "feminizm kuram, lezbiyenlik uygulamadır (Kırca Schroeder, 2007: 62)" sloganı da ortada ataerkil yapıya ve heteroseksist düzene karşı farkındalık içeren bir başkaldırı olduğunun sinyallerini vermektedir.

Özellikle feminist söylem içinde yer alan lezbiyenlerin bu söylemlerinden hareketle, LGBTT ilişkilerin heteroseksüelliğe ve ataerkilliğe karşı sadece bir meydan okuma aracı olarak kullanıldığını söylemek mümkün müdür? “Cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim, bireyde doğuştan gelen şeylerdir; yani kimi insan zıtcinsel kimi ise eşcinsel yönelimle dünyaya gelir (Kulkarni, 2000: 108-109)” görüşünü kabul eden biri olarak, bu soruya mümkündür yanıtını vermek kendimle çeliştığım anlamına gelecektir. Zaten bu düşüncüyü kabul eden birinin, sadece “lezbiyenlik ise ataerkil yapıya meydan okuyan siyasi bir mücadele olarak vardır (Kulkarni, 2000: 110)” ifadesini benimseyemeyeceği açıktır. LGBTT bireyler tarafından yürütülen siyasi bir mücadele, iktidar yapılarına meydan okuma tabii ki vardır, olmadığını iddia ettiğim şey; LGBTT ilişkilerin sadece siyasi mücadele için var olmadığıdır. Çünkü bu söylem beraberinde LGBTT ilişkilerin bir araç olarak kullanıldığını getirirken, doğuştan gelen, değiştirilemez bir cinsel yönelim/cinsiyet kimliği olduğu gerçekliğinin altının oyulmasına neden olur. Oysa cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri tarafımızdan seçilen, olmak istemeye karar verdiğimiz şeyler değildir. Bireyler ataerkilliğe meydan okuyan bu siyasi mücadeleye katılmak için cinsel yönelim/cinsiyet kimliği edinemezler; cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri zaten üzerlerindedir, heteroseksüel, LGBTT, kadın, vb. olarak bu mücadeleye katılırlar.

Butler’ın politik strateji olarak adlandırdığı “her birimizin düşüncesini yapılandıran normları ve toplumsal heteroseksüel söylemi yıkmaya, parçalamaya dönük değildir. Bunu başarmak için bu normların yeniden üretimine karşı direnişe çağıran tekrarı bozan ve kesintiye uğratan yıkıcı politika gereklidir (Butler, 2010: 12)” şekliyle ve bu amaçla siyasi mücadele içinde yer alan bireylerin yapmaya çalıştığı da tek egemen norm olarak heteroseksüelliğin dayatılmasına ve bu ideolojinin yeniden üretimine karşı koymaktır. “Bir kimse olduğu kişi olmayı seçtiğinde, o kimse özgürlüğü o sosyal projenin bir parçası haline getirir (Butler, 2010: 19)” ifadesinden hareketle LGBTT lerin zaten oldukları kişi olmayı seçmeleri demek LGBTT olmayı seçtikleri anlamına gelmez. Bunun anlamı; LGBTT bireylerin cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerinden dolayı saklanmayı, ikincilleşmeyi, egemenin idare ettiği olmayı reddederek, cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerine sahip çıkıp, özgürlükleri için mücadeleye katılmayı seçmek demektir.

“Toplumsal cinsiyet kısmen bir özgürlük deneyimidir ve bu özgürlük deneyimi yasa ile korunan diğer özgürlük alanları ile eşit muamele görecektir şekilde düzenlenmelidir (Butler, 2010: 19)”. Nasıl ki bir kişi heteroseksüel olduğu için ayrımcılığa, nefrete, şiddete maruz kalmıyorsa bir lezbiyen, gey, travesti ve transseksüel de cinsel yönelim/cinsiyet kimliğinden dolayı ayrımcı bir tavırla karşı karşıya kalmamalıdır. Bu ayrımcı tavırların toplumlarda egemen olması nedeniyle tüm ötekileştirilenler gibi LGBTT ler de “kendilerini, maruz kaldıkları ya da tanımlandıkları bir adaletsizliğe yoğunlaşarak tanımlarlar (Pietsch, 2007: 245)”.

Tam da bu nedenle, heteroseksüeller cinsel yönelimlerini hiçbir zaman vurgulamak zorunda kalmazken, heteroseksizmi rahatsız etmek, yok sayıldıkları halde var olduklarını göstermek için siyasal mücadelenin içerisinde yer alan LGBTT ler cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini her an vurgularlar. “Bir taraf çok kapalı ve hep kendini haklı çıkaran söylemleri açmaya çalışırken diğer taraf tehdit edildiğini düşündüğü yerleşmiş doğruları korumaya çalışıyor (Connolly, 1995: 87)” söyleminden hareketle LGBTT lerin politik tavır sergilemelerindeki amaç; doğruluk diye dayatılan yerleşmiş söylemleri sarsmaya çalışmak, söylemlerde iktidar tarafından inşa edilmiş gerçeklikleri ortaya çıkarmak ve bunu engellemeye çalışan iktidarı eylemleriyle rahatsız etmek, egemenliğin sarsılabileceğinin sinyallerini vermektir.

Siyasal bir mücadelede yer alarak politik bir tavır sergilemek; iktidarın onaylamadığı cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerinin “var olmayı sürdürmesi, hatta çoğalması o idrak edilebilirlik alanının sınırlarını ve düzenleyici hedeflerini teşhir etmemiz, böylece idrak edilebilirlik matrisinin kendi terimleri içinde toplumsal cinsiyet düzensizliğinin rakip ve altüst edici matrislerini açmamız için önemli fırsatlar (Butler, 2010: 67)” oluşturur. Bu siyasal mücadele ve politik tavırlar, LGBTT lerin eşitlik ve özgürlük söylemlerinin altında yaşadıklarından zaten hakları olan bir yaşamı elde etmeyi, cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri nedeniyle ayrımcılığa uğramamayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda birini diğerine üstün tutan ikili karşıtlıklar içerisinde oluşturulmuş cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini, toplumsal cinsiyeti ve bunlara ilişkin inşa edilmiş normları da sorgulamaya açmaktadır.

2.5.Gerçeklik: Gerçek Kadın -Gerçek Erkek Bağlamında Gerçek Yapan Ne Sorunsalı

Nietzsche ‘nin “dil gerçeklikle hiçbir temas kurmaz, yalnızca kendi kendine, kendine yeterli bir dünya uydurarak böylesi bir temas varmış yanılısamasını iletir (Megill, 2008: 90)” sözünden hareketle biyolojik cinsiyet referans verilerek toplumsal cinsiyetin gerçekliğine ve zorunlu uygulamalarına birer yanılısama ürünü olarak bakmak mümkündür. İnsanlar tarafından inşa edilen, gerçeklik olduğu vurgulanmasına rağmen yanılısamalardan biri olduğunu düşündüğüm toplumsal cinsiyet, insanları ataerkil iktidarın çıkarları doğrultusunda yönlendirirken, gerçeklikle yanılısamayı iç içe geçirerek, gerçekliğin egemenliğinde aralarındaki farkı silikleştirerek, yanılısamayı toplumun sorgusuz sualsiz itaatine hazır bir şekle getirir. “ ...Tamamen insana ait bir yaratım olan yasalardan, ayrıcalıklardan, alt-düzenlerden, sınırlamalardan oluşan bir dünya inşa eder (Megill, 2008: 91)” ifadesinde de açıkça görüldüğü üzere bir grup ayrıcalıklı kesim tarafından oluşturulmuş, aksi kabul edilmeyen gerçeklikler, insanlardan ve onların inşalarından bağımsız değildir.

Toplumda yaşayan insanları kadınlar ve erkekler olarak gruplandırmaktan da öteye giden gerçek kadın ve erkekler olarak gruplandıran zihniyet, yaptığı bu ayrımın referans olarak toplumsal cinsiyet temelli rollere uygun davranılıp davranılmadığını baz almaktadır. İnsanlar tarafından inşa edilmiş ve içleri doldurulmuş kategorilerin de tıpkı “ikili karşıtlıkları yeterince sorgulamadan kabul ettikleri... ve keskin bir ayrıma gittikleri (Sarup, 2004: 59)” gibi sorgulamadan benimsenmesi ve gerçeklik olarak toplumlarda yerini bulması ataerkil ideolojinin ürünü olan gerçekliklerin insanlar tarafından içselleştirilmesinin sonuçlarındandır.

Ataerkilliğin tarif ettiği gerçek kadın; bedeniyle, duygularıyla ön plana çıkmak zorunda olan, kadınsı ve seksi olması gereken, cinselliğini bastırmak zorunda bırakıldır. Ev içi alanla sıkı sıkıya ilişki içersinde olması gereken, erkeğin egemenliğini ve özgürlük alanlarının farklı olduğunu dolaylı ya da doğrudan kabul etmesi gereken birisidir. Aksine erkek ise; duygularını saklamayı bilen, gücü veya otoriter olmasıyla ön plana çıkan, ev içi alandan ve sorumluluklardan yalıtılmış, cinselliğini özgürce yaşamasıyla övülen ve eril fizyolojisiyle de bu özelliklerin hepsine kendine dahil ederek egemen olarak tanımlanan biridir. “Söz konusu ataerkil kadın ve erkek tanımları birbirini dışlayacak biçimde oluşturulur. Bu karşıtlık bir tarafın diğerine üstün ve egemen olduğu

hiyerarşik bir karşıtlıktır (Berktaş, 1996: 757)”. Bu hiyerarşik ilişki içinde üstün olarak inşa edilen erkek ve ikincil olarak inşa edilen kadın kategorileri, olması gereken, doğal olan buymuş gibi sorunsuz bir şekilde toplumlarda varlık bulabildiği için içselleştirilerek nesiller boyu yeniden üretilmeyi garanti altına almaktadır.

Kadınlık ve erkekliğin, toplumsal yapılardan, çıkarılardan, inşalardan bağımsız olarak felsefedeki gerçeklikte olduğu gibi “hakkındaki düşünce ve inançlarımızdan bağımsız olarak var olan bir gerçeklik (Marshall, 1999: 266)” bildirmesi mümkün müdür? Bu sorunun cevabı toplumlarda çoğunluk için evet olsa da, onların bu cevabı verirken büyük bir yanılgı içersine düştüklerini, Foucault’nun dünyaya mevcut şeylerin söylemsel olarak oluşturulmuş, iktidar ilişkileriyle etkileşim halinde olan, keyfe keder içine dâhil etme ve dışlama hakkını elinde tutan bir düzenleme biçimi olarak baktığını (Megill, 2008: 344-345) hatırlatarak söyleyebilirim. Nitekim kadınlık ve erkeklik olarak kategorileştirilen rollerin gerçekliği, ancak oluşturulduğu söylemin egemen olarak kabul edilmesiyle, benimsenmesiyle ve bu söyleme ayrıcalık atfedilmesiyle mümkündür.

Hakikat eğretilmelerden, düz değişmelerden, insan biçimciliklerden oluşan seyyar bir ordudur: Kısacası şiir ve belagat yoluyla yoğunlaştırılmış, aktarılmış, süslenmiş olan ve uzunca bir süre kullanıldıktan sonra herkese fazlasıyla sabit, kural koyucu ve bağlayıcı gelmeye başlayan insan ilişkilerin bir toplamıdır; hakikatler yanılsama oldukları unutulmuş olan yanılsamalardır (Megill, 2008: 92).

Nietzsche’nin yukarıdaki ifadesinden hareketle, yanılsama olduğu unutulmuş toplumsal cinsiyet bağlamındaki insan ilişkileri toplum içindeki normale dâhil olabilmek ve onaylanabilmek için her ne kadar fazla bağlayıcı gelse de sürdürülmeye ve sonraki kuşaklara aktarılmaya devam etmektedir. Gerçeklik olduğu iddia edilmesine rağmen, söylemsel bir inşadan ibaret olan gerçek kadın ve gerçek erkek ifadelerine erkek ve kadın fizyolojisinde olmanın bile ne kadar sarsılabilir bir düzlemde olduğunu gösterdikten sonra fizyoloji ve toplumsal cinsiyet temelli iç içe geçmiş tanımlamaların gerçekliğini sarsmaya çalışarak devam edeceğim.

İnsan fizyolojisi ile bağlantılı olarak cinsiyet oluşumu incelendiğinde, çok keskin sınırlar olmadığı, dişi ve eril fizyolojiye zaman içinde dönüşerek ya da gelişerek geçildiği aşağıda yer alan pasajda açıkça ifade edilmiştir:

İnsan embriyosunun karşı cinsin cinsel organının öncü dokusuna sahip olduğu gerçeği ilk kez 19.yy da keşfedildi... Erkek embriyodan testisler alındığında embriyoda dişi cinsel organların geliştiği ancak dişi embriyodan yumurtalıkların alınmasının dişi cinsel organlarının gelişimini etkilemediği anlaşıldı. Yani dölütsel testislerin yol açtığı bir faktör erkek organlarının gelişimi için gerekliydi ve bu faktörün yokluğunda organizmada dişi organları geliyordu (Mondimore, 1999: 161-162).

Cinsiyetin tanımlayıcısı olan cinsel organların bile bir diğerrinin dokusunu içinde taşıyarak dönüşüme uğradığı iddiaları göz önüne alındığında, biyolojik cinsiyetin belirleyicisi cinsel organa sahip olmak demek, diğerr cinsiyetten tamamen arınmışlık ifade etmeyebilir.

Doğum sırasında ve çocukluğun ilk yıllarında bireyin cinsiyeti yalnız gözle görülebilen cinsel organlarla ayrılır. Bunun anlamı bir bütün olarak bedenin henüz cinsel bakımdan kayıtsız, cinslerden ne birine ne de ötekine yönelmiş olmasıdır. Potansiyel olarak çocuk iki cinsiyetlidir; bunun nedeni yalnız sonradan cinslerden birinin ya da ötekinin özelliklerini alabilecek olması değil, her cinste, ötekinde ön plana çıkan özelliklerin gelişmemiş biçimde var olmasıdır (Badinter, 1992: 218).

Arınmışlık ifade etse dahi, biyolojik olarak kadın ya da erkek cinsiyetinden biri içine dâhil olmak toplumsal cinsiyetin ön gördüğü kadınlık ve erkekliği beraberinde getirmeyeceği gibi heteroseksüelliği de beraberinde getirmez.

Hem erkek hem de kadın cinsel organlarının henüz cinsiyeti belirlenmemiş ceninde aynı hücreden geliştiğini öğrenen Ulrichs, ruhunda başlangıçta biçim almadığını ve herkeste erkek ya da kadın olarak gelişebileceğini varsaydı. Bu nedenle dişi ruhun erkek bedeninde var olabileceğine yani anima muliebris uirili corpore indusa'ya inanıyordu. Böyle bir kişinin üçüncü cinsiyeti temsil ettiği sonucuna vardı (Mandimore, 1999: 59).

Ulrichs'in araştırmaları ve vardığı sonuçlar neticesinde öne sürdüğü şey; tıpkı cinsiyetin başlangıçta ayrışmamış olarak var olduğu gibi, ruhunda ayrışmamış olarak var olabileceği ve bu doğrultuda da cinsiyetten bağımsız olarak kadın ruhunun erkek, erkek ruhunun da dişi bedende ortaya çıkabileceğidir. Kadın ya da erkek olmanın biyolojik cinsiyetten bağımsız olarak kendini kadın ya da erkek hissetmeyle ilgili olduğu noktasına Ulrichs'e katılsam da, bunun ruhun ayrışmamasıyla ilgili olmadığını düşünmekteyim. Bu noktada da, ayrışmamış ruhlardan değil eril bedende var olan bir kadın ya da dişi bedende var olan bir erkek ruhundan söz edilmesinden yanayım. Ruhlardan bahsetmenin bir noktada havada kaldığının ifade edilmesine karşı; ruhları bir kenara bıraksak dahi söz konusu olan kadın ya da erkekliğin yani toplumsal cinsiyetin biyolojik cinsiyet gibi doğuştan gelmediğini, kurgulanmış birer kategori olduğunu ve kişileri içine dâhil olmaya mecbur ettiğini söyleyerek gerekli açıklamayı yapıyorum.

Amerika'nın yerli halklarından bazılarında berdache karşı cinsin kıyafetlerini ve davranışların ve kültürel rolünü tümünden üstlenirdi. Bu grupta berdacheler yemek yapmak, giysi dikmek, tarım araçları yapmak ve tarlalarda çalışmak gibi kadına özgü ev işlerini yerine getirirlerdi. Dişi berdacheler silah yapar ve avlanırlardı. Başka gruplarda ise berdache biyolojik cinsiyetin kıyafetini ve görünüm tarzlarını korurken karşı cinsin topluluktaki rolünü üstlenirdi (Mandimore, 1999: 35).

Tıpkı ifadede yer alan yerlilerde olduğu gibi karşı cinse aitmiş gibi gözüken davranış tarzlarının ya da kültürel simgelerin diğer cins tarafından üstlenilmesi biyolojik cinsiyet ile kadın ve erkekliğin bağlantılı olmadığı gerçeğini gözler önüne serse de, kendini kadın ya da erkek olarak hissetmenin de toplumsal cinsiyet rollerini benimsemekten geçtiğini de göstermektedir. Fakat toplumsal cinsiyete esir edilmiş kadınlık veya erkeklik zorunlu ve doğal gösterilenin, kültürel olarak ve ataerkilliğin değerlerince inşa edilmiş olanın aksine bunlardan tamamen bağımsızdır.

Bednimde erkekliği hatırlatan her şeyden nefret ediyordum. 18 yaşında arkadaşlarıma ben kadın olacağım dedim... Etek giydim ve kadınların ne kadar ezildiği fark ettim. Sevgilim vardı, aynı evde yaşıyorduk. Etek giyince yenge oldum, bana eşya taşıtmaz oldular... Yaşadıklarım ve toplumsal

ikiyüzlülük, bize dayatılan kimliklerin mutlak olmadığını anladım
(Habertürk, 2009: 20).

Cadının Bohçası adlı gösterinin yapımcısı olan transseksüel bir kadının yukarıdaki pasajda anlattıkları kadın ve erkek olmakla birlikte gelen toplumsal cinsiyet rollerinin ne kadar dayatmacı olduğunun da birer göstergesidir. Biyolojik olarak kadın-erkek olmak ya da kendini sadece kadın -erkek hissetmek, toplumsal olanı da üstlenmek anlamına gelmemelidir.

Sıradan günlük gerçekliğimizin, bildik kibar, nezih insanlar rollerimizi oynadığımız toplumsal evrenin gerçekliğinin belli bir bastırmaya, arzumuzun gerçekliğini gözden kaçırmaya dayalı bir yanılsama olduğu ortaya çıkar. Demek ki bu toplumsal gerçeklik, gerçeğin müdahalesiyle her an parçalanabilecek kırılğan, simgesel bir örümcek ağından başka bir şey değildir (Zizek, 2010: 33).

Tam da bu nedenle; iddia edilen toplumsal gerçeklik dayatması, insanların içinde var olan asıl gerçekliklerin bastırılması yoluyla yanılsamayken, gerçeklik olarak kendini var etmektedir. Kadın ve erkek olarak nitelenen kategorilerin içleri nasıl dolduruluyor olursa olsun, içimizde var olan asıl gerçekliklerin müdahalesiyle her an kırılma tehlikesini de içinde taşımaktadır. Nitekim bu gerçeklik meselesini “bedenin söylem içinde anlam kazanması ancak iktidar ilişkileri bağlamında gerçekleşir (Butler, 2010: 166)” ifadesiyle birlikte değerlendirmek son derece anlamlıdır. Ataerkil iktidarla bağlantılı olarak inşa edilen bedene, cinsiyete ve dolayısıyla da toplumsal cinsiyete ilişkin söylemler; iktidarın menfaatleri çerçevesinde toplumun gerçekliklerini oluşturarak insanların bu alanlar dışına çıkmasını engellemektedir.

Biyolojik olarak kadın veya erkek bedenine sahip olmanın, kadınlık ve erkeklikten algılanan her ne ise onu hissetmeyi de beraberinde getiremeyeceğini derinlemesine mülakatlarda Didem şöyle ifade etmektedir: “Türkiye’de trans kadın bir arkadaşım, isterse sekiz tane penisim olsun, biri kulağımdan, biri göbeğimden, biri arkamdan çıksın, ben gene de kadınıym diyordu (Didem ile yüz yüze görüşme, 30 Nisan 2012)” Bu ifadede de görüldüğü gibi algılananın dışında başka kadınlık ve erkeklik hallerinin de mümkün olabileceğidir asıl gerçeklik... “Kendi başına evrenselin içi mutlak olarak

boştur (Laclau, 2009: 71)”.Boşluğu dolduran, gerçekliği belirleyen ve inşa ettiği gerçekliği evrensel olarak sunan şey; iktidarın kendisidir. Bu nedenle de gerçek kadınlar ve gerçek erkekler, iktidarın kurduğu gerçekliğin kadınları ve erkekleridir.

2.5.1.Aşk nesnesi cinsiyet ayrımıyla mı ilgili?

İnsanların seçimlerinden ve kendilerini yönlendirmelerinden bağımsız olarak gerçekleşen aşık olma durumu tamamen insanın fizyolojisi, kimyası ile ilgili olup beyinde gerçekleşen süreçlerle ilişkilendirilebilirken, bir diğerine hissedilen aşk bilinçli bir eylem olma durumundan ayrılır.

Yapılan MR ve diğer incelemelerde, görsel girdilerin tetiklediği çağrışım, hafıza ve duyguların süzgecinden geçerek beyincikten beyne giden dalgalar; ön korpus kollosium lobunu, sağ ve sol yarıda bulunan bir dolu bilinmezliklerle dolu, sezgilerinde olduğu sanılan insula bölgeleri, dopamin salgısının algılayıcıları olan beynin ortasındaki çizgili cisimde aktifleşme, aydınlanma tespit edilmiştir. Bu demektir ki aşk, beynin yukarıda bahsettiğimiz dört bölgesindedir (Koç, 2007: 172).

Beynin belli bölgelerini harekete geçiren aşık olma durumu, tam da var oluş koşulları neticesinde, toplumun öngördüğü akılla ve ataerkilliğin bu akıllı araçsal olarak kullanımıyla inşa ettiği toplumsal pratiklerle paralellik göstermeyebilir. “Araçsal akıl, dünyaya ve kuşkusuz başka insanlara, onları nasıl sömürebileceğimiz temelinde bakmaktadır... (Marshall, 1999: 180)”.Kendi çıkarları çerçevesinde tüm insanları sömürmeye programlanmış ataerkillik, topluma belli noktalarda sömürülmesi gereken bir alan olarak bakmaktadır. Bu alan tarafından toplumlara özgü inşalar yapılırken cinsiyetler, bedenler kontrol altına alındığı gibi aşıkta kontrol altına alınmakta ve hangi çerçevede gerçekleşebileceğinin altı çizilmektedir. Bu noktada da toplumca kabul edilen aşk; sadece heteroseksüeller yani karşıt cinsler arasında gerçekleşebilecek bir olay olarak adlandırılmakta ve gerçekliği de bu sınırlar içinde var olmaktadır.

İktidarı kendi içinde taşıyan ataerkillik devlet ve ahlaki öğeleri içinde barındıran dini kurum ve öğretilerce de desteklenerek kadın ve erkekleri denetim altına almayı başarmaktadır (Goldman, 2006: 26).Bu şekilde de her an kendi hizmetine hazır olan yeni bireyler üreterek, var olan bu düzenin sorgulanmasını engellemekte ve kendi

egemenliğini pekiştirmektedir. Oysa ataerkillik ve ona hizmet eden üreme mekanizması bir kenara bırakıldığında görülecek olan şudur: “Çekim gücü hiç kimsenin engel olamayacağı bir doğa kanunudur... Karşıt cinslerin, hatta aynı cinslerin veya farklı cinslerin birbirlerine yakınlığı gizemli ve mistik bir olay değil, açıklanabilir bir olaydır (Koç, 2007: 173)”.Aşkın sadece heteroseksüeller arasında değil LGBTT ler arasında da gerçekleşebileceği, aşkın yapısında olan çekim gücü itibariyle son derece gerçekçi bir açıklamadır.

Aristophanes cinsel arzudaki bu çeşitlenmeleri insanların güçlü mitolojik atalarına gönderme yaparak açıklar: Bu yaratıkların iki başı, iki çift kol ve bacağı ve iki çift cinsel organı vardır. Bazıları yarı erkek yarı dişi, bazıları çift erkek ve çift dişidir. Güçlü ve mağrur olan bu yaratıklar gökyüzüne çıkıp tanrılara saldırmaya çalışırlar. Bunun üzerine Zeus onları katı pişmiş yumurtaları bir saç teliyle böler gibi bölerek zayıflatır. Her yeni yarı ilk çift organlı yaratığın yapısına göre kendi dişi ya da erkek, aynı cins ya da karşı cinsten eşini arar. Yarı bir çift erkekten gelmişse böyle bir kişi her zaman erostes ya da eromenos olmaya eğilimlidir çünkü her zaman kendine benzer olanı hoş karşılayacaktır. Böylece bunlardan biri kendi doğru yarısıyla karşılaştığında o zaman her ikisi de yakınlık, şefkat ve sevgiyle dolup taşacaklar ve bir an bile ayrı kalmak istemeyecekler (Mondimore, 1999: 33).

Pasajda her ne kadar mitolojik bir olay anlatılsa da, bir kadının diğer yarısının bir kadın, erkeğin diğer yarısının da bir erkek olma ihtimali her zaman için geçerlidir. Nasıl ki heteroseksüel bir insan kime aşık olacağını seçemiyorsa, LGBTT birey için de aynı şey geçerlidir. Kişinin kadın ya da erkek olması buna bağlı olarak da ait olduğu biyolojik cinsiyetin tam zıttına aşık olma durumu herkesin heteroseksüel olduğunu varsayarak LGBTT lerin varlığını göz ardı etmekten başka bir şey değildir. Kaldı ki, Butler’ın savunduğu ve queer anlamda cinsiyetlerin sabit olmadığının işaretleriyle (Butler, 2010: 15) bağlantılı olarak heteroseksüel birinin bile bir gün kendisiyle aynı cinsiyetten birine karşı bir şey hissetmeyeceğinin garantisini kim verebilir? Sabitlik, geçişlilik konusunda Butler kadar radikal olmamakla birlikte, heteroseksüeller nasıl ki özgürce aşık olabiliyorlarsa LGBTT lerin de aşık olabileceği ve bu aşık olma halinin aşkın doğasının

içinde gerçekleştiği fikrinin kabul görmesi gerektiğini savunmaktayım. Çünkü aşk; biyolojik cinsiyetin sınırlamalarının dışında gerçekleşen bir olaydır.

İnsanlar cinsel yönelimin cinsiyet kimliğinden çok farklı olduğunu ve ben cinsel yönelimimi söylemiyorum dediğim anda da heteroseksüel olmak zorunda değilim, buna dair bana bir şey geliştiremezsin bunun üzerinden bana baskı yapamazsın dediğim anda da kafalarda direkt şeyi görüyorum, madem erkek sevecektin niye döndün. Hâlbuki benim anlatmaya çalıştığım şey kadın sevmek için erkek olmak gerekmeyeceği gibi erkek sevmek içinde kadın olmak gerekmediği (Berkant, 2010: 99).

Yukarıdaki pasajda bir trans geyin cinsel yönelim ve cinsiyete ilişkin olarak yapılan değerlendirmelerin doğrudan birbirini belirlemesi gerektiğine dair işaretlerin anlamsızlığına dair yorumunu görmekteyiz. Kadın bedenine ya da erkek bedenine sahip olmak, sahip olmak istemek ile kadın veya erkeğe aşık olmak birbiriyle çokta ilişkisi olmayan şeylerdir. Trans gey demek; kadın bedeninde olmak istemediği için erkek bedenine geçmek istediğinden ameliyat olmuş ya da olacak olan ve erkeklerden hoşlanan kişidir. Pasajda belirtildiği gibi toplum tarafından, cinsiyetini değiştirmeden önce de erkeklerden hoşlandığı için, sorgulanan şey arzu nesnesi değişmeyecekse neden bedenini değiştirmeye ihtiyaç duyduğudur. Oysa bir bedene sahip olmak, kendinin o bedene ait olup olmadığını hissetmek ile arzu ögesi olan kişinin cinsiyeti birbirinden bağımsızdır.

“Aşık olma bir özgürleşme hareketidir. Bu özgürlük sadece bağlardan kurtulma olarak değil, geçmişte anılan hem kendimize hem de başkalarına ait kararlardan ve bunların yansımalarından uzaklaşma biçiminde yaşanır (Alberoni, 1990: 57)”. Her ne kadar aşk heteroseksüeller için bir özgürleşme alanı olarak değerlendirilse bile toplum tarafından LGBTT ler için yasaklanmış bir alan olmaya devam eder. Çoğunluğun azınlığı denetleme ilişkisi sürdükçe var olacak bu belirlenim ilişkisi çerçevesinde de egemen olanın, meşruluğunun onaylanması olarak ortaya çıkan heteroseksüellik iktidarın işine yarayan aşklar üretecek, diğerlerini ise görmezden gelmeye devam edecektir.

İdeolojik, politik ya da dinsel sistem, her ne kadar totaliterse, gücünden ayrılmak isteyenlere karşı düşmanca tutumu o kadar acımasız olur. Aşık

çift, toplumun en küçük birimini oluşturmasına rağmen, onu göz ardı edebilen bir güç olduğu için baş düşmandır... Bütün kurumlar, kolektif hareketlerin birer sonucu oldukları için, merkezlerinde kurumu bireyden üstün tutan bir güç vardır (Alberoni, 1990: 102-103).

İki kişi arasında gerçekleşen ve sadece ikisini ilgilendiren bir olay olan aşk ilişkisinde bile, belirlenen otoriteye karşı çıkılarak heteroseksüel aşktan LGBTT aşka geçiş söz konusu olduğunda, otoritenin ve onun meşruluğunu sağlayan kitlelerin istenmeyeni ötekiler olarak yargılananlar karşımıza çıkmaktadır.

Her aşk ilişkisi doğası gereği mutlak anlamda şahsi bir ilişki olmak durumundadır. O aşka ne devlet, ne kilise, ne ahlak, ne de başka insanlar karışabilir. Ne yazık ki gerçek hayatta işler böyle yürümüyor. İnsanın en mahrem ilişkisi, yasaklarla, düzenlemelerle ve baskılarla denetim altına alınmaya çalışılıyor; oysa bu dışsal faktörlerin hepsi de aşka mutlak anlamda yabancı olgulardır (Goldman, 2006: 36).

Aşkın doğasına aykırı olan insan eliyle inşa edilmiş tüm sınırlamalar, iktidarı sarsabilecek her tür tehlikeye karşı önlem alma amacından başka bir şey değildir. İktidar aşkın gerçekleşeceği diğer kişinin cinsiyetini belirlerken, aşkın arzu nesnesinin sadece karşı cinsel olacağı yanılması da topluma sürerek LGBTT leri ve dolaylı olarak da heteroseksüelleri bu açıdan da baskı altına almayı sağlamaktadır. Bunu yaparken kullandığı temel dayanak ise; her konuda karşımıza çıkan ikili örgütlenme yapısıdır. “Kültürümüzde ikili örgütlenme ilkesi çok açık. Arzu nesnelere genellikle kadınlık ve erkeklik ikiliği ve karşıtlığıyla tanımlanır ve cinsel pratik de, temelde çift ilişkilerinde örgütlenir (Connel, 1998: 157)” ifadesinde de açıkça görüldüğü üzere, karşıtlık ilişkisinin dışındaki örgütlenme yapıları arzu nesnesi ve öznesi olarak kabul edilmemektedir. Aynı cinsiyetten olan kişilerin birbirlerine duyduğu arzu ve aşka toplumun genel normları içinde kabul görmemekte ve varlığı yadsınmaktadır.

“Hayatın her alanında eşit hak talep etmek, haklı ve adildir, fakat hepsinden önce, en hayati olan hak, sevme ve sevilme hakkıdır (Goldman, 2006: 87)” ifadesinin asıl gerçeklik olarak vurgulanmasının adil bir dünya için ön koşul olduğunu savunmakla birlikte, kendi egemenliğini ve iktidarını bir şekilde oluşturduğu bu eşitsizlik

ilişkisinden edindiğini ve otoritesini devam ettirebilmek için hiyerarşi basamağında birilerini aşağıda tutmak zorunluluğu adil bir dünya gerçekliğinin hep bir yanılsama olarak var olacağının sinyallerini vermektedir. “Kimlik kategorileri, ister baskıcı yapıların normalleştirici kategorileri isterse bu baskıyı özgürleştirici bir damarla tanımamanın odaklaşma noktaları olarak olsun, düzenleyici rejimlerin enstrümanları olmaya eğilimlidir (Butler, 2007: 4)”.Çünkü yapılan her kimlik tanımlaması karşısına kendi olmayan bir diğerini getirecek ve aralarında iktidar mekanizmalarının işlerine yarayacak ilişkiler varlık bulacaktır.

2.6.Kadın ve LGBTT Bireyler Bir Alt Kültür Olarak Birlikte Değerlendirilebilir mi?

Egemen değerler, kimlikler tarafından genel olarak ikincilleştirildiği için benimsedikleri bazı farklılıklarla ortaya çıkan, egemen olana direniş noktaları olan toplumsal gruplar alt kültür olarak nitelendirilmektedir.

Sosyolojide alt kültür kavramı genellikle bir toplumda azınlıkta olan grupların değer, tutum, inanç ve yaşam tarzına işaret etmek için kullanılır. Alt kültür üyeleri toplumdaki ortak kültürü önemli ölçüde paylaşmasına rağmen gündelik yaşam içinde farklı inanç, pratik ve tarzları kabul ederler... Belli bir tarzda yaşayan etnik gruplar ya da toplumsal cinsiyet grupları için de alt kültür kavramı kullanılabilir (Gökalp, 2010: 103).

Pasajda yapılan açıklamadan hareketle, alt kültür diye bir kavramın oluşmasının nedeni toplumda azınlık olarak kabul edildiği için ikincilleştirilen ve bunun karşısında da çoğunluk olduğu, iktidarı da elinde bulundurduğu için egemen olan iki farklı toplumsal kesimin var olmasına bağlanabilir. Erkeklik, ataerkillik, heteroseksüellik, milliyetçi benlik gibi söylemlerden beslenen ve bu söylemlerde egemen özne konumunda bulunan bu egemen yapılar karşısında azınlık olarak nitelenen, farklı bölünmelere sahip ötekileştirilen kimlikler varlık bulmaktadır.

Gramsci'nin hegemonya tanımında olduğu gibi nasıl ki “egemen sınıflar kendi güçlerinin yasal ve doğal görünmesi için halkın onayını kazanarak ve onu biçimlendirerek alt sınıflar üzerinde toplumsal bir baskı yani hegemonya kurarlar (Selek, 2001: 16)” ise egemen kimlikler de azınlık olarak nitelediği diğer kimlikler üzerinde aynı baskıyı kurarlar. Var olan baskının yanında hegemonya her ne kadar rıza

yoluyla işliyor olsa da, ötekiler üzerindeki bu rıza kendilerinin öteki olarak kabul edilmesini dolaylı olarak kabul etme neticesinde gerçekleşir. Bu da; toplum içinde gizlenme, sahip olduğu kimlikten utanma, rahatsız olma ve dayatılan kimliklerin egemen kimlik olarak kabul edilmesi gibi neticelere dönüşerek, sonuçta özü aynı olan bir değişim geçirmektedir.

Toplum içinde bir kimliğin egemen olarak dayatılmasından, bunun dışında kalan diğerlerinin azınlık statüsünde değerlendirilmesinden dolayı ötekileştirilen tüm gruplar tarafından oluşturulan alt kültürlerin meydana gelmesindeki asıl neden toplumun egemen-ikincil ayrımı yapıp, çoğul kültürler yerine tek egemen değerleri benimsemesinden ileri gelmektedir. Belirli noktalarda dışlanmış olan ötekilerin alt kültürlerin içinde yer almasının en önemli nedeni; ortak olan ikincilleştirilmeleri neticesinde birlik olmak, kendilerini farklı hissetmemek, toplum içinde gizledikleri ya da yapamadıkları yaşam pratiklerini o alt kültür içinde gerçekleştirmektir.

Geniş ve genel bir kapsamda kullanılan alt kültür kuramının özündeki fikir, alt kültürlerin, üyelerinin gerçekleşmesi engellenmiş olan özelemleri ya da kendilerinden daha geniş sınırları olan toplumdaki konumlarının muğlâklığından kaynaklanan problemlere kolektif bir çözüm olarak ya da bu problemlerinin halledilmesi şeklinde oluşmasıdır (Marshall, 1999: 16).

Bu noktada yaşadıkları farklılık duygusu, egemenin dışındaki ikincilleştirilen kimlikler olması neticesinde LGBTT ler ve kadın kategorileri, ortak noktaları olan alt kültürler olarak değerlendirilebilir. “Alt kültürler... örneğin eşcinseller gibi bazı kesimlerin hissettikleri farklılık duygusunu ifade edebilmelerine uygun kanallar sunabilir (Marshall, 1999: 17)”. Aynı şekilde alt kültür, kadınların hissettikleri farklılık duygusunu ifade etmek için de önemli bir zemin oluşturabilmektedir.

Alt kültür kendine özgü yaşama biçimini kendi grubunda içselleştirmiş ve ona benimsetmiş bir topluluktur. Ancak bu topluluğun alt kültür olarak anlamı, onun belirli bir topluma göreliği ile açıklanabilir. Yani herhangi bir alt kültür belirli bir toplum içindeki konumu ile anlam kazanmaktadır. Toplumun genel dokusu ile farklılık arz eden grupsal her hareketin bir çeşit alt kültür olarak tanımı mümkündür (Doğan, 1993: 109-110).

Pasajda da sözü edildiği gibi toplum içindeki egemenin karşısında yer alan ikincil konumlar alt kültürlerin anlamını ve varlığını belirlemektedir. Bu yapıyı belirleyen ataerkillik, toplumsal cinsiyet yapısı, vb. olarak adlandırdığımız şeylerin genel adı bir bakıma da cinsiyet kültürüdür.

Cinsiyet kültürü, toplumsal sistem içerisinde cinsiyete yönelik tüm nitelermeleri ve değerlendirmeleri kapsamaktadır. Cinsiyeti, toplumsal cinsiyeti ve cinsiyet rollerini de içine alan ve belirleyen cinsiyet kültürü, cinsiyete yönelik değer, tutum ve davranışların nasıl olması gerektiğini ifade eden, bu doğrultuda ikazlar yapan, sınır koyan, rehberlik eden ve yönlendiren kültürün bir alt bölümüdür (Ersoy, 2009: 211).

Ataerkil bir yapıyla şekillenmiş bu cinsiyet kültürüyle bağlantılı olarak, egemen kültür tarafından içine kabul edilmeyen ve her fırsatta dışarıda bırakılan LGBTT ler bir alt kültür oluşturdukları gibi, ataerkil kültür tarafından ezilen, ikincilleştirilen kadın kategorisi de bir alt kültür oluşturmaktadır. “Larber, toplumsal cinsiyeti ekonomi, ideoloji, aile ve politika gibi başlıca toplumsal kurumların parçası haline getirilmiş, bireylerin beklenti biçimlerini kuran, günlük hayatın işleyişini düzenleyen çok kapsamlı bir toplumsal kurum ve aynı zamanda kendi başına bir varlık olarak tanımlar (Kandiyoti, 1990: 127)”. Tam da bu tanımlama neticesinde kadın kategorisini kuran toplumsal cinsiyet ve heteroseksüel cinsel yönelimin karşıtı olarak nitelenen LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri, ataerkillik dolayısıyla da cinsiyetçi söylemlerle oluşturulan toplumsal cinsiyet kategorileriyle aynı baskıcı yapıların sömürüsüne uğramaktadır. Tarafından sömürüldükleri, konumlandırılmalarında etkili olan güç aynı olduğundan LGBTT lerin ve kadınların oluşturduğu yapıları alt kültür olarak değerlendirmek ve ortak noktaları olduğunu söylemek zor olmayacaktır. “Dışlayıcı bir kimliğin kendi oluşturduğu farklılıklarla ilişkisi her zaman bir iktidar boyutu içerir (Connolly: 1995: 94)” ifadesinde açıkça belirtildiği üzere ataerkil ve heteroseksist kimliklerin egemenliklerini garanti altına almak için sergiledikleri dışlayıcı tavır, LGBTT ler başta olmak üzere ataerkilliğe meydan okuyabilecek tüm kimlikleri farklılıkla niteleyerek, iktidarını farklılaştırdıkları üzerinde kullanmaktadır.

Farklılaştırılan, ötekileştirilen, ikincilleştirilen kimlikler, egemen kültürel yapı içinde kendilerini oldukları gibi ya da olmayı istedikleri gibi var edemediklerinden kendi benzerleriyle, egemen kültürel yapının içinde var olduklarından daha özgür

olabilecekleri bir yapılanma oluştururlar. Alt kültür olarak ifade edilen bu yapılanmanın oluşmasındaki itici faktör, içindeki bir öge olarak kabul etmediği, ötekileştirdiği kimliklerin tanımlayıcısı egemen toplumsal yapıdır. “Türkiye’de heteroseksüellik dışında kalan cinsel azınlıklar gündelik yaşamda sosyal damgalanmayla karşılaşıyorlar. Bu nedenle, kendini tanımlama dışında hisseden kişiler, şehirde kendilerine ait fiziksel ve fiziksel olmayan oyuklar oluşturuyorlar”². Türkiye dışında birçok toplumsal yapı içinde aynı şekilde seyreden bu durum, gündelik yaşamlarını kendileri gibi olabildikleri bir yerde sürdürme isteği duyan kişilerce alt kültürler oluşturulmasına ve devam ettirilmesine neden olmaktadır. Böylece de; egemen kültür olarak çok kültürlülükle, çeşitlilikle ve farklılıklarla harmanlanabilecek bir yapı yerine, üzerinde birçok delik, boşluk bulunan bir yapı oluşmaktadır.

Bir LGBTT bireyin özgürlüğü tüm LGBTT lerin özgürlüğü için atılmış bir adım olarak kabul edilmelidir. Bu bakımdan, egemen kültürün dışladıkları tarafından bir özgürlük projesinin yürütülmesi bile öncelikli olarak kendilerini daha rahat ifade edebildikleri, oldukları gibi davranabildikleri, kendilerini kabul eden bir alt kültürün içinde meydana gelir. Bu bakımdan kadınlar da bir alt kültür oluştururlar demek aynı zamanda; ataerkillik tarafından ezilen, dışlanan, ikincilleştirilen kadınların bunun bilincine vararak, özgürlük mücadelelerini birlikte yürütecekleri, kendilerini egemen toplumsal değerlerle örülmüş bir alandan daha rahat hissedecekleri bir alana dâhil olmaları demektir. “Diğer radikal feministler gibi Millet’da kadınları zor ya da ideolojik şartlanma yoluyla sürdürülen kast gibi bir statüye göre programlanmış olarak görür. Kadınları yerinde tutmak için uygulanan zor, ayak bağlama, peçe ve klitoris sünneti gibi egzotik gaddarlıkların yanı sıra tecavüz (Donovan, 1997: 276)” kadınları susturmak, baskı altına almak, ikincil olduklarını kabul ettirmek ve erkek egemenliğini, tahakkümünü içselleştirmelerini sağlayarak yeniden üretimine katkıda bulunmak amacıyla yapılan uygulamalardan sadece bazılarıdır. Aynı ortak amaçla yapılan LGBTT lere yönelik uygulamalar da kadınlara olduğu gibi LGBTT leri de yerlerinde tutmak, pasifleştirmek, egemen olana boyun eğmelerini sağlamak amacıyla gerçekleştirilir. Kadınların bir alt kültür olarak değerlendirilmelerini her ne kadar egemen olan tarafından dışlanmaları, daha alt bir statüye indirgenmeleri neden oluyorsa da, var

² <http://gazetesu.sabanciuniv.edu/dogudurgun-2010> (Erişim tarihi: 04.03.2012).

oldukları bu alt kültür içerisinde egemen kültürün değerlerini sorgulayıcı bir pozisyonu LGBTT lere olduğu gibi kadınlara da feminizm vermektedir.

Feminizm çok çeşitli politik pratikleri kapsar, ancak bunların tümü de, kadınları kendi yaşamları üzerinde denetim sahibi kılarak cinslerarası ilişkileri değiştirmeyi amaçlar; bu pratikler bilinç yükseltme gruplarından ve bulaşığı kimin yıkayacağı tartışmasından, erkeklerden ayrı yaşama savaşımına, yurttaşlık hakları, ekonomik ve politik güç uğruna örgütlü mücadeleye kadar uzanır (Ramazanoğlu, 1998: 26).

Bu yüzden de; kadınların gerçekleştirdiği bilinç yükseltme gruplarının bile alt kültürü oluşturacak bir pratik olarak görülmesinde fayda vardır. Sonuçta ikisinin de ortak amacı egemen kültürel normların dayattığı kadının erkekten aşağı pozisyonu söylemine ve bu fikrin içselleştirilmesiyle gerçekleşen eylemlere son vermektir. “Postmodernizm sadece ataerkilliği kalıcı bir kategori olarak sorgulamakla yetinmez, erkek ve kadın kavramlarını da (toplumsal cinsiyet) sorgular (Ecevit, 2011: 23)”.

Egemen kültürün bir bakıma dışladıkları tarafından oluşturulan alt kültürler her ne kadar dışlayan iktidarın, baskının izlerini, kültürel öğelerini benimsememe normuyla hareket etse de içselleştirilmiş egemen kültür, bu alt kültürler içinde de yansımaları göstermektedir. “Erkek eşcinseller arasında süregelen alt kültür, süregelen hegemonik kültürden, toplumsal dinamiklerden bağımsız olarak düşünülmemeli. Sosyalizasyon süreçleri kişilerin kültürel olarak tanınan normları içselleştirmesine neden olabiliyor. Gerek içselleştirme gerekse toplumsal cinsiyetin yasaklayıcı/cezalandırıcı gücü, heteronormatif pratiklerin yeniden üretilmesine yol açabiliyor”³. Geyler açısından düşünüldüğünde, baskıcı heteroseksizmin şekillendirdiği erkek kimliğiyle, maskülen özelliklerle özdeşleşmiş yani “pala bıyıklı, kapkara kaşlı, kara gözlü, iri yarı bir adam (Habertürk, 2009: 11)” gibi bir beden görüntüsüyle kendini ifade etmeye çalışanlardan bahsederken, lezbiyenler açısından bu durum daha feminen olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna rağmen tam tersi örnekler de mevcuttur. Toplumsal cinsiyet temelli tüm uygulamalara karşı olan ya da cinsiyet tanımlamasından bağımsız olarak hissettiklerine paralel olarak davranan geyler arasında feminen, lezbiyenler arasında da maskülen olanlar da karşımıza çıkmaktadır.

³ <http://gazetesu.sabanciuniv.edu/dogudurgun-2010> (Erişim tarihi: 04.03.2012).

Bu durum; egemen kültür-alt kültür karşılaştırması yaparken, bu kültürler içinde kendini var eden LGBTT bireylerden bahsederken, beden yapılarına yani dış görünüşlerine ve davranışlarına göre maskülen-feminen çerçevesinde ikili bir değerlendirme yapıldığını göstermektedir. Oysa her maskülen gözüken ya da davranan geyin egemen kültürel normları içselleştirerek bunu yaptığını söyleyemeyeceğimiz gibi maskülen gözükmeyen geylerin de egemen kültürün iktidarına karşı olduğunu söyleyemeyiz. En başından beri savunulan şey; biyolojik cinsiyetin kadın ya da erkek gibi davranmak yani toplumsal cinsiyet olarak nitelenen şey için belirleyici unsur olmadığıdır. Çünkü kadın-erkek ya da maskülen-feminen gibi kategorilerden şekillenen rollerin toplumsal olarak kurgulanarak oluşturulmuş, inşa edilmiş birer uygulama olduğundan, LGBTT bireyler için de bu durum aynı şekilde geçerlidir. Asıl mesele ikincil bir statüye indirgenen kadınların ve de tüm LGBTT lerin kadınsı ya da erkeksi olarak nitelenen davranışlarından çok, ataerkilliğin ve heteroseksizmin dayattığı diğer tarafı ezici, tahakküm altına alıcı, vb. davranışlarda bulunup bulunmadığıdır. Giyilen kıyafetten, yapılan makyajdan, kullanılan jest ve mimiklerden daha önemlisi diğer davranışlarla, düşünce yapısıyla ataerkilliği destekleyici ve yeniden üretici eylemlerde bulunulup bulunulmadığıdır.

Bunun birçok örneği mevcut olsa da en çarpıcısı, zaten dışlanan ve birlik olmaları gereken kadınların birbirini dışladıkları, ezmeye çalıştıkları gibi, heteroseksist sistem tarafından dışlanan homoseksüellerin de birlik olmaları gerektiği yerde birbirini dışlamaları, var olan ezme –ezilme ilişkisini kendi içlerinde de var etmeleridir. Bu açıdan LGBTT lerin birbirine uyguladıkları psikolojik şiddet bu ifade ile özdeşleşen bir şekilde işlemektedir:

Bir insan aktif ya da pasif olmaktan, kadınsı ya da erkeksi birinden hoşlanabilir. Bunlar doğal da. Mesela kalabalık bir yerde konuşulduğunda, geylerin birbirine, mantı, sen çok yaşlısın veya gençlik süper, kılsız olmak çok süper gibi bazı özellikler acayip olumlu, olması gereken ama tersi olduğunda aşağılanması gereken şeyler olarak ifade ediliyor. O ortamda bulunan tüylü, yaşlı bir eşcinselin durumunu düşünün. İnsan aşağılık duygusu hissediyor. Bu süper bir şiddet işte mesela. Eşcinsellerin birbirine

uyguladığı şiddet. En kötüsü buna maruz kalan insanların çoğunun aynı şeyi kendilerinin de yapması. Bu bana garip geliyor⁴.

Bu yüzden de LGBTT lerin birbirine uyguladığı bu tarz psikolojik şiddetler, heteroseksist sistemin hegemonyasının bir nevi yansıması olarak değerlendirilebilir. Kadınlar ataerkilliğin yansımalarından ve üzerlerindeki etkilerinden bir şekilde rahatsız olmalarına rağmen, kadınlar olarak birbirlerinden bölünmekte ve birbirlerine karşı şiddet uygulamaktadırlar. Zaten kadın olarak ezilen alt basamaktaki kadınlar bir de hem cinsleri tarafından ezilmekte, kadının diğer kadının kurdu olduğu bu durum da güçlü bir kadın birlikteliğini engellemekte ve kadınlar için elde edileceklerin alınmasında zorluk yaratarak, direnişi bölmektedir. Aynı durum ataerkillik ve heteroseksist sistemin dayattıklarından benzer şekilde etkilenen LGBTT lerin birbirlerine uyguladıkları şiddette de kendini göstermektedir. Oysa asıl olması gereken, LGBTT leri ve kadınları belli noktalarda dışlayarak alt kültür olmaya iten sisteme karşı bölünmeden, tek bir elden mücadeleyi yürütebilmektir.

Transgender ya da lezbiyen olabilir. Bunları kendi içimizde değerlendirebiliriz ama aktivist hareketlerde bunları kaldırmak ve bir dayanışma içinde birleşmemiz gerektiğine inanıyorum. Mesela birçok yerde, sokakta yürüdüğümüzde çoğumuz feminenlerle birlikte yürümekten tedirgin oluyoruz. Ya da başkaları bizimle yürümekten tedirgin oluyor. Bunların hepsinin bizim gelişimimize olumsuz etkiler yaptığına inanıyorum (KAOS GL, 2006)⁵.

Pasajda yer alan ifadede de vurgulandığı gibi; aynı ortak amaç uğruna yürütülen bir mücadelede olması gereken dayanışma ve birlikteliktir. Nasıl ki kadın hakları için yapılan eylemlerde sınıfa, yaşına, cinsel yönelimine/cinsiyet kimliğine bakmaksızın tüm kadınların birleşmesi LGBTT mücadelesinde de LGBTT lerden hangisi olduğuna bakılmaksızın birleşme gerçekleşmesi gerekmektedir.

---

⁴ <http://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=617> (Erişim tarihi: 08.03.2012).

⁵ <http://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=617> (Erişim tarihi: 08.03.2012).

Bunun dışında diğer bir önemli nokta ise; bu birleşmenin ve dayanışmanın sadece eylemlerde değil, günlük hayatta da kendini göstermesi gerekmektedir. Heteroseksist düzenin LGBTT ler üzerinde uyguladığı baskıyı, şiddeti LGBTT ler kendi aralarında, birbirlerine uygulamamalıdır. Aksi bir durumda “ acımasız iktidar çekişmelerinin ötesine geçerek özel yaşamın ve kültürel süreçlerin örgütlenmesine sızan bir toplumsal güçler oyununda kazanılan toplumsal üstünlük (Connel, 1998: 246)” bir diğeri üzerinde uygulanmaya devam ettiğinden, şikâyet edilen baskıcı sistemin uygulamasında diğışen pek de bir şey olmayacaktır.

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın ataerkillikle bağlantılı olarak cinsiyet eşitsizliklerini, cinsiyetin ve toplumsal cinsiyetin inşa edilen kategorilerle bağlantısını değerlendirdiği için kullanılacak en uygun yöntem olarak feminist yöntem tercih edilmiştir. Verdiği mücadelelerle önemli kazanımlar elde eden, bir toplumsal hareket olan feminizm (Touraine, 2007: 175) LGBTT hareketinde, mücadele zemininde birçok ortak nokta bulunması nedeniyle de önemli bir konumda bulunmaktadır. “Feminizm hem teori hem de yöntemi içerir, ancak tek bir teoriden ibaret değildir (Gönç Şavran, 2011: 68)”.Bu araştırmada da; feminist yöntem izlenirken, radikal ve postmodern yaklaşımlar birlikte kullanılarak LGBTT bireylerin toplum içindeki konumları daha detaylı olarak analiz edilecektir.

Radikal feministler; doğurganlık ve cinselliklerin kontrolü yoluyla bir grup olarak kadınların baskı altında tutulmasını sürdüren erkek egemenliğini anlatmak için zaman dışı, evrensel bir sistem olarak patriyarka nosyonuna müracaat etmişlerdir.

Radikal feministlerin araştırma gündemleri de annelik, zorunlu heteroseksüellik, tecavüz, pornografi ve ev içi şiddet gibi konulara özel bir ilgi ve bu teorik çerçevenin ölçütlerini yansıtır (Kandiyoti, 1990: 125).

Radikal feministlerin değindiği konulardan olan kadınların bir grup olarak baskı altında tutulması ile LGBTT bireylerin bir grup olarak baskı altında tutulması, ataerkillik tarafından işleyen bir süreç olduğundan ve dolayısıyla da aynı şekilde açıklanabileceğinden birlikte değerlendirilmektedir. Aynı şekilde çalışma içinde değinilen zorunlu heteroseksüellik ve tecavüz gibi konular da radikal feministlerin bakış açısıyla değerlendirilmektedir.

Görüşme gerçekleştirilen LGBTT bireylerden Duygu, erkek egemen bir sistemde yaşadığımızdan dolayı kadınların ezildiğini, kendisinin kadın olmasıyla ise bu deneyimi bizzat yaşadığını anlatmaktadır. Dolayısıyla LGBTT mücadelesinde önemli bir noktayı işaret eden erkek egemenliğini kırmak adına yapılacak her türlü müdahalede feminizmin de yararlı olacağını şu sözleriyle ifade etmektedir:

Katkısı olabilir bence. Ben sana dedim ya ben travesti olduktan sonra kadınların ezilmişliği de üstüme yüklendi diye, zaten kadınların ezilmişliği üstümde olmasa, kadınlar belli haklar almış olsa ben de daha rahat olurum diye düşünüyorum. Yani o yüzden feministleri destekliyorum ve kadınların ezilmiş olduğunu düşünüyorum. Erkek egemen bir sistemde yaşadığımızı düşünüyorum ve hatta düşünmüyorum, biliyorum, bunun şeyi yok, düşünmek, artık bunları geçtim. Erkek egemen ve eziliyor, dediğim gibi artık aile sistemini bile sorguluyorum. O yüzden feministleri sonuna kadar destekliyorum (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

Radikal feminizm LGBTT bireyleri anlamak için son derece önemli bir bakış açısını beraberinde getirmektedir. Bu nedenle çalışma, yukarıda Duygu'nun da ifadeleriyle de paralel olarak insanlara dayatılan zorunlu heteroseksüel ilişkinin aile içindeki boyutunun değerlendirilmesi, ataerkillik ve onun tahakküm mekanizmaları, dışarıda konuşması yasak sayılan aile içinde gerçekleşen mahrem deneyimler radikal feminizmin ortaya koyduğu ana düşüncelerden yola çıkılarak irdelenebilecektir. Çünkü ataerkillik nasıl ki kadını aile alanına hapsederek üzerinde iktidar uyguluyorsa, savunduğu aynı değerlerle LGBTT bireyleri de bu alanlar dışında bırakarak kadın üzerinde uyguladığı iktidarı LGBTT bireyler üzerinde de uygulamaktadır.

Ataerkillik, sosyal ve kültürel hayatın her parçasına sinmiş, çok gelişmiş bir erkek egemenliğidir. Feminist literatürde çok tartışmalı olan bu kavram, radikal feministlerce kullanıldığı şekliyle, evrensel erkek üstünlüğüne ve kadınların alta sıralanmışlığına(ikincilliğine)dayanan bir topluma gönderme yapar. Doğal kabul edilen bu alanlar radikal feminist düşünceye göre tümüyle sorgulanmalıdır(Ecevit, 2011: 14).

Postmodern feminizm, kendine referans olarak aldığı postmodern düşüncenin etkisiyle sabit anlamların inşa sürecini, toplumun genelini etkileyen gösteren-gösterilen ilişkisinin doğasını ve etkilerini feminizmin temel literatürü üzerinde uygulayarak değişmez olarak bildiğimiz şeylerin aslında ne kadar sarsılabilir ve muğlak bir doğası olduğunu göstermeye çalışır.

Postmodernistlere göre; bir nesnenin, eylemin veya toplumsal kurumun anlamı onun doğasında olan bir şey değildir; fakat bu anlam kelimelerle gerçekleşir. Anlamlar sabit değildir, kelimeler aracılığıyla sonsuza kadar ve yeniden yapılandırılır. Postmodern analiz, doğru-yanlış, kamusa-özel, erkek-kadın gibi sabitlenmiş dolayısıyla anlamlarda bir kararlılık olduğunu varsayan batı düşüncesinin ikililikli doğasını reddeder. Postmodern feministler, postmodern düşünceleri kullanarak cinsiyet kimliği ile ilgili tanımlama ve sınıflandırmaların, değişmez ve kaçınılmaz olarak görülen biyolojinin bir sonucu olmayıp toplumsal olarak üretildiğini savundular (Ecevit, 2011: 22).

İkili kategorilere karşı çıkan postmodern feminizm (Punch, 2005: 135), çalışma içerisinde yer alan, LGBTT bireyler için de önemli bir noktayı oluşturan kadın-erkek ikili kategorisinin analizi açısından en ideal bakış açısı olarak görülmektedir. Cinsiyeti ve cinsiyete ilişkin yapılan kategorileri birer inşa olarak gören postmodern feminizm çerçevesinde LGBTT bireylerin cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleriyle ilgili düşüncelerinin daha iyi anlaşılacağı varsayılmaktadır.

Görüşme yapılan LGBTT bireylerden biri olan Engin, kadın ve erkek ikili kategorilerini temel olarak yapılan toplumsal değerlendirmeler hakkında; biyolojik unsurların sadece fiziksel bir özellik olduğunu, insanların hissettiklerinin biyolojik unsurlarla bağlantılı olmadığını şu ifadeleriyle açıklamaktadır:

Biyolojik erkeksen göğüslerin yoktur, bir penisin vardır, işte ne bileyim vücudun iri kemiklidir ama bunun karakterine yansiyacak herhangi bir şey olduğunu düşünmüyorum. Ya da mesela şuna da inanmıyorum işte anneler şefkatlidir, bu tarz şeylere. Ben zannetmiyorum, biyolojik cinsiyetle alakası olduğunu düşünmüyorum. Tamamen toplumun koyduğu kurallara uyarak yetişmek (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012).

Engin'in ifadeleriyle de paralel bir şekilde, çalışma içerisinde, kadın-erkek ikililiğinden başlayarak cinsiyet kimliğine yüklenen değerlerin nasıl biyolojik bir unsur referans alınarak yapıldığını ve sabit olarak kabul edildiğini tartışırken, bunun beraberinde getirdiği sonuçları yapılacak alan araştırmasından hareketle gösterilecektir.

Post yapısalcılar, Derrida'nın yapı çözümünden, Foucault'un söylem teorisi, Lacancı psikanaliz ve Lyotard'ın postmodernizmine kadar yayılan etkilerin geniş bir karışımını yansıtarak, bir feminist projenin başlıca amacının hem cinsel farklılıkları üreten pratikler yoluyla kadın kategorisinin inşasını analiz etmek hem de pratikler, söylemler ve kurumların çeşitliliği yoluyla bağımlılığın nasıl yeniden üretildiğini analiz etmek olduğunu tartışırlar (Kandiyoti, 1990: 126).

Yapılan çalışmada da yukarıda adı geçen teorisyenlerin düşünceleri doğrultusunda bir yol izlenmektedir. Kadın kategorisinin inşasını analiz eden feminist teori, gerçekleştirilen çalışmada kadın-erkek kategorilerin inşasını analiz etmekle birlikte LGBTT bireylerin cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleriyle oluşturdukları kategorilerle, heteroseksist sistemin oluşturduğu kategorilerin inşasını da analiz etmektedir.

Bu çalışmada, birçok şey gibi toplumsal cinsiyet kategorilerinin ve bunlara yüklenen içeriklerin birer inşa olduğu, sahip olduğumuz cinsel organ dışında kadın veya erkek olmanın insanın kendisini nasıl hissettiğiyle ilintili olup olmadığı tartışılacaktır. İnsanlara sunulanın dışında değişken, geçişken olarak değerlendirilen ve benimsenen cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerin mevcudiyeti de postmodern feminist bir perspektifle kavranacaktır.

Kategoriler ile söylemlerin inşalarının, çalışmada adı geçen evlilik, aile, vb. kurumlarla birlikte, homofobi-transfobi ideolojileriyle birlikte nasıl üretildiği de ancak seçilen feminist bakış açıları doğrultusunda anlaşılacaktır. Zaten postmodern feminizm "bilginin temellendirilmesine, bilginin evrenselleşmeci savlarına, ikinci düşünce kategorilerinin benimsenmesine karşı çıkmaktadır. Tersine postmodern feminizm; taahhütlerinde temellendirici olmayan, bağlama vurgu yapan, düalist olmayan, çoğulcu bir bilgi kuramıdır(Punch, 2005: 135)".

Feminist yöntemin epistemolojik temelini, eleştirel okul ve yorumsamacılığa yakın durduğunu söyleyebiliriz. Örneğin; fenomenolojik araştırmaların günlük hayatın pratiklerini, bu pratikleri yaratan bilginin, davranışın, fikrin, inancın, algılamının temelinde gerçekliği anlama ve yorumlama çabası, feminist yöntemde kadınlık bilgilerini anlamaya,

yorumlamaya dönüşmektedir... Eleştirel okulun gerçekliği anlama çabasında görüngünün altında yatan özü anlama, gerçekliğin eşitsiz, çatışmacı, karmaşık özünü kavrama hedefi, feminist yöntemde kadınların her günkü pratiklerinin sosyal, ekonomik, politik yapılarla nasıl belirlendiği, bu alandaki eşitsizlikler, ayrımcılık ve çelişkilerin ortaya konması ile mümkün olabileceği hedefine dönüşmektedir (Kümbetoğlu, 2005: 53).

Bununla bağlantılı olarak gerçekleştirilen çalışmada, LGBTT bireylerin günlük yaşam pratikleri, bu pratiklerin ataerkillikle bağlantısı, iktidar ilişkilerini yorumlamaları, eşitsizlik hakkındaki düşünceleri de yer almaktadır. Çalışma açısından önemli olan nokta, bu pratiklerin sosyal, ekonomik ve politik yapılar tarafından nasıl belirlendiği ve LGBTT bireylerin dışlanmasının politik olarak da nasıl devam ettirildiği, yeniden üretildiğidir.

Konuyu ve dolayısıyla da kullanılan yöntemi seçerken, dünyaya bakış açımdan ve değerlerimden bağımsız, tamamen nötr bir seçim yaptığımı tabii ki de iddia edemem. Çünkü araştırma konusu bile araştırmacının değerleri doğrultusunda belirlendiği için; pozitif ya da negatif bir taraf olduğunu ve bu yüzden de bir yanlılık taşıdığını zaten açıkça ortaya koyar. Bununla bağlantılı bir şekilde araştırmada kullanılacak yöntem olarak seçilen feminist yöntem; yapısı gereği araştırmacının hiçbir zaman tamamen nötr olamayacağını kabul etmektedir.

Konuyu seçme işleminde içinde bulunduğumuz sistemdeki eşitsizliğe karşı çıkışım rol oynuyorsa, yöntem seçiminde de kendimi feminist olarak tanımlayışımın etkisi açıkça görülmektedir. Feminist araştırmanın ilkelerinden olan “değerlerden arınmış araştırma önerisi, araştırma nesnelere karşı tarafsızlık ve kayıtsızlık ilkesi yerine, araştırma nesnelere ile kısmen yan tutan, kısmi özdeşleşme ile gerçekleştirilen bilinçli taraflılık benimsenmelidir (Kandiyoti, 1990: 25)”ifadesi durumu zaten açıkça ortaya koymaktadır.

Feminist bir araştırma her zaman araştırmacının öznel bir boyutu olduğunu ve dolayısıyla da olaya duygularıyla yaklaştığı gerçekliğini görmezden gelmezken, bunun araştırmadaki bilgilerin oluşum sürecini de etkilediğini kabul etmektedir (Punch, 2005: 137). Bir araştırmacı olarak, heteroseksüelliğin LGBTT bireyler üzerinde uyguladığı

iktidar boyutunun olduğunu, dolayısıyla aralarında hiyerarşik bir ilişki bulunduğunu inkâr edemem. Bu eşitsiz ve hiyerarşik yapıya, LGBTT bireylerin sistem tarafından dışlanmasına, geliştirilen homofobi-transfobi ideolojilerine karşı oluşum, bundan rahatsızlık duymam, kendi öznel boyutumun araştırma içine dâhil oluşunun en önemli göstergesidir.

Bu yüzden de benimsediğim feminist yöntem gereği dışarıdan bir gözlemci gibi değil, içerden olayı anlamaya çalışan bir kişi olarak konuya yaklaşacağım. “Ezilenlere özgü içebakış nedeniyle kadın sosyal bilimciler ezilen grupların bilimsel bir incelemesini yapmaya erkeklerden daha donanımlıdır (Mies, 1990: 51)”. Bunun da nedeni aynı ataerki sistem tarafından kadınlar ve LGBTT bireyler olarak aynı şekilde ikincilleştirilmek ve aynı ezilme deneyimine maruz kalmaktan ileri gelmektedir.

3.2. Araştırmanın Örnekleme

Teorik olarak gerçekleştirilmeye başlanan LGBTT bireylere yönelik çalışmanın pratik anlamda alan araştırması kısmının gerçekleşmesi için araştırmanın evrenini oluşturan LGBTT bireylerden evreni temsil etme gücüne sahip bireyler belirlenmesi sonucunda araştırmanın örnekleme elde edilecektir. “Niteliksel araştırmalarda, gerek evrenini farklı algılanışı gerekse küçük gruplarla, derinlemesine yapılacak bir araştırma modeli söz konusu olduğundan rastlantısal olmayan örneklem seçimi uygun olmaktadır (Kümbetoğlu, 2005: 95)”. Çalışmanın konusu LGBTT bireyler olduğundan dolayı da rastlantısal olmayan örneklem türlerinden kartopu örneklem alan araştırmasının gerçekleştirileceği örneklem grubunu oluşturmak için en uygun örneklem çeşididir.

“Kartopu örneklem seçim tekniği, evren hakkındaki bilgilerin eksik olduğu ve evreni oluşturan bireylere ulaşmanın zor olduğu durumlarda kullanılan bir tekniktir. Bu durumda araştırmacı, örnekleme girmeye uygun olan birkaç kişiyle görüşerek onlardan aynı ölçüde uyan diğer kişiler hakkında bilgi toplar (Gönç Şavran, 2011: 145-146)”. Çalışmada örnekleme oluşturacak olan LGBTT bireylere ulaşmak kolay olmadığından, anahtar kişiler elde ederek diğer bireylere ulaşmayı sağlayan bir örneklem çeşidi olan kartopu örneklem bu araştırma için uygundur.

Araştırmanın örnekleme 17 LGBTT bireyden oluşmaktadır. LGBTT bireylerin; 6’ sı gey,5’ i lezbiyen,5’ i travesti/trans,1’ i de biseksüel bireydir. Araştırmanın örneklemini

oluşturan LGBTT bireylerin yaşları 17-33 yaşları arasında değişmektedir. LGBTT bireylere ulaşma süreci biraz zor olduğundan örnekleme tamamlamak için geçen süre yaklaşık dört aydır. Eskişehir'in LGBTT oluşumu olan Morel⁶ mail grubu lisans döneminde yaptığım bir çalışmada daha bana yardımcı olduğundan, ilk önce Morel grubu ile iletişime geçilerek, yaptığım çalışmayı anlatan ve bu konuda bana yardımcı olmak isteyen arkadaşlara ulaşmam gerektiğini belirttiğim bir mail, Morel üzerinden tüm üyelere gönderilmiş, fakat bir cevap alınmamıştır.

Daha sonradan mülakat gerçekleştirilen, mail grubunun teknik elemanlarından biri olan D.'den öğrendiğim kadarıyla, aşırı yoğunluk yüzünden maillerle ilgilenememiş ve onay veremediği için mailler diğer üye kişilere ulaşmamıştır. Kendisi de bunun farkına benimle görüşme gerçekleştirilmeden birkaç gün önce varmıştır. Dolayısıyla Morel'e atılan mail, yerine tam olarak ulaşmadığından örnekleme oluşturmak için bir sonuç elde edilememiştir. Bunun dışında LGBTT arkadaşları olan, en azından derdini anlatabilmek için beni LGBTT bireylerle tanıştırmasını istediğim kişiler ise ne yazık ki yardımcı olmamışlar, "tanıştıramayacaklarını" söylemişlerdir.

İletişimin en yoğun olduğu sosyal paylaşım sitelerinden olan facebook ve twitter üzerinden blogunu takip ettiğim Emre'ye çalışmayı anlattığım bir mesaj göndererek, Eskişehir'de olan ve bana yardımcı olabilecek arkadaşlara beni yönlendirip yönlendiremeyeceği sorulmuştur. Kendisi mesaja geri dönme nezaketini ve ilgisini göstererek, yardımcı olmak istemesine rağmen Eskişehir'de arkadaşı olmadığını söylemiştir. Kendisiyle birlikte takipçisi olduğum diğer arkadaşlara twitter üzerinden gönderilen mesajların ise geri dönüşü olmamıştır.

Örnekleme ulaşılamayacağı dolayısıyla araştırmanın özü olan pratik kısmın gerçekleştirilemeyeceği korkusu ve zamanın örnekleme ulaşma gayesiyle hızlı bir şekilde geçmesi, ister istemez panik duygusuna neden olmaktadır. Örnekleme oluşturacak LGBTT bireylere ulaşma çabaları içindeyken, bir arkadaşımınla gerçekleştirdiğim sohbet sonucunda kendisinin bazen uğradığı bir kuaföre travesti (trans) bireylerin de geldiğini, beni oraya götürüp tanıştırdiğini söylemesi araştırmanın anahtar kişilerine

---

⁶ 30 Mart 2007'de kurulan Morel, Eskişehir'in tek LGBTT oluşumudur. Film gösterimleri, söyleşiler, etkinlikler düzenleyerek bir yandan mücadeleyi amaçlarken bir yandan da LGBTT bireylerin kendilerini yalnız hissetmemesi için güzel bir arkadaşlık ortamı sağlar.

ulaşılması konusunda kilit noktayı oluşturmuştur. Gizlilik açısından adını ve yerini vermeyeceğim bu kuaförün transfobik olmayan işletmecileri sayesinde beni tanıştırdıkları travesti/trans bireylerle gerçekleştirdiğimiz hoş sohbetin yanında, araştırmaya dâhil bilgi verdikten sonra benimle görüşmeyi kabul etmişler ve karşılıklı telefon numaraları alınıp, daha sonrasında uygun gün ve saatlere randevular verilmiştir.

Kuaförde tanıştığım ve ilk anahtar kişi olan (travesti) Deniz beni evinde çok güzel bir şekilde ağırlamış, tüm içtenliği ve samimiyetiyle sorularımı yanıtlamasının yanında arkadaşları olan (travesti) Yaprak ve İrmak'a da ulaşmamı sağlamıştır. Yine kuaförde tanıştığım D. kendisine konuyu anlattıktan sonra “ mülakata katılmak istediğini, fakat ertesi gün yurtdışına gideceği için bunun mümkün olmadığını” söyledikten sonra yakın arkadaşlarından biri olan (travesti) Duygu'yu kendi telefonundan arayarak konunun kısa bir özetini yapıp, ikimizin konuşmasına vesile olmuştur. Telefon konuşmasıyla Duygu, arkadaşı D.'den telefon numarasını alabileceğimi söyleyerek daha sonraki günlerde gerçekleşecek olan mülakat için ilk adımı atmıştır. Duygu, beni çok hoş bir şekilde ağırlayıp, tüm sorularıma içtenlikle cevap verdikten ve mülakatımız bittikten sonra bana vakit ayırarak saatlerce sohbeti sürdürmüştür. Süren sohbetimizin yanında, internetten bana yardımcı olabilecek videoları izletmesi, siteler önermesi, kitaplar vermesi ve beni başka arkadaşlara da yönlendirmesi de araştırmam açısından çok önemli noktalar. Duygu'nun beni yönlendirdiği kişiler arasında trans Didem, (gey) Sercan ve Gürkan bulunmaktadır.

Didem araştırmam açısından önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Gerçekleştirilen mülakatlar sırasında sorumlularla ilgili önemli değerlendirmelerde bulunmuş ve bana yardımcı olarak bazı kelimeleri değiştirmem konusunda beni uyarmış ve bunun sonucunda da birlikte bu kelimeleri değiştirerek kavramlar açısından daha doğru bir değerlendirme yapılmıştır. Sorularda geçen eşcinsel, homoseksüel, cinsel kimlik kelimelerinin doğru ifade ediliş biçimleri olmadığı konusunda beni uyarmıştır. Eşcinsel bir ilişkinin var olduğunu kabul etmenin heteroseksüel bir ilişkinin varlığını dolayısıyla da tek bir ilişki değil de ilişkilerin farklılığını kabul etmek anlamına geleceğini söylerken, homoseksüel kelimesini ise LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini hastalık olarak değerlendiren kişilerin kullandığını belirtmiştir. Cinsel kimlik diye bir şey olmadığını cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleri olduğunu; yönelimin lezbiyen, gey

yönelimlerle, cinsiyet kimliklerinin ise trans olmakla ilgili olduğunu söylerken, trans olan birinin gey ya da lezbiyen cinsel yönelime sahip olabileceği gibi heteroseksüel cinsel yönelime sahip olabileceğini de eklemiştir. Kendisi travesti kelimesinden hoşlanmadığı, dolayısıyla trans kelimesini kullandığını da belirttiğinden, kendisiyle ilgili geçen bölümlerde trans ya da travesti /trans diye ifade edilmiştir. Travesti kelimesinin çıkarılmayışının nedeni ise örnekleme kendisini travesti olarak ifade eden bireylerin de bulunmasıdır. Dolayısıyla Didem'in yönlendirmeleri sayesinde araştırma soruları daha doğru bir şekil almıştır.

Didem'in beni yönlendirdiği kişilerden de sadece Ferhat geri dönüş yapmış ve Ferhat ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Ferhat mülakat sonrasında bana yardımcı olabilecek kişilerden biri olduğunu düşündüğü (lezbiyen) İlayda'yı aramış ve kendisinin kabul etmesiyle bana telefon numarasını vermiştir. Bu sayede, daha sonra da randevulaşmamız neticesinde İlayda ile gerçekleştirilen mülakat sonrasında (biseksüel) Berfu ile tanışmam ve konuyu anlatıp kabul etmesiyle bir kişiye daha ulaşılmıştır.

İpek ile görüşmemiz başlamadan önceki sohbet ortamında tanıştığım ve konuyu anlattığım, çalışmaya katılmayı kabul eden (lezbiyen) Melike ve (gey) Engin telefon numaralarını aldığım ve sonraki günlerde görüşme gerçekleştirdiği diğer kişilerdir.

Sercan'a Duygu'nun yönlendirmesiyle facebooktan mesaj atarak ulaşmam sonucunda kendisinin telefon numarasını vermesiyle gerçekleşen randevulaşma süreci sonrasında mülakatımız gerçekleşmiş ve bir arkadaşını daha arayarak, buluşmamıza ve tanışmamıza yardımcı olmuştur. Arda (gey) ile tanışmamız ve görüşmemiz bu şekilde gerçekleşmiştir.

Duygu'nun yönlendirdiği kişilerden biri olan Gürkan ile görüşmelerimiz sonucunda bana yardımcı olmak için ulaştığı kişilerden birisi de (lezbiyen) Kıymet'tir. Gürkan sayesinde Kıymet'in telefon numarasına ulaşmış ve kendisiyle randevularak mülakatı gerçekleştirebilmişimdir.

Bu süreçler gerçekleşirken LGBTT bireylere ulaşmak adına yaptığım diğer bir şey ise facebook grubundaki Morel sayfasındaki bazı üyelere araştırmamı, derdimi kısaca anlatan ve mülakat gerçekleştirmek için arkadaşlardan bana yardımcı olmalarını ya da bana yardımcı olabilecek arkadaşlara beni yönlendirmelerini istemektir. Bazı mesajların

geri yanıtını almasam da bana yardımcı olmak isteyen birkaç arkadaş çıktı. Örneğin (gey) Erman bu mesajlar yoluyla tanıştığım ve mülakat gerçekleştirdiğim arkadaşlardan biridir.

Araştırmanın örnekleme, aslında tam da kartopu örneklemin özelliği olan “araştırma alanından kaynak kişilere doğru diğer görüşülecek kişilere ulaşılması ve bir kartopu gibi, ilerledikçe, yeni kişilere ulaşıldıkça örneklemin büyümesi ile oluştuğundan (Kümbetoğlu, 2005: 98)” başta küçük olan ilerledikçe büyüyen bir yapı izlemektedir.

Niteliksel araştırmalar, araştırma evreni, sosyal gerçekliği genellemelere varmak amacı ile incelemediğinden araştırmacı, temsil edici bir örneklemden çok, veri derleyebileceği örneklerle çalışır. Araştırma probleminin temel önemdeki öğeleri hakkında fikir sahibi olan, deneyimleri olan, yaşantılarından bu öğeler hakkında bilgi oluşturabileceği kişileri örnekleme dâhil etmek amacındadır (Kümbetoğlu, 2005: 96).

Bununla da paralel olarak anahtar kişilerin, ulaşmam konusunda bana verdikleri isimler, daha deneyimli ve konu hakkında fikir sahibi olan kişilerdir.

3.3. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği

Yapılan çalışma, daha önce de belirtildiği gibi LGBTT bireyleri ve yaşadıklarını anlama, betimleme amacı taşıdığından veri toplama tekniklerinden bu çalışma için en verimli olabilecek derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. “Derinlemesine görüşme⁷, araştırma problemine ilişkin yüzeysel bilgilerden çok, kişisel düşünce, görüş ve deneyimleriyle ilişkin kişilerin düşünce, görüş ve deneyimleriyle ilgili bilgi toplanmak istendiğinde kullanılan bir görüşme tekniğidir (Gönç Şavran, 2011: 87)”. Araştırma dâhilinde LGBTT bireylerin görüş ve düşüncelerinin esas önemli olan noktayı oluşturması, LGBTT bireylerin anlaşılması açısından bu tekniğin kullanılmasını da mümkün kılmaktadır.

Feminist araştırmada; görüşmeci ve yanıtlayıcı arasındaki statü farklarını en aza indirmek ve araştırmacının kendini açmasını ve karşılıklılığı içeren, güvene dayalı daha eşit bir ilişki geliştirmek ‘hiyerarşik tuzak’ı önleyebilir;

⁷ Gerçekleştirilen görüşmeler metnin içinde kullanılanların dışında yaklaşık 400 sayfa olarak elimde mevcuttur. Sayfa sayısı nedeniyle teze eklenememiştir.

bu da açıklığın ve kavrayışın arttırılmasını, yanıt yelpazesinin genişlemesini ve böylece verilerin zenginleşmesini mümkün kılar... Görüşmecinin feministler tarafından yeniden tanımlanması; karşılıklı olarak ilgili, çoğu zaman biyografik açıdan önemli meseleler üzerine yürütülen bir sohbetle görüşmeci ile yanıt vereni eşitler haline getirir (Punch, 2005: 137).

Nitekim araştırma dâhilinde gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde, görüşme gerçekleştirilen LGBTT bireyler araştırmanın birer öznesidir. Daha önce de belirttiğim gibi karşılıklı etkileşimlerle sorular üzerinde bir takım değişiklikler bile yapılmıştır. Derinlemesine görüşmelerin gerçekleştirildiği süreç etkileşimci, hiyerarşik konumların bulunmadığı, güvene dayalı, samimi bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Ekte sunulan görüşme verilerinde yazılanlar okunduğunda, LGBTT bireylerin görüşmeler sırasında ne kadar rahat oldukları ve kendilerini sınırlama ihtiyacı duymadan her ayrıntıyı açıkça anlattıkları görülecektir. Bu da görüşmelerimiz sırasında güven duygusunun ve samimiyetin birbirimize geçtiğinin en önemli göstergelerinden biridir. LGBTT bireylere de yansıyan bu samimiyet, bana mülakatları gerçekleştirebileceğim kişileri önerirken hem güvende olabileceğim hem de araştırmanın içeriği açısından daha samimi yanıtlar elde edebileceğim kişilere yönlendirmeleri şeklinde kendini göstermektedir. Örnekleme dâhil edilen LGBTT bireylerin pek çoğunun araştırma sonrasında da hayatımda yer alması ve arkadaşım olmaları da hem samimiyet hem de araştırma nesnelere değil özne olduklarının en büyük göstergelerindendir.

3.4 Araştırma Verilerinin Analizi ve Değerlendirilmesi

Derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilerek saatler süren sohbetler neticesinde oluşturulan veriler, saatlerce süren ses kayıtlarını dinleyerek yazıya çevirme işlemi sonucunda yazılı veriler olarak elde edilmektedir. “Derinlemesine görüşme bir veri toplama tekniği olarak, açık uçlu soruların sorulması, dinlenmesi, cevapların kaydedilmesi ve ilişkili ilave sorularla araştırma konusunun detaylı bir şekilde incelenmesini mümkün kılar (Kümbetoğlu, 2005: 71)”. Bu yüzden de gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler, görüşme gerçekleştirilen kişilerin de izni ile ses kayıt cihazı aracılığıyla kaydedilmiştir. Kaydedilen her biri en az bir, en çok üç saat süren görüşmeler teker teker dinlenerek, deşifre edilmiş ve metin olarak yazıya çevrilmiştir. Kaydedilen metinlerden araştırmanın konusuyla bağlantılı olarak çeşitli alt başlıklar ve

bu başlıklara ilişkin çeşitli kategoriler oluşturularak konuyla bağlantılı bir şekilde belli değerlendirmeler yapılmış, ana bölüm ve değerlendirme kısmında derinlemesine görüşmelerde LGBTT bireylerin söyledikleri şeyler, bire bir alıntı olarak ilgili yerlerde ifade edilmiştir.

Yapılan analizde betimsel ve sistematik analizin bir harmanı söz konusudur. Hem betimsel yaklaşımdaki gibi “bireylerin söylediklerinden doğrudan alıntılar yaparak, betimsel bir yaklaşımla veriler sunulmuş (Kümbetoğlu, 2005: 154)” hem de “betimsel olarak sunulmasına ilave olarak, verilerde yer alan bazı kavram ve temaların belirlenmesinden sonra bunlar arasındaki ilişkiyi tanımlamak esastır (Kümbetoğlu, 2005: 154)” görüşüne de uyulmuştur.

4.Bulgular

4.1.LGBTT Bireylerin Demografik Özellikleri ve Genel Bir Değerlendirme

4.1.1.LGBTT bireylerin demografik özellikleri

Araştırmanın örneklemini oluşturan on yedi LGBTT bireyden; beşini lezbiyen, beşini travesti (trans),altısını gey bireyler ve bir tanesini de biseksüel birey oluşturmaktadır. Çalışmanın ilerleyen bölümündeki mülakat değerlendirmelerinde her ismin önüne cinsel yönelim/cinsiyet kimliği belirtmek, bireyleri sadece cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleriyle algılayarak, birey konumundan çıkartmak gibi geldiği, öyle hissettirdiği için bunun yapılmayacağını belirtmek yararlı görülmüştür. Bu yüzden bireylerin hangi cinsel yönelim/cinsiyet kimliğine sahip olduğu baştan belirtilmiştir.

LGBTT bireylerden Ceren (kendi ismini kullanmak istemiyor),İlayda, İpek, Melike ve Kıymet lezbiyen; Erman, Engin, Ferhat, Arda ve Gürkan (kendi ismini kullanmak istemiyor) ise gey bireylerdir. Deniz, Duygu (kendi ismini kullanmıyor),Irmak, Yaprak travesti bireylerken, Didem (kendi ismini kullanmıyor) ise travesti yerine trans kelimesini kullandığını belirtmektedir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan LGBTT bireylerin yaşları 17-33 yaşları arasında değişmektedir. Lezbiyen bireylerin yaş aralığını 18-22,gey bireylerin 17-30,travesti/trans bireylerin ise 23-33 yaşları oluşturmaktadır. Bireylerin memleketleri arasında ise Ankara, Aydın, Ağrı, Bursa, Bilecik, Eskişehir, İzmir, Kıbrıs, Sivas ve Trabzon yer almaktadır.

LGBTT bireylerin eğitim durumları ilkokul mezunu-üniversite mezunu olma arasında değişiklik göstermektedir. Lezbiyen bireylerin dördü üniversite öğrencisiyken, bir tanesi ise lise mezunu olup üniversite sınavlarına hazırlanmaktadır. Gey bireylerden biri lise öğrencisi, üçü üniversite öğrencisi, biri de meslek yüksek okul mezunudur. Travesti/trans bireylerin ise biri ilkokul mezunu, biri ortaokul mezunu, ikisi lise mezunu, biri ise meslek yüksek okul mezunudur. LGBTT bireylerden sadece altı tanesi çalışmaktadır. Çalışanlardan bir tanesi geydir ve kendi aile şirketlerinde çalışmaktadır. Çalışan kesimi oluşturan beş birey ise travestidir/transtır ve seks işçiliği yapmaktadır. LGBTT bireylerden çalışan bireylerin gelirleri 1000-10000 TL arasında değişirken; gey

bireyin geliri yaklaşık 1000-5000 TL, travesti/trans bireylerin gelirleri de 1000-10000 TL arasında değişiklik göstermektedir.

4.1.2.LGBTT bireylere yönelik genel bir değerlendirme

4.1.2.1.Dönüm noktaları

Lezbiyen bireylerden biri şehir değiştirmeyi, ikisi “aşık olmayı”, biri “ilk sevgilisini”,biri de “arkadaş çevresini değiştirmeyi” dönüm noktaları olarak yorumlarken, ikinci dönüm noktalarını belirten üç bireyden ise biri “şehir değiştirmeyi”, biri “babasının cezaevine girmesini”,biri de “annesinin cinsel yönelimini öğrenmesini” dönüm noktası olarak belirtmektedir.

LGBTT bireylerden Melike cinsel yönelimini annesinin öğrenmesinin ve bununla birlikte gelişen sorgulama dönemi sonrasında annesinin onu olduğu gibi kabul etmesini dönüm noktası olarak gördüğünü şu şekilde ifade etmektedir:

Öyle annemin öğrenmesi de bir dönüm noktası oldu benim için. Ondan sonra annem kabullenemedi başlarda. İşte senin çocuğun olmayacak mı, sen evlenemeyecek misin, ne olacak hayatında, bir düzen kuramayacak mısın gibilerinden dedi. Ben de bilmiyorum anne şimdilik filan dedim, ama annem en son geçen sene bana şey dedi: Senin böyle olman seni sevmemin derecesini azaltmıyor, sen her türlü benim kızsın. Bu sene benimle onur haftasına kadar gelmeyi düşünüyor yani (Melike ile yüz yüze görüşme, 14 Mayıs 2012).

Gey bireylerden ikisi “kendini kabullenmeyi”, biri “yönlendirilmeyi”, biri “çevresindekilerin sağlık sorunlarını”, biri de “şehir değişikliğini” dönüm noktası olarak söylerken, iki dönüm noktası belirten iki kişiden biri “yaşadığı bir ilişkiyi”, biri de “çevresinden birinin ölümünü” dönüm noktası olarak gördüğünü belirtmektedir. Görüşme yapılan Ferhat cinsel yönelimini kabul etme sürecinin kendisi için en büyük dönüm noktası olduğunu şu sözleriyle anlatmaktadır:

Hayatım zaten başlı başına kendimi kabullenmemle değişti. Çünkü o yaşna kadar farklı bir birey olduğunu düşünüyordun, o yaştan sonra onu kabullenmeyle farklı bir birey olduğunu anlıyorsun. Benim için en büyük dönüm noktası bu olsa gerek. O da on sekiz yaşında oldu zaten. On sekizime

kadar farklıydım, on sekizimden sonra farklı oldum (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs 2012).

Travesti/trans bireylerden bir tanesi “kendini kabullenmeyi”, bir tanesi “ailesinin öğrenmesini”, iki tanesi “kaçırılma olaylarının” dönüm noktaları olduğunu söylerken, iki dönüm noktası belirten bir birey “tecavüz olayını” da dönüm noktası olarak eklemektedir. “Dönüm noktası olmadığını” söyleyen bir birey de olmasına rağmen, anlattıklarına bakılırsa yaşadığı ilk ilişki bu bireyin dönüm noktasını oluşturmaktadır. Görüşme yapılan travesti/trans bireylerden Irmak evden kaçmasıyla başına gelen kaçırılma ve tecavüz olaylarını hiç unutamadığını ve dönüm noktası olarak nitelediğini şöyle ifade etmektedir:

Mesela evden ilk kaçtığımda on sekiz on dokuz yaşlarındaydım. Ankara’ya kaçmıştım. Hatta burada P.diye bir arkadaşım vardı, onunla kaçmıştık. Orada başıma gelen olaylar. Bak bacaklarıma bıçak soktular. Kilitlediler, sanayiye kapattılar. İlk yaşadığım tecrübe oydu. Sonra buraya bir geldim, annem beni o şekilde görünce, üvey babam vardı, boşandılar. Öyle başladı, o günleri mesela hiç unutamıyorum. Ankara’yı o günden beri de hiç sevmem. Tecavüze uğradım, kaçtım ellerinden silahlarla falan, arkadaşımı bir hafta rehin tuttular (Irmak ile yüz yüze görüşme, 17 Mayıs 2012).

4.1.2.2. Yaşanan en güzel ve en kötü olaylar

Lezbiyen bireylerden biri “şehir değişikliğini”, biri “şu anda yaşadığı hayatı ve gelecek planlarını”, biri “kardeşinin olmasını”, biri “ailesinin öğrenmesini”, biri de “annesinin kız arkadaşıyla tanışmasını” yaşadıkları en güzel olaylar olarak nitelemektedirler. İpek kardeşinin olmasını hayatındaki en güzel olayı kardeşinin olması olarak nitelerken, kardeşini kendisine en yakın parça olarak gördüğünü de şöyle anlatmaktadır:

En iyi olay kardeşimin olmasıydı hayatımda, hiçbir şeye değişmem onu. Ben sarışım falan doğmuşum, o esmer doğdu, hayatta zıtlıkların bir araya gelip nasıl mükemmel bir şey olduğunu o zaman anladım. Daha beş yaşındaydım ama hayatımda o bir parçam diye düşünmek çok farklı oldu (İpek ile yüz yüze görüşme, 11 Mayıs 2012).

Yaşadıkları en kötü olayları ise; ikisi “yakınının ölümü”, biri “açılma sürecinde annesinin tepki ve kardeşine açılmayacak olmak”, biri “ailesinin öğrenmesi”, biri de “cinsel yöneliminin öğrenilmesiyle aparttan atılma noktasına gelmek” olarak belirtmektedirler.

Gey bireylerden biri en güzel olay olarak; “kendini kabullenmeyi”, biri “gey pride yürüyüşüne gitmeyi”,biri “arkadaşını”,ikisi de “eski ilişkilerini” söylemektedirler.

Yaşadıkları en kötü olaylar olarak biri “cinsel yöneliminden dolayı nezarete atılmayı”,biri “sevgilisi tarafından bıçaklanmayı”,biri “ailesine açılmayı”,biri “tecavüzü”,biri de “eve kapatılıp şiddet görmeyi” söylemekteyken, biri de yaşadığı “kötü bir olay olmadığını” söylemektedir.

Travesti (translardan) biri en güzel olayı “aileye açılmak”,biri “kendini kabul etmek”,biri “ailesinin kabul etmesi”,biri “kimseye muhtaç olmamak” olarak ifade ederken, biri de “böyle bir olay olmadığını” söylemektedir.

En kötü olay olarak ise; bir tanesi “dışlanmak”,iki tanesi “tecavüz”,iki tanesi ise “hatırlamadığını” söylemektedir.

4.1.2.3.Heteroseksüellik hakkındaki düşünceler

Lezbiyenlerden ikisi heteroseksüelliğin “garip bir şey olmadığını” söylerken, biri “karşılıklı saygı olması gerektiğini”, biri “çok heteroseksüel arkadaşı olduğunu”, biri de “kesinlikle kendisine göre bir şey olmadığını” söylemektedir.

Geylerden biri “erkeklerde heteroseksüellik olmadığını, biseksüellik olduğunu”,üçü “LGBTT yönelimlerden farksız olduğunu”,biri “hep birlikte yaşamamız gerektiğini”,biri de “kalıplardan biri olduğunu” söylemektedir.

Travestilerden (trans) biri “heteroseksüellikle ilgilenmediğini”,biri “normal bir şey, kimlik” olduğunu, biri “heteroseksüellerden rahatsız olmadığını”, ikisi de “erkeklerin heteroseksüel olmadığını” söylemektedir.

4.1.2.4.LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri ve din hakkındaki düşünceler

Lezbiyenlerden beşi de “inancının olduğunu” söylerken, ikisi “dine bağlı olduklarını” da eklemektedirler. Cinsel yönelimleri ve din değerlendirmesi hakkında biri “allahın sınaması”,biri “o dönemin şartları”,üçü de “böyle yaratıldıklarımızı ve bu yüzden allahın günah yazmayacağını düşündüklerini” söylemektedirler.

Geylerden dördü “inançlı olduğunu”,biri “çok inançlı olmadığını”,biri de “ateist” olduğunu söylemektedir. Cinsel yönelimleri ve din değerlendirmesi hakkında ikisi “farklı yorumların mümkün olduğunu”,biri “allahın varlığına inandığını ama kitaplara ve dinlere inanmadığını, eşcinselliğin yasak olamayacağını”,biri “ dinlerin önyargıya sebep olduğunu”,biri “eşcinselliğin direkt günah olarak yazılmadığını”,biri de “LGBTT camiadaki dinden kaçmayı, zordan kaçma” olarak nitelemektedir. Gürkan dindar olduğunu, ibadetlerini yapmanın ve ruhani boyutu düşünmenin kendisi için önemli olduğunu söylerken, birini sevmenin günah olamayacağını, bu yüzden de LGBTT bireylerin günahkâr olarak nitelenemeyeceğini söylemektedir. Gürkan bu düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

Toplum içinde gördüğümüz Müslüman muhafazakâr insanların ibadet etme şekillerine bakıldığında ve ibadetten aldıkları haz, ruhani bağa bakıldığı zaman, sorduğumuz zaman söyledikleri şeylerin, yanıtlarını aynılarını bende verebilirim. Bu noktada kesinlikle eşcinseller lanetlidir lafı çürütülmüş oluyor. Bunun yanı sıra ben Kuran’ın Türkçesini okuyorum. Sonuçta değerlendirme önemli bir şey. Kimine göre Kuran’da keskin yargılar var gibi geliyor ama ben bilerek eşcinsel olarak yaratıldığımı düşünüyorum. Ve bu ben kulumu eşcinsel olarak yarattım da cehenneme atayım değil, sadece benim dini inancımından bahsediyorum. Kuran içinde bir kadın ve erkeğin anal anlamda ilişkiye girmesi günah olarak algılanıyor ve hani nikâhsız birleşimler de günah olarak anlatılıyor. Çok farklı bir bilgi alanı, ilim alanı. Bugün benim bir erkeğe veya kadına sevgi dolu bakışım günah olmamalı, olamaz (Gürkan ile yüz yüze görüşme, 6 Mayıs 2012).

Travestilerden (translardan) ikisi “inançlı olduğunu”,ikisi “ateist olduğunu” söylerken, biri de herhangi bir yorum yapmamıştır. Cinsel yönelimleri ve din değerlendirmesi

hakkında biri “ din beni kabul etmiyor, bende üstüne gitmedim”,biri “dışlanma nedeni”,ikisi de “dinle bağdaştırmıyorum” demektir.

4.1.2.5.Cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini fark ediş

LGBTT bireylerin cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerinin hemcinslerinden farklı olduğunun farkına varma yaşı 03-18 yaşları arasında değişiklik göstermektedir.

Lezbiyen bireylerden ikisi “çok küçükken”,biri “üç yaşından beri”,biri “ilkokul”,biri de “on altı yaşında” tam olarak farkına vardıklarını söylemektedirler.

Gey bireylerden biri “çok küçükken”,biri “ilkokuldayken”,biri “ on bir yaşında”,ikisi “on üç yaşında”,biri de “on sekiz yaşında” tam olarak farkına vardıklarını söylemektedirler.

Travesti (trans) bireylerden biri “beş altı yaşlarında”,biri “sekiz yaşında”,ikisi “on üç yaşında”,biri de “on sekiz” yaşında tam olarak farkına vardıklarını söylemektedirler.

4.2.LGBTT lerin İktidar-Hegemonya Mekanizmaları Tarafından Dışlanması

4.2.1.Dışlanmanın kaynakları

Modernist kuramlar evrensel doğruluk iddiasında olduklarından dolayı kimi zaman da türdeş bir toplum oluşturma gayesi içindedirler. Örneğin; “Marxçı üst anlatı(zorunluluk alanından özgürlük alanına geçmek için savaş veren kolektif mücadele)pek çok modern üst anlatı arasından yalnızca birisidir... Lyotard, baskı kullanmak yoluyla türdeş bir toplum yaratma arzusunda olduğunu düşündüğünden Marxçılığa bir hayli eleştirel yaklaşır (Sarup, 2004: 208)”.Tam da Lyotard’ın söyledikleriyle bağlantılı olarak heteroseksüelliğin de türdeş toplumu cinsel kimlikler açısından yapma ve bunu topluma onaylatma eğiliminde olduğunu vurgulamıştık. Türdeş toplum oluşturmak için heteroseksizmin ve dolayısıyla da ataerkilliğin yaptığı şey; kendisinden farklı olan kimlikleri, yönelimleri ötekileştirmek ve çeşitli mekanizmalar aracılığıyla bu kategorilere giren bireylerin dışlanmalarını sağlamaktır.

Kuramsal olarak dışlanan LGBTT bireyler, gündelik hayatları içerisinde de bu dışlanmayı deneyimlemektedirler. Yapılan alan çalışmasında dışlanmanın kaynaklarını sorguladığımızda özellikle “eğitimsizlik, aile ve dine bağlı toplum yapısı, medya,

önyargılar ve saklanan gizli eğilimler” LGBTT bireylerce en çok değinilen noktalar olmuştur.

Derinlemesine mülakat yapılan Melike, dışlanma deneyimini apartta cinsel yöneliminin ortaya çıkmasıyla, apart yöneticisi tarafından bunun bir günah olarak algılanışını ve apartın ismine zarar gelmemesi için aparttan atılma durumuyla karşı karşıya gelişini şu şekilde anlatmaktadır:

Sene başında buraya daha yeni taşındım filan Eylül gibi, eski sevgilim Sivas'taydı, ben buraya taşınınca ayrıldık. Facebookta duvarıma uzunca bir destan yazıyor işte, şehirler uzakta olsa sürdürebiliriz gibisinden. Apartta kalıyorum iki kişilik odada, yan odada da iki kişi var ve yan odadaki kızlardan teki bunu görüyor, aşağıya inip müdüriyete bu kız lezbiyen, işte şöyle de böyle de, oysa çok iyi anlaşıyorduk. Sonra aşağı indim, müdüriyet bana yüzüme kusacak gibi bakıyor, nasıl tiksiniyorlar benden. Adamın dediği şu: Eskişehir'in en iyi apartı benim, böyle bir günahı apartımda barındıramam, ismimi lekeleyemem filan. Ben de tamam dedim çıkarım sorun değil, hanine siz üzülün ne de ben üzüleyim. Ama adam senet fes bedeli ödeyeceksin dedi, daha senenin başındayım ve senet fes bedeli beş milyar filan ediyor sanırım, bilmiyorum, neyse. Kusura bakmayın ben çıkamam o zaman dedim. Sonra annem aradı, senedimiz var, iptal edemezsiniz, benim kızım orada kalacak dedi. Ondan sonra beni tek kişilik odaya aldılar, karantinaya (Melike ile yüz yüze görüşme, 14 Mayıs 2012).

Deniz ise gittikleri balık lokantasının boş olmasına rağmen travesti cinsiyet kimliğinden dolayı mekan çalışanları tarafından “doluyuz, kapatacağız” gibi bahaneler öne sürülerek dışarı çıkarıldıklarını anlatmaktadır. Bu dışlanma biçiminin ne kadar üzücü bir durum olduğunu ise şu sözleriyle anlatmaktadır:

İbis otelin karşısında balık restoranı var ya bir kız arkadaşım, iki erkek bir de ben gidiyoruz. Girdik içeri masalar boş, “masalarımız dolu” dedi. Ben sustum biraz. Konuşuyorlar şimdi onlar, ben sesimi çıkartmıyorum, düzgünce durmaya çalıştım biraz. En sonunda “ne yapmaya çalışıyorsunuz siz, masalarımız boş” dedim. “Travestiyim diye mi almıyorsunuz ?” dedim.

“Bir saate kadar kapatacağız” dedi. “İyi dedim, ben bir saat sonra buraya geliyorum, inşallah kapanmaz, ben de burada pislik yapıyorum” dedim. Alın size travesti, öyleyse böyledir dedim ve çıktım gittim. Yani alınmamak çok kötü bir şey, dışlanmak çok kötü bir şey. Yolda yürümek, işte bir yere giriyorsun herkes dikkatli dikkatli bakıyor, işte çok kötü bir şey (Deniz ile yüz yüze görüşme, 15 Nisan 2012).

Sercan ise annesi hasta olduğundan dolayı cinsel yönelimini saklamak zorunda olduğundan, konferans çıkışında saldırıya uğramasına rağmen polise şikayette bulunamamanın ne kadar acı bir durum olduğundan bahsetmektedir. Bu duruma ilişkin yaşadıklarını ise şu sözlerle anlatmaktadır:

Konferanstan çıkınca Eskişehir’de, saldırıya uğradım. Hiç bir kadınsılığım da yoktu, sadece bir eyleme gitmişim. Sonra konferansta insanları bilgilendirmek amaçlı bir şeyler yapmışım. Saldırıya uğruyorsun ve polise gidemiyorsun. O kadar kötü bir şey ki. Ailen öğrenecek, ne kadar görünür olsan da hasta bir annen var, kendi kimliğimi öğrenmesi eminim onu öldürür. Bir şekilde hep bizi susturma, bizi sindirme. O kadar canın yanıyor ki (Sercan ile yüz yüze görüşme, 15 Mayıs 2012).

Ortadan kaldırılmayan ve hem mümkün olmadığı hem de heteroseksüelliğin meşrutiyetini zedeleyeceği için kaldırılamayacak olan LGBTT ler, Sercan’ın da vurguladığı gibi baskı altına alınan, istenmeyen, öteki bir cinsel yönelim olarak toplumda var olma mücadelesi vermektedir.

4.2.2. Ataerkillik için tehdit olarak algılanan LGBTT bireyler

Ataerkillik tarafından beslenen toplumsal düzenin Connel’in deyişiyle “erkeklerle kadınlar arasında ve kadınlık tanımıyla erkeklik tanımı arasında tarihsel olarak kurulmuş bir iktidar ilişkileri örüntüsü (Connel, 1998: 140)” dışında başka bir şey değildir. Bu noktadan hareketle yaptığımız çalışmada ataerkillik ile cinsel yönelim/ cinsiyet kimlikleri arasında bir etkileşim olup olmadığını araştırırken LGBTT bireylerin çoğu “kesinlikle var” yanıtını vermiştir. Benzer bir şekilde ataerkillik hakkındaki düşüncelerini ise “güç gösterisi, eziyet, karşı olduğum bir şey, zarar verici, ailenin öğrettiği kötü bir şey” olarak belirtmişlerdir.

“Erkek egemen toplum, iktidar aygıtlarının egemen erkeklik değerine sahip erkeklerin denetiminde olmasını ve onların temsil edip yönettiği bir toplumsal düzeni anlatır (Sancar, 2011: 172)”. Bu yüzden de feminen geylerin, erkeğin kadınsı hale gelebileceği fikrini de beraberinde getirdiğinden ve dolayısıyla erkeklik için küçük düşürücü bir durum teşkil ettiğinden (Faderman, 1997: 25) ataerkillik içinde istenmeyen olduğunu ve kadın ile eşdeğer görülerek aynı ikincilliğe mahkûm kaldığı daha önce vurgulanmıştı. Aynı doğrultuda erkekliğe tehdit olarak algılanan trans bireyler de ataerkilliğin ezici politikalarından paylarını almaktadırlar.

Derinlemesine mülakat yapılan Duygu ataerkil düzenin aile de içselleştirilip, yeniden üretildiğine dair önemli değerlendirmelerde bulunurken, ataerkil düşünce yapısını değiştirmek için uğraşmasına rağmen, bu düzenin değişmeyeceğini de üzülerek belirtmektedir. Duygu bu düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

Ataerkil de anan baban böyle öğretmiş. Yani şeydir bu, annen baban sana ne öğrettiyse ben bunu doğru bilirim, ben bunu yargılamam, annem böyle dedi. Annesi beni kötü demiş yani, bunun ötesine geçirebilir miyim ben bu beyni, geçiremem, geçiremiyorum. Geçiresiye kadar çok uğraşıyorum, çok eziyet çekiyorum. Yani çünkü ona atası öyle demiş, ataerkil düzen onu öyle büyütmüş. O yani, o ayıp demiş. Eşcinsel, travestiye o olur mu demiş, atasının dediği doğrudur onun için. Değiştiremezsin. Ataerkil düzen böyle bir şey, çok kötü bir şey yani bu her şeyde yaşıyoruz yani (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

Derinlemesine mülakat yapılan Erman ise ataerkilliğin erkeklere egemenlik atfetmesine rağmen bir yandan da kısıtlayıcı olan yapısından bahsederken, bu yapının günümüzde farklı bir şekil aldığını da şu sözleriyle ifade etmektedir:

Ataerkilizm aslında erkeğin erkeğe yaptığı eziyet gibi bir şey diyorduk aslında. Çünkü yine küpe olayından örnek verecek olursam aslında rahat bırakılsa şu anda görüyoruz ki heteroseksüellerin küpe çok hoşlarına gidiyor ama ataerkil toplum bunları onlara kısıtlıyor. Geçmişte eşcinseller takmış küpeyi, o yüzden bu insanlara eşcinsel denmiş filan, şu anda rahatça gidiyor. Yine diğer olay pembe tişört giyemezdi erkek ataerkil toplum yüzünden,

ama şu an ilerledi ataerkillizmin içinde de Türkiye’de pembe giyen erkek var ve hani belki de adam şey ataerkillim diyor ve pembe giyiyor. Onun sebebi de erkeğin biraz otorite, güçlü olma isteği, belki de o yüzdendir (Erman ile yüz yüze görüşme, 10 Mayıs 2012).

Ceren ataerkillikten kadınların eziyet görmesine rağmen, aynı ezici yapıyı ailelerinde devam ettirdikleri ve çocuklarını da bu şekilde yetiştirerek ataerkilliğin yeniden üretildiğine katkıda bulduklarını şöyle anlatmaktadır:

Bizim toplumumuzda erkeğe çok önem veriliyor ki bunun çok yanlış olduğunu düşünüyorum. Mesela bir bayan “beni kocam eziyor, yardım etmiyor” falan diyor ama geri zekâlı kadın, bunu yapan da sensin. İki gün sonra senin erkek çocuğun olduğunda, sen de ona aynı şekilde yapıyorsun. O erkek çocuğunu karına yardım edeceksin diyerek yetiştirse bizim toplumumuzda erkeklik daha önemli şeyi de kalkar. Erkek şunu yapmaz bunu yapmaz bence çok yanlış. Erkek her şeyi yapabilmeli, hayat müşterek sonuçta (Ceren ile yüz yüze görüşme, 23 Mayıs 2012).

Ceren’in söyledikleriyle de paralel olarak ataerkilliğin cinsiyet temelli rolleri iktidarını pekiştirmek amacıyla, kadınları pasifize ederek kullandığı (Tong, 1998: 49) düşüncesi bir kez daha gerçekliğini göstermektedir. Yapılan derinlemesine mülakatlarda LGBTT bireylerin ataerkillik hakkındaki düşünceleri; iktidar olarak bahsettiğim heteroseksüelliği ve diğer kurumları kendi çıkarlarına hizmet etmesi için kullanan mekanizmanın ataerkillik olduğunu onaylarken, bunun köklerinde de “kadın üzerinden şekillenen namus olgusu, erkeklige verilen önem, anne babaların baskısı ve öğretileri” olduğunu söylemektedirler.

4.2.3.LGBTT bireylere uygulanan şiddet

Kendilerinde hak olarak gördükleri, dışlayıcı ve kimi zaman fiziksel şiddet biçimini kullananlar bir parçada olsa iktidarmış gibi davrandıklarından kendilerini düzenin sağlayıcısı olarak görmekte ve yaptıklarından gurur duymaktadırlar. “ Hakikat iddiaları güçlüyü mazur göstermeye ve zayıfın kendisini hatalı ve yetersiz hissetmesine hizmet ederler (Rosenau, 1998: 135)”.Nitekim LGBTT lerin cinsel yönelimlerinin/cinsiyet kimliklerinin toplumda egemen olandan farklı olduğuyla ilk kez yüzleştiklerinde

hissettikleri ve kendilerini sorgulama sürecinin gerçekleşmesi de yukarıdaki iddia ile örtüşmektedir. Yapılan araştırmada LGBTT lerin bir kısmı hissettikleri duyguların “ herkesin böyle olduğunu zannetme, şaşırma” olduğunu söylerken, büyük çoğunluğu “aşağılık hissi, korku, yakıştıramama, sadece kendisi olduğunu zannetme, hasta ve sapık olduğunu düşünme” olduğunu söylemektedirler. Kendini kabul ediş dönemiyle aynı süreçte gerçekleşen sorgulama eylemi ve bu süreçte yaşananlar da LGBTT bireyler için psikolojik bir şiddet niteliğindedir. Yapılan alan araştırmasında LGBTT bireyler cinsel yönelimlerini/cinsiyet kimliklerini “sorguladıklarını ve sorgulamak zorunda kaldıklarını” söylerken bu sorgulamanın daha çok “ağlamak ve neden ben diye düşünmek” şeklinde gerçekleştiğini ve “sebepleri ve çevreyle yaşayacakları” konularında endişelendiklerini de dile getirmektedirler.

Gerçekleştirilen derinlemesine mülakatlarda İlayda kendini sorgulama sürecinin Bülent Ersoy ile bağlantı kurarak olduğunu, cinsel yönelimini cinsiyet kimliği ile aynı olarak algılayıp, cinsiyet değiştirmek zorunda kalacağı düşüncesiyle yaşadığı korkulu süreci şu şekilde anlatmaktadır:

Bülent Ersoy olayı benim için bir travmadır mesela. Ben şimdi bunu duydum ilkokul üçe falan gidiyorum yanılmıyorsam. İşte erkekmiş kadına dönmüş falan. Ben kitlendim, eyvah dedim, şimdi boku yedik. Demek ki ben hastayım, bir şey var yani, benim de erkek olmam gerekiyor diye bir şeye kapıldım. Anneme gitsem, gidemem o saatten sonra artık, o şeyi yaşamışız bir kere. Dedim şimdi ne yapacağım, en azından susayım, bastırayım, bir şekilde bu işin yoluna sokulmasına bakayım yani. O korkuyu sana anlatamam, o erkek olacağım korkusunu, ameliyattır, bilmem nedir. Çünkü direkt aklıma o geldi. O bir örnek, ben de şu an aynı şeyi yaşıyorum demek ki ben de hastayım ve başıma bir şey gelecek diye düşündüm yani (İlayda ile yüz yüze görüşme, 22 Mayıs 2012).

Kendilerini sorgulama sürecinin başlı başına bir psikolojik şiddet biçimi olduğunu iddia etmekle birlikte, bunun nedeninin de ataerkilliğin ve heteroseksizmin kendi dışındakinin öteki olduğunu benimsetmesi ve bu süreç sonunda da farklı olanın sorgula(t)maya yol açılması olduğunu vurgulamaktayım. Bununla paralel olarak da görüşmelerde LGBTT bireyler kendilerine karşı “kesinlikle” ötekileştirici bir tutum olduğunu

vurgulamaktadırlar. Bununla birlikte yapılan görüşmelerde LGBTT bireyler şiddeti “kötü olan her şey, seni inciten her şey” olarak tanımlarken “psikolojik şiddet ve fiziksel şiddet” olarak ikiye ayrıldığını ama “psikolojik şiddetin fizikselden daha ağır” sonuçları olduğunu da vurgulamaktadırlar. Bu noktada kendilerini sorgulama sürecinde yaşadıkları da “daha ağır” olarak niteledikleri psikolojik şiddetin en belirgin örneğidir. Yapılan çalışmada LGBTT lerin cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerinden dolayı fiziksel şiddete maruz kalıp kalmama durumunun mülakata katılan bireyler arasında yarı yarıya olduğu gözlenmiştir.

Fiziksel şiddete maruz kalan derinlemesine mülakat gerçekleştirilen LGBTT lardan Deniz Bağlar caddesinde kendisine ve annesine küfür edilmesiyle bir anda gözünün döndüğünü söylemektedir. Birisinin annesine küfür etmenin çok kötü bir şey olduğunu ve bu konuda çok hassas olduğunu şu sözleriyle anlatmaktadır:

İnci Börek’in içinden bir tanesi amına koyduğumun topu demez mi, döndüm bir durdum böyle. Kim len dedim o top diyen, sustu, çıksana len dedim. Geldi, burama vurmaya başladı böyle, ittirdi ittirdi, ittirdi. En sonunda senin ananı sikerim dedi. Ay ben, zaten en sevmediğim bir şey vardır benim ölmüş anneme, kim olursa olsun ölmüş olsun ölmemiş olsun anneye küfür edilmez. Senin bile yolda görsen biri ananı sikerim dese ben saldırırım, öyleyim. Ay ben bir tuttum bunu, bir geçirdim, erkeksi gücüm. Bizim böyledir bak, ağır değilim, sert değilim ama o anki psikolojimiz on kişiye bedel olur (Deniz ile yüz yüze görüşme, 15 Nisan,2012).

Yapılan görüşmelerde şiddete uğradığını belirten Sercan şiddeti uygulayanın polis olduğundan şüphelendiğini, çünkü polislerin bu tür işleri halletmek için birkaç kişi tutup, para verdiklerini bildiğini söylemektedir. Yaşadığı olayın kendisinde derin bir psikolojik hasar bıraktığını ise şu sözlerle anlatmaktadır:

Konferans vardı, ondan sonra bir yürüyüş vardı. Sanırım polisti. Özellikle polislerin bir yapılanması vardır. Birilerine üç beş kuruş verir bu pislikleri toplayın diye, öyle polislerimiz de var. Maalesef de ahlak polisleri. Eylemden geliyorum ve uzaktan uzaktan bize bakıyorlar ve bir şekilde bize şiddet uygulamaya çalışan insanlar oldu. Üç ay dışarı çıkmadım bu olaydan

sonra. Çünkü görünürsem daha çok şiddet göreceğimi biliyordum (Sercan ile yüz yüze görüşme, 15 Mayıs 2012).

4.2.3.1 LGBTT bireylere uygulanan tecavüz ve adalet mekanizmasının işleyişi

Bireysel gibi görünmesine rağmen toplumsal olarak kuşatılmış tecavüz eylemlerine, her ne kadar bireysel istekler eşlik etse de, altında gizli veya açık olarak nefret duygusu ve bununla bağlantılı olarak tecavüz edilen kişilerin sesini kesmek yatmaktadır. “Politik etkinliğin en sık rastlanan türü... ortak bir çıkarı ilerletmek ya da ortak bir amacı güvence altına almak için yapılan toplu girişimlerle gerçekleşir (Giddens, 2005: 436)”.

Tecavüzde bulunanların hepsinin ortak amacının, karşılarındaki kişiyi toplumda ötekinin ötekisi haline getirerek, kendi egemenliklerini güvence altına almak olduğunu çalışma içerisinde vurgulamıştık. Bununla bağlantılı olarak yapılan çalışma içerisinde LGBTT bireylerin tecavüzle ilgili değerlendirmeleri “iğrenç, şiddetin en büyüğü, tedavi edilmesi gereken ruhsal bozukluk, bastırılmayan içgüdüler, hayvanlık, fantezi, erkekliği tatmin” yönünde olmuştur. Yapılan alan araştırmasında on yedi kişiden altı kişi tecavüze uğradığını belirtirken, yedi kişi de en az bir arkadaşının tecavüze uğradığını ifade etmiştir. Bu kişiler arasında gey, lezbiyen ve travestilerden her üçü de bulunmaktadır.

Yapılan derinlemesine mülakatlarda Didem Türkiye’de tecavüze uğradığını kanıtlamak için uygulana prosedürlerin ne kadar saçma olduğunu anlatırken, istemiyorum denildiği halde zorla gerçekleşen bir eylemin tecavüz olarak anlaşılması gerektiğini anlatmaktadır. Tecavüz eyleminin ise erkeklerin erkekliklerini kanıtlama isteğinden ileri geldiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

Tecavüz ne Türkiye’de biliyor musun, gittim savcılığa üstünün başının yırtılması gerekiyor. Üzerinde darp izlerinin olması gerekiyor. Sonra komşuların seni duyması gerekiyor, “imdat beni sikiyorlar” diye bağırman gerekiyor. Komşuların bunu duyması gerekiyormuş, bağırman gerekiyormuş avazın çıktığı kadar. Ve anal bölgede yırtık olması gerekiyor ki bende yırtık oluşması imkânsız bir şey, ben bir seks işçisiyim yani. Bir de sperm olması gerekiyormuş. Bunların hepsini tamamlıyorsan sen tecavüze uğramışsın demektir. İstemiyorum demen yeterli değil. O kadar iğrenç bir

ülkede yaşıyoruz. Ben bir kere karşı tarafa istemiyorum demişim, bitmiştir. Zorla bir şeyler oluyorsa bu tecavüzdür yani her şekilde tecavüzdür yani; ama işte bunu anlatamıyorsun devlete. Bunun altında ego yatıyor herhalde. Erkeklerin o güç, o erkeklikleri, kendilerini tatmin duyguları. Ben erkeğim, istemese de başardım, böyle bir şey herhalde bu, ne bileyim (Didem ile yüz yüze görüşme, 30 Nisan 2012).

Tecavüzün kurbanlarına “sürekli olarak sindirmeye yetecek gözdağını veriyor, ... Her zaman o biyolojik araçtan korkmalarını, çünkü kötü amaçlardan doğan anlık bir çabuklukla o aracın bir silaha dönüşebileceğini anımsatıyor (Brownmiller, 1984: 267)”.

Tam da bunla bağlantılı olarak Didem, kendisine tecavüz eden kişiyi daha önceden tanıdığını, istemediği halde zorla evine girdiğini, kendisine tecavüz ettiğini ve daha sonrasında da gözünü korkutmak için tehdit ettiğini şu şekilde anlatmaktadır:

Numaraları zaten bende kayıtlı, başka bir numaradan aradı müşteriymiş gibi geldi evime. Seks işçiliğinin riski burada. Ben zaten adamı çok iyi tanımıyorum, yüzünü de çok net hatırlamıyorum, neyse içeri girdi, şapka filan da takmış, şapkayı çıkarttı. Bir baktım o. “Müsait değilim, çık evimden” dedim çıkmadı, git diyorum gitmiyor. Neymiş amacı işte, son sevgilisinden de ayrılmış benim evimde yaşayacakmış, cebine parasını vereceğim, istediği zaman benimle birlikte olacak, ben adama bakacağım. Neyse git diyorum gitmiyor, bir şekilde zorla ilişkiye girdi benimle, en sonunda aldım ben onun kıyafetlerini dışarıya attım, çırılçıplak dışarıya çıktı. Tehdidi de “şu: sen zaten bu işi yapıyorsun, bir daha ki sefere ben senin evine gelmem, ben başka arkadaşlarımı gönderirim, onları alırsın içeri, onlar bana kapıyı açarlar sen merak etme, zaten o sırada sen kapıyı açacak durumda olmazsın” diyor bana. “Ondan sonra sıkıyorsa sen yap seks işçiliğini” dedi (Didem ile yüz yüze görüşme, 30 Nisan 2012).

Tecavüz mağduru kişilerden özellikle seks işçilerinin sıkıntıları müşterilerinin kim olduğunu bilmemekten kaynaklanırken, suç duyurusunda bulunmak için polise gittiklerinde ise seks işçisi olmalarından kaynaklanan ciddiye alınmama ya da hafifletici sebep olma gibi olumsuz sonuçlarla karşılaşmaktadırlar.

“Birçok arkadaşım tecavüze uğradı. Bunu polise söylediğimizde polisin tavrı; ‘bundan niye şikayet ediyorsunuz? Bu sizin mesleğinizin bir parçası’ oldu... İnanılmaz ama insanların bu konudaki tavrı, tecavüz, saldırı ya da dayak, ne olursa hepsini hak etmiştir şeklinde oluyor (İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, 2011: 45)” ifadesi de seks işçileri ile yapılan bir çalışmada daha tecavüz olayı sonucunda yaşananların yaptığımız alan çalışması ile benzeşmektedir.

Maalesef ki aynı şekilde tecavüze uğrayan Deniz ,daha önce tanıdığı ve görüştüğü kişiler tarafından kendisinin kaçırılmasıyla bu olayın gerçekleştiğini söylemektedir. Dört kişi tarafından kendisine yaşatılan bu korkunç olayı şu şekilde aktarmaktadır:

Bir dağa kaçırdılar beni, ücretli görüştüm ve iki kişiydiler, dört kişi oldular ve paralarım kadar her şeyimi aldılar. Yağmur yağıyordu, çırılçıplak soydular, beni çamurun içine yatırdılar ve hepsi üstümden geçti resmen. Zorla vurdular, yapacaksın, edeceksin, kaçamıyorum. Kaçacaksın, her şeyini bırakıp çırılçıplak kaçacaksın, ona da izin vermiyorlar; çünkü rahatlayamadılar.

Rahatlayamadıkları için bırakamıyorlar. Ben karşımdakinin istediğini yapmadığım için şiddete başvuruyorlar. Üç kişi bana üç yüz, dört yüz vereceğine o para cebine kalıp yani zorla bana... Düşün birisi arkama geçiyor, birisi önüme geçiyor, al diyor şöyle yap, ağzımı kapatıyorum vuruyor, böyle aç ağzını, alacaksın, şöyle tutuyorlar (Deniz ile yüz yüze görüşme, 15 Nisan 2012).

Deniz’in söyledikleriyle paralel olarak Berghan’ın yaptığı araştırmada seks işçiliğine dair “ bazı kişilerin müşteri gibi gelip ücrette anlaştığı ve onları arabalarına bindirip boş arazilere kaçırdıklarını anlatan görüşmeciler, orada tecavüze, fiziksel şiddete ve gaspa maruz kalmışlardır (Berghan, 2007: 40)” diyerek anlattıkları seks işçiliğiyle geçimini sağlayan LGBTT bireyler için ne yazık ki yaşanan gerçeklerdendir. “Taciz, tecavüz bir transın günlük yaşamında hemen burnunun ucunda durur. Her şekilde. Bunu gece müşterisi yapar, ölümden döner, kaçırılma, tecavüz, gasp, darp... Polisin tavrı şu: Ne olmuş zaten seks işçiliği yapıyorsun... (Güner, 2011 :41)” ifadesi de gerçekleştirilen alan araştırması ile aynı doğrultudadır.

Görüldüğü üzere cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri açık olduğunda çoğu alandan dışlanan, ayrımcılığa uğrayan LGBTT bireylere karşı bu dışlayıcı tutumu adaleti ve güvenliği sağlamakla yükümlü emniyet teşkilatı mensupları da yapmaktadır. Ortaya çıkan politik ilişkiler ağı içinde heteroseksüellik LGBTT bireylerin ilişkilerini yönetmekte ve geliştirdiği homofobi ideolojisiyle LGBTT ilişkileri benimseyenler tüm alanlardan dışlanmaktadır. Genelleme yapmaktan kaçınarak, bazı polis ve hâkimler tarafından gerçekleştirilen bu ayrımcılık taşıyan tutumların herkese eşit mesafede olması gereken kişilerce yapılmış olması LGBTT bireylerin adalete olan inancın sarsılmasını da beraberinde getirmektedir. Yapılan çalışmada LGBTT lerin polisleri değerlendirişi “ polis zor durumda bırakıyor, şiddet gösteriyor” şeklindedir. Hukuk sistemi ve adalete ilişkin LGBTT lerce yapılan değerlendirmeler ise “yavaş işliyor, rezalet, uzatıyorlar, hep biz suçlu oluyoruz, adalet yok” şeklindedir.

Yapılan derinlemesine mülakatta Ferhat yaşadığı tecavüz olayı sonucunda polise gittiğinde tecavüze uğramış gibi gözükmeye öne sürülerek kendisini başlarından savmak istediklerini şu şekilde anlatmaktadır:

Polisin tepkisiyse, ne diyeyim ki bizden önce çıktı adamlar, o derece bir şey. Bana diyor ki, “ senin hiçbir yerinde morluk yok, kıyafetlerin yırtık değil”. Ne yapayım, ben buraya gelmeden kıyafetlerimi yırtsaydım daha mı inandırıcı olacaktı dedim. Rapor almak istiyorum diyorum, adam “ne yapacaksın gecenin bu saatinde” diyerek saçma sapan şeyler söylüyor. Alacağım diye tuturdum orada (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs 2012).

Ferhat rapor almak için direktliğini, ancak bu şekilde hastaneye götürüldüğünü, orada yaşadığı tecrübeleri ve o psikolojiyi ise şöyle dile getirmektedir:

Devlet hastanesine götürdüler, orada adam “bakamıyorum” dedi, geri getirdiler. Ben alacağım diye tuturdum, bir daha götürdüler beni oraya. Adam, “ ben anlamıyorum” diyor, “bak ne oluverecek” diyorlar. Adam baktı, ne oldu işte baktım diyor hani böyle saçma bir şey olamaz ya. Ben o gece zaten kötü bir durumdayım, yalın ayak, çıplak dolanıyorum ve damlar bu şekilde. Ben artık yine pes etmedim o gece. Normalde adli tıpa

gittiğinde yirmi dört saat kıyafetlerinin çıkmaması gerekiyor üzerinden, ben o kıyafetlerle bütün gece bekledim ve sabah kalkıp geri adli tıpa gittim. Ve o gün de bayramdı ve kapalıydı, Allahtan bir arkadaş aracılığıyla oradaki doktorları falan bulduk bilmem ne, ancak öyle yapabildik ve ben yirmi dört saat geçtikten sonra yıkanabildim, arınabildim. Çok kötü bir şey. O yüzden, öyle (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs 2012).

Engin ise tecavüze uğrayan arkadaşına destek olmak için polise gittiklerinde cinsiyet kimlikleri, cinsel yönelimleri veya işleri nedeniyle tecavüzün LGBTT bireyler için kaçınılmaz olduğu görüşünün emniyet görevlileri tarafından söylendiğine tanık olduğunu şöyle anlatmaktadır:

Su testisi suyolunda kırılır gibi algılara maruz kaldık. Ben de bu sürecin tam olarak içindeydim ve polislin, savcının, avukatların şeylerini tam olarak duydum ve sinirden ağladığımı hatırlıyorum ben o gün (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012).

4.2.4.LGBTT bireylerin aile ve evlilik değerlendirmeleri

4.2.4.1.LGBTT bireylerin aile ilişkileri ve ataerkillik deneyimleri

Kimi zaman sevginin ve dayanışmanın kaynağı olan aile, ataerkil değerleri içselleştirdiğinden dolayı bireyleri hapsediği özel alan içerisinde duygusal şiddetin en ağır olarak yaşandığı yer haline de gelmektedir. “Aile, kaynakların adil paylaşılmadığı, güç dengesinin kadın aleyhine bozulduğu, kocaların karıları üzerinde otorite kullandığı ve kontrol sağladığı bir kurum da olabilmektedir (Ecevit, 1993: 17)”. Nitekim çoğu ailede de bu eşitsiz güç ilişkisinin açıkça görüldüğü daha önce vurgulanmıştı. Bununla paralel olarak LGBTT lerin aile içerisindeki ilişkilerinin nasıl olduğunu değerlendirmeye yönelik sorulara “ saygılı, baskı yok, olması gerektiği gibi, anne dominant, eşitlikçi, biraz otoriter ama sorun yaşamıyoruz” gibi cevaplar vermelerinden ve yapılan yüz yüze görüşmelerde anlatılanlarda dolayı yaşadıkları ailelerde belli noktalarda hiyerarşik bir yapıdan bahsetmek çok da mümkün değildir.

LGBTT lerin aile içindeki ilişkilerini kendi deneyimlediği ölçüde Melike anne babası arasında hiyerarşik bölünmenin, toplumsal cinsiyet rollerinin olmadığını söylese de

kadına yüklenen işleri, babasının genelde annesi evde olmadığı zamanlarda zorunluluktan yaptığını da eklemektedir:

Ama evde öyle bir şey yoktu, belli işler vardır, iş bölümü. İşte anne yemek yapar, ütü yapar, bizim evde bunlar yok. Babam da yemek yapar, salatayı çok güzel yapar. Annem zaten tenis hakemi olduğu için turnuvalara gidince, babam evde tek başına kalıyor ve iş yapmak zorunda kalıyor. O yüzden her türlü işi babam biliyor ama annem eve geldiğinde yine daha aza iniyor, yatıyor, gazetesini okuyor, televizyon izliyor, kitap okuyor filan, diğer türlü bir hiyerarşi yok benim ailemde hiç şiddet olmadı çok şükür (Melike ile yüz yüze görüşme, 14 Mayıs 2012).

Heteroseksüel ilişkileri yöneten toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında bir değerlendirme yaptığımızda da; LGBTT lerin toplumsal cinsiyet rollerini reddedecekleri beklendiğinden ilişki içerisinde rol ve görev dağılımının da olmayacağı varsayılmaktadır. Herkes ev içinde her işi yaparken, kadın ya da erkek olmalarına izin veren bedenlerine göre değil hissettiklerine göre davranacaklardır. “Heteroseksüel çiftler toplumda yerleşmiş toplumsal cinsiyet rollerinden etkilenirken, aynı cinsten kimselerin oluşturduğu çiftler, ilişki içerisinde kimin neyi yapması gerektiği hakkında daha az beklentiyle karşı karşıyadır (Giddens, 2005: 192)”. Dolayısıyla ikisinin de erkek olduğu gey ilişkilerin ya da iki tarafında kadın olduğu lezbiyen ilişkilerin kuruluşu itibarıyla ataerkil tahakkümün dışında kalacağı ihtimali daha önce de vurgulanmıştır. LGBTT bireylerin günlük yaşamlarında ataerkil ilişkilere dair “ettirmiyorum, özellikle dikkat ediyorum, eşitlikten yanayım, bazen oluyor” şeklindeki cevapları özel ilişkilerinde ataerkilliğin etkilerinin sorgulanmasını da beraberinde getirmiştir. Genel olarak LGBTT lerin ilişkilerinde ataerkil uygulamaları devam ettirip ettirmediğine dair “genelde ataerkil, kişiden kişiye değişir, özellikle travestiler ataerkil, bir şekilde ataerkillik içlerine işliyor” gibi cevaplar verilirken, özel olarak kendi ilişkilerinde ise “eşitlikçiyiz, dikkat etmeye çalışıyoruz, bir tarafın daha baskın olması gerekir, biraz ataerkillik var” gibi yanıtlar verilmiştir.

Sercan ilişkilerinde eşitliği tercih ettiğini, partneriyle birbirlerine baskı uygulamadıklarını söylemektedir. Ama genel olarak LGBTT ilişkileri

değerlendirdiğinde travesti/trans bireylerin heteroseksist uygulamaları devam ettirdiklerini ise şu şekilde anlatmaktadır:

Ben kendi adıma söyleyeyim, eşitlikten yanayım, sevgilim de öyle. O konuda ben açık ve netimdir yani. Baskıcı bir şey uygulamadık. Ama uygulayan eşcinsel bireyler de var mıdır, var. Özellikle travesti arkadaşlarımızda var. Çünkü onların sevgilileri, daha çok heteroseksist istedikleri için onlarda daha çok güç ilişkisi var tabii. Bildiğim, travesti arkadaşlarımın parasını alan, Ankara'da İstanbul'da boş gezip de parasını yiyen sevgililer var. Ama gey ilişkilerde bu yok (Sercan ile yüz yüze görüşme, 15 Mayıs 2012).

Irmak, bazı travesti/trans arkadaşlarının ataerkil uygulamalardan, sevgililerinin baskıcı olmasından keyif aldıklarını söyleyerek, çevresindeki örnekleri anlatmaktadır. Bu genel yargıya rağmen kendi ilişkilerinde eşitlikten yana olduğunu ve sevgilisinin kendisinden baskın olmasını sevmediğini şu şekilde anlatmaktadır:

Bizim kendi içimizde de ayrılıyor ki. Nasıl diyeyim sana benim bir travesti arkadaşım var sevgilisi onu dövsün çok mutlu oluyor. Böyle bir şey var mı? Kaç kere sopa yedi, çok hoşuna gidiyor. Mesela benim hoşuma gitmiyor. Kişiye göre değişiyor bunlar. Ben devam ettirmiyorum, ben zaten öyle bir ilişki istemem ki. Bir erkeğin benden daha despot olmasını, bana dominantlık uygulaması hoşuma gitmiyor. Benim hoşuma gider bir erkeğin bana yemek yapması. Mesela benim erkek arkadaşım öyledir. Ben yemek yapıyorsam, o çay yapıyor. Ortaklaşa. Mesela ben bu tür uygulamalardan daha çok hoşnut olurum (Irmak ile yüz yüze görüşme, 17 Mayıs 2012).

Yaprak, her ne kadar eşitlikten yana olduğunu söylese de şu anki sevgilisinin ilişkilerinde daha baskın olduğunu, dolayısıyla da eşitsiz güç ilişkilerinin bir parça devam ettiğini şu şekilde anlatmaktadır:

Eşit olan ilişkiyi severim ama benim şu an erkek arkadaşım biraz dominant. O yüzden az da olsa devam ediyor bizde ataerkil uygulamalar (Yaprak ile yüz yüze görüşme, 17 Mayıs 2012).

Aile içinde; toplumsal cinsiyetimiz biyolojik cinsiyetimize bağlı olarak doğduğumuz günden itibaren şekillendirilmeye başlar. Ailede öğrenilen bu değerler, bir sonraki kuşaklar tarafından da kendi çocuklarına öğretilmesiyle içselleşerek sonsuza kadar devam eder. “Millett’e göre kadınlarını ezilmesinin kökeni ataerkilliğin cinsiyet ve toplumsal cinsiyet sistemidir. Ona göre cinsiyet politiktir, çünkü erkek-dişi ilişkisi bütün güç ilişkilerinin paradigmasıdır (Tong, 1998: 49)” ifadesi de travesti/transların sistem tarafından dışlanmasına rağmen, kendilerini tanımladıkları cinsiyetlerle politik ilişkiler ağının içine girdiklerinin göstergesidir.

Her ne kadar birçok LGBTT ilişkide, kendilerini dışlayan ve eşitsiz ilişkiler ağı olan ataerkilliğin dışına çıkılıyor olsa da, özellikle travestilerin bazılarını bu uygulamaları devam ettirdiği yüz yüze görüşmelerde kişilerin hem kendi deneyimlerinden hem de gözlemlerinden yola çıkılarak görülmüştür. Bu da biyolojik cinsiyetin dışında olmak istenilen diğer cinsiyete duyulan özlemle birlikte o cinsiyete ait toplumsal cinsiyet rollerinin içselleştirilmesiyle ve kendileriyle özdeşleştirilmesiyle bağlantılı olabilir.

4.2.4.1.1.Heteroseksüelliğin LGBTT bireylere ihtiyacı ve ataerkilliğe hizmet

Heteroseksüelliğin kendisini hakikat olarak dayatabilmesi için, dışladığı LGBTT bireylerin cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri kavramlarına muhtaçtır. “Kopya olarak homoseksüel kavramı olmasaydı, asıl olarak heteroseksüellik kurgusu da olmazdı (Butler, 2007: 26)”.Nitekim bununla bağlantılı olarak sadece heteroseksüelliğin esas olduğu söylemi de meşrutiyeti için karşısına aldığı doğal olmayan, bir taklit olduğunu savunduğu LGBTT bireylerin cinsel yönelim/cinsiyet kimliği kavramına yüklenerek güç kazandığını söyleyebiliriz.

“Heteroseksüel inşaların heteroseksüel olmayan çevrelerde yinelenmeleri, sözde heteroseksüel orijinalin bütünüyle inşa edilmiş olduğunu gözler önüne serer (Butler, 2010: 86)”.Ataerkilliği içten içe besleyen birçok heteroseksüel ilişkideki rollerin eşcinsel ilişkilerde de gözlemlenmesi, rollerin inşasıyla birlikte, bu inşaların toplumsallaşma süreciyle ne denli içselleştirildiğini de gözler önüne sermektedir. Daha önceki bölümlerde genel olarak LGBTT lerin ilişkilerinde ataerkil uygulamaları devam ettirip ettirmediğine dair “genelde ataerkil, kişiden kişiye değişir, özellikle travestiler ataerkil, bir şekilde ataerkillik içlerine işliyor” gibi cevaplar verdiği söylenmişti. Verilen

cevaplarla bağlantılı olarak LGBTT lerin ataerkilliğin yeniden üretimine katkı sağlayan uygulamalarını gerçekleştirilen mülakatlarda görmek mümkündür. “Shulamith Firestone’a göre ise kadının ezilmesinin ve erkeğin ezmesinin cinsel ve siyasal ideolojisinin maddesel temeli kadınların ve erkeklerin yeniden üretim rollerindedir (Tong, 1998: 52)” ifadesi örneklerde de görüleceği gibi değerleri içselleştirme ve yeniden üretme pratikleriyle ilişkilidir.

LGBTT bireylerden Melike erkeğin kadının namusunu korumakla sorumlu olduğu varsayımlarının lezbiyen ilişkiler içinde aktif rolünü üstlenen kişi tarafından devam ettirildiğini tank olduğu bir örnekle şöyle anlatmaktadır:

Ataerkil uygulamayı devam ettirenler var ama ben kendi ilişkilerimde eşitliği tercih ediyorum. Hatta şey oldu Bigudi’de: İki tane maskülen tip birbirleriyle kavga ediyorlar. Biri diğerinin kafasında bardak kırdı, sen benim hatunuma baktın diye. Böyle şeyler de oluyor (Melike ile yüz yüze görüşme, 14 Mayıs 2012).

Duygu ise her ilişkide bir ezen bir de ezilen tarafın olduğunu, bunun da kişilerin kendine yakın hissettiği cinsiyetin rolüne uygun olarak kendisini kurduğundan, baskı yapmaya yönelik mecburiyet hissettiğinden ileri geldiğini şu şekilde anlatmaktadır:

Her ilişkide olduğu gibi, evet uygulanır. Bu da şeyden gelir, işte ataerkil düzenden gelir. Birisi erkeklik rolünü üstlenmişse, o baskı yapma şeyi hissediyor üstünde gerim gerim. Hep bir taraf üstün olmaya şey yapar. O, ama insan doğasında var biraz. Ya illa insan bir ilişkide bir kişi onun üstüne çıkmaya uğraşiyor sürekli. Benim en azından gördüklerim bu şekilde. Mesela, bir baskın karakter vardır bir de biraz ezilen karakter (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

“Cinsel tarza dair tarihsel kimlikler olarak butch ve femme gibi eşcinsellere özgü, cinsel farklılığa dair söylemlerin çoğalması... Heteroseksüel inşaların hem eşcinsel hem heteroseksüel cinsel kültürlerde tekrarı (Butler, 2010: 86)” heteroseksüellere doğalmış gibi sunulan ve ataerkilliğe hizmet eden toplumsal cinsiyet rollerinin LGBTT lerin bir kısmı tarafından da devam ettirilmesine yol açmaktadır.

Bununla bağlantılı olarak LGBTT bireylerden İlayda iki lezbiyen birlikteliğinde bile bir tarafın feminen diğer tarafın maskülen olma zorunluluğu varmış gibi algılandığını, bunun da ataerkillikle olan bağlantısını şöyle anlatmaktadır:

Zaten lezbiyenlik daha az görünür olan bir şey, görünür olmadan daha feminen insanları bulabilirsin. Onlarda ne bileyim daha az cesaretliler ya da ataerkilliğe uygulanan şeyi gördükleri için çok fazla görünür olamıyorlar bence. Onlarda böyle sanki maskülen birini bulmak zorundalarmış gibi, çok zor saçarlı uzun iki kadını birlikte görmek, çok zor elbiseli iki kadının birlikte olduğunu görmeyen yani. Bu bizim kendi içimizde bile bir şey, bir hata, artık bilmiyorum nasıl tarif edilir (İlayda ile yüz yüze görüşme, 22 Mayıs 2012).

Ceren ise lezbiyenlerin kendi bedenleriyle barışık olmadıkları için ilişkilerde maskülen olmak zorundalarmış gibi hissettiklerini ama bunun doğru bir şey olmadığını şöyle ifade etmektedir:

Genellikle lezbiyenler kendilerini çok fazla erkeksi hissediyorlar. Fakat ben şu şekilde düşünüyorum benim bir erkeğe ihtiyacım olsaydı zaten erkekle çıkardım. Karşısındakine bu şekilde baskı yapıyorlar fakat aslında bedenleriyle barışık olmadıkları için bu böyle, tamamen o şekilde hissettikleri için değil (Ceren ile yüz yüze görüşme, 23 Mayıs 2012).

Heteroseksüellerin her gün yeniden ürettikleri ve kuşaktan kuşağa aktardıkları iktidarın değerleri, ötekileştirdiği LGBTT bireyler tarafından bilinçli ya da bilinçsiz her ne şekilde gerçekleştiriliyor olsa da iktidarın egemenliğini, toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üretici bir şekil almaktadır.

4.2.4.2.LGBTT bireylerin ailelerine açılma süreci

LGBTT bireylerin cinsel yönelimlerini/cinsiyet kimliklerini ailelerine açıkladıkları ya da aileleri tarafından bir şekilde öğrenildikleri andan itibaren, aileler çoğu zaman çok sert tepkiler vermekte, LGBTT bireyi reddetmekte ve onun psikolojik bunalıma girerek kendisinden nefret etmesine neden olmaktadır. Aynı zamanda bazı LGBTT bireylere ise öldürme noktasına gelene kadar fiziksel şiddetin çeşitli biçimleri uygulanmaktadır. Bu noktadan hareketle yapılan çalışmada LGBTT bireyler ailelerine “açıkladım,

açıklamadım, sadece annem biliyor, kardeşim bilmiyor” gibi yanıtlar verirken açıklamama sebeplerini ise “gereksiz buluyorum, tahmin ediyorlardır, yaş ve hastalık yüzünden söylemeye gerek yok” gibi cevaplar vermişlerdir. Ailesine açılan LGBTT bireyler ise ailelerine açılma nedenlerini “kendileri öğrendiler, gerçek bir aile olmamız için, gerçek çocuklarını tanımaları için, dürüst olmak için” gibi sebeplerle açıklamışlardır.

Engin cinsel yönelimini, LGBTT arkadaşlarıyla eğlendikleri bir geceki fotoğraflarının annesi tarafından görülmesiyle açık ettiğini anlatırken, yine açıklayıp açıklamamak gibi bir şansı olsa açıklamak istemeyeceğini şu şekilde ifade etmektedir:

Yılbaşını Morel’deki arkadaşlarımla geçirmiştik, fotoğraf albümü yapmıştık, o da bir cd de duruyordu, bende cd yi gayet rahat bir şekilde bilgisayarımın yanına koymuştum. Anneme de nereden esti bilmiyorum, o cd yi açmış işte, E. ve ben kucak kucağa fotoğraflar, içiyoruz falan böyle, arkadaşlarım öpüşüyorlar falan. Ben dışarıdaydım, “hemen eve geliyorsun” falan oldu, ben bacaklarım titreye titreye eve gittim, ne oluyor falan diye, hiç aklıma gelmedi öyle bir şey. Tesadüf eseri oldu, ama şu an açılmak istemezdim geri dönebilsem (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012).

Duygu ise sorgulama sürecinden sonra kendini kabul etmesiyle birlikte kendi hayatını yaşayabilmek için ailesine açıldığını söylemektedir. Açılma sürecinden önce hem kendisinin hem de ailesinin bir tiyatronun içinde olduklarını, kendini kabul etmesiyle birlikte de ailesinin de gerçek çocuklarını tanıma haklarının olduğu düşüncesini şu şekilde ifade etmektedir:

Soru işaretleri kafamdan gittikten sonra, artık ben buyum, iyileşemeyeceğim, yani iyileşemeyeceğim dediğim şu anda hastalık olmadığını biliyorum ama o zaman ben öyle düşünüyorum. Ve artık bunun öyle olmadığını anladım ve artık kendi hayatımı kurmam gerektiğini anladım noktada ben onlara açıklamak istedim. Yani gerçekten çocuklarını tanışınlar istedim, artık ben bir yalan, tiyatro oynamışım. Yani bu tiyatronun içinde olmalarını istemedim. Gerçek beni tanışınlar istedim (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

Erman ailesi için güven ve dürüstlüğün önemli kavramlar olduğunu ve kendisinin de bu şekilde yetiştiğini söylemektedir. Bu yüzden de annesine söylediği her yalan içinde büyümekte ve daha fazla yalan söylememek için açılmasını gerektirmektedir. Bu nedenle yalan bir dünya içerisinde yaşamamak için ailesine açılmasını Erman şöyle anlatmaktadır:

Ailem bana her zaman şeyden dolayı güven verdi, işte kız arkadaşın olursa da anlat, kötü bir sorun olursa da anlat. Hani ne olursa olsun evladımın, hiçbir şekilde saklama. Anlatmamak şey gibi geliyordu bana riyakâr, yalan söylüyormuş gibi. Neden, çünkü arıyor nerdesin diye sevgilimleyim aslında ne diyeceğim arkadaşımdayım falan mı diyeceğim. Ya da işte sürekli takıldığın biri var, ev arkadaşın değil aslında neyin o, bir yerden sonra sorgulamaya başlar. Ya da bir süre sonra benden bir kadınla birlikte olup, evlenmemi bekleyeceklerdi. Bu, kaçınılmaz bir son onlar açısından. Bu noktada da yine yalan söylemem gerekirdi ve ne kadar erken anlatırsam o kadar az bir zaman yalan dünya yaşamış oluruz diye düşündüm. Sonuçta yirmi yıl yalan bir dünya yaşadım onlar açısından, onların aslında olması istediği şeyi yaptım ama ben değildim o. Şu anda yeni bir ben doğdu gibi ve onu yaşıyorlar. Yeni beni de tanımaları süre alacak, yaşlıyken anlatmam belki sağlık açısından onlara zarar verebilirdi, ama şu an orta yaşta, öğretiler bari dedim ve beraber aşalım bazı şeyleri (Erman ile yüz yüze görüşme, 10 Mayıs 2012).

LGBTT bireylerin ailelerine açılma süreci sonunda ailelerinin verdiği tepkiler “şehir değiştirdik, ağladı, evi terk etmemi söylediler, şiddet uyguladılar, sanki ölmüşüm gibi davrandılar, yok saydık, senden duysaydık dediler, psikologa gidip bilgilendiklerinden bir şey değişmedi” şeklinde olurken LGBTT bireylerin büyük çoğunluğu aileleriyle görüşüklerini ifade etmişlerdir. LGBTT lerin ailelerine açılma süreci sonunda yaşadıkları “kaybedeceklerimizin miktarı her birimiz için değişik... Açılma sonucunda, birimizin hafta sonunda dışarı çıkma imkânı yok olabileceken, bir diğeri hayatını teslim ediyor olabilir ailesine (A. ve Varol, 2009: 31)” ifadeleriyle örtüşmektedir.

Derinlemesine mülakat yapılan LGBTTT lerden biri olan ve açılma süreciyle ailesi tarafından reddedilen Deniz ailesine bu haberin kendini caddede gören akrabaları tarafından verildiğini şu şekilde anlatmaktadır:

Açıklamama izin vermediler aslında. Çünkü zaten caddede gördüler, duydular. Travesti olarak peruk takıp, çıktım ben, ahlak yakaladı. Yakalayınca hastaneye gittim, hastanede akrabam bir gördü ve ailesine söyledi. Ailesi, ailesi derken böyle çoğaldı. “Onlar da üç gün içinde bu evi boşaltıyorsun” dediler. “Sen para için yapıyorsun, şu olayı”. Ben hiç artık bir şey demek istemedim; çünkü ne kadar konuştuğum o kadar üstüme geldiler. Hiçbir şekilde görüşmüyorum. Yolda yürürken araçlarla kovaladılar, yayan kovaladılar, saklandım, yakaladılar. Yani öyle (Deniz ile yüz yüze görüşme, 15 Nisan 2012).

Engin ise cinsel yöneliminin öğrenilmesiyle ablası ve annesinin sanki kendisi ölmüş gibi tavırlar takınmasının kendisi için ne kadar üzücü bir durum olduğunu şu şekilde anlatmaktadır:

İlk açıldığım zaman evde ağlamalar, cenaze çıkıyormuş gibi (gülüyor) ya da böyle hani anne diyorum kanser olsam ne yapacaksın? Ben daha önce de söylemiştim bunu sana hani, annem ablama şunu derken duydum: “Keşke ölseydi, bu utançla yaşamak zorunda kalmasaydık”. Bunu annenden duymak çok sarsıcı bir şey; çünkü senin için çok normal, göz rengin kadar doğal bir özelliğinin bu kadar kötü bir şeymiş gibi tabir edilmesi. Ve sanki ölecekmişsin gibi, ölümüne üç ay kalmış gibi davranıyorlar sana. Hayatın bitmiş artık senin, hiç arkadaşın olmayacak, aile kuramayacaksın, iş hayatın olmayacak bilmem ne, o psikoloji seni gerçekten ölecekmişsin psikolojisine sokuyorlar evde (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012).

Engin ailesinin cinsel yönelimini öğrenmesiyle birlikte her davranışının kısıtlandığını, kendisine güvenilmediğini ve kontrol mekanizmasının rahatsız edici bir şekilde işlediğini ise şöyle anlatmaktadır:

Davranışları çok fazla değişiyor, konuşmuyor seninle. Mesela bilgisayara oturuyorum arkadaşlarımla konuşuyorum, yazışmalarımı okuyor,

telefonumu karıştırıyor, o kadar kısıtlanıyorsun ki anlatamam yani sana. Kendini hapisanede gibi hissediyorsun. Dışarı çıkarken kimle çıkıyorsun, A.bahsettiğim arkadaşım, bir tek onla görüştüm ben o zaman; çünkü iznim yoktu başka insanlarla görüşmeye. Annem şey olarak düşünüyordu, hani ben biraz daha olgun yetiştiğim için arkadaşlarımda genelde yaşça büyüktü ve hani onlardan gördün, özendin filan öyle bir algı vardı. A. ile görüşüyorum mesela, onu arıyor, Engin'i ver. Onun yanında mıyım kontrol ediyor, bu insanı öyle sinir bozucu bir hale getiriyor ki. Ve ben artık on altı on yedi yaşındayım ve hani tam olarak bir birey olmama çok az bir süre kaldı. Seneye ben gideceğim, tek başıma yaşayacağım yani, böyle bir muameleye maruz kalmak çok sinir bozucu bir durum oluyor (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012).

LGBTT bireyler aileye açılma sürecinden sonra ailelerinin çocuklarını kabul etmelerini ve etmemelerini “yetişme ortamı, kültür, eğitim, toplumsal tanımlamalar, sevgi, bilinçsizlik, korku” gibi faktörlerle ilişkilendirmişlerdir.

LGBTT bireylerin aileleri tarafından kabul edilmesinin en büyük sebepleri arasında yer alan sevgiye bir örnek olarak görüşülen LGBTT bireylerden Duygu ailesinin kendisini tanımları ve çocukları olduğu için sevmeleri olduğunu şöyle dile getirmektedir:

Kendim söyledim şunu düşünerek yani artık beni evlatlıktan reddederlerse de, ben her şeyi göze alarak söyledim. Ama benim tahmin ettiğim gibi olmadı. İyi yönden oldu. Benim annem babamla hiçbir sıkıntım yok, görüşüyorum. Annem her halükarda evladımın diyor, kabul ediyor. Yani bilmiyorum, ben onları çok seviyorum, onların da beni sevdiğini düşünüyorum. Kabul edilme sebebi; en büyük şeyi sevgi. Yani artık her şeyin önüne sevgi geçiyor, en azından benim ailem için. Benim annem babam da şey ilkokul mezunu. Şey yani, benim annemin babamın kabul etmesinin en büyük nedeni bence sevgidir. Yani artık düşündüler, ataerkil kötü diyor, bu böyle diyor, ama ben çocuğumu tanıyorum. Yani iyi, bana bir zararı olmuyor, çok seviyorum, bu noktada da artık ne olursa olsun benim çocuğum dediler büyük ihtimal annem babam. Ben öyle düşünüyorum (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

Ataerkil ideolojinin ve heteroseksist iktidarlarca öne sürülen LGBTT bireylere yönelik tezlerin; toplumla birlikte LGBTT bireyleri de disiplin altında tutarak, hareket edilebilecek alanları belirlediğini ve içerde/dışarıda ayrımı yaparak toplumsal düzen üzerinden şekillendirdiği bilgiyi topluma da benimsettiğini daha önce söylemiştik. Bu LGBTT bireylerin söyledikleriyle de ilişkili olarak; ataerkil burjuvanın cinselliği, azınlıkların (kadınların ve eşcinsellerin) cinsel arzularını ve hazlarını baskı ve kontrol altına olan alır (Tong, 1998: 63) düşüncesiyle paralel bir şekilde işleyen sürece karşılık gelmektedir.

Bu noktadan hareketle psikolog ve psikiyatrların içerde/dışarıda noktalarını belli ölçülerde belirleme mekanizması olduklarını ve ataerkil sisteme hizmet eden kişilerce LGBTT kişilerin dışarıda kategorisine kolayda çekilebileceklerini söylemek mümkündür. Nitekim yapılan araştırmaya katılan LGBTT bireylerden psikologa gidenler gitme sebeplerini “bir tek ben varım zannettim, bilgi almak için, ailem istedi” şeklinde açıklamışlardır. Bu sebeplere baktığımızda yukarıdaki açıklamayla birebir örtüştükleri görülmektedir. Psikologun yönlendirmelerini ise LGBTT bireyler “porno izlettirdi, seni dışlarlar böyle devam etme, hastalık, hiçbir sıkıntı yok, burada olmana gerek yok” şeklinde açıklamaktadırlar.

Psikolog deneyimlerini farklı yaklaşımlarla yaşamış olan LGBTT bireylerden Didem annesinin bilgi almak amacıyla gittiği bir psikolog tarafından yanlış yönlendirilişini şöyle ifade etmektedir:

İlk psikolog şey demiş, işte hastalık, siz ayvayı yediniz. Böyle şeyler bunların genelde askerde başına geliyor falan demiş. Annemin nasıl moralini bozmuş anlatamam. İşte senin yetiştirme tarzından kaynaklanıyor, sen böyle yetiştirdin, ondan böyle olmuş falan diye (Didem ile yüz yüze görüşme, 30Nisan 2012).

Engin ise kadınlarla zorla ilişkiye girmesi gerektiğine kadar ısrarcı tavrını sergileyen ve kendisini anti depresan yazan psikologa çok sinirlendiğini söylemektedir. Psikologun söylediklerinin çok saçma olduğunu ise şu şekilde anlatmaktadır:

Erkek arkadaşlarıyla sürekli takıl, maç izlemeye git, şeye bile getirdi lafı bir kızla zorla ilişki kur. İlişki derken cinsel ilişkiyi kastediyor, nerdeyse git

zorla tecavüz et diyecekti, o kadar, şöyle bir zihniyet. Ben şok oldum, elim ayağım titriyor sinirden, en son elimi falan sıktım, masaya vurdum ne yapıyorsun sen, ne diyorsun falan diye. Beni zor çıkarttı odadan annem falan. Hani çok iğrenç şeyler söylüyorlar. Hani böyle ilaç kullanmak, neye göre ilaç kullanacağım, bana anti depresan falan vermeye kalktı. Çok saçmaydı (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012).

Erman, Hollanda’da gittiği psikologun bu konuda çok donanımlı olduğunu, orada cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinin olması gerektiği gibi normal karşılandığını ifade etmektedir. Gayet normal olduğunu söyleyen psikologun tedavi edeceği tek şeyin ailesinin homofobikliği olacağı yönündeki ifadelerini ise şöyle anlatmaktadır:

İki sene önce gittim Hollanda’ya gittiğim zaman. Okulun psikologuyla görüştim, kendi isteğimle gittim, ailemle hiç alakası yoktu. Sadece bilgi aldım gerçekten değişir mi değişmez mi. Sonuçta Hollanda bu konuda biraz daha araştırma yapılmış, biraz daha bilinçli insanların olduğu yer. Türkiye’de çekindim homofobik birine denk gelirim, tedavi yapmaya çalışır filan diye. Gittim, aldığım tepki sadece adam niye geldin dedi, eşcinselim falan dedim, “e ne istiyorsun” dedi, tedavi falan dedim. “Yok” dedi, “gayet normal bir şey için gelmişsin, ne tedavisi” dedi, adam gayet şey karşıladı, senin burada olmana gerek yok tarzı. “Senlik bir sorun yok, her şeyi de kabul etmişsin, zaten biliyorsun, zaten bilinçlisin de, niye geliyorsun” dedi. Sonra şey demişti bana hani, “eğer gelmesi gereken biri varsa annene babana anlattıktan sonra onların homofobisini yenmek için getirebilirsin bana, yoksa benim senin için yapabileceğim hiçbir şey yok” dedi (Erman ile yüz yüze görüşme, 10 Mayıs 2012).

Bunların dışında LGBTT camiası içinde adı çok sık duyulan ve LGBTT bireylerin cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini değiştirebileceğini öne süren Hüseyin Kaçın ile ilgili olarak LGBTT bireylerden Erman ve Gürkan şu açıklamaları yapmaktadır:

Erman, annesinin cinsel yönelimini öğrenmesiyle birlikte internetten araştırmaya başladığını ve Hüseyin Kaçın’ı bulduğunu söylemektedir. Hüseyin Kaçın’ın kim olduğunu bildiği halde sadece annesi için sözde tedaviyi kabul etmesiyle, annesinin bu

kişinin farklı amaçları olduğunu anlaması uzun sürmemiştir. Bu duruma ilişkin yaşadıklarını Erman şu şekilde ifade etmektedir:

Annem İstanbul’da Hüseyin Kaçın’ı bulmuş, korkulu düşmanım. Ben zaten o adamı biliyorum, aktivist olduğum için o adamla ilgili çok şikâyette bulduk. Sitesinde hastaları işte ben tedavi oldum, sizde aşarsınız falan tarzı çok saçma şeyler var. Onu görünce annem de ümide kapılmış, bende tabi anlayışlı karşıladım, sonuçta hiçbir şey bilmiyor, evladım, üzülmesini istemedim. Öyle olunca ben de tamam, tedaviyi kabul ediyorum dedim. Ben de ezilmeyi, insanlar tarafından dışlanmayı çok seven, sadomazo biri değilim, zevk almıyorum bundan hani, bende değişebilsem değiştirdim şey olara bunu görsün istedim. Keşke değişmek zorunda kalmasam ilk seçeneğim de, mümkün olsa değiştirdim. Ben zaten denemişim bunu, psikologa falan da gittim birkaç kere. O yüzden de kabul ettim, gidebiliriz dedim. Annem kendi bir hafta sonra bana o işte şarlatanmış, insanların parasını yiyormuş dedi. Keşke bilmeseydi de götürseydi beni o adama; çünkü ben o adamla yüzleşmek de istiyordum. Gerçekten başaramadığını ya da bunu niye yaptığını da sormak istiyorum. Çünkü çok yanlış bir şekilde insanlara ümit veriyor ve intihar eğilimine sürüklüyor insanları. Ümit veriyorsun, insanlar zaten yıllarca buna uğraş veriyor değişmek için, sonra ümitlerini kaybediyor ve artık kabulleniyorlar, sen tekrar bir filizlendirme yapıyorsun ve tekrardan bir olumsuzluk. İnsanlar bu yüzden intihar ediyorlar (Erman ile yüz yüze görüşme, 10 Mayıs 2012).

Gürkan ise Hüseyin Kaçın ile bizzat tanışmak ve neler yaptığını görmek için kendisiyle iletişime geçmiş biri olarak bu süre zarfında olanları şöyle ifade etmektedir:

Hüseyin Kaçın var doktor ve eşcinselliği dualarla falan tedavi ettiğini söyleyen birisi. Bu adamı aradım, sonra beni çaldırdı, aramadı. Sonra aradım, ben randevu almak istiyorum, ne kadar dedim. Çok sert bir ses, bu yinede kafamda yargı oluşmasına sebep olmamalı. “Yüz lira” dedi, bende tamam, sonra size döneceğim dedim. Sonra beni iki üç kez daha çaldırdı, aramadı da. Sonra ben aradım, “randevu alacaktınız” falan dedi böyle, bende ben vazgeçtim dedim. “Tamam” deyip kapattı böyle. O an itibarıyla

anladım ki o adamda tedavi etme falan yok. Özellikle genç eşcinsellerin durumu çok sömürülebilir bir alan ve çok tehlikeli. Ona da bu adam ne yapıyor diye öğrenmek için telefon ettim (Gürkan ile yüz yüze görüşme, 6 Mayıs 2012).

4.2.4.3.LGBTT bireylerin aile, evlilik ve çocuk sahibi olma konusundaki görüşleri

Aile her ne kadar biyolojik bağlar esas alınarak tanımlansa da, kişilerin aile olarak niteledikleri kişilerde kan bağının önemli olmadığı, paylaşımın öne çıktığı görülmektedir. “Ailenin yapısı içersinde yer alan bireyler o yapıya uygun bir biçimde tanımlanır, şekillenir ve yeniden üretilir (Karkıner, 2011: 142)” ifadesiyle aynı doğrultuda işleyen sürecin LGBTT bireyler açısından nasıl algılandığını analiz edebilmek için öncelikle aile tanımlamasını nasıl yaptıkları araştırılmıştır. LGBTT bireyler aileyi “her zaman yanında olan, mutlu hissettiğin, paylaşım yapabildiğin, doğuran, büyüten” kişiler olarak tanımlamakta ve “çekirdek aile olarak tanımlanan şeyin her zaman aileyi ifade etmeyeceğini, ailenin daha özel bir şey” olduğunu söylemektedirler.

Melike aileyi paylaşımı öne çıkaracak şekilde şöyle tanımlamaktadır:

Aile bence kötü anında yanında olan, her şeyini paylaşabildiğin insanlardır ve aranızda gerçekten görünmez bir bağ olur (Melike, 14 Mayıs 2012).

Irmak, ailenin biyolojik olması gerekmediğini, babasının yüzünü yıllardır görmediğini bu yüzden de babasını aile tanımının içine dâhil etmediğini söylemektedir. Annesi ve kardeşini ailesi olarak niteleyen Irmak bunu şöyle dile getirmektedir:

Valla doğuran değil. Bak babamı dokuz yaşımdan beri görmüyorum, nerede? Beş dakikalık zevki için beni doğurup bırakmış, hiç arayıp sormadı bile. Kardeşime bile askerde ben baktım. Bir annem var, bir de kardeşim yani. Benim için aile bunlar (Irmak ile yüz yüze görüşme, 17 Mayıs 2012).

Ferhat, aileyi her şeyini paylaşabildiği insanlar olarak görmektedir. Sohbet edebileceğin insanların ve her şeyini paylaşacağıın aile olarak niteleyeceğin insanların farklı olduğunu şöyle anlatmaktadır:

İstedğin şekilde kimle aile olmak istiyorsan onunla aile olabilirsin mesela. Aileden kastımız illa ki annenin, babanın, çocukların olduğu bir aile değil. Aile kime yakın hissediyorsan. Çünkü gerçekten şuna inanıyorum dışarıda vakit geçirebileceğın insanlar farklıdır, gerçekten çok özel bir şeylerini paylaşacağıın insanlar farklıdır. Sonuçta dışarıda bir şeyler paylaştığın insanlar var, evine sokup oturtursun ama çok fazla bir şey paylaşamazsın, içini açamazsın. Bu, herkes için geçerli sadece LGBTT ler için geçerli değildir (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs 2012).

Didem geleneksel aile tanımlamalarının kendisi için bir geçerlilik taşımadığını, paylaşımının olduğu kedisini, trans onur yürüyüşlerinde bir araya geldiği insanları ailesi olarak gördüğünü söylemektedir. Bu konuya ilişkin olarak şunları söylemektedir.

Bana göre aile, ben kedimle yaşıyorum, biz bir aileyiz bana göre. İlla bir anne, bir kadın, bir erkek, bir de çocuk ya da anneanne, dede falan da varsa büyük aile, geniş aile gibi bir şey değil aile. Şöyle bir şey benim için aile, ben diyelim ki yazın onur yürüyüşlerimiz oluyor İstanbul'da ve ben orada kendimi ailelemiş gibi hissediyorum anlatabildim mi? Aile, benim için o.Onlar da benim birer ailem (Didem ile yüz yüze görüşme, 30 Nisan 2012).

“Evlilik birçok toplumda heteroseksüel bir kuruluşa ev sahipliği yapar. Dolayısıyla zorunlu toplumsal cinsiyet hiyerarşisini ve toplumsal cinsiyet kategorilerini destekler (Karkıner, 2011: 142)” ifadesiyle paralel olarak ataerkil sistemin devamlılığı için tehdit olarak görülen LGBTT bireylere evlilik hakkı tanınmamaktadır. LGBTT bireyler evliliği “ hak, güzel bir şey, bilincindeysen sıkıntı yok, toplumun ahlak düzenine uyan bir şey, çocuk ve mal paylaşımı gibi bazı haklar için gerekli, resmiyete inanmıyorum” gibi açıklamalarla tanımlarken, LGBTT lere evlilik hakkı tanınması konusunda hepsi “evet” cevabını vermektedirler.

Evlilik konusuyla ilgili düşüncelerini ve beklentilerini LGBTT bireylerden Gürkan evlenmeyi düşünmemesine rağmen bunun bir hak olduğu ve heteroseksüel bireylere tanındığı için LGBTT bireylere de tanınması gerektiğini düşünmektedir. Devletin LGBTT bireylere evlilik hakkını tanımasıyla özel hayattan elini çektiğini göstereceğini ise Gürkan şu şekilde anlatmaktadır:

Ben evlenmeyeceğim. Evlilik kurumu da, eğer devlet ve din tarafından insanlara verilmiş bir haksızlığa bu haktan herkesin yararlanması gerekir. Bu güzel bir şey; çünkü evlilik hakkının olduğu zaman devletin sunduğu haklardan yararlanabiliyorsun. Sırf bunun için evlenilmez tabii de, böyle bir yere çıkmaması sonuç (gülüyor). Heteroseksüel olsaydım ya da eşcinsel olarak evlenecek olsam benim amacım hadi evlenelim de ismini koyalım olmazdı. Sadece devlet bana bu şansını verdiği için onların verdiği şeyi kullanıyorum derdim, o kadar. Böyle bir özgürlük olduğu zaman devletin gerçekten yatak odasından elini çektiğini anlamış olacağız. Şu anki devlet söylemi üreme üzerine çok fazla fikir geliştiren bir hükümetimiz var. Ve eşcinsel evliliği de bu bağlamda özgür olursa heteroseksüel insanların da sorgulamasına yol açabilir ve bu iyi bir şey olur bence (Gürkan ile yüz yüze görüşme, 6 Mayıs 2012).

Duygu da evlenmek istemediğini ama ortada bir hak varsa bunun kendileri içinde olması gerektiğini söylemektedir. Evli kişiler gibi birlikte yaşayan LGBTT bireyler olduğunu ve partnerlerinden ayrılmaları ya da partnerlerinin ölmesi gibi durumlarda kanun önünde haklardan faydalanabilmek için LGBTT bireylere evlilik hakkı tanınması gerektiğini şu şekilde anlatmaktadır:

Biz istiyoruz evlenelim, bu hak bize verilsin istiyoruz. Peki, neden istiyoruz? Yani evleneceğiz mi, mesela ben şey yaparım, ben evlenmeyeceğim, birisiyle evlenmek istemiyorum. Ama kalkıp yarın öbür gün eğer olursa veya kalkıp da bir heterodan bir farkımız olmasın istiyoruz. Olur ya bazı arkadaşlarımız evlendi ve ayrıldı, neden yani bir kadın veya eş devlet kanunları önünde hak savunabiliyorken biz savunamıyoruz? Biz de aynı şekilde ilişki yaşıyoruz, aynı şekilde evi birlikte paylaşıyoruz. Bunlarda kanunla ve devletle korunsun madem, bu yönden istiyoruz. Ama dediğim gibi evlilik şeyinde de bazı noktaları tartışıyorum, yanlış olduğunu düşünüyorum; ama eğer böyle bir hak varsa bize de verilmeli eşitlik olarak. Bize de çünkü eşitlik sağlanmalı. Ama kötü ama yanlış, biz de bu eşitliği istiyoruz (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

İlayda ise ilişkilerinde devlet onayına ihtiyaç duymadığı halde evlenmeyi istediğini, evliliğin bireyler kendilerini bildikten sonra sorun teşkil etmediğini şu şekilde anlatmaktadır:

Bu konuda da biraz genel eşcinsel bakışından farklı düşünüyorum. Ben mesela evlenmeyi çok isterim. Bu konuyla ilgili hiçbir sıkıntım yok. Ama benim gözümde evlilik şöyle bir evlilik, benim evliliğimin devletin onayına ihtiyacı yok, geri kalsın. Ben neyim ne olduğumu biliyorum. Eğer ben onu oturtabildiysem gerçekten bu benim için bir evlilik. Benim şu anda yaşadığım şey bile bir evlilik. Benim nerdeyse iki sene olacak bir ilişkim var mesela ve benim için bu bile ne bileyim yakın çevrem bile olsa sadece tek onaylayanlar onlar bile olsa, kendi içimde bir evlilik yaşıyorum yani. Benim için evliliğin ne bir resmiyete ne de herhangi bir onaya ihtiyacı yok. Ha, olsa olur muydu güzel olurdu, bir sıkıntı olmaz yani; çünkü ben evliliğe şey bakan bir insan değilim. Onun bilincindeysen ve sınırlarını oturtabildiysen bence evliliğin de bir sıkıntısı yok. Bu da belki çok şey görünebilir ama ben eğer bir şansım olsaydı, istemesem bile o kağıdı elime almak isterdim, nasıl bir his olduğunu hiçbir zaman bilemeyeceğim çünkü. O cüzdanımın olmasını isterdim yani (İlayda ile yüz yüze görüşme, 22 Mayıs 2012).

LGBTT bireyler aile ve evliliğe ilişkin bu değerlendirmeleri yaparken “Erkeklerin ve kadınların ailedeki konumlarını belirleyen ideolojinin, özellikle kadınların yaşamları üzerinde çok önemli etkileri vardır. Bu ideoloji çerçevesinde kadınlar, yeni nesillerin üreticileri olarak, ev kadını ve anne olmalı, yaşamlarının büyük bir bölümünde ailenin özel alanına ait kalmalıdır (Ecevit,1993:10)” bilgisinin ışığında heteroseksist sistemde evliliğin erkek ve kadın için yaptırımlarının LGBTT bireyler tarafından nasıl algılandığını da araştırılmıştır. LGBTT bireyler öncelikle kadın erkek arasındaki ilişkinin “ güç ilişkisi olduğunu, ataerkillikten kaynaklandığını, kadının ikincil olduğunu, olmaması gerektiğini” söylemektedirler. LGBTT bireyler evliliğin kadın ve erkek için anlamını “aynı, aynı değil, kadının fazla, erkeğin fazla” şeklinde bir değerlendirmeyle açıklamışlardır.

Evlilikle birlikte kadının kimlerle görüşüp görüşmeyeceği, ne giyip giyemeyeceği, kaçta sokağa çıkıp kaçta eve gelmesi gerektiği gibi kendi seçimleriyle şekillendireceği

tüm özel alanların erkeğin inisiyatifinde şekillenmekte olduğunu daha önce de belirttiğimiz gibi LGBTT bireylerin bununla bağlantılı yaptığı şu değerlendirmeler de bu noktada önemlidir. “Heteroseksüel cinsel ilişkiler cinsel nesneleştirme ideolojisine göre değerlendirilir. Yani erkekler öznel ve efendi iken kadınlar nesnel ve kölelerdir. Bu da kadına karşı cinsel şiddeti destekler (Tong, 1998: 63)” ifadesiyle paralel olarak evlilikle kadın ve erkeğin farklı konumlarını LGBTT bireyler şu şekilde yorumlamaktadırlar:

Sercan, evlilikte erkeğin bağımsız olduğunu yukarıdaki ifadeyle bağlantılı bir şekilde ifade edersek de özne-efendi konumunda bulunduğunu söylemektedir. Buna rağmen kadın erkek tarafından kontrol edilen nesne konumunu erkeğin yaptıklarını yapamamaya sürdürmektedir. Buna ilişkin Sercan şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

Hayır. Yani şey olarak sorumluluk aynı, o ayrı bir şey. Bana göre erkek belli bir şeyden sonra sorumsuzlaşıyor. Gece dışarı çıkabiliyor, okey oynayabiliyor, içki içebiliyor, başka kadınlara da gidebiliyor, böyle bir hakkı da var. Ama kadın yapamıyor bunu. Kadın yapamadığı için, o konuda saygısızlık yapıyor (Sercan ile yüz yüze görüşme, 15 Mayıs 2012).

Ceren ise içinde bulunduğumuz koşulların değişmesiyle birlikte kadınların çalışma hayatına atılmasıyla, dolayısıyla da herkesin eşit olduğunu şöyle ifade etmektedir:

Eşit bence. Önemli olan sorumluluğunu alabilmek; çünkü bu devirde artık kadınlar çalışmaz diye bir kaide yok. Hayat şartlarından dolayı iki taraf da çalışmak zorunda olduğu için artık bence her konuda eşit (Ceren ile yüz yüze görüşme, 23 Mayıs 2012).

Ferhat, LGBTT bireylerin eşitlik için uğraşmasına rağmen bazı heteroseksüel kadınların varlıklı erkeklerle evlenmek ve çalışmamak gibi fikirlere sahip olduklarından dolayı üzüldüğünü söylemektedir.

Kesinlikle değil. En başta da dediğim gibi ailenin reisi erkek, her şeyi ona yüklerler, kadınlarda aslında bazı kadınlardan bahsediyorum bunu bir kaçış olarak görüyorlar. Pek çok heteroseksüel arkadaşım bir koca bulsam da evlensem, çalışmasam modunda, çok yatkınlar buna. Biz burada onların

aksine bu kadar çabalarken, hayır hakkın, hukukun var bilmem neyin var derken pek çok insan zengin kova bulayım da evleneyim diye belki dalga, belki espri ama ciddiyeti olan da var tabii ki de. Çalışan birey direkt evlendikten sonra yükleri erkeğin üstüne bindirip, evde oturup, aman evde rahatmış, söylemiş böyleymiş diyen pek çok kesim de var yani ki genelde taşra kesiminde bu şekilde oluyor. Maalesef ki eğitim ve öğretimden yoksun kalan arkadaşlarımız, ama şu anda bu bilinç biraz daha fazla şehirlerde veya yakın illerinde, çoğu kız çocuğu okuyor, okuduğu için de ekonomik özgürlüğünü ellerine almak istiyor, çağ atlıyoruz yani (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs 2012).

Ferhat, bununla birlikte evlilikte ya da aynı evi paylaşma süreçlerinde kadın erkek rollerinin, ezme-ezilme ilişkisinin çok gereksiz olduğunu, kendi partneriyle yaşadıklarını örnek vererek şu şekilde anlatmaktadır:

Ama dediğim gibi evlilikte erkek ve kadına yüklenenler aynı değil. Sonuçta bir erkek tamam evin reisi olabilir ama yeri geldiğinde bulaşık da yıkayabilir. Yıkasın da. Ben yapıyordum mesela, bu erkeklik kadınlık olarak değil. Y. ile aynı evi paylaşıyordum ve resmiyetimiz yoktu ama biz bir aileydik, Y. öğrenciydi, ben çalışıyordum yaklaşık iki yıldır, işten geldiğimde bulaşık yıkıyordum Y. Bütün gün evde oturmasına rağmen, mesela. Bu, görevleri paylaşmaktır. İllaki kadına ezik muamelesi yapıp da, erkeğe aman ben işten geldim, yorgunum, para kazandım, yapması olmamalı. Biz de kadınlık, erkeklik rolleri yoktu evde, biz bir hayatı paylaşıyorduk ve biz bir aileydik orada. Onları birilerinin yapması gerekiyor ve bunu dağıtarak yapıyoruz (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs 2012).

Duygu evliliğin kadın ve erkek için farklı anlamlar taşıdığını, erkeğin tek eşli olmamasına rağmen, kadın için bekâretin ve tek eşli olma zorunluluğunun olduğunu söylemektedir. Kadın-erkek arasındaki bu eşitsizliğin ise devlet tarafından desteklendiğini şu sözleriyle anlatmaktadır:

Değil, kesinlikle değil. Yani ikisi için aynı anlama gelmiyor. En basitinden bekâret örneği. Bir erkeğin bekâretine bakılmıyor; ama bir kadının

bekâretine bakılıyor, en basit örneği. Bir kadın bir evi sürekli temizleyip, tek eşli mi davranmalı; çünkü sonuçta biliyoruz ki erkeklerin hiç biri tek eşli değil. Tek eşli gibi davranıyor ama onunla yatıyor, bununla kalıyor. Tek eşli erkek bulmak çok zor. E yani; ama kadınları tek eşli olmaya zorluyor aile düzeni. Ve o zaman bu aile düzeni de sanki şey gibi, ataerkil düzenden gelir. Yani erkek egemen sistemin bir mimarisi gibi. Yani artık böyle düşünmeye başladım.

Baktığım bütün ailelerde kadınlar eziliyor. Niye yani bir kadın çıkıp da kafasına göre şey yapamıyor? Niye evli bir kadın çıkıp da akşam kafeye gidip, bir bardak çay içip, okey oynayamıyor? Ama erkek işten gelip, gidiyor. Akşam gelip, oraya buraya hovardalık yapmaya gidiyor. Yani bunu çoğu kadın da biliyor, ama ses çıkarmıyor. Yani devlet bile bunu korumaya uğraşiyor. Ama bu korunan şey gerçekten doğru mu? Artık bunun bile yanlış olduğunu düşünmeye başladım (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

Bazı yollardan çocuk sahibi olsalar da onları ataerkil düzenin toplumsal cinsiyet rollerinden bağımsız yetiştirecekleri düşünülen LGBTT bireyler aile kurumu için tehlikeli olarak görülmekte ve sistemden dışlanmaktadır. Kadınların erkeklerin denetiminde olmadığı lezbiyen ilişkiler ya da erkeklerin bir kadının doğurganlığını kontrol etmediği herhangi bir homoseksüel birliktelik, içinde denetleyici bir öge taşımadığından tüm güç ilişkilerinden bağımsız yeni aile yapılarının ve ilişkilerin tanımlanmasını beraberinde getirir. Bununla bağlantılı olarak LGBTT bireyler çocuk sahibi olmaları konusunda “kesinlikle olmalı, ülkeye bağlı Türkiye’de olmaz, isteyen olsun, keşke olsa, çocuğun psikolojisini bozabilirler” yorumlarını yapmaktadırlar.

Eşcinsel ebeveynlik hukuk tarafından tanınmıyor, bu da lezbiyen annelerin hayatında birçok soruna yol açıyor olabilir; fakat kurumları temsil eden kişiler, örneğin öğretmenler eşcinsel ebeveynliği tanıyorlar... Çocukları için merkezi öneme sahip bir toplumsallaşma mekânı olan okulun, onların aile modellerinin sorgulandığı bir yer olmaması, bu annelerin hissedebileceği tanınma ve meşruluk duygusunu etkiliyor (Descoutures, 2011: 370).

Yukarıda verilen pasajda Fransa’da yapılan bir araştırmanın bulgularından bir bölüm yer almaktadır. Hukuk tarafından tanınmıyor olsalar da, kurum ve kişilerce saygısız tavırlara maruz kalmayan LGBTT bireyler çocuklarını rahatça yetiştirebilmektedirler. Dolayısıyla görüşme gerçekleştirilen LGBTT bireylerin Türkiye’de çocuk sahibi olmak istememeleri tam da bu pasaj doğrultusunda anlaşılabilir.

LGBTT bireylerden Kıymet çocukları çok sevmesine rağmen, toplumdan aldığı tepkilerden dolayı çocuğun psikolojisini düşündüğünü ve çocuk istemediğini şöyle anlatmaktadır:

O çocuğu da düşünmek lazım ya. Tamam, iki kişilik bir aile kurabilirsin ama çocuk olmamalı; çünkü onun psikolojisi etkilenebiliyor. Ben aile kurarsam yani bir kadınla aynı evde yaşarsam, çocukları aşırı derecede severim ama o çocuğun psikolojisini düşünüyorum ya. Çünkü kabullenemez. Düşünsene okula gidiyor, anne baba kavramı var, düşünsene çocuğun halini. Eve gelecek, ağlayacak, ben dayanmam ya (Kıymet ile yüz yüze görüşme, 26 Mayıs 2012).

Engin’de aynı şekilde çocuk sahibi olmayı çok istediğini fakat Türkiye’de çocuğun psikolojik şiddete maruz kalacağını düşündüğünden dolayı şimdilik bunun çok zor olduğunu şöyle dile getirmektedir:

Türkiye’de olmaz bu şu an. Ama ben isterim, çok zor bir şey de değil bu, bir lezbiyen kadınla evlenirim, tüp bebek yaptırırım ama o çocuk yedi sekiz yaşına geldiğinde, okula başladığında işte senin annen ibne, baban ibne falan gibi psikolojik saldırılara maruz kalacağı için böyle bir şey yapmam, çocuk için yapmam (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012).

Çocuk sahibi olmak isteyen LGBTT bireylerden İpek çocuğun psikolojisi açısından zor bir süreç olacağını söylemektedir. Buna rağmen çocuk sahibi olursa onu hayatla mücadele edebileceği bir donanımla yetiştireceğini şöyle anlatmaktadır:

Tabii ki isterim. Dört beş yaşına geldiğinde bunu anlatamazsın ama bir ortaokula, anlayabileceği yaşa geldiğinde bir şeye bir yerden başlamak lazım. Ben kendim gibi yetiştiririm. Nasıl davranmak istiyorsa öyle

davranmasına izin veririm, özgür bırakırım. Ben biraz hırçındım, ailemden uzak dururdum, serseriydim, ailemi üzecek şeyler de yaptım. Çocuğumun beni üzecek şeyler yaptığında da bunları bana söylemesini isterim. Ama atıyorum erkek gibi giyinmek isterse benim kızım, ben hayır demem, nasıl diyeyim kundura giymek isterse giyme demem. Hayatını sürdürecektür seviyesine sahip olmasını isterim. Hayata geride başlamasını istemem, insanların onu aşağılamasını istemem; dalga geçilmesini, psikolojisinin bozulmasını istemem (İpek, 11 Mayıs 2012).

Sercan ise dışlanma deneyimlerini yaşayan bir LGBTT birey olarak, çocuğunu duyarlı, insancıl bir şekilde yetiştireceğini şu sözleriyle anlatmaktadır:

Tabii ki. Önyargısız, kendine saygısı olan, insan haklarına saygısı olan. En azından kendisine saygısı olsun, mücadelecisi olsun. Kimseyi dışlamayan, kimseyi başka renkleri sevdiği için hırpalamayan, ötekileştirmeyen bir çocuk (Sercan ile yüz yüze görüşme, 15 Mayıs 2012).

4.2.4.4.LGBTT bireylere yönelik homofobi, transfobi ve nefret suçları

Ailenin, içinde barındırdığı özneler öğrettiği değerlerin başında da hem kendi devamlılığını sağlayabilmek hem de böylece ataerkil sistemin devamlılığına katkıda bulunabilmek amacıyla heteroseksist değerlerin mutlak doğru olduğu söylemi gelir. Böylece aile dışarıda bıraktığı söylemler hakkında hiçbir fikri olmayan ya da bu söylemlerin de hakikatler içerebileceğini kabul etmeyen özneler olarak çoğunluğu oluşturur. Kişilere yerleşen ve egemen ideoloji tarafından şekillendirildikleri çoğu zaman fark edilemeyen ideolojiler kendi egemenliğini garanti altına alırken, onaylamadığı üzerinde de bir baskı kurarak, ideolojisi doğrultusunda ürettiği öznelerce de onaylanmayanın kabul edilmemesini ve dışlanarak ötekileştirilmesini garanti altına alır. Heteroseksüelliğin dolayısıyla heteroseksüellerin tek doğru gerçeklik olduğunu söylemiyle yetişen ve farklılıklara saygı duymayı bilmeyen bireyler LGBTT bireylere yönelik fobiyi yani korkuyu da içlerinde taşırlar. Bu bilgiler ışığında yapılan araştırmada LGBTT ler homofobi ve transfobinin kaynaklarını “yetiştiriliş tarzı, heteroseksizm, ataerkillik, toplum yapısı, medya, kendi içindekini bastırma” olarak ifade etmişlerdir. Göregenli'nin iktidarların politik süreçleri ürettiği ilişkilerden

(Göregenli, 2011: 354) bahsettiği ölçüde homofobi/transfobi ideolojisinin üretilmesi de son derece politik bir tavır halini almaktadır.

Bununla bağlantılı olarak yapılan görüşmelerde LGBTT bireylerden Arda, homofobiyi kuşaktan kuşağa ataerkilliğin aktarılma süreci olarak şu şekilde ifade etmektedir:

Direkt yetiştiriliş tarzımız, ailelerimizin hatta onların ailelerinin ve onların ailelerine kadar koskocaman Türkiye'nin soyağacını düşün, onda teker teker inen bütün ailelerden dolayı (Arda ile yüz yüze görüşme, 15 Mayıs 2012).

Didem ise, homofobinin/transfobinin kaynağını din, medyanın sorunlu temsili, bilgisizlik gibi çeşitli faktörlere bağlayarak, bu ideolojinin desteklendiğini şu sözleriyle ifade etmektedir:

Kaynağını tek bir sebebe bağlamak yanlış olur, bir sürü sebebi var. Din, ondan sonra işte ataerkillik, toplumun baskısı, zırtı pırtı, bir sürü şey sayılabilir yani anlatabildim mi, düşündükçe. Bilgisizlik, işte ondan sonra medyanın etkisi, travestileri dehşet saçar gibi göstermesi. İşte bir aralar, AIDS'i eşcinseller yayıyor falan gibi haberler, işte bakıyorsun ki yine en yüksek oran heteroseksüellerde. Ama işte böyle haberler, işte anlatabildim mi homofobi ve transfobiyi destekleyen şeyler, arttıran şeyler (Didem, 30 Nisan 2012).

Homofobiyi anlamak için kullandığımız bir diğer kavram olan ayrımcılık kendi grubunun avantajlarını ön planda tutma veya diğer grubun dezavantajlarını görmezden gelme eğilimimizdir. Ayrımcılık bir gruba ait olarak algıladığımız insanlara karşı olan tutumlarımızda belirir. Oysa önyargı bir grup insanlara dair olan fikirlerimizdir (Başar, vd., 2010: 73).

Toplumun LGBTT lere karşı ayrımcı tutumunu ve LGBTT lere uyguladığı homofobik ve transfobik davranışlarını da araştırdığımız çalışmada LGBTT bireylerden Didem ilkokulda maruz kaldığı aşağılayıcı söylemleri ve bunun kendisinde uyandırdığı duyguları şu şekilde ifade etmektedir:

İlkokuldasın homofobiye maruz kalıyorsun. Nedir arkandan top, ibne diye bağıyorlar ve sen hiçbir şey bilmiyorsun. Sokakta yürürken işte, dediğim

gibi transgender zamanlarımda özellikle; çünkü bende hep bir feminenlik vardı yok değil, sokakta yürürken de insanlar anlıyorlardı ve özellikle ben bu feminenliği fiziki görünüşüme de yansıtmaya başladıktan sonra. Yolda yürürken o bakışlar, küfürler, sana laf atmalar o kadar fazlalaşıyor ki, dediğim gibi bunlar seni bir müddet sonra çıldırtmaya başlıyor yani, deli olacak gibi oluyorsun böyle. Doğduğumuzdan beri homofobiye maruz kalıyoruz ve yaklaşık iki üç yıldır da transfobiye maruz kalıyorum (Didem ile yüz yüze görüşme, 30 Nisan 2012).

Erman ise trans arkadaşı yanındayken maruz kaldığı transfobik olayı anlatırken, insanların nefretlerini kusmaktansa sessiz kalarak oluşturdukları fobinin daha kötü sonuçlarını olduğunu söylemektedir. Tepki gösteren kişilere en azından açıklama yapacağını, fikirlerinin değişmesine katkısı olabileceğini ise şu şekilde anlatmaktadır:

Rahatsız olduğum bir durum olmuştu mesela, tantuni yemeğe gitmiştik bir trans arkadaşım, dışarıdan anlaşılıyordu arkadaşım da, hani konuştuğu zaman direkt anladılar erkek ses tonuyla konuştu ve orada gülüşmeye başladılar, sonra aralarında kürtçe bir şeyler söylediler falan anlamamıştık ama bizi gösterip bariz sessiz konuşuyorlardı. Sinir oldum, komik bir şey mi var dedim hani, olay olarak gülme açısından bir şey yaşanmadı çünkü. Biz tantuni siparişi verdik, arkasından gülündü. Bir şey konuşsalar, gülseler o kadar sert çıkmazdım belki. Komik bir şey mi var dedim, yok falan dediler, sustular, anca böyle hani, bir şey diyemedim siz buna gülüyorsunuz diyip de üzerine gidemezsin biri itiraf etmediği sürece. Maruz kaldım, ama çekinmiyorum, keşke daha çok maruz kalabilsem, keşke herkes kusabilse nefretini de cevap bulabilse. Ya da hani tepki gösterseler, ikna edebilsem, o tarz şeyler. En korkutucusu da sessiz olan homofobi, sessiz olan transfobi, gidip direkt öldürmeleri ya da o tarz şeyler hani (Erman ile yüz yüze görüşme, 10 Mayıs 2012).

“Nefret suçları, suçun kurbanlarının herhangi bir eylemi nedeniyle yani gerçekleştirilen bir edim sonucunda değil, gerçek ya da algılanan renkleri, milliyetleri, cinsel yönelimleri, görünümleri, etnik kökenleri, bir başka söyleyişle eylemleri değil var

oluşları nedeniyle maruz kaldıkları saldırganlık içeren davranışlardır (Göregeli, 2009: 30)”. Bu ifade Erman’ın son söyledikleri birlikte değerlendirilebilir.

LGBTT bireyler nefret suçunu “kin, öfke, baskı, diğer suçlardan farkı yok, kendindekini bastırma, aynı olmayanlara duyulan nefret” olarak tanımlamaktadırlar.

LGBTT bireylerden Arda nefret cinayetlerine kurban giden arkadaşları adına çok üzgün olduğunu ve bunun bir yok etme çabası olduğunu düşündüğünü söylemektedir. Nefret cinayetlerini işleyen kişilerin ise genellikle daha önceden seks işçileriyle birlikte olan kişiler olduğunu şu ifadelerle açıklamaktadır:

Şu anda en çok üzüldüğüm olaylardan biri nefret cinayetlerine kurban giden arkadaşlarım ve buna giden gerçekten arkadaşlarım oldu. Ankara’dan arkadaşım öldü, moralim bozuldu, hiç olmaması gereken şeyler oluyor. Bu neden oluyor bilmiyorum. Özellikle azınlık olarak görülüyor Türkiye’de. Azınlık olarak görülen kesimi yok etme çalışmaları mı yoksa sadece seks işçiliği olduğu için pis görülmesi, kirli görülmesi ya da erkekten dönen kadın olarak görülmesi falan böyle yani. Pis, aşağılayıcı küfürler, baştan doğuşumuzdan beri yanlış gelen birçok şeyin kusulması. Şu gün o insanlarla birlikte olan çok fazla insan var ve bu insanlar o insanlara sokakta küfür eden insanlar. Bu onlar için çok daha kötü; çünkü yapacak hiçbir şeyleri yok. Bugün eylemlerde Lambda İstanbul yürüyüşlerde, Kaos Gl, iş verin diye haykıran bir sürü transseksüelle dolu (Arda ile yüz yüze görüşme, 15 Mayıs 2012).

Arda’nın açıklamaları “homofobi, erkeğin heteroseksüel maskülenliğiyle ilişkili iç çatışmalarını engellemenin bir yolu olarak savunucu bir işleve hizmet eder (Göregeli,2011:364)” ifadesiyle de aynı doğrultuda gerçekleşmektedir. Melike yaşadığı evin arka sokağında meydana gelen nefret cinayetinin nasıl olup da sessiz sedasız bir şekilde gerçekleşip, üstünün örtüldüğü konusunda şöyle sitem etmektedir:

Benim Sivas’ta bir arkadaşım transseksüel, üç sene oldu, benim evimin arkasında öldürüldü. Buna söyleyecek kelime bulamıyorum gerçekten bu nasıl bir nefrettir, insanlık dışı ya. Ve onun en yakın arkadaşlarından biri benim de yakın arkadaşım ve benim evimin arkasında oldu. Şöyle bir şey,

ben Sivas'ta en işlek caddede oturuyorum, en işlek caddenin bir arka sokağında nasıl olabiliyor bu cinayet, çok kötü (Melike ile yüz yüze görüşme, 14 Mayıs 2012).

Irmak ise her travesti/trans cinayetinin nefret suçu olarak nitelenmemesi gerektiğini, travesti/transların da çoğu zaman suçlu olduklarını şöyle ifade etmektedir:

Mesela en son Kuş adasında öldürüldü diye duydum, nefret suçu diyorlar. Hâlbuki başka bir travesti arkadaşım, onun en yakın arkadaşı şey dedi, hırsızlıktan olmuş. Mesela farklı ama sana nefret suçu olarak söyleniyor. Hâlbuki olay farklı bir şey. Valla travestiler de çok sağlam değiller. Hele İstanbul'da bir Porsche' a,Jeep'e nasıl binebilir bir insan? İsterse ömür boyu seks işçiliği yapsın, kaç para aldın da sen biniyorsun, hiç mantıklı gelmiyor (Irmak ile yüz yüze görüşme, 17 Mayıs 2012).

Yapılan çalışmada nefret cinayetlerine ilişkin LGTT bireylerin görüşleri benzerlik gösteriyor olsa da Irmak örneğinde olduğu gibi farklılık taşıdığı yanlar da bulunmaktadır. Bireysel gibi görünen bu şiddet biçimlerinin, toplumsal cinsiyet ve heteroseksüel ilişkiler ağı içinde örüldüğünden özel alanda gerçekleşse bile toplumsal meseleler olduğunu daha önce de belirttiğimizden bu şekilde gerçekleşen nefret suçları ve cinayetlerinin akabinde suçluların savunmaları bu durumun ataerkil ve heteroseksist sistem tarafından toplumsal olarak inşa edildiğinin de göstergesi olmaktadır.

LGTT bireylerden Duygu nefret cinayetini işleyen kişilerin travesti olduğunu bilmiyordum gibi çeşitli ifadeler kullandıklarını ve cezalarında indirim uygulandığını şu şekilde anlatmaktadır:

Kıyıyor, ondan sonra şu anda mahkemeye çıktığı zaman da, en büyük şeyi ne diyor, “e ben kadın sanıyordum gittim travesti çıktı, erkek çıktı, dayanamadım, öldürdüm”. Veya şey işte, “ yolda gördüm, travestiymiş, beni şey yapmak istedi işte affedersin sikmek istedi, ben de dayanamadım, öldürdüm”. Yalan, yani bunlar tamamen. Kanunlarda şu var, kışkırtılma mı deniliyor kanunda, yani bunu cezai indirim olarak kabul ediyor devlet. Yani beni öldürdü ve sonra öldüren şahıs gitti mahkemeye dedi ki, “ yani bana cinsel ilişki teklif etti, gururuma yediremedim, öldürdüm” dediği zaman

bunu hâkim cezai indirim olarak uyguluyor. O yüzden, hatta bazı arkadaşlarım, sürekli bunun değiştirilmesi hakkında uğraşıyorlar, çaba sarf ediyorlar falan; ama en büyük sıkıntı çektiğimiz nokta bu. Tamamen nefret cinayeti. Yani işte öldürmüş, bir de kalkıp bunun üstünden cezai indirim uyguluyorlar. Onlar aslında bizi biliyor (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

Nefret suçlarını işleyenlerin yaptıkları savunmaları saçmalık olarak değerlendiren Duygu, zaten müşterilerinin büyük bölümünün pasif olduğunu ve bunun karşılığında para aldığını şu şekilde ifade etmektedir:

Artık, yine affedersin ben bir kişiyle aktif olmak istediğim zaman, yani zaten benim müşterilerimin bayası hatta belki yarısı kendilerini yaptırmak için istiyorlar. Zaten ben onu bile yapacak olsam üstüne para alıp da yapıyorum. O şekilde düşün, üstüne para alıp yapabileceğim bir işi niye birine teklif edeyim? Böyle bir saçmalık var yani. Etrafımda zaten bir sürü istemediğim insan var, sana niye kalsın, niye sana canıma kıydırayım biriyle şey yapayım? Böyle bir saçmalık var ortada. Ben olayı sadece, devletin bu açığını kullanmak için işte insanlar ilk başta işliyorlar, sonra işte biz, dayanamadım, gururuma yediremedim, öldürdüm. Yok, canım, yani daha neler... Kesinlikle kılıf (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

Ferhat ise bir insanın diğerini öldürecek kadar nefret etmesinin nasıl mümkün olduğunu anlamadığını söylemektedir. Nefret cinayetlerinin altında belki de gizli LGBTT cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleri duygularının yatabileceğini ise şöyle ifade etmektedir:

Biraz önce maalesef ki küçük bir örneğini verdik bugün yaşanan olay Aydın'da bir geyin evinde çıplak ve bıçaklanmış şekilde öldürülmüş olarak bulunması. Neye nefret ediyorsun ki, ne yapıyorsun ki arkadaşım bir insanın canına kast edecek kadar, ne yaptı ki o sana? Hani bu LGBTT de olsun, dışarıdaki insan olsun. Gerçekten çok cinnet evresinde olması gerekiyor ki bir şeyleri öldürebilesin, kesebilesin. Genelde LGBTT cinayetlerine baktığımızda bir defa bıçaklanma da değil elli iki yerinden, altmış yerinden, yok on üç yerinden kurşunlandı, neyin nefreti bu? Anlam veremediğim bir

şey aslında ama şurada anlam veriyorum direkt insanların bir yerlerde yaşadığı bir acı. Aslında pek çok nefret cinayetini işleyen insanların yaşadıkları bir acı ve hazmedemedikleri bir şey var bence. Bu hazmedemediği şeyler, belki de onlar da eşcinsel ve açığa vuramıyorlar, bundan dolayı da olabilir. Bu küçük bir olasılık tabii ki, olabilir de. Veya dediğim gibi büyük bir geneli toplumun dayattığı ve öğrettiği şeylerden dolayı olan şeyler; bunlar aramızda barınmamalı, yaşamamalı, günah şeklinde. Sanki o insanı öldürünce o sevap işliyor ve cennetten tapu alıyor, cennet cehennem varsa hani, böyle bir saçmalık mı var? İnsanların canına kast etmek, katletmek nasıl bir mantıktır, onu daha çözemedim ben (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs 2012).

Gürkan da diğer LGBTT bireyler gibi nefret suçlarının ve cinayetlerinin LGBTT bireylerle birlikte olan kişiler tarafından işlenmesine dikkat çekmektedir. Bunun da erkeklerin gücünü, iktidarını kanıtlamak isteğinden ileri geldiğini şu sözleriyle ifade etmektedir:

Özellikle seks işçisiyle birlikte olan bir polisin ertesi gün travestileri joblarken de görebiliyoruz. Adamın onu yapması gerçekten toplumsal bir baskının net bir kanıtı. Bir insan bir gece önce birlikte olduğu bir kadını neden joblar diye sormak gerekir. Bir yerden emir almıştır ya da koyun gibi, o sürü ne yapıyorsa o da onu yapar. Bugün mesela erkek meclislerinde erkeklerin yoğun oldukları yerde transfobik söylemlerde bulunan insanların gizliden gizliye travestilerle birlikte olduklarını biliyoruz. Hatta öyle ki travestilere, niye kıllarını alıyorsun, alma daha erkeksi oluyor, falan filan diyenler bile var. Hepsi, nefretin çıkma noktası, travestilere uygulanan şiddet güce ve uzanılmaz olarak görülen erkeklikten kaynaklı (Gürkan ile yüz yüze görüşme, 6 Mayıs 2012).

4.2.5.LGBTT bireylerin ahlâk kavramı değerlendirmeleri

LGBTT bireyleri ahlâk dışı olmakla nitelemek, ahlâk ne ve kimin ahlâkı sorularını da beraberinde getirmektedir. Sabit bir anlamlar dizisinden bahsetmenin mümkün olmadığı gibi, içi doldurulmuş göstergelerin işaret ettiği şeylerin gerçekliği ya da zorunluluğu da bir varsayımdır sadece. “Bu eşyanın ahlâklı ve namuslu kalmasını sağlamak görevi

toplulukların erkek üyelerine emanet edilmiştir. Ahlâklı ve namuslu olmayan kadın hem kendi değerlerini hem de erkeğin değerlerini düşürmektedir. Erkekler bu görevleri gerektiği gibi yerine getiremezlerse şerefleri iki paralık olur ve erkeklikleri zedelenir (Mojab ve Abdo, 2006: 109)”.Kadınlarla ilgili olarak anlatılan bu pasaj LGBTT bireylere yönelik olarak da yorumlanabilir. LGBTT bireyleri ahlâksızlıkla damgalayan ataerkil ideolojinin asıl korkusu pasajdaki gibi erkekliğin zedeleneyeceği korkusundandır. Dolayısıyla böyle bir ihtimalin olması, LGBTT bireyler üzerinde denetim mekanizması kurulmasını, ötekileştirme politikalarını bir çözüm olarak görmektedir.

Tam da bununla bağlantılı olarak ahlâk değerlendirmeleri açısından yapılan çalışmada LGBTT lerin bu konuya ilişkin görüşleri “ genel ahlâk kimin ahlâk ı, zorbalık, toplumun koyduğu kurallar, sürü psikolojisi, kuralın dışına çıkanlarla ilgilenir, insanın içinde olmalı” şeklindedir. Ahlâk hizmet ettiği şeyleri ise LGBTT bireyler “kurulmuş düzene, cahil insanlara, ataerkilliğe” olarak ifade etmişlerdir. Ahlâk ilgili değerlendirmeler genel olarak birbirine yakın olsa da bu konuda farklı düşünen LGBTT bireyler de vardır.

LGBTT bireylerden Arda, ahlâkın ataerkil düzene hizmet ettiğini ve genel ahlâk sistemiyle kendi tanımladığı ahlâkın birbirinden farklı olduğunu şu şekilde anlatmaktadır:

Ahlâk kurulmuş olan bir düzene hizmet eder, kurulmuş olanı bozmamaya hizmet eder, kurulmuş olanı devam ettirmeye hizmet eder. Ahlâk yargıları çok farklı. Benim ahlak yargımla toplumun şu andaki ahlak yargısı çok farklı şeyler. Ahlâklı olmak bence karşındakine hoşgörülü olmak gibi bir şey. Bize aşılana ahlâkla yani bu genel ahlak sistemiyle benim ahlâkım arasında dağlar kadar fark var. O daha acımasız, daha katliamcı, hep baskın hani her zaman tepedeyim, her zaman gözetliyorum, her zaman şunu yapmanız gerekiyor gibi emirler yağdıran bir devletten ya da siyasi partiden bir farkı yok yani (Arda ile yüz yüze görüşme, 15 Mayıs 2012).

Irmak ise, toplumun ahlâk kurallarına uyulması gerektiğini ve bu kuralın dışına çıkanların da ahlâksız olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

Toplumun bir kuralı vardır, o kuralın dışına çıkan, teşhirci olan insanlarla ilgilenir. Polisler, ahlâk polisleri bunlarla ilgileniyor. Mesela jartiyer çorabıyla, memeler açık çıkan birisi kusura bakmasın ahlâksızdır. Evin içinde yaşadığım şeyler sana özeldir buna kimse karışmaz ama buradan bir adım dışarı çıktığında, insanlara, topluma ayak uydurman lazım (İrmak ile yüz yüze görüşme, 17 Mayıs 2012).

Genel ahlâk kuralları ve dolayısıyla ataerkillikle heteroseksizmin birlikte uygulamaya koyduğu düzen her ne kadar LGBTT leri kendi içine dâhil etmeyip dışarıda olarak nitelese de LGBTT bireylerin ahlâkın sorgulanmasına ilişkin görüşleri “sorgulansın, sorgulanmasın ve hiç olmamalı” şeklinde olmuştur. Her ne kadar teorik olarak LGBTT lerin kendilerini dışlayan kuralları tümüyle reddetmeleri beklense de pratikte her LGBTT birey açısından sürecin bu şekilde işlemediği ve ahlâk kurallarına bir şekilde kendilerini dâhil ettirerek, kuralların uygulanması gerektiğini düşünenler olduğu da görülmektedir.

Engin, ahlâk kurallarının yıllar öncesinden kalma ve saçma şeyler olduğunu şu sözleriyle anlatmaktadır:

Bence hiç olmamalı (gülüyor).Ama hani bu nerden başladı, nasıl yok edilmeli bilmiyorum, çok ütöpik bir şey bunu yok etmek. Ama bence sorgulanmalı yani; çünkü yüz yıl önce çıkan bir kuralı ya da işte dini 21.yy da hala ilkel bir şekilde yaşamak komik geliyor açıkçası bana. Kime göre ahlak sonuçta, kime göre normal, çok saçma geliyor açıkçası (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012).

İrmak ise, bu kuralların toplumun düzenini sağladığını, aksi durumda işin çığıırından çıkacağını, insanların yapmak istedikleri her şeyi sınır tanımadan yapacaklarını şu şekilde ifade etmektedir:

Kurallar olmalı. Kural olmazsa, olmaz. O zamanda sorun büyür, kurunun yanında yaşta yanar. Bu kadar basit. Bir kişinin ihalesi hepimize kalır. Mesela bikini tarzı, açık saçık kıyafetlerle o kadar sokağa çıkılmaz. Gerçi kızlarda çok çıkıyor o farklıda. Kurallar olmalı bence, yoksa zıvanadan çıkar herkes. Yoksa kimseyi tutamazsın. Artık ne yaparlar göğüs ucunu

kapatırlar sadece, açarlar da çıkarlar ben sana söyleyeyim (Irmak ile yüz yüze görüşme, 17 Mayıs 2012).

İlayda ise, genel ölçütlere herkesin uymak zorunda olmadığını, herkese aynı zorunlulukların yüklenemeyeceğini şu şekilde açıklamaktadır:

Tabii canım. Zaten o ölçütü kim belirliyor ya. Sen kimsin de benim ölçütlerimi veya benim hayatımla seninki bir olmak zorunda da değil yani. Hem kadın erkek olarak hem de iki ayrı meslek grubu olarak da değerlendirilebilir yani, bir öğretmenle doktorun yaşadığı şey aynı değil. O yüzden sen o iki insana aynı şeyi yükleyemezsin. Basit olarak öyle bir şey diye düşünüyorum (İlayda ile yüz yüze görüşme, 22 Mayıs 2012).

4.2.5.1. Toplumun ikiyüzlülüğü ve LGBTT bireyler üzerinde kurulan fantaziler

LGBTT bireylere yönelik toplumun tavırları önyargı ve nefretle birlikte ikiyüzlükte içermektedir. Heteroseksüel olduğunu iddia eden birçok kişi, içinde taşıdıkları gizli LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini bastırmak amacıyla LGBTT bireylere yönelik farklı bir seslenme süreci geliştirmektedirler.

“Yasaklanmanın (başat) mantıksal biçimi, seslenileni bir nesneye çevirerek özneliği olumsuzlayan bir sınırlayıcı seslenme türüdür. Bu, kurbanın deli, ahlâksız, hain, yabancı, vb. olarak anlamlı söylemden dışlandığı, aforozdur (Therborn, 2008: 95)”. Bu ifade ile paralel olarak LGBTT bireylerin toplum tarafından ahlâksızlık ile damgalanmasının nedeni de dışlanma ve yasaklanmanın norm olarak uygulanmış halidir. Genel ahlâk kuralları çerçevesinde LGBTT bireylerin ahlâk dışı olduğuna dair toplumda yaygın olan normlara yönelik LGBTT bireyler “siz benden çok mu ahlâklısınız, o zaman neden travestilerle birlikte oluyorlar, ahlâk olgusu bireysel bir şey, kurallara uyan var uymayan var” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır. Ahlâk yargıları ve yasal kısıtlamalar azınlıkların özgürlüklerini sınırlarlar. Özellikle kadın cinselliği olmak üzere haz ve tatmin veren faaliyetleri yasaklar (Tong, 1998: 63) ifadesiyle aynı doğrultuda LGBTT bireylerin kısıtlanması açıklanabilmektedir.

LGBTT bireylerden İpek, cinsel yöneliminden dolayı kendisini ahlâksız olarak görmediğini, ahlâk ölçütlerinin cinsellikle bağlantılı olarak değil de kişinin davranışlarının başkalarına zarar vermesi doğrultusunda değerlendirilmesi gerektiğini şu şekilde dile getirmektedir:

Ben kendimi ahlâksız bulmuyorum açıkçası lezbiyen olduğum için. Ben ahlaklı bir insanım. Toplumda insanlara saygı duyuyorsam, nasıl davranacağımı biliyorsam, ben ahlaklı bir insanım. Cinsel hayatım, benim tercihim hiç kimseyi ilgilendirmiyor. İnsanım en nihayetinde, benim karşımdaki de insan. Kalkıp oturup kalkmayı, konuşmayı bilmiyorsa bir yerde, o insan ahlâksızdır bana göre, karşındaki başka insanları rahatsız ediyorsa. Ben başka bir insanı rahatsız etmiyorum. Otururum, adamın yanındaki sevgilisine sarkarım, o zaman ahlâksız olurum, tamam, kabul ediyorum. Ama onun dışında ben ahlâksız bir insan değilim (İpek ile yüz yüze görüşme, 11 Mayıs 2012).

Engin ise, cinsel yönelimlerinin toplumun kurallarının dışında olduğunu, ama bunun biraz da hayat şartlarından kaynaklandığını söylemektedir. Özellikle travesti/trans bireylerin seks işçiliği yapmak zorunda kalmaları toplumun kuralları tarafından en çok zarar görenlerin de onlar olduğunu ortaya koymaktadır. Engin bu konuya ilişkin düşüncelerini şu şekilde anlatmaktadır:

Toplumun koyduğu o ahlâk düzenine göre evet çok karşı. Özellikle transseksüel bireyler için, şimdi transseksüel bireylerin çoğu seks işçiliği yapmak zorunda bırakılıyor ve şöyle bir şey var hayatını sürdürebilmesi için de müşteri bulması gerekiyor ve müşteri bulabilmesi için de birazcık etrafta farkındalık yaratması gerekiyor. Bunun için de kıyafetleri ve dış görünüşü ona göre oluyor. Bu, çocuklar etkileniyor işte, nasıl desem ahlakımızı bozuyor, aynı apartmanda kalınca dışlıyorlar falan, mutlaka uğruyorlar. Özellikle transseksüel bireyler ahlâk kurallarına çok daha fazla maruz kalıyorlar (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012).

Didem ise, insanın bir başka insanı sevmesinin ahlâksızlık olmadığını söylemektedir. İnsanlara karşı şiddet uygulayan, insanları öldüren kişilerin ahlâksız olarak nitelenmesi gerektiğini şu şekilde açıklamaktadır:

Ahlâk karşıtı diyenlere, pardon ahlâksızlığımız nerde diye sorarım. İnsanın bir insanı sevmesi mi suç? Eşcinselleri ve trans bireyleri öldürenler heteroseksüeller ya da bir sürü işkenceyi yapanlar da onlar; ama ahlâksız diye nitelendirilen bizleriz. Asıl ahlâksızlığın bu olduğunu düşünüyorum, o zaman ahlâk diye bir şey varsa (Didem ile yüz yüze görüşme, 30 Nisan 2012).

Aşırı homofobik tavırlar gösteren kişiler, toplum içinde her türlü ötekileştirici söylemi kullandıkları halde reddettikleri cinsel yönelimleri/cinsiyet kimliklerini ya kendi içlerinde taşıdıklarından ya da farklı fantaziler kurduklarından, özgürlük alanını elde ettiklerinde LGBTT bireylerle her türlü ilişki boyutuna girebilmektedirler.

LGBTT bireylerden Duygu ilişkiye girdiği her erkeğin LGBTT cinsel yönelimi olmadığını düşündüğünü söylerken, ilişki sırasındaki tavırlarından onların da içlerinde bastırdığı LGBTT cinsel yönelimler olduğu konusunda şunları söylemektedir:

Genelde bütün ilişkiye girdiklerim eşcinsel olmadığını düşünüyor, öyle diyeyim. Benim travesti olduğumu biliyor ve benimle de karşı ilişki de istiyor falan bu eşcinsel zaten. Benim aletimle oynuyorsa gelip yatakta, onu yapıyorsa bunu yapıyorsa e bunda bir eşcinsellik vardır muhakkak. Hani bazıları var gelmiş, ona şey yapıyorsun bakmak istemiyor falan, hani bazı kabul ediyorum hetero şey yapabilir; ama çoğu bir eğilim var içinde evet. Yani orda o aleti kadın bedeninde penisi görmek hoşuna gidiyor. Ve o da sonuçta bir şekilde eşcinselliğe bulaşmış oluyor bana göre (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

Deniz, evli ve çocuk sahibi bir erkeğin kendisine gelerek, sadece yanında oturarak bile mutlu olduğunu şu şekilde anlatmaktadır:

Ya o gün bir tane birisi geldi, evli, iki tane çocuğu var. Neden travesti dedim, evlisin dedim, otuz otuz beş yaşlarında, farklılık diyor. Kendimi

mutlu ediyorum diyor, seninle olduğumda mutlu oluyorum diyor. Yani karısına sarıldığında mutlu olamıyor, belki oluyordur; ama ne kadar oluyor. Bak benim yanımda oturdu, adamla ilişkiye girmedim, oturup sarıldı bana sonra sabah çekti, gitti. Yani karısını aldatıyor, benle aldatıyor (Deniz ile yüz yüze görüşme, 15 Nisan 2012).

Didem de aynı şekilde, kendisine gelen müşterilerin çoğunun pasif olduğunu fakat dışarıda erkeklik taslayarak, heteroseksüel olduklarını iddia ederek gezdiklerini söylemektedir. Bunun nasıl bir ikiyüzlülük olduğuna dair ise şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

Kafam allak bullak, işte diyorum ya gelir bana pasif olur, ondan sonra ben erkeğim diye gezer, ondan sonra da, işte bu ikiyüzlülük. Acıyorum bazen onlara. Yok, benim orada kıyafetlerimi giyer. Bir geliyor işte benim geceliğimi giyiyor, sutyenimi takıyor, tangamı giyiyor, allahım yarabbim, evde fıldır fıldır dolanıyor. Dışarı çıkınca sivri burun ayakkabılar, gömlekler, öyle haldur duldur yürümeler, elinde tespih, oldu tatlım. Ne diyeyim şimdi ben, o da heterodur (Didem ile yüz yüze görüşme, 30 Nisan 2012).

İlayda ise, cinsel yönelimlerden lezbiyenliğin kadınlar arasında çok büyük bir merak konusu olduğunu söylemektedir. Kendisine kadın kadına cinselliği denemek istediğini söyleyen kişiler hakkında ise şu yorumları yapmaktadır:

O çok komik bir şey bence. Şöyle komik, çok enteresandır bir deneyeyim muhabbetiyle çok karşılaşıyoruz. Ben deneme tahtası mıyım, geri zekâlı mısın sen yani, neyi deniyorsun ben anlamıyorum ki. Ama o insanın tamamen cinsellik nasıl oluyor, ben bir bakayım modunda kadınların sana yaklaşması evet var. Bu özellikle kadınlarda çok daha büyük bir merak konusu (İlayda ile yüz yüze görüşme, 22 Mayıs 2012).

Erman, kendini heteroseksüel olarak tanımlayan kişilerin, çeşitli nedenlerle bastırdıkları duygularının zaman zaman ortaya çıktığını söylemektedir. Bu şekilde kendisine yaklaşanların tavırlarının itici geldiğine dair ise şunları söylemektedir:

Kendini heteroseksüel tanımlayıp, kız arkadaşı da olup bir gece bana yakınlaşan bir arkadaşım olmuştu. Bana çok itici gelmişti tabii ki de en başta zaten sevgilisinin olması. O mesela çok dindardı, aşırı dindardı, bunun içinde çoğu şeyi kabul edemiyor, günah olarak varsayıyordu ama tahminimce büyük ihtimal gizli eşcinseldi. O yüzden de benim gibi açık birine yani gey olduğunu kesin bildiği birine daha samimi, rahat davranabilince, bir de yakınlaşma da oldu aramızda, tavrı tamamen kendini buluş diyeyim ama bunu yapamadı dediğim gibi hani. Çünkü belki de gerçekten açılması gerekiyor kendini yaşayabilmek için; çünkü eşcinseller şey değil böyle gecelik yatıp da sadece fantezini süsleyebilecek bir şey değil. Sonuçta cinsel bir kimlik yani, yaşam tarzı, kimliğin senin o.O yüzden de ben bunu reddetmişim (Erman ile yüz yüze görüşme, 10 Mayıs 2012).

Bu yanılsamanın gerçekliği bilinmesine rağmen, sesli ifade edilmemesinin ataerkil iktidarın güç ilişkilerini ve dolayısıyla da egemenliğini korumak istemesi nedeniyle olduğu daha önce belirtilmişti. Toplumsal gücü ellerinde bulunduran, hiyerarşi basamağının en üstünde yer alan erkekler ataerkil iktidarın bir üyesi konumunda olduklarından, ötekileştirdikleri özellikle de travestiler ve transseksüeller üzerinde cinsel, psikolojik, fiziksel, duygusal olmak üzere her türlü şiddet biçimini kullanmaktayken, ataerkillik tarafından kendilerine verilen iktidar sayesinde olayın mağduru durumuna düşmemektedirler.

Bununla ilgili olarak bu kişilerin yaptığı açıklamaları LGBTT bireylerden Deniz, kendisine gelen bir kişiyi kendisine küfür etmesi nedeniyle evinden kovduğu için bir anda kendisinin travesti olduğunu bilmediği söylediğini ve o kişi tarafından hırsızlıkla suçlandığını şöyle anlatmaktadır:

Ben kız diye geldim travesti çıktığı demiş. Komşum da beni tanır, komşum da dedi sabahın beş buçuğu, bu saatte mi kız diye travesti çıkıyor, bu saatte başka ne çıkacak, defol git demiş. Sonra ben de çıplaktım, sadece külot vardı, hemen üstüme bir şey aldım, ayakkabılarımı giydim, arkasından koştum. Anahtarını manatarını bırakıp kapıyı kapattım. Bir baktım ekip arabası, hayatım dedim, bak kaçıyor dedim, yakalayalım. Karakola gittim, suçlu benim. Çocuğun ceketi burada kalmış, kimliğini almışım, hırsızlık

yapmışım. Ben de şey dedim, tamam gelin alın ceketini. Geldiler ceketine baktılar, sadece anahtarlık çıktı. Çocuğu aldılar, evine götürdüler, oğlanın evinde çıkıyor kimliği. Beni hırsızlıkla itham ettiği için bende ondan şikâyetçiyim (Deniz ile yüz yüze görüşme, 15 Nisan 2012).

Kendini heteroseksüel olarak tanımlayan ve çoğu kez LGBTT bireylerle birlikte olduktan sonra LGBTT bireylere yönelik ikiyüzlü tavırlarda bulunan kişilerin bu davranışlarının LGBTT lerce nasıl anlamlandırıldığını değerlendirebilmek için heteroseksüel olduklarını iddia eden kişilerin bu davranışlarının nasıl değerlendirildiği de yapılan araştırma çerçevesinde incelenmektedir. LGBTT bireyler bu konuya ilişkin yaklaşımlarını “ içinde bastırıldığı duygular var, tam bir erkeklik yoktur, herkes biseksüeldir” şeklinde ifade etmişlerdir.

Konuyla bağlantılı olarak LGBTT bireylerden İpek, kendi deneyimlerinden yola çıkarak evli kadınlarla olan ilişkilerinde, kimseye zorla bir şey yaptıramayacağını ve kişilerin içlerinde bastırıldığı duyguların bir şekilde açığa çıktığını şöyle anlatmaktadır:

Farklı şeyler var, insan hetero olduğunu iddia eder ama sadece iddia eder, değildir. İçinde farklı duygular vardır; çünkü zorla yaptıramazsın hiçbir insana. Cinsel anlamda çok beraberliğim oldu o şekilde. Evli, çocuklu olan insanlarla da oldu ama içlerinde olmasa yapmazlar. Onlar bastırdıkları için öyle söylüyorlar sadece. Çok insan var travestilerle birlikte olup, yolda gördüğünde hakaret ediyor. O insan içindekini bastırıyor. Ataerkil dediğimiz şey aslında tam olarak bu (İpek ile yüz yüze görüşme, 11 Mayıs 2012).

Gerçekleştirilen alan araştırmasında LGBTT bireylerden, çevrelerinde heteroseksüel olduğunu iddia etmesine rağmen gerçekte LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliği olan kişiler olup olmadığı konusunda bir değerlendirme yapmaları istendiğinde hepsi de “var” yanıtını vermektedirler. Bu kendini saklama durumunun ise “ataerkillik, homofobi, kendini kabul edememe, toplumun dayatmaları” nedenlerinden kaynaklandığını söylemektedirler.

LGBTT bireylerden Melike, çok yakın arkadaşlarından birinin gizli gey olduğunu, ailesinin itibarını düşündüğü için açılmadığını ve ilerde birisiyle evlenerek olmadığı bir kişi gibi davranmayı düşündüğünü şöyle anlatmaktadır:

Çok yakın bir arkadaşım gey ama sadece ben biliyorum. Kendine niye eziyet ediyorsun diyorum, yok hayır açılmam diyor, burada annemi babamı tanıyan insanlar var, söylerler sonra ben ne yaparım diyor. Onlar beni evlatlıktan reddederler diyor, çevremde hiçbir insan kalmaz diyor. Evlenirim, birileriyle de çocuk yaparım, öyle yaşar giderim diyor. Millet için yaşıyor şu an (Melike ile yüz yüze görüşme, 14 Mayıs 2012).

Didem, cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini saklamak zorunda kalan kişilere acıdığını, insanın olmadığı biri gibi davranmasının zor bir şey olduğunu şöyle anlatmaktadır:

Acıyorum o insanlara ne diyeyim. Saklamak zorunda, olmadığı birisiymiş gibi davranmak zorunda, bir sürü neden olabilir. Çoğu da evli, çocuklu bunların. Gülüyorum, acıyorum, ne diyeyim artık hani, şaşırıyorum (Didem ile yüz yüze görüşme, 30 Nisan 2012).

Erman ,cinsel yönelimini saklayan iki arkadaşı olduğunu, bunun en büyük nedeninin de toplumun dayatmaları olduğunu şöyle ifade etmektedir.

İki tane var. Onları suçlayamıyorum. Toplumun suçu tamamen, bunu toplum onlara dayatıyor. Yoksa niye gizlensinler ki ya da niye saklansınlar (Erman ile yüz yüze görüşme, 10 Mayıs 2012).

4.3.Kadın Erkek Tanımları, Roller ve Gerçeklik

4.3.1.Biyolojik cinsiyetler referans alınarak yapılan kadın erkek tanımlamaları

Cinsiyet üzerinden belirlenen güç ilişkisi bağlamında baktığımızda radikal feministlerin; egemen ve güç ilişkileri uygulamalarına izin veren heteroseksüel ilişkiler ağı içinde önem kazanan ve onun yararına olan cinsiyet ile cinsel kimlik tanımlamalarına karşı çıkmalarının (Agacinski, 1998: 75) önemli olduğu vurgulanmıştı. Bu doğrultuda yapılan çalışmada LGBTT lerin kadın erkek tanımlamaları ve rolleri hakkında “öğretilmişlik, saçmalık, kalıba sokma” derken, “içinden geleni yapmak

gerektiğini, eşitlik istediklerini, rollerin neye göre verildiğini sorguladıklarını” söylemektedirler.

Derinlemesine mülakat gerçekleştirilen LGBTT bireylerden biri olan Irmak, toplumda erkek ve kadınların belli cinsiyet rollerine uygun olarak yetiştirildiğini, bunun doğru bir şey olmadığını söylerken Angelina Jolie'nin çocuklarını cinsel yönelimlerine göre yetiştirme biçimini şöyle anlatmaktadır:

Bak Angelina Jolie bir çocuğu gey miymiş, lezbiyen miymiş ne ona göre yetiştirmeyi düşünüyormuş. Çok hoşuma gitti. Keşke bizde de öyle olsa. Bizim toplumda diyorum ya erkek askerden gelecek, evlenecek, çocuk çocuğa karışacak böyle bir toplumda yaşıyoruz. Sadece hayatları böyle at gözlükleriyle bakan insan topluluğu içinde yaşamaya çalışıyoruz (Irmak ile yüz yüze görüşme, 17 Mayıs 2012).

Ferhat, toplumda iki cinsiyet kategorisine göre farklı davranış kalıplarının olduğunu söylerken, cinsiyet eşitsizliğinin yanlış olduğunu düşünmektedir. Toplumda kadın ve erkek cinsiyeti olduğunu ama iki cinsiyetin haklarının da eşit olması gerektiğini şöyle anlatmaktadır:

Tamam, iki cinsiyet üzerinde yaşıyoruz dünyada kadın ve erkek var ama şundan yana değilim mesela kadın erkek eşitsizliği, kadın ağır basar, erkek daha şeydir, ya da birinden birinin dominant olmasına gerek yok toplumda. Herkes aynı anda, aynı haklara, aynı eşitliğe sahip olarak da yaşayabilir. Bizi zaten üçüncü cinsiyet olarak gösteren görüşler de oluyor mesela, nerde, kim yarattı bunu üçüncü cinsiyet olarak hani, baktığında evet erkeğim yani sadece benim yönelimim bu. Cinsiyetçiliğe biraz karşıyım biraz değilim, orası değişiyor duruma göre açıkçası, bu kişisel düşüncem tamamen. Aynen dünya üzerinde erkek de olmalı kadın da olmalı; ama haklar konusunda eşitlikten yanayız (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs,2012).

Biyolojik bir unsurun toplumsal rolleri beraberinde getirme şansı mümkün olmadığından, cinsiyetlere atfedilen tüm özellikler birilerince oluşturulmuş ve cinsiyetlere yüklenmiştir. Biyolojik cinsiyete bakılarak dişi ya da eril fizyolojiye sahip olmanın tek belirlenim noktası olarak kabul edildiği toplumsal cinsiyetin, kadınlığın ve

erkekliğin birer kategori olarak inşasının gerçeklik yanılısamasının en açık örneği olduğuna değinmiştik. Yapılan çalışmada LGBTT bireylerin büyük bir çoğunluğu kadın erkek tanımlamalarını ve rollerini “onaylamadığı, saçma bulduğunu” söylerken, kadın erkek rollerinin doğal mı yoksa toplumun dayatması mı olduğu sorusuna ise “doğal, toplum tarafından, ikisi de, bilmiyorum” gibi yanıtlar verdikleri görülmüştür. Bu da ister istemez toplumsal cinsiyet rollerinin bazı LGBTT bireylerce sorgulanmamış olabileceği ve gerçeklik olarak kabul edilebileceği fikrini de beraberinde getirmektedir. Çünkü bununla aynı doğrultuda araştırılan kadınlığı erkekliği belirleyen özellikler için LGBTT bireylerce “yok, bilmiyorum, tabii var, erkek dürüst olmalı, kadın kocasını küçük düşürmemeli” gibi yanıtlar verilmiştir.

Deniz, kadın-erkek tanımlamalarında genel tanımlamaları destekleyici şekilde yorumlarda bulunmaktadır. Erkeğin ağır oturaklı olması gerektiğini anlatırken, kadınların ise erkeği küçük düşürücü hareketlerde bulunmaması gerektiğini kendinden örnek vererek şu şekilde açıklamaktadır:

Yani erkek dediğin ağırbaşlı, oturaklı, her zaman konuştuğu lafi bilmesi gerekir. Attığı adımı düzgün atması gerekir. Yani öyle kalkıp cıvık olmayacak, ben sevmem, mesela cıvık bir erkeği sevmem, yılışık bir erkeği hiç sevmem. Ben, o oturduğunda böyle kendini insanlara baktırması önemli, insanlar gelince a helal olsun yani, bu adam gibi adam diyecekler. İkimizin arasındaki farklıdır; ama bir ortama soktuğumda da her zaman ağır basmasını isterim ben. Ben şuan bir kadın olsaydım, nasıl diyeyim. Yani kadın dediğin çok farklı bir şey. Kalkıp da mini eteği giyip dışarı çıkmam, kocamı küçük düşürmem. Kocam ne isterse onu giyerim; çünkü sonuçta onun eşiyim. Dinlerim; çünkü neden onunla gezeceğim için onu küçük düşüremem. Mesela ben sevgilimle gezerken, birisi bakıp laf attığında ne olacak, bana bir şey olmayacak ikisi kavga edecek. Di mi, gerek yok buna. İnsan sevdiği için her şeye katlanır. Bu böyledir, gerçek ama bu da (Deniz ile yüz yüze görüşme, 15 Nisan 2012).

Bu da kimi LGBTT bireyler tarafından kadınlık-erkeklik rollerinin bir şekilde içselleştirilmiş olduğunu göstermektedir.

4.3.2.Kadın-erkek olmak, hissetmek ve gerçeklik değerlendirmesi

Yapılan araştırmalar, “insanın biyolojik cinsiyet özelliklerinin (doğuştan sahip olduğu genital organlar gibi) kromozomlarında yerleşik genlerce kodlandığı bilinmekteyse de,heteroseksüellik dahil cinsel yönelim biyolojik cinsiyet özellikleriyle ilgili değildir (Başar vd., 2010: 70)” sonucunu ortaya koymaktadır.Bu da kişinin biyolojik cinsiyeti her ne olursa olsun,bununla bağlantısız olarak,heteroseksüel ya da LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerine sahip olabileceği sonucunu beraberinde getirmektedir.Ayrıca, kişinin kendisini kadın,erkek ya da her ikisi de hisset(me)mesi,kategorilerin içine dahil etmesi de biyolojik cinsiyetinden bağımsız olarak ne hissettiğiyle ilgili bir durumdur.

Yapılan alan araştırmasında da kadın olmak -erkek olmak sorunsalının biyolojiyle bağlantılı olup olmadığını LGBTT bireyler “biyolojiye bağlamak yanlış, kendini tanımlamakla ilgili” olarak değerlendirmişlerdir. Bununla bağlantılı olarak kadın-erkek olmanın-hissetmenin ne anlama geldiğine dair ise “kimliklere inanmıyorum, hislerle ilgili, ruhla bağlantılı, önemli olan insan olmak, transseksüellerin yaşadığı” şeklinde ifadelerde bulunmuşlardır.

Derinlemesine mülakat gerçekleştirilen LGBTT lerden Irmak kendini kadın ya da erkek gibi hissetmenin biyolojik cinsiyetle bağlantısı olmadığını, içindeki ruhla ilgili olduğunu şu şekilde anlatmaktadır:

Doğduğumuz cinsiyetle bence bağlantısı yok ya. Ben erkek olarak doğdum ama kadın olarak devam ettirmeye çalışıyorum hayatımı. Demek ki doğduğum cinsiyetle alakası yok. Bana Allah bu ruhu verdi. Kadın olarak doğmuşum ama erkek vücudunda. Erkek olarak görüyorlar bizi ama benim nerem erkek. Ben bir yere gittiğimde nasıl erkeğim diyeceğim. Bir erkek ben gibi olabilir mi böyle, bu vaziyette (Irmak ile yüz yüze görüşme, 17 Mayıs 2012).

İpek’de aynı şekilde kadın ve erkek gibi hissetmenin biyolojiden bağımsız olduğunu transseksüel arkadaşlarının yaşadıklarını örnek vererek açıklamaktadır:

Mesela transseksüel arkadaşlarım var erkek görünümünde olup, kendini tamamen kadın hisseden var. Pek buna ne diyeceğiz? Uzuvar zaten gereksiz şeyler, şu anki teknolojiyle değiştirilebilen şeyler, hissiyat çok farklı. Ben mesela kendimi ne erkek olarak ne kadın olarak hissediyorum. Değişiyor zamanla yeri. Bir kadın olarak alışveriş yapmayı sevmiyorum mesela, bir erkek gibi düşünebiliyorum kıskançlık konusunda, kavga konusunda. Güzel gördüğüm bir şeye de bir kadın nasıl tepki veriyorsa, o tepkiyi de verebiliyorum. Fizyolojik açıdan şu anda kendimle ilgili çok fazla yorum yapamıyorum ama etrafımda bildiğim trans arkadaşlarım, kendisi aynaya baktığında bir kadın vücudu görüyor, giyinirken onu tercih ediyor. Ben mesela maskülen tarz giyiniyorum ama sen mesela daha cicili bicili, kadın olduğunu belirtecek şeyler giyiyorsan, onlar da aynı şeyi yapıyorlar (İpek ile yüz yüze görüşme, 11 Mayıs 2012).

Kadın ve erkekleri gerçek olarak niteleyen şey; toplum tarafından kurgulanarak inşa edilen toplumsal cinsiyet temelli rollere biyolojik cinsiyetle doğru orantılı olarak ne derece uyumlu olunduğudur. İnşa edilmiş kimliklere direnmeyen, içine dâhil oldukları kategori ne gerektiriyorsa onu yapanlar gerçek kadın ve erkekler olarak nitelenirken, kimi zaman bu kategorilerin dışında kalsalar da bedenleri ve ruhları farklı şeylere işaret etse de hissettikleri kadınlık ve erkeklikleri hayata geçirebilenlerin gerçek olarak nitelendirilmesi gerektiğini düşünmekteyim. Çünkü Irmak'ın da mülakatta değındiğı üzere biyolojik bedeniyle içindeki ruhun uyuşmadığını söyleyen bir sürü birey vardır ve bu kadın-erkek tanımlaması biyolojik cinsiyetten çok insanların kendini ne olarak tanımladığıyla ilgili olmalıdır.

Kullanıldığı biçimiyle beden, ben olan beden, anlamlar vermektense almakta olan toplumsal bir bedendir. Erkek bedenim bana erkekliği vermez; toplumsal tanımı olan erkekliği alır. Aynı şekilde cinselliğim de doğal olanın işgali altında değıldir; o da toplumsal bir sürecin parçasıdır. Bedenimin verdiği karşılıklar, tıpkı Hint işi elbiselerdeki küçük ayna parçaları gibi, en olağan üstü ayrıntısıyla toplumsal anlamların bir kaleidoskopunu geri yansıtırlar (Connel, 1998: 121).

Bu da Irmak'ın da mülakatta değindiği gibi biyolojik bedeniyle içindeki ruhun uyuşmadığını söyleyen bir sürü bireyin olmasını açıklamaktadır. Daha önceden de belirttiğimiz ve yukarıdaki pasajda da görüldüğü üzere biyolojik bedenler toplumsal olanı emen birer sünger görevini üstlenmektedirler. Yapılan araştırma neticesinde de kadın-erkek tanımlamasının biyolojik cinsiyetten çok insanların kendini ne olarak tanımladığıyla ilgili olduğu düşüncesi desteklenmektedir.

4.3.3.Aşk ve cinsiyetin LGBTT bireylerce değerlendirilmesi

Aşk, bedenlerin, cinsiyetin, toplum dayatmalarının, birçok şeyin ötesinde olan bir kavramdır. “Aşk, ezelden beri insan ilişkilerinin en güçlü faktörüdür; aşk insan eliyle yapılan her türlü yasadan üstün gelmiş ve Kilise'yle ahlakın dayattığı demir parmaklıkları her çağda kırıp atmıştır (Goldman, 2006: 16)” ifadesinde de açıkça görüldüğü üzere aşk toplumun dayatmalarına direnen bir mekanizmadır. LGBTT bireyler için aşkın ne anlama geldiğini anlamak için yapılan görüşmelerde tüm bireyler “aşka inandığını” söylerken yalnız bir tanesi “aşka inancının kalmadığını” belirtmektedirler. Bireyler aşkı “güzel bir şey, dürüstlük, psikolojik oyun, güzel bir hastalık, çevremde olmasını istediğim şeyler” olarak tanımlamaktadırlar.

LGBTT bireylerden Duygu, aşka inanmak istemesine rağmen, inancının ve güveninin kalmadığını söylemektedir. İlişkilerde çıkarların ön plana geçtiğini ise şu şekilde anlatmaktadır:

Aşk, benim inancım kalmadı diyebilirim. Bazen inanası geliyor insanın, böyle şey istiyorsun, birini sevmek istiyorsun, güvenmek istiyorsun, yani yüzde yüz o ne diyorsa güvenmek istiyorsun gözlerin kapalı. Onun doğruları senin doğruların olsun istiyorsun, sevebilmek istiyorsun; ama bakıyorsun ki çıkarlar girmiş, karşı tarafın düşüncesi öyle değil. O, başka şeylerin planlarını yapıyor, o yüzden kalmadı şeyim... Etrafımda işte aşk bilmem şey için, işte ben seni seviyorum, işte para için şey yapmıyorum. Okey tamam seviyorsun, şey yapıyorsun, dışarıya çıkıp benimle gezer misin, annene babana götürür müsün? Veya ben tamam seks işçiliği yapmak istemiyorum, gel madem birlikte şey yapalım burada bir şekilde yaşayalım. Ve onları birine dedim, ne orospuluğum kaldı ne şeyliğim kaldı, yani insanların sana ne için geldiği belli. Yani burada yiyecek, içecek, affedersin yatağa

gireceğiz, yatacağız, bunun için şey yapıyorlar. Yani gerçek aşk, sevgi şeyim kalmadı artık, inancım kalmadı (Duygu ile yüz yüze görüşme,14 Nisan 2012).

Engin ise, aşkın psikolojik bir durum olduğunu, fiziksel olarak birini beğenip bunu aşk olarak nitelemenin yanlış bir şey olduğunu şöyle söylemektedir:

Bence aşk psikolojik bir oyundur ya, bağlanma isteği bence. Bence kişinin isteğiyle olan bir şey, ilk görüşte aşka inanmıyorum. Kişinin isteğiyle olan bir şey. Bence aşk, sevgiden doğan bir şey. Ben mesela bir kişiye aşık oldum, o da dört beş ay gerçekten sevip bağlandıktan sonra aşık olduğumu fark ettim. İlk görüşte aşka falan inanmıyorum; çünkü bir insanı sen tanımadan, aşık olmak çok saçma geliyor, dış görünüşüne mi aşık oluyorsun sen o insanın (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012).

“Cinsiyetler arasındaki farklılık, kozmik bir bölünme veya toplumsal bir yazgı değil, yalnızca üremedeki işlevsel bir bütünlüçiliktir. Bunun duygusal ilişkileri yapılandırması için hiçbir neden yoktur, dolayısıyla heteroseksüel ve eşcinsel kategorileri kesinlikle önemsizleştir (Connel,1 998: 373)” ifadesinden de hareketle aşkın belirli cinsiyet sınırlamaları içine hapsedilmesinin ataerkillik için işlevsel olan yeniden üretim mekanizmasının devamlılığının sağlanmasının garanti altına alınmasından başka bir şey olmadığını daha önce de vurgulamıştık. Bununla bağlantılı olarak aşkın cinsiyet ya da bedenler ile ilişkisine dair LGBTT bireylerden bazıları “önemi yok” demekte, bazıları da “cinsel yönelim ve cinsiyetle tabii ki alakası var” demektedirler.

Bu konuyla bağlantılı olarak LGBTT bireylerden Erman, aşkın cinsiyetle bağlantısı olmadığını, her şeye aşık olunabileceğini şu sözleriyle ifade etmektedir:

Yok, hiç alakası yok. Benim en azından tanımında yok. Aşkı cinselliğe bağlayan da var. Bana göre yok, doğaya aşık olma durumu falan diyen insanları çok anlamlı buluyorum, Allah’a aşık olma tasavvufta falan o tarz şeyler de aşk. Hepsi aşk. Genel bir aşk tanımına baktığın zaman ki ona bakıyorum ben, aşk geneldir. Bir bedene de değil, bir ruha da değil, her şeye aşık olabilir yani (Erman ile yüz yüze görüşme, 10 Mayıs 2012).

İpek’de aynı şekilde aşkın cinsiyetten bağımsız olduğunu, bedene değil ruha aşık olduğunu şöyle anlatmaktadır:

Hayır. Aşk ruhla ilgili bence. İnsanın bedenine aşık olmak saçma bir şey, ruh önemli olan (İpek ile yüz yüze görüşme, 11 Mayıs 2012).

Engin ise ,aşkın cinsiyetle ilgisi olduğunu, kendi cinsel yöneliminden dolayı da aşkın kendisi için erkek bedeninde olacağını şu şekilde ifade etmektedir:

Benim için cinsiyetle alakası var; çünkü ben bir kadına, belki de aşık olabilirim ama toplum yüzünden hani diyorum ya ben sadece erkeklerden hoşlanırım kavramı yüzünden, kendimi tamamen şöyle kapadığım için buna şey yapmıyorum. Var tabii cinsel yönelimle, cinsiyetinde önemi var tabii ki (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012).

Kadın erkek ikililiğini temel alan yapılanmadan hareketle aşk ilişkisinin belirlenim noktalarının cinsiyetlere zıt cinsiyetler olarak belirlendiğini söylemiştik. Bununla bağlantılı olarak birini arzulamak, aşık olmak, sevmek gibi duyguların sadece zıt cinsiyetler arasında gerçekleşebilecek heteroseksüellere özgü duygular olduğu yanılması gerçeklik olarak üretilmekte ve LGBTT bireylerin bu duyguları hissetmesine olanak olmadığı ya da hissetseler bile bastırmak zorunda oldukları bir toplumsal düzen sürekli olarak meşrulaştırılmaktadır. Tüm bu vurgulara rağmen teorik olarak zaten savunduğumuz aşkın cinsiyet ya da bedenle ilgili bir durum olmadığını LGBTT bireylerle gerçekleştirdiğimiz derinlemesine mülakatlarda pratikte de deneyimlemiş olduk. Bununla birlikte LGBTT bireylerin yaşadıkları ilişkilerin süreleri en kısa “ bir gün ile üç ay” arasında değişirken, en uzun da “dokuz ay ile sekiz yıl” arasında değişmektedir.

“Aşık olma sadece iki kişi arasında gerçekleşir; ufku ne kadar geniş olursa olsun iki kişi ile sınırlandırılmış bir eylemdir (Alberoni, 1990:7)” sözleri her ne kadar doğru olsa da deneyimlenen hayat içerisinde konu LGBTT bireyler olduğunda iki kişilik aşka koca bir heteroseksüel ordusu dahil olmakta ve ataerkilliğin öğretileriyle LGBTT bireylerin aşklarını sorgulamaktadırlar. Bununla bağlantılı olarak heteroseksüellerle LGBTT bireylerin yaşadığı aşk arasında fark olup olmadığını değerlendirmeleri istendiğinde

“fark yok” şeklinde cevap vermekteyken, bunun “fiziksel olarak olduğunu”,aşkı yaşayışlarında “daha hassa olabildiklerini” eklemektedirler.

LGBTT bireylerden Duygu, heteroseksüellere göre aşık oldukları kişiyi daha çok sınaama yöntemlerinin bulunduğunu, bu yüzden de heteroseksüellerin daha çok aşık olmuş gibi sanma ihtimallerinin olduğunu şöyle anlatmaktadır:

Bence heteroseksüeller aşk varmış gibi düşünüyorlar; çünkü onları kandırmak için yol daha fazla. Beni kandırmak için yol az. Mesela ataerkil düzen şey olduğu için insanlar benimle çarşıda rahatça gezmeye çekinebiliyor, evlenemiyor atıyorum benimle. Benim insanları sınamak için daha çok yöntemim var. En azından gir koluma diyebiliyorum. Bu birinci adım. Ama sen bunu yaparken daha zorlanıyorsun. Seninle insan, girip koluna rahatça gezer erkek, hiçbir sıkıntı çekmez, ataerkil düzende bu ayıp değil, hatta takdir edilecek bir şey. O yüzden size daha aşkmış gibi gelme ihtimali yüksek (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

Ferhat ise, heteroseksüellerin LGBTT bireylere göre aşkı daha kolay bulabildiklerini, LGBTT bireylerin gizlilikten dolayı aşkı bulmalarının çok da kolay olmadığını söylemektedir. Bu yüzden de aşkı bulduklarında daha duyarlı davrandıklarını şöyle anlatmaktadır:

Çok da az olsa var, neden var, heteroseksüeller aşkı daha kolay bulabiliyorlar. Bizim daha kısıtlı alanlarımız olduğu için, geç bulup erken kaybetmek istemediğimiz için aşklarımıza daha fazla sarılıyoruz. Bunu genelleme yapmayayım, ben diyeyim yine. Doğru insan olduktan sonra da kaybetmemek için; çünkü onu kaybettikten sonra yaşayacağım zorlukları bildiğim için kaybetmemek için elimden geleni yapıyorum mesela (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs 2012).

4.4.LGBTT Bireylerin Günlük Yaşamlarının Betimlenmesi

4.4.1.LGBTT bireylerin kendilerini saklama ihtiyacı, görünmezlikleri ve homofobiden-transfobiden etkilenişleri

Cinsel yönelimleri/cinsiyet kimliklerini özel alan içine dâhil etmesine rağmen, ötekileştirdiklerini her zaman tam tersi bir durumla değerlendiren iktidarın yapmak istediği, öteki diye etiketlediklerinin yaşam alanını ne kadar daralttığını göstermek ve egemenliğini nasıl kullandığını bir kez daha kanıtlamaktır. Yaşam alanını daraltan konuların başında gelen önemli bir nokta da iş bulma ve çalışma konularıdır. LGBTT bireyler iş bulma konusunda “feminen geylerin ve maskülen lezbiyenlerin sorun yaşadığını, travestilere ise seks işçiliğinden başka iş imkânı tanınmadığını” ifade etmişlerdir. İş yerinde cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerinin açıklanabilmesine dair ise “açıklayabilmeliler, gerekirse, gerekli değil” gibi ifadeleri kullanmaktadırlar.

Bu konu hakkında LGBTT bireylerden Duygu, daha önce uzun süre çalıştığı iş yerinden cinsel kimlik/cinsiyet yöneliminin öğrenilmesiyle birlikte atıldığını söylemektedir. Bu nedenle travesti/trans olma yönündeki değişim sürecini hızlandırdığını ve seks işçiliği dışında hiç bir şekilde geçimini sağlayamadığı için bu işi yapmak zorunda olduğunu şöyle anlatmaktadır:

Açıklarsa işten atılırlar benim gibi. Ben işten atıldım açıkladığım için. Soru işaretleri falan artık gitmiş kafamdan, ben bir gün kalemi güzelse silemeden gidiyorum tamam mı böyle, saçlarımı uzatıyorum falan derken, sonradan bir baktım müdürlere göz kalemi falan söylenmiş. Sonra bir gün beni çektiler, işte biz kaldıramayız, şirkete böyle polis gelirse falan böyle komediler yaptılar bana. Sonra da beni işten kovdular sırf öyle eğilimlerim olduğu için. Hatta ben onlara kafamın karışık olduğunu, bu yola girmek istemediğimi, çalışmak istemediğimi söylediğim halde. Onlar, insanların tepkileri, buraya gelir de seni bir insan görürse tepkisi ne olur, yarın öbür gün bu kapının önüne polis gelirse falan ne olur? Zaten sen benim elimden tutarsan ne polis gelir, ben ne fuhuş yaparım. Sen bana orada bir şekilde iş verdikten sonra zaten beni kurtarmış olursun ve zaten Avrupa'yla da iş yapıyorsun, oraya gelen misafirlerin de görürse, onu bu hayattan kurtarmak için iş veriyoruz dediğin zaman seni zaten dışlamak yerine tebrik

edeceklerdi. Ama onlar bunu kavrayamadılar ve beni işten atma ihtiyacı hissettiler. Bende işten atılınca, yeni iş bulamayacağımı biliyorum, o yüzden hızlandırdım yani değişimi, dönüşümü. Sonra seks işçiliğine girdim mecburen. Yani girmeseydim, aç kalacaktım, şey yapacaktım, bazı şeyleri artık açıklamışım, ok yaydan çıkmış, bir şekilde karnımı doyurmam lazımdı, bu şekilde yaptım bende. Ama çalışma hayatım var yani (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

Deniz ise, onları hiç bir işyerine almadıklarını söyleyerek adliyede yaşadığı deneyimini aşağıdaki gibi anlatır:

Zaten bizi hiçbir iş yerine almazlar. O gün adliyede de böyle bir olay oldu. Ben kadın görünümlüyüm arkadaşım, ismimi değiştirmek istiyorum, cinsiyetimi değiştirmek istemiyorum. Git bir yerde çalış dedi kadın oradan. Ben dedim, arkadaşım tamam ben burada çalışayım, burada dört tane bayansınız, ben ortada oturayım dedim. Kapıdan ilk giren, ilk bakacağı insan benim dedim. Yani onun için çalıştırmıyorlar. Bilinmeli, ama açıklayamazlar. Çünkü açıkladıklarında ters tepki görecekler veya dışlanacaklar veya atılacaklar işlerinden (Deniz ile yüz yüze görüşme, 15 Nisan 2012).

Deniz, bazı arkadaşlarının, evde oturup sohbet ettiklerine rağmen dışarıda ona selam vermekten çekindiklerini anlatır:

Çok arkadaşım var benim dışarıda erkek, geyler, sevgililer, ama dışarıda bak benimle muhatap olamıyorlar. Evde muhabbet ederiz, ama dışarıda beni gördüğünde, o gün gördü kız vardı iş arkadaşı, gördü, tedirgin oldu, ben laf atacağım mı atmayacağım mı diye. Ben de kızıyorum bu olaya biliyor musun, yani zoruma gidiyor. Benim evime girip kahvemi içiyorsun, oturup muhabbet ediyoruz saatlerce, ama dışarıda görünce neden selam vermiyorsun? Tamam, illa gey olma şeyinde değilsin ki, belli ettirme, arkadaşım dersin, komşum dersin. Ben de geyim, o da travesti biz öyle tanışıyoruz olayına geçmezsin (Deniz ile yüz yüze görüşme, 15 Nisan 2012).

Ferhat ise, cinsel yönelimini açık olarak yaşamak isteyenlerin işyerleri tarafından kabul edilmediğini, ilk işten çıkarılanların LGBTT bireyler olduğunu açık bir biçimde ifade eder. Bu durumda LGBTT bireylerin görünür olmalarının engellendiğini, toplumsal ortamda seks işçiliği dışında bir alternatifleri olmadığını anlatır:

Zorluk yaşayanlar genel olarak var, o da neden var iş yerlerinin kabul etmediği cinsel yönelimi açık bir şekilde yaşamak isteyenler olabiliyor, işyerleri bunları onaylamadığı için dediğim gibi kafede otururken bile ilk gözden çıkarılanlar bizler oluyoruz. İş yerlerinde de aynı şey oluyor, gözden çıkarılanlar farklı kılıflara uydurularak onlar oluyor. En büyük sorun zaten transseksüellerin sistemin dayatması üzerine seks işçiliği yapması. Herkes yapmak istemiyor tabii. Yapan yapsın, seks işçiliğini severek yapan insanlar da var, bunu meslek haline getirmeye çalışıyoruz biz zaten ama yapmak istemeyen ve sistemden dolayı yapan da pek çok transseksüel arkadaşımız da var. Bunlara iş olanağının da sağlanması gerekiyor ve zaten en büyük sorunu onlar yaşıyor. Hepimiz yaşıyoruz ama her şeyde onlar biraz daha ağır yaşıyorlar (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs 2012).

Ferhat, daha önce çalıştığı işyerinde yaşadıklarını ise açık bir dille şöyle anlatır:

Aslında açıklamanın da bir anlamı yok ki, açıklasın diyoruz şu an hani içimden öyle geldi bir an. Cv ye ben heteroseksüelim diye yazmıyorum ki. İnsan mutlu olduğu bir yerde çalışabilir, mutsuz olduğu bir yerde çalışamaz. Mutluluk ona göre neyse orada örnek veriyorum, cinsel yönelimini açıklamaksa açıklasın, ama ona mutluluk bu masada oturmak değilse öbür masa da çalışsın. Yöneticimle hiçbir sıkıntı olmadı. Ama dedikoducu dediğimiz insanlar dedikodu yapıyorlar yani ki onlara hiçbir şey söylemesen dahi. İnsanlar böyle, şunla yatırıyor seni, bunla kaldırıyor falan ben şok geçiriyorum, hadi canım öyle mi yapmışım diye bakıyorum. Yöneticiyle yakıştırmışlar beni, ben sonradan duyuyorum bunu ve hiç tanımadığım bir insan gelip, söylüyor bana bunu. Sen nereden biliyorsun ya diyorum, ismini bile bilmiyorum kızın çünkü Turkcell’de 900 kişi çalışıyorduk biz, o denli büyük bir yer ve dedikodu alıp başını gidiyordu ya (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs 2012).

Cinsel yöneliminin görünür olması konusunda endişeleri olmayan Gürkan, ancak tehde maruz kaldığında harekete geçeceği konusunda kendinden emindir ve bunu şöyle anlatmaktadır:

Bunu ben hayatın orta noktası, merkezim olarak görmediğimden çok saçma geliyor benim üzerimden geyik dönmesi. Ama tehde maruz kaldığımda savunma amaçlı saklama, gizleme eğilimi içinde olmam sanıyorum. Ben iş yerinde bu konu üzerine çok konuşmuyorum (Gürkan ile yüz yüze görüşme, 6 Mayıs 2012).

Farklı iktidarlarca örülen ağlar içinde bir ağ olan ataerkillik ve onun gücünü besleyen heteroseksüellikten farklı olmayı kabul etmeyen bir toplumsal yapı içinde, LGBTT bireylere dayatılan görünür olarak heteroseksüel olma zorunluluğudur. Bu yüzden de LGBTT ler bazı alanlarda gizli kalmayı ya da saklanmayı tercih edebilmektedirler. LGBTT bireyler bu durumun “yapmadığım için bilmiyorum, çok kötü, ailene yalan söylemek zorunda kalıyorsun, tiyatro oyuncusu gibi oluyorsun, kötü bir psikoloji” olarak nitelendirmektedirler.

Bu konuya ilişkin LGBTT bireylerden İlayda ilişkinin rutinleri olarak tanımlanan, heteroseksüellerin artık önemsemediği el ele tutuşma gibi basit olayların bile kendileri için çok önemli olduğunu şöyle dile getirmektedir:

Dediğim gibi en ufak şeye bile özlem duyabiliyorsun, bunu en başından beri söylüyorum. El ele tutuşmak ne kadar büyük bir olay olabilir ve çalıştığın yerde sevgilinin akşam gelip seni oradan alması, bunlar o kadar küçük ama o kadar da özlem duyulan şeyler bizim için. Ve bu çok komik gelebiliyor başka insanlar için mesela ama bunları yaşayamamak çok ciddi bir sıkıntı. İlişkilerin olması gereken rutinlerinin yarısını sen çöpe atıyorsun mesela ister istemez. Hani bu da insanda şöyle bir huzursuzluk yaratıyor. Ben mesela bu durumdan sürekli huzursuzum; çünkü ya oluyor, yolda sevesin geliyor, suratını mincırayım, bir öpeyim diyesin geliyor yani. Onu, o an engellemek zorundasın. Neden, çünkü onun peşi sıra konuştuk işte nefret suçu, o bu, geliyor yani. Bu insanı insanlığından uzaklaştıran bir duygu saklanmak ve gizlenmek. Sen, bir sevgilin olsa ne kadar saklayabilirsin ki

bunu? Şu an bir sevgilin olsa, bunu arkadaşlarına söyleyemediğini, annene babana söyleyemediğini ve yolda yürüyemediğini düşün yani. Çok boğucu bir şey bu. Ne yapıyorum ki ben, adam mı öldürdüm, neyim ben (İlayda ile yüz yüze görüşme, 22 Mayıs 2012).

Didem tiyatro oyuncusu gibi farklı farklı iki kişiyi oynamanın ne kadar zor olduğunu şöyle dile getirir:

Olmadığım birisi gibi davranmak, bir nevi tiyatro oyuncusu gibi düşün kendini. Her gün olmadığım birisinin kılığına girip, olmadığım birisi gibi davranmak zorundasın, rol yapmak zorundasın çevrene, iş yerine, arkadaşlarına, ailene. Kaç kişiye sen rol yapacaksın? Yani o kadar zor bir şey, anlatamam sana (Didem ile yüz yüze görüşme, 30 Nisan 2012).

Heteroseksüel erkeklerin denetim alanına almış oldukları askerlik koğuşu, “güç ilişkilerinin çeşitli münferit gruplar içinde ve arasında oluşarak etkileri toplum gövdesine nüfuz eden farklılaşmalara neden olur (Atiker, 1998: 75)” ifadesiyle aynı doğrultuda değerlendirilebilir. LGBTT bireylerden yalıtılmaya çalışılan ya da onlara karşı ikiyüzlü politika izleyen askerlik koğuşu ataerkil güç ilişkisinin homoseksüeller aleyhine yeniden üretilerek, LGBTT bireyler ve heteroseksüel erkekler arasında ayrıma, ayrımcılığa neden olmaktadır. Bu yüzden askerlikten muaf olmak isteyen gey ve trans bireylere uygulanan prosedürleri tartışmak çalışmamız açısından önem taşımaktadır. Bu konuda LGBTT bireyler “herkes muaf olmak istemiyor, fotoğraf olayı onur kırıcı, söylenenlerden bazıları abartılı, kanıtlamak için başka uygulamalar yapılısın” gibi yorumlarda bulunmaktadır.

Bu konuda deneyimi olmuş LGBTT bireylerden Gürkan’ın askeriyede gittiği doktora gey olduğunu söylemesiyle doktorun yaptığı yorumları şöyle ifade etmektedir:

Doktorun karşısına geçtim, merhaba ben eşcinselim dedim. Doktor kafasını kaldırıp, “saçmalama sen normalsin” dedi. Bende, sizin karşınıza gelmem için anormal olmam gerekmiyor zaten dedim. O da, “ne demeye çalıştığını biliyorum ama bu işin nasıl olduğunu sende biliyorsun” bende dedi. Benim çok büyük bir beklentim yoktu zaten. Hani sonraki aylarda düşündüğümde bunun hastalık olmadığı kısmına harfiyen katıldım. Bunu hastalık olarak sunup, onların bana çürük deyip askeriyeden kurtulmaya çalışmam

gerçekten saçmalık. Askerliğimi yaptım (Gürkan ile yüz yüze görüşme, 6 Mayıs 2012).

Didem ise askere gitmemek için yaptığı başvuruları anlatırken kendisinden fotoğraf istenmesine ve kedisinin kadına benzemediğini söylenmesine yönelik olarak şunları anlatmaktadırlar:

Askerlik şubesine gittim, dedim ki ben eşcinselim. Tutturdu GATA'ya göndereceğim diye. Ben arkadaşlarımdan duydum GATA'ya gidiyorsun, orada bir hafta on beş gün seni yatırıyorlar, her gün altı yüz yedi yüz soruluk testler ve senin o saçma sorularla eşcinsel olup olmadığını anlamaya çalışıyorlar. Bu saçmalık yani. Dedim ki ben GATA'ya filan gitmek istemiyorum, bu iş burada hallolacak dedim. “O zaman senden fotoğraf isteyeceğiz” dedi. Fotoğraf istemenin yasal bir şey olmadığını biliyorsun de mi dedim. “Biliyorum” dedi. Ne istiyorsun ki o zaman dedim. “O zaman kurul şey yapar filan” dedi. Bana ne dedim, vermeyeceğim fotoğraf filan. Ondan sonra tutturdurdu “anal muayene yapıyoruz”. Hayır dedim, onu da yapmıyorsun. “E ne yapacağım, sen zaten kadına benzemiyorsun”, falan fişman muhabbetlerine girdi. O zaman ben sana yarın peruğumu takayım, makyajımı yapayım, eteğimi giyeyim, topuklu ayakkabılarımı giyeyim, yarın geleyim o zaman, bunu saymayalım. Ne saçmalıyorsun sen, o zaman kısa saçlı kadınlar ne? Sen benim kadınlığımı sorgulayamazsın dedim. O zaten donup kaldı, zaten ilk defa karşılaşıyor herhalde, benimle ne şey yarıştırabildi, kavram tartışmasına girdik biz baya böyle. Valla dedim sen bilirsin, benim sağlam raporum var mı, var, gidecek miyim ben askere gideceğim, sıkıyorsa ver onu geri dedim. Ben askere giderim, iki günümü almaz orada bir tane erkekle yatar, kendimi bastırır, askerlikten muaf olur, sonra da senin başını yakarım dedim. Sonra çatır çatır verdi bana rapor (Didem ile yüz yüze görüşme, 30 Nisan 2012).

Engin ise, arkadaşının pembe tezkere alabilmek için cinsel ilişki sırasındaki görüntüsünü vermek zorunda kaldığını anlatırken, dünyanın en büyük gey porno arşivinin de TSK'da olduğunu belirtmektedir:

Arkadaşım pasif olarak oral ve anal ilişkide görüntü vermişti.Zaten dünyanın en büyük gey porno arşivi de TSK’ dan çıkmıştı,belki duymuşsundur onu,bildiğin arşiv yapmışlar .Şu an pembe tezkere almak için ev ve ağaç remi çizdiriyorlar.Bunu bilmiyorum,pembe panjurlu ev çizince herhalde eşcinsel olduğunu falan anlıyorlar (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012).

Günlük yaşam içinde LGBTT leri köşeye sıkıştırmak isteyen ve kimi zaman şiddete uğramalarına ve belli alanlarda gizlenmelerine neden olan homofobi/transfobiden etkilenişlerinin LGBTT bireyler tarafından değerlendirilmesi çalışma açısından önem taşımaktadır. LGBTT bireyler bu homofobi/transfobiye “transların, crossdresslerin, feminen geylerin” daha fazla maruz kaldığını söylerken “lezbiyenlerin” bu duruma daha az maruz kaldıklarını belirtmektedirler.

Foucault’nun “bedenin değer kazanmasının iktidarın hegemonyası ile ilintili (Foucault, 2010: 94)” olduğunu söylediği gibi kadın bedeninin değer kaybedip, erkek bedeninin değer kazanması ataerkil ideolojiyle bağlantılı olduğundan lezbiyen birlikteliklerin tehlikesiz sayılarak, ataerkilliğe tehdit olarak algılanan gey ve trans bireylere yönelik fobinin şiddetli olması da bu doğrultuda anlaşılabilir.

LGBTT bireylerden Gürkan, homofobi/transfobiden en çok etkilenenlerin travesti/translar olduğunu söylerken bunun en büyük nedeninin de seks işçiliği yapmaları olduğunu şöyle anlatmaktadır:

Tabii ki travestiler. Nefretten etkilenmelerinin tek sebebi çalışacak alanları yok. Bir travestinin öğretmen olduğu görülmemiştir ülkemizde, dünya genelinde de bu böyle. Bu bir travma. Seks işçiliği yapmaları yüksek ahlaklı kadınlar tarafından, kocalarının ahlaklarını etkileyeceği gerekçesiyle yine bir nefret unsuru olarak sunuluyor. Erkekleri nedense o kadar şey ki düzgün insanlar ki etkileniyorlar, kanyorlar, saflar falan. Bizim düzgün ahlaklı kadınlarımız da Ebru Gündeş gibi şey yapıyorlar işte, sevgililerini koruyorlar travestilerden. Erkeklerin yaklaşımı daha patolojik bence, daha hastalıklı; çünkü erkekler özellikle travestiler konusunda geylere olmayan başka bir nefretleri var. Travestilerin kendilerini çok rahat ifade ediyor

oluşları özellikle eşcinselliğe yatkın erkeler arasında homofobiyi yaratabiliyor ve bu da çok tehlikeli olabiliyor, E.'nin başındaki buna benziyor çünkü. Adam mahkemede benim travestiyle ne işim olur falan diyor. Travestiler aynı zamanda hem erkek hem de kadın sıkıntısını yükleniyorlar. Aslında bir nebze çok farklı bir ayna var böyle. Bence kendini tanımak isteyen kadın ve erkeğin travestilere bakıp, ben aslında senim etkisini alması lazım (Gürkan ile yüz yüze görüşme, 6 Mayıs 2012).

Arda'da benzer bir şekilde crossdress ve travesti/transların bu fobiden en çok etkilenen kişiler olduğunu, bu fobiye görünür bir şekilde maruz kaldıklarını da şöyle dile getirir:

Travestiler ve crossdress ler yani. Crossdress ler kadın görünümünün içine bürünüp, kadınsı göğüsleri falan olmayan, sadece kadın kıyafeti giyen insanlar ve çok büyük aşağılamalara maruz kalıyorlar. Onun için çok büyük dalga geçilmesine sebep oluyor. Bak ibne falan diye sokakta parmakla gösteriliyorlar. En çok onlar zarar görüyor bence. Zaten nefret suçlarına en çok kurban gidenler de onlar. En çok kurban giden de travesti ve crossdress ler (Arda ile yüz yüze görüşme, 15 Mayıs 2012).

İlayda'da diğer LGBTT bireyler gibi fobiden en çok etkilenenlerin translar ve feminen geyler olduğunu, lezbiyenlerin toplum tarafından zararsız olarak algılandıkları için daha alt sırada yer aldığını söylemektedir. Bunda da erkek iktidarının dolayısıyla ataerkilliğin etkisi olduğunu şöyle dile getirmektedir:

Translar zaten bir numarayı çekiyorlar. Translar, geyler. Lezbiyenler, biseksüeller bence git gel yaşayanlar. Çünkü onlar daha anlaşılması zor oluyor. Hani insanlar hani şöyle olsa anlarım diyor, nasıl ikisi birden olabilir zihniyeti varya hani onu yerleştiremeyen insanlardan dolayı o burada bir git gel yaşıyor. Onun dışında geylerin ikinci sırada olması tamamen ataerkillikten kaynaklı ve erkek figüründen kaynaklı özellikle daha feminen olanlara karşı. Lezbiyenlerin de tek sıkıntısı görünür olamamaları, olmak istememeleri. O yüzden onlar en alt kategoride kalıyorlar. Bir de daha estetiksin ya, iki kadın mutlaka daha estetik. Bu da tamamen kadının cinsel bir figür oluşuna dayanıyor, orası ayrı mesele ama en azından bir

kötülükten çıkıp, pozitifliğe doğru ilerliyor bunu da inkar edemem yani (İlayda ile yüz yüze görüşme, 22 Mayıs 2012).

LGBTT bireylerin günlük yaşamlarında karşı karşıya kaldıkları homofobi/transfobi tarafından nasıl etkilendiklerini, neler hissettiklerini anlamak çalışmamız açısından büyük önem taşımaktadır. LGBTT bireyler bu fobik tavırlardan etkilenişlerini genel olarak “psikolojik olarak, kişilik bölünmesi, intihar, özgüven azalması, görünürlük azalması” başlıkları altında değerlendirmektedirler.

Bu konuya ilişkin olarak LGBTT bireylerden Engin, intihar oranlarında LGBTT bireylerin dağılımına dair bir istatistiği dile getirirken, küçük bir çocuğun cinsel yönelimden dolayı nasıl intihar ettiğine dair düşüncelerini ise şöyle açıklamaktadır:

Ben bir belgesel izlemiştim, eşcinsel belgeseli, orada şöyle bir istatistik vardı, ne kadar doğrudur bilemem ya da şu an günümüzde ne kadardır. Her intihar eden 15-18 yaşındaki gençten 7sinin eşcinsel olduğu gibi bir istatistik vardı, bu beni çok etkilemişti. Ya da Lady Gaga'nın Hair diye bir şarkısı var belki biliyordur, bu Hair şarkısı 14 yaşında intihar eden bir eşcinsel birey tweet falan atıyor Lady Gaga'ya ben gidiyorum falan diye, o şarkıyı Lady gaga o çocuğa yazıyor. Hani on dört yaşındaki bir çocuğu intihar edecek psikolojiye sokabilen bir şey transfobi ya da homofobi. Çok inanılmaz değil mi, on dört yaşındaki bir çocuğun harıl harıl bilgisayar oynaması gereken bir yaşta intihar edebilecek bir psikolojiye bürünmesini sağlayacak kaos bir şey yani (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012).

Arda, LGBTT bireylerin, bu tavırlardan psikolojik olarak etkilendiklerini dile getirirken, istemediği bir hayatı yaşamak zorunda olan bireylere ilişkin ise şu ifadelerde bulunmaktadır:

Psikolojik yönden. Yani ben böyle olmamalıydım diye düşünüp, toplumun baskısından zorla evlenenler bile var. İsteddiği hayatı yaşayamayacak olan, ailesi tarafından zorla evlendirilmiş binlerce birey var. Bunu gizli gizli yapmak zorunda kalıyorlar. Bu karşıdaki insana da sağlıklı olmuyor. Karşıdaki insana da yalan söylemek zorunda kalıyorsun; çünkü onunla

isteyerek bir şeyler yapmıyor ya da isteyerek bir hayat yaşamıyor, her şey zorunlu olarak aşılanıyor (Arda ile yüz yüze görüşme, 15 Mayıs 2012).

Ferhat, homofobi/transfobi sonucunda bugüne kadar yaptıkları mücadelenin bir adım ileri gitmek yerine yerinde saydığını şu şekilde ifade etmektedir:

Maalesef ki yaptığımız işlerde biz bir adım ileri gitmek yerine, belki bir adım geriye götürmüyor ama yine bir soru işaretleri uyandırıyor. Dün mesela hamam yolunda saadet partili arkadaşların, gençlik kolları diyorlar ama yaş ortalaması yetmişli hepsinin, eşcinselliğin ahlaksız olması. Biz burada senelerdir bağıyoruz ahlaksız değiliz, genel ahlak kimin ahlakı, eşcinselim özgür yaşayacağım şeklinde bağıyoruz ama onların yaptığı iki saatlik bir eylem, bizim yaptığımız pek çok şeye eş değer. Çünkü insanların akli, beyni onlara yatkın. Bizim anlattıklarımıza yatkın değil; çünkü onların gördüğü o. Ve insanlar onlara çok çok kolay ikna olabiliyorlar. Biz ise daha zor taraftayız ve bunu bastıra bastıra anlatmaya çalışıyoruz, hayır böyle değil öyle diye. Ama onların hiçbir şey yapmadan orada durmaları ve bağırılmaları insanlara evet haklılar dedirtiyor. Çünkü onlar da öyle gördüler. Yaptığımız işlerin biraz daha görünürken bir adım geriye götürme maalesef ki olabiliyor (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs 2012).

Ama şöyle de bir güzel tarafı var. Orada eşcinseli bilmeyen insanlar eşcinsel kelimesini duyuyorlar. Eşcinsel diye bir terim varmış diye bakıp, araştıran dahi olabilir. Ama insanların homofobisini kat be kat yükselten şeyler bunlar; o yüzden bizim yaptığımız işleri biraz daha ört bas edebiliyor (Ferhat ile yüz yüze görüşme ,21 Mayıs 2012).

4.4.2.LGBTT bireylerin mekânların tutumlarını değerlendirışı

Birçok toplumsal yapının geleneksel kültürel normlarına göre şekillenen ataerkil ve toplumsal cinsiyet rollerini baz alan bir dokuda olduğu ve bu genel normların içinde egemen olan kategorilerin konumuna göre diğerlerinin konumlarının şekillendiği açıkça görülmektedir. Bu yapılardan birisi de günlük yaşam içerisinde en çok vakit geçirilen yerlerden birisi olan mekânlardır. Bu yüzden mekânlar içerisindeki iletişim, mekânların LGBTT bireylere olan tutumu önemli bir noktayı oluşturmaktadır. LGBTT bireyler

daha çok takıldıkları mekânları “ Up&Down, Los Amigos, Snops, Olympos, My Way” olarak nitelerken, bir mekâna gittiklerinde birkaç LGBTT birey “rahatlık açısından LGBTT arkadaşlarının çoğunlukta olduğu yere gitmeyi tercih ettiklerini” söylerken, diğer LGBTT bireyler ise “sevdikleri herhangi bir mekâna gittiklerini, LGBTT bireylerin olup olmamasının önemli olmadığını” söylemektedirler. Sadece LGBTT bireyler için gidebilecekleri bir mekânın ise “olmadığını” söylemektedirler. Mekânların tutumlarına ilişkin ise “çok iyi, kötü, işletmeci ve çalışanlarına göre değişiyor” şeklinde değerlendirmeler yapmaktadırlar. LGBTT bireyler homofobik ve transfobik tavırların en yoğun olduğu mekânlar arasında “Hangover, Up&Down ve May Day” gibi mekânların olduğunu söylemektedirler.

Bu konuya ilişkin LGBTT bireylerden Ceren, gittikleri mekânda tanındıkları için, müşteri olarak ayırt edilmediklerini şöyle anlatmaktadır:

Mekân olarak değil de kişi olarak değişiyor. Olympos’a gidip oturduğumuzda, oranın mekân sahibi, güvenlikler de bizi tanıyor. Gidip oturduğumuz zaman biri bize bakarsa, herhangi bir hareket yaparsa şikâyet ettiğimizde biz değil onlar dışarıya atılıyor. Bu biraz müşteriye önem vermeyle de ilgili bir şey, insanları ayırt etmeden müşteriyi elinde tutarsan sen kazanırsın (Ceren ile yüz yüze görüşme, 23 Mayıs 2012).

Erman, Morel için yapacakları toplantılar için yer bulmalarının önemli bir sorun olduğunu, mekânların çok sayıda LGBTT bireyin bir arada olmasından ve diğer müşterilerin gözüne batacak hareketler yapmasından rahatsızlık duyduklarını açıklamaktadır:

Genelde kötü. Biz özellikle Morel için toplantı alacağımız zaman özellikle söylüyoruz LGBTT bireyler olacak burada falan filan, en maksimum kabul eden yerler bile sakın öpüşmesinler, yakınlaşma olmasın, sadece sohbet edip gidin tarzı, o tarz konuşmalar dönüyor. Evet, rahat olan yerler var mesela burası (Adımlar Kitabevi) o açıdan rahat bir yer. Ama şey olarak rahat değil hiçbir yer, gidip de flört edemezsin, hiçbir şekilde el ele tutuşamazsın, kaçamak belki yaparsın ama görüldüğü anda hemen müdahale ediliyor. Hatta şey bile komik geliyor, bunu heteroseksüellere de izin vermeyiz tarzı

laflar dönüyor ve bariz şekilde görüyorsun, izin veriyorlar onlara. O yüzden rahat olduğunu düşünmüyorum. Up&Down'da yaşadık bunu. Ben yaşamadım ama anlattılar, baya bir dağıtmış bizimkiler, baya bir öpüşmüşler filan bodrum katında, güvenlik görevlileri de çıkarıp atmış onları. Mesela bu enteresandır, bizim aramızdaki insanlar, o kadar abartmasalardı, hak ediyorlardı falan gibi yorumlar yaptılar ama aynı şekilde o mekânda daha kötü derece sevişen insanlar var, heteroseksüel odluğu için bir şey denmiyor. Görüyorum, bariz şekilde var yani, kimse bana aksini iddia edemez. O yüzden onlar yaparsa, onlar da yapacak arkadaşım, kimse kısıtlayamaz. Hangover'da da yaşandı aynı şey. Barlar sokağında çoğu mekânda oluyor. Çok açık görüşlü değiller o noktada (Erman ile yüz yüze görüşme, 10 Mayıs 2012).

Engin ise, eskiden çok rahat girdikleri Up&Down adlı barda trans arkadaşlarının içeri alınmadığını, arkadaşlarına yapılan bu transfobik olayı şöyle anlatmaktadır:

Çok değişiyor. Kimi insan böyle garson bile sözleriyle taciz eden yerler var. Hani küçümsemek için söylemiyorum, ama orada çalışan biri bile gelip sana böyle, ne içersin tatlım gibi bir algıları da oluyor. Kimi böyle gelip muhabbet ediyor falan, sen nasıl fark ettin diyip garson masana da oturuyor falan böyle çok değişiyor bu. En son Up&Down olayını biliyorsundur ve Up&Down daha öncesine kadar hep şöyle bir algım vardı eşcinsellerin eğlenebileceği en rahat yerlerden biri olarak ben tanımlarken, rezalet bir olay yaşandı. Bende yaşayan kütüphanede görevliydim oradaydım, dengesiz yani bu işler. Up&Down'da biz çok rahatken, o arkadaşım daha önceden, senelerdir oraya gider ve hani biz giriyoruz, eğleniyoruz, orada sigara içmeye çıktığında iki üç saat sonra içeri almıyorlar (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012).

4.5.LGBTT Bireyler Açısından Queer Teori, Feminizm ve Mücadele

Kimlik tanımlamalarını ve kategorilerini reddeden queer kuram her ne kadar özgürleştirici yanıyla gündeme gelse de LGBTT bireyler için bu özgürleştirici yönünün dışında, farklı niteliklemlerle de ifade edilmektedir. “Heteroseksüel anlayışın dayattığı ikili kimlik (kadın ve erkek) rejiminde yani (toplumsal cinsiyet yapısında) öteki olarak görülenleri ve bu kişilerin eşit haklara sahip olmak için verdikleri mücadeleyi anlatmak için kullanılan (Ecevit, 2011: 24)” queer kuram LGBTT bireylerin bir alt kültür olarak günlük yaşamlarından politik mücadelelerine kadar tüm yaşam alanlarında destekleyici bir rol oynamaktadır. Buna rağmen queer hakkında LGBTT bireylerin düşünceleri değişiklik göstermektedir. LGBTT bireyler queere ilişkin “mantıklı, karmaşık, kimliği oturmamışlık, saçma, destekliyorum” gibi yorumlarda bulunmaktadır.

LGBTT bireylerden Arda, queeri mantıklı olarak yorumladığını, çünkü zamanla kişilerin yönelimlerinin ne şekilde değişeceğinin garantisinin verilemeyeceğini şu şekilde açıklamaktadır:

Mantıklı bir şey; çünkü beş sene sonra kimin ne olacağı, duyguların nasıl değişeceği, bunun ne hale geleceğini bilemeyiz yani. Ben heteroseksüelliğe yönelirken, sen eşcinselliğe yönelebilirsin yani. Bunlar çok değişik olgular, hayatının çok farklı bir anında, çok farklı bir şeyle karşılaşabilirsin ve bu senin hayatının dönüm noktası olabilir. Cinsiyetsizlik bence mantıklı bir şey. Erkek olanın yarın kadınsı duyguları olabilir, erkeklere karşı bir şeyler hissedebilir, çok normal bir olaydır (Arda ile yüz yüze görüşme, 15 Mayıs 2012).

İlayda da, queer fikrini desteklediğini söylerken, kendisinin queer olamayacağını; çünkü cinsiyetinden son derece memnun olduğunu ifade etmektedir:

İyi bir şey bence ya. Düşünüyorum da mantıklı. En azından insan ayrımı yok. Hem cinsiyet rolleri hem ataerkisi hem kadın ve erkeği, cinselliği, bilmem nesi, huzur verici bir dünya olduğunu düşünüyorum gerçekten. Ama ben bunu çok uygulayabilecek bir insan değilim; çünkü ben kadınlığımdan gerçekten çok memnunum (İlayda ile yüz yüze görüşme, 22 Mayıs 2012).

Kıymet ve Yaprak ise, queer olmanın saçma olduğunu şöyle ifade etmektedirler:

Bence biraz saçma, bir düşüncenin arkasında durmak lazım (Kıymet ile yüz yüze görüşme, 26 Mayıs 2012).

Erkek olarak kalmak isteseydim erkek olurum, saçma geliyor bana. Bunu yapan travesti arkadaşlar da var (Yaprak ile yüz yüze görüşme, 17 Mayıs 2012).

Oysa queer kuramın yaptığı önemli şeylerden biri de “erkek taraflılığı aynı zamanda heteronormative, hegemonik erkeklik demektir. Queer teorinin ana öğelerinden biri de kadınlar arasındaki farklılıkların altını çizmek ve normatif ya da zorunlu heteroseksüelliği eleştirmektir (Birkalan Gedik, 2011: 348)”.

Dolayısıyla LGBTT bireyler için en büyük sorunlar olan erkeklik ve zorunlu heteroseksüellik eleştiriye açılmaktadır. “Geylerin ve lezbiyenlerin kamusal düzenden silinme şiddetinin tehdidi altında olduklarının tartışılacak bir yanı yoktur; fakat bu şiddete karşı koyma kararı alırken onun yerine bir başka şiddeti getirmemeye de dikkat etmek gerekir (Butler, 2007: 19)” ifadesiyle LGBTT bireylerin birbirine uyguladığı şiddet paralellik göstermektedir. LGBTT bireyler bu konuda “feminen geylere karşı var, travestiler arasında var, özellikle psikolojik şiddet var” gibi yorumlarda bulunmaktadırlar.

LGBTT bireylerden bu konu hakkında Engin, travesti/translar arasında psikolojik şiddetin hâkim olduğunu söylerken, travesti/trans bireylerin yaptığı açıklamalarla da benzer noktalar üzerinde durmaktadır. Engin, bu konuya ilişkin düşüncelerini şöyle anlatmaktadır:

Psikolojik şiddet çok fazla uyguluyorlar. Transseksüeller arasında fiziksel şiddette çok var. Mesela, hatta ben buna şahit bile oldum, Ankara’dan bir transseksüel birey buraya geldi ve hani şey bir algı oluştu seks işçileri arasında, zaten bizim işlerimiz az, şimdi yeni yüz olduğu için ona gidecekler, kovmamız lazım falan gibi algılarda fiziksel şiddet olup kavga ettiklerini falan da biliyorum. Ama psikolojik şiddet daha önde (Engin ile yüz yüze görüşme, 20 Mayıs 2012).

Gürkan da, LGBTT bireyler arasında en çok psikolojik şiddetin yaşandığını söylerken, bir gey arkadaşı tarafından sokakta maruz kaldığı sözlü şiddeti şu şekilde anlatmaktadır:

Bu fiziksel şiddetten çok ruhsal. Mesela ben geçen Snops'un önünde bir arkadaşı gördüm ve bana bakın bakın Eskişehir'in en yaşlı ibnesi geçiyor dedi, gittim vurdum omzuna ama gerçekten sinirlendim. Bu bence bir eşcinselin diğer eşcinselle uyguladığı şiddetin en bariz örneği. Onun eşcinsel olması her şeyi sevebileceği anlamına gelmiyor. Hatta ağır homofobik bile olabilir. Bunu insanların ayarlayıp, birbirleriyle tartışabilmeleri lazım (Gürkan ile yüz yüze görüşme, 6 Mayıs 2012).

Duygu, Engin'in söylediklerini destekler nitelikte travesti/translar arasındaki şiddet biçimini, birbirlerini kabul etmeme biçimlerini şöyle anlatmaktadır:

Mesela bir travesti çıktığı zaman çalışırken buraya geldiği zaman o travestiyi burada çalıştırmak istemezler. Eskiler korkuturlar, şiddet uygulurlar, falan. Evet, burada bir şiddet var (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

“Bir kimse olduğu kişi olmayı seçtiğinde, o kimse özgürlüğü o sosyal projenin bir parçası haline getirir (Butler, 2010: 19)” ifadesinde de açıkça görüldüğü gibi tüm kimlikler gibi, bir LGBTT bireyin de cinsel yönelim/cinsiyet kimliğini kabul etmesiyle, onun yani tek bir kişinin özgürlüğü tüm LGBTT bireylerin özgürlük projesinin içine dâhil olur. Bu ifadeden hareketle LGBTT ler tarafından verilmesi gereken özgürlük mücadelesi için birliktelik önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Birlik olma konusunda LGBTT bireylerden neredeyse hepsi “birlikte olunması gerektiği” konusunda hemfikirken, “birlikte olunması gerekmediğini” düşünen veya “birlik olmanın başarılamayacağına inanan” LGBTT bireylerin de olması önemli bir noktayı oluşturmaktadır.

LGBTT bireylerden mücadele konusuna ilişkin Arda, LGBTT bireyler olarak birlik olmaları gerektiğini, onur yürüyüşünün nasıl kazanıldığını örnek vererek açıklamakta ve şunları ifade etmektedir:

Tabii ki. Bu solcuların birlik olması, sağcıların birlik olması, LGBTT lerin birlik olması gibi. Tüm herkesin birlikte olması gerekiyor ama LGBTT lerin bunu yapması lazım. Birçok LGBTT dernek kurulsun; çünkü çeşitlilik iyidir, kötü bir şey değildir. Onur yürüyüşünde mesela binlerce eşcinsel toplu biçimde hareket edebiliyor, hem eğlence hem de sloganlarını atabiliyorlar. Düşün çok zor şartlarda kurulmuş bu onur yürüyüşü, Harvey Milk, izlemiştir belki, çok büyük şeylerle kazanılmış bu onur yürüyüşü muhabbeti. Ve çok güzel şeyler, Türkiye’de onur yürüyüşü devam edecek yani (Arda ile yüz yüze görüşme, 15 Mayıs 2012).

Duygu da aynı şekilde, mücadeleyi kazanmak için tek yolun birliktelik olduğunu, kazanım elde etmek için seslerini duyurmaları gerektiğini şöyle ifade etmektedir:

Evet, düşünüyorum, yani başka türlü bu savaşı kazanamayız gibi geliyor. Yani sonuçta bir mücadele var, senelerdir asırlardır süren bir mücadele var. E başkası tutup da bize şey vermeyecek, ağlamayan çocuğa emzik verilmezmiş, bir şekilde şey yapacağız, birlik olacağız, sesimizi duyuracağız. Yani ses duya duya alabiliriz anca, yani bir mücadeleyle alabiliriz bir şeyler (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

Deniz de, birlik olmaları gerektiğini söylemekte fakat bunun olamayacağını çünkü LGBTT bireyler arasında bile hala ayrımların yaşandığını eklemektedir:

Tabii ki. Ama olamaz. Mesela şu an biz geyleri kabullenmeyiz. Geyler çünkü sonuçta gece kadın gibi giyinip, travestiyim diye kendine müşteri bulur, bunu bizim travestiler kabul etmez. Ben travestiyim, ama beni de kabul etmeleri bir, bir buçuk yıl sürdü. Hala pislik yapmaya çalışan birkaç arkadaş var (Deniz ile yüz yüze görüşme, 15 Nisan 2012).

Ceren ise, LGBTT bireylerin birlik olması gerektiği düşüncesine katılmadığını, herkesin bireysel olarak bir şey yapması gerektiğini şöyle anlatmaktadır:

Hayır. Her insan kendi özgürlüğünü alabilmeli. İşçi bayramında da toplanıyorlar ama sonuç hiçbir şekilde değişmiyor. Esasen oy verme konusu

önemli burada. Boşuna kalabalık yaratıp yolları tıkadıklarını düşünüyorum (Ceren ile yüz yüze görüşme, 23 Mayıs 2012).

Bununla paralel olarak örgütlülüğün son derece önem taşıdığı bir noktada Eskişehir'in LGBTT bireyleri temel alan tek derneği olan Morel için “duyduklarını, gitmediklerini, aktivist olduklarını, gittiklerini, faydalı olduğunu, katkısı olmadığını” söyleyerek farklı yorumlarda bulunmuşlardır.

LGBTT bireylerden Ceren, Morel'in terim öğrenmekten başka kendisine katkısı olmadığını şöyle anlatmaktadır:

Gitmiştim, artık gitmiyorum. Bana bir katkısı olmadı, sadece birkaç terim öğrendim. Bir de bizim kendi içimizde de bir ayırt etme olduğu için, orada teknik ekip kendilerini çok fazla ayırt ediyordu. Bir gruplaşma falan olduğu için bana pek bir katkılarının olduğunu düşünmüyorum (Ceren ile yüz yüze görüşme, 23 Mayıs 2012).

Didem ise, Morel aktivisti olduğunu, kendini yalnız hissetmemesinde Morel'in büyük katkıları olduğunu anlatırken, örgütlülüğün önemini şu şekilde vurgulamaktadır:

Morel aktivistiyim. Morel'in bütün hayatıma etki ettiğini düşünüyorum. Yani örgütlü bir birey olmak, bilinçli bir birey olmak benim hayatıma çok şey kattı. Kendimi daha güçlü hissediyorum, yalnız hissetmiyorum. Morel ile birlikte diğer kadın örgütleri, bir sürü örgütle birlik olmuş oluyorum. Alevilerle iç içeyim, Kürtlerle, engelli arkadaşlarla, bir sürü insanla. Kendimi daha rahat, ne bileyim aile dediğimiz şey varya daha böyle aileleymişim gibi hissediyorum. Örgütlülük benim için çok çok önemli (Didem ile yüz yüze görüşme, 30 Nisan 2012).

Duygu ise, Morel'in farklı bakış açılarını görebilmek, arkadaşlıklar edinebilmek açısından kendisi için çok önemli olduğunu anlatmaktadır:

Evet, fırsat buldukça gidiyorum. Benim için katkıları oldu Morel'in, ben orada insanlarla tanıştım, arkadaşlıklar edindim. Ve tabi orada insanların fikirleri de şey yapılıyor, yeni fikirler edinebiliyorsun, insanların bakış açılarını görebiliyorsun filan. Herkesin penceresinden bakmış oluyorsun, bir

geyin penceresinden bakıyorsun, bir transın penceresinden bakıyorsun ve sonra mücadele veriyorsun güzel bir şey. Olmalı bence (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

Ferhat, Morel olarak insanların kendilerini özgür ve rahat hissedecekleri bir ortam oluşturduklarını, arkadaşlık ilişkilerinin güzel geliştiğini söylemektedir. İnsanların kendilerini yalnız hissetmediğini sağlaması açısından önemine ilişkin şu değerlendirmelerde bulunmaktadır:

Eskişehir gibi öğrenci sirkülasyonu çok olan bir şehirde öğrencileri düşündüğümüzde bence belli bir yüzdelik kesimi, çoğunluğu oluşturan yüzdelik kesimi, LGBTT bireyler oluşturuyor ve bunların rahat edebilecekleri yine aynı benim düşündüğüm gibi benim gibi insanlar deyip, oraya gelip, kendi yaşadığı problemlerle özdeşleştirip, yalnız olmadıklarını hissedebilecekleri bir ortam. Bununla ilgili olarak şu an çok fazla etkinlik talebi alıyoruz mesela. Çünkü dediğim gibi Eskişehir’de bir LGBTT’ye hitap eden bir yer yok örnek veriyorum bir gey bar gibi. Biz burada insanları çiftleştirip göndermiyoruz ama yanlış anlaşılıyor genelde, rahat edebilecekleri, sorunlarını paylaşabilecekleri, oturup film izleyip, eleştiri yapabileceğimiz bir ortam oluşuyor hiç yoktan yere. Ve bunun için de mutlular, biz de mutluyuz böyle bir şey yapabildiğimiz için (Ferhat ile yüz yüze görüşme, 21 Mayıs 2012).

Örgütlülük, birlik ve beraberliğin mücadele açısından son derece önemli olduğu bir noktada, önemli olan diğer bir konu ise bu mücadelenin feminizmle birlikte yürütülmesidir. “Toplumsal evreni biz ve onlar, özneler ve nesnelere olarak ayırma eylemine girişmiş olurlar. Toplumsal gerçekliği ikili kutuplaşmalar olarak görme eğilimi feminist düşünce için çelişkili bir öğedir (Lazreg, 1990: 55)”. Bu ifadede de açıkça görüldüğü üzere kadın-erkek ikililiği çerçevesinde şekillenen anlayış ve ataerkil zihniyetle bu kategorilerin içlerinin doldurulması hem kadınları hem de ataerkilliğe en büyük tehdit olarak görülen LGBTT bireylerin ikincil kategoriler olarak kurulmasına yol açmaktadır. Tam da bu nedenle feminizm hem kadınların hem de LGBTT bireylerin mücadelesinde önemli bir yer tutmaktadır. Feminizm konusunda LGBTT bireyler “feminizmin kesinlikle LGBTT mücadelesine katkısı olduğunu” savunurken, bazı

LGBTT bireyler ise “feminizmde LGBTT mücadelesinin her zaman geri planda kalacağını” eklemektedirler.

Feminizm ve feminizmin LGBTT mücadelesine katkısı konusunda Gürkan, feminizmin kimi zaman kendini feminist olarak niteleyen kişilerce yanlış ifade edildiğini söylerken, feminist hareketi sevdiğini de eklemektedir:

Feminizmi kullanırken feministlerin bazılarının erkek ağzına büründüğünü fark ediyorum. O da feminizmi feminizm olmaktan çıkarıyor. Aslına bakarsan feminist hareketle gurur duyuyorum, gerçekten seviyorum. Ama bazen Türkiye’deki her şey gibi onun da içinin boşaltıldığını sanıyorum. Feminizm olmalı, birçok söylemden daha iyi bence. Aslında birbirine bağlı şeyler, ikisinin de birbirinin desteğine ihtiyacı var. Aslında ikisi de aynı şeyi dillendiriyorlar. Kesinlikle birlikte çalışılmalı, örgütlenmeli diye düşünüyorum (Gürkan ile yüz yüze görüşme, 6 Mayıs 2012).

Erman’da Gürkan ile benzer şekilde, Türkiye’de feminizmin yanlış anlaşıldığını ve yanlış ifade edildiğini söylemektedir. Kendisini de bir feminist olarak tanımlayan Erman, feminizmin cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele ettiği için LGBTT bireyler açısından da önemli bir hareket olduğunu şöyle ifade etmektedir:

Çok büyük bir katkısı var. Feminizm hakkında da şöyle düşünüyorum, zaten çok çeşitli dalları falan da var feminizmin de. Benim şu anda açıkçası Türkiye’de kendimi ait hissettiğim bir feminist grup yok. Kıbrıs’ta çok güzel feminist atölye diye bir grup var ki üyeyim, onlar da zaten şu anda şeyi yaygınlaştırmaya çalışıyorlar: Erkekler de feminist olabilir, feminizm aslında erkek düşmanlığı değildir tarzı şeyleri anlatmaya çalışıyorlar. Ama mesela Türkiye’de feminizmin yanlış anlaşıldığını ve yanlış kesimlerin savunduğunu düşünüyorum. O yüzden, bir röportaj yapılmış hatta insanlarla, feminizm nedir falan denmiş, erkek düşmanlığı diye cevap veren çok insan var. Kendini erkek gibi hisseden kadınların topluluğu diyen insanlar var, ev işi yapmak istemeyen kadınların bir araya geldiği gibi şeyler var. Hiç biri değil aslında. Feminizm toplumsal cinsiyet eşitliğini savunan bir grup yani. Yine azınlıkların haklarını savunuyor, bu yüzden eşcinsellere

tabii ki katkısı var. Aslında tüm kadınlar eşcinsellerle aynı durumda, onlar da eziliyorlar, onların da hakları çok yok ve maruz kaldıkları şiddet, yasal haklarının olmaması. Daha yeni kadınlara yönelik şiddetle, haklarıyla ilgili değişiklikler oldu, öncesinde onlar da yoktu. Bunları feminizm sağlıyor tabii ki, o yüzden feminizm iyi bir şey ve ben destekliyorum feminizmi ama dediğim gibi erkek düşmanlığı sanılan feminizmi değil. Asıl var olan feminizmi, yanlış anlayanları değil (Erman ile yüz yüze görüşme, 10 Mayıs 2012).

Irmak, feminizmin sadece kadınlar için katkı sağlayabileceğini, kendisinin de ancak ameliyat sürecinden sonra bu haklardan yararlanabileceğini söylerken, travesti/translar için yapılan mücadelede feminizmin kendilerine bir katkı sağlamayacağını da eklemektedir:

Belki onlar için var ama yeni yasa falan çıktı, görüyorum ilerleme var. Kadınlara olur katkısı, bize olmaz. Feminist çok insan var, mücadele eden (Irmak ile yüz yüze görüşme, 17 Mayıs 2012).

Bu konuda Irmak'tan farklı düşünen Duygu ise, cinsiyet kimliğiyle birlikte kadın ezilmişliğine deneyimlediğini ve bu yüzden feministleri desteklediğini eklemektedir. Aslında mücadele ettikleri erkek egemenliğinin ortak noktayı oluşturduğuna dair ise şunları söylemektedir:

Katkısı olabilir bence. Ben sana dedim ya ben travesti olduktan sonra kadınların ezilmişliği de üstüme yüklendi diye, zaten kadınların ezilmişliği üstümde olmasa, kadınlar belli haklar almış olsa bende daha rahat olurum diye düşünüyorum. Yani o yüzden feministleri destekliyorum ve kadınların ezilmiş olduğunu düşünüyorum. Erkek egemen bir sistemde yaşadığımızı düşünüyorum ve hatta düşünmüyorum, biliyorum, bunun şeyi yok, düşünmek, artık bunları geçtim. Erkek egemen ve eziliyor, dediğim gibi artık aile sistemini bile sorguluyorum. O yüzden feministleri sonuna kadar destekliyorum (Duygu ile yüz yüze görüşme, 14 Nisan 2012).

İlayda ise, kadın ve LGBTT mücadelesinin ister istemez iç içe geçtiğini ve dolayısıyla birbirlerine destek olduğunu söylemektedir. Bunun yanında feminist bir insan

olmadığını ve her lezbiyenin feminist olduğu yönünde yapılan değerlendirmelerin çok yanlış olduğunu şöyle ifade etmektedir:

Feminizm kadınlık kavramına dayana bir şey olduğu için aynı zamanda eşitsizliğe, bilmem neye, ister istemez bir çatı altında toplanabiliyoruz. Karşı olduğumuz şeyler aynı. Eşcinselliği anlamak için de aslında bir yerde kadını anlamaktan da başlamak gerekiyor. Bu yüzden de ister istemez birbirimize sırtımızı dayamamız gerekiyor yani. Ben şahsi olarak çok feminist bir insan değilim açıkçası ama tabii ki destek veriyorum. Ama benim hali hazırda başka mücadele yürüttüğüm bir şey olduğu için birbirimizin desteğini sağlıyoruz ama bir yerde çok iç içe kavramlar. O yüzden desteklediğimi düşünüyorum ama yanlış anlaşılacak. Her lezbiyenin feminist olması gerektiği gibi saçma sapan şeyler olabiliyor (İlayda ile yüz yüze görüşme, 22 Mayıs 2012).

LGBTT bireylerin ataerkillik, iktidar ve cinsiyet kategorileri hakkındaki söylemleri genel olarak eleştirel nitelik taşıyor olsa da, bazı LGBTT bireylerin ataerkil ideolojinin dayattıklarını içselleştirildiği günlük hayattaki deneyimlerinde kendini göstermektedir. LGBTT bireylerin heteroseksist sisteme, dolayısıyla da eşitsizliğe karşı mücadeleleri, kendilerinin de ataerkillikten vazgeçmeleri ile daha güçlü bir hal alacaktır. Aksi takdirde ataerkilliğin yeniden üreticiliğini yaparak, içinde bulunduğumuz eşitliklessiz yapının devam etmelerine istemeden de olsa katkıda bulunmuş olacaktırlar. Bu bilincin kavranmasında ataerkilliğe yaptığı eleştirilerle radikal feminizm, cinsiyetlerin dolayısıyla da ona dair tüm kategorilerin birer inşa olduğunu söyleyen postmodern feminizm önemli politik hareketlerdir. Bu açıdan ortak dayanak noktaları bulunan LGBTT ve feminist hareketlerin birbirlerine katkıları olacağı birçok LGBTT birey tarafından da söylenmektedir.

5.Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu tez çalışmasının göre LGBTT bireylerin ataerkillikle bağlantılı olarak yaşadıkları her türlü günlük deneyimin anlaşılması oldukça önemlidir. LGBTT bireylerin kendilerini ve yaşadıklarını anlatma fırsatı da buldukları bu çalışmanın en azından LGBTT bireylerin dile getirmek istediklerini aktarmada aracı konumda olması, LGBTT mücadelesine yapılan önemli ve gerekli bir katkı olarak nitelendirilmelidir. Benim için eşitlik mücadelesinde farkındalıkla gerçekleştirilen her hareket politiktir ve mücadele açısından önemlidir.

LGBTT bireylerin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri bağlamında konuya dâhil olmalarının toplumda yer alan kategorileri eleştiriye açması ise araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Kadın-erkek cinsiyetleri bağlamında bu iki kategoriye yüklenen rollerin LGBTT bireyler tarafından nasıl değerlendirildiği, bu kategorilerin birer inşa olduğunun kavranmasında da oldukça önemlidir.

Bu tez çalışmasında yapılan araştırmanın en önemli sınırlılığı ise LGBTT bireylere yönelik yapılan bu çalışmanın yalnızca Eskişehir’de gerçekleşmesidir. Ayrıca örnekleme dâhil olan bireylerden genel bir ifade kullanılarak LGBTT olarak ifade edilse de örnekleme biseksüel ve transseksüel bireylerin dâhil olamamaları bir diğer sınırlılık olarak ortaya çıkmıştır. Çalışmaya biseksüel olan bireylerin dâhil edilmemesinin en önemli nedeni LGBTT bireylere genellenememe sorunudur. Örneklemin yalnızca Eskişehir ilinde oluşturulması ve herhangi transseksüel bireyin bu ilde yaşamaması araştırmanın başka bir sınırlılığı olarak ortaya çıkmaktadır. Aslında transseksüel bireylerin olmaması ise bu ilde kendilerine yaşam alanı bulamamalarından kaynaklanmaktadır. Alan çalışması yapılmadan önce Eskişehir’de yaşayan tek transseksüel birey bir yandan tehdit edildiği için diğer yandan da seks işçiliği yapmak istemediği için şehri terk etmek zorunda bırakılmıştır. Araştırmanın içeriği ile önemli bağlantıları olan bu sorun başka bir araştırmanın konusu olarak ele alınmalıdır.

İkinci bölümde ise yöntem başlığı altında araştırmada niçin feminist yöntemin tercih edildiği açıklanmaktadır. Zira araştırmada kullanılan radikal ve postmodern feminist yöntemler; LGBTT bireylerin ataerkillik tarafından sömürülmelerini ve cinsiyet kategorilerinin inşa sürecini anlamak için en elverişli yöntemlerdir.

On yedi LGBTT bireyden oluşan araştırma örneğinde, bireylerin cinsel yönelimleri/cinsiyet kimlikleri doğrultusunda açıklamalar da yapılmaktadır. Örnekleme oluşturan LGBTT bireylere kartopu örneklem tekniği ve öncelikle anahtar kişilerle iletişim kurularak ulaşılmıştır. Ayrıca facebook gibi sosyal medya ağları da LGBTT bireylere ulaşmak için kullanılan önemli yöntemlerden bir tanesidir.

Araştırmada veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme yönteminin tercih edilmesinin nedeni ise konuya ilişkin daha detaylı bilgiler elde edebilmek ve LGBTT bireylerle uzun süreli etkileşimde bulunarak birbirimizi tanıma fırsatını elde etme düşüncesidir. Nitekim tüm görüşmeler samimi bir şekilde, LGBTT bireylerin kendilerini rahat hissettikleri bir ortamda, karşılıklı etkileşim süreçleriyle gerçekleşmiştir.

Verilerin analiz ve değerlendirmesinin yapılması bölümünde ise, LGBTT bireylerin izni sonucu yapılan ses kayıt cihazlarıyla kaydedilen görüşmelerin teker teker dinlenerek, her bir ses kaydı için en az bir buçuk gün aralıksız bir işlem gerçekleştirilerek, ses kayıtları yazıya çevrilmiştir. Bunlara ilaveten yapılan çözümlenmeler ise, hem tez metninin teorik kısmında yer almış hem de bulgular başlığı altında kuramsal çerçeveye uygun olarak tartışılmıştır. Üçüncü ve tez metninin alan yazın kısmı olarak değerlendirilen bölümde heteroseksüelliğin meşrutiyetini sağlama ve sürdürme ana başlığı altında çeşitli bölümler yer almaktadır:

“LGBTT bireylerin iktidar, hegemonya mekanizmaları tarafından dışlanması” başlıklı bölümde; postmodernizmin eleştirisini yaptığı ikili karşıtlıklardan hareketle cinsiyet kategorilerinin nasıl kurulduğu ve heteroseksüelliğin egemen olan konumunu nasıl elde ettiği Derrida’dan hareketle tartışılmaktadır. Gramsci’den hegemonya kavramı alınarak, rıza yoluyla ataerkil değerlerin kendisi tarafından ezilen kadınlar ve LGBTT bireyler tarafından nasıl içselleştirildiği üzerinde durulmaktadır. Aynı zamanda ataerkilliğin ve heteroseksizmin taşıyıcısı olan kurumlarca LGBTT bireylere yönelik dışlama, ötekileştirme ideolojisinin üretilerek, nasıl topluma benimsetildiği de tartışılan konular arasındadır.

“Evlilik ve aile kurumlarınca yeniden üretilen ataerkillik için tehdit olarak görülen LGBTT bireyler” adlı alt başlıkta ise feministlerin aile değerlendirmeleriyle bağlantılı

olarak aile kurumunun ataerkilliği nasıl yeniden ürettiği tartışılmaktadır. Evliliğin kadın ve erkek için farklı anlamlara geldiği heteroseksüel ilişkilerin kadını ezmesi tartışılırken, LGBTT bireylerin ilişkilerinin ataerkillik tarafından, erkek egemenliğini sarsacağı ve cinsiyet kategorilerini tartışmaya açacağı gerekçesiyle reddedildiği de söylenmektedir. Kendilerini reddeden ataerkil sistemin rollerine LGBTT bireyler tarafından uyulması da bu rollerin aile içinde ne kadar içselleştirildiğini göstermektedir. LGBTT bireylerin ailelerine açıldıkları takdirde yaşadığı olumsuz tecrübeler, ataerkil değerlerin sarsılmaz yapısının birer göstergesini oluşturmaktadır. Bilginin iktidarıyla devreye giren düzeltme mekanizması olduğu iddiasında bulunan psikolog/psikiyatr görüşmeleri ise neredeyse ailesine açılan her LGBTT bireyin gitmek ve onaylanmak zorunda bırakıldığı birer mercii haline gelmektedir.

“İktidar sistemi olarak ailenin ürettiği homofobik/transfobik özneler” ile ataerkil değerlerin içselleştirilmesiyle aile tarafından kurulan bireylerin, yetiştikleri bu ideoloji ile homofobik/transfobik özneler olmaları arasındaki bağlantı tartışılmaktadır. İkili kategoriler çerçevesinde LGBTT bireyler ve heteroseksüeller arasında biz ve öteki nitelendirmelerinin nasıl oluştuğuna dair değerlendirmeler de yapılmaktadır. Öteki olarak nitelendirilen hakkında bilgisizlikten kaynaklanan fobinin iktidar olan ataerkillik ve kurumlarınca desteklenmesi LGBTT bireylere yönelik nefreti ve nefret suçlarını da gündeme getirmektedir.

“Heteroseksüelliğin LGBTT bireylere ihtiyacı” adlı başlıkta ise heteroseksüelliğin meşrutiyetini ancak karşısında öteki olarak tanımladığı ve kendini o olmamakla vurguladığı LGBTT cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinin varlığıyla sağlayacağı tartışılmaktadır. Benzer şekilde heteroseksüeller tarafından uygulanan ataerkil değerler, birçok LGBTT birey tarafından da uygulanmakta, devam ettirilmekte ve hatta onaylanmaktadır. Bu şekilde ataerkillik tarafından ötekileştirilmekteyken, onun değerlerinin yeniden üretimine ve devamlılığına katkıda bulunarak, ataerkil sistemin bir taşıyıcısı haline gelmektedir.

“LGBTT bireyler üzerinde kurulan fantaziler ve toplumun ikiyüzlülüğü” başlığı altında ise kendini heteroseksüel olarak niteleyen erkeklerin ve kadınların LGBTT bireylerle birlikte olmalarına rağmen, dışarıda onları tanımamazlıktan gelerek heteroseksizm içindeki egemen konumlarını koruma çabasını sürdürmelerinden bahsedilmektedir. Bu

kişilerin içlerinde gizli LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerine ait duygular taşıdıkları da tartışma konularındandır. Lacan'ın teorilerinde değindiği fantezi kavramı LGBTT bireylerle birlikte olup, kendilerini heteroseksüel olarak tanımlayan kişilere uyarlanmıştır. Genel ahlak tartışmaları ve LGBTT bireylerin genel ahlak yanlısı olan ve olmayan düşünceleri de ataerkilliğin içselleştirilmesiyle bağlantılı olarak tartışılan konular arasındadır.

“Politik baskı altına alma eylemi olarak LGBTT bireylere uygulanan tecavüz” başlığı altında; tecavüzün bireysel değil toplumsal bir edim olarak değerlendirilmesi gerektiği radikal feminizm çerçevesinde tartışılmaktadır. Tecavüzün kadınları hizada tutmak için olduğu kadar LGBTT bireyleri sindirmek için de uygulanan politik bir tavır olmasının yanında bastırılan gizli yönelimlerden kaynaklanabileceği de irdelenmektedir.

“LGBTT bireylerin günlük yaşamlarının değerlendirilmesi” başlığı altında yer alan LGBTT bireylerin kendilerini saklama ihtiyacı, görünmezlikleri ve kullandıkları direnme mekanizmaları adlı başlıkta günlük yaşama dair tüm veriler tartışılmaktadır. LGBTT bireylerin özel alan olarak tanımlanan aileden dışlanmalarının yanında, eğlence mekânlarından, iş sektöründen, eğitimden, vb. birçok alandan dışlandıkları da LGBTT bireylerin deneyimlerine dile getirilmektedir. Kendilerine yönelik yapılan dışlama ve şiddet neticesinde başvurdukları emniyet kurumlarının LGBTT bireyleri ciddiye almaması da ataerkilliğin toplumdaki tüm kurumları egemenliği altına aldığı bir göstergesi olarak işlev görmektedir. LGBTT bireylerden cinsel ilişkileri sırasında fotoğraf isteyen askeriyenin bu usulsüz uygulamaları da aynı başlık altında değerlendirilmektedir.

“LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri ataerkil yapıya meydan okuyan sadece siyasi bir mücadele mi” başlığı altında ise insanların sadece ataerkil iktidara karşı savaş açmak amacıyla LGBTT birey olamayacağı vurgulanmaktadır. LGBTT birey olmanın siyasi bir hareketlenmeyi beraberinde getirmesine rağmen, bunun sadece bir sonuç olduğu iddia edilmektedir.

“Gerçeklik” başlığı altında ise kadın -erkek kategorilerinin LGBTT bireyler için ne ifade ettiği tartışılırken, biyolojik cinsiyetin kadın veya erkek olmayı beraberinde getirmediği ifade edilmektedir. Biyolojik cinsiyetler referans alınarak yapılan toplumsal cinsiyet rollerinin ise tamamen ataerkil iktidara hizmet aracı olduğu söylenmektedir.

“Aşk nesnesi cinsiyet ayrımıyla mı ilgili” adlı başlıkta ise aşık olma durumunun cinsiyetten, toplumsal değerlerden bağımsız bir eylem olduğu LGBTT bireylerin ve heteroseksüellerin yaşadığı aşk bağlamında tartışılmaktadır.

“Kadın ve LGBTT bireyler bir alt kültür olarak birlikte değerlendirilebilir mi” adlı başlıkta ise altkültür kavramının kadınlar ve LGBTT bireyler için ne anlama geldiğine yönelik bir değerlendirme yapılmaktadır. Ataerkillik tarafından ikincilleştirilen ve egemen olan erkekliğin karşısında konumlanan bu iki özne aynı farklılık duygusunu hissetmeleri ve ortak mücadele zemini oluşturmaları neticesinde birlikte değerlendirilebilir. Bu nedenle de feminizmin iki toplumsal grup içinde destek sağlayıcı bir hareket olması da tartışmaya dâhil olmaktadır.

Dördüncü bölümü oluşturan bulgular kısmında ise LGBTT bireylerin demografik özelliklerine yönelik genel bir değerlendirme yaptıktan sonra heteroseksüellik, LGBTT cinsel yönelim/cinsiyet kimlikleri, vb. konuları nasıl değerlendirdiklerine ilişkin açıklamalar sunulmaktadır. Daha sonra verilen başlıklarda ise tezin alan yazın bölümünde geçen teorik değerlendirmeler benzer başlıklar altında LGBTT bireylerin verileriyle desteklenmektedir. Bu bölümdeki amaç; gerçekleştirilen görüşmelerde elde edilen verilerin konuyla paralel olarak betimlenmesidir.

Bu bölüme ilişkin genel bir değerlendirmeden bahsetmek, belli noktalara değinerek şu şekilde mümkün olmaktadır:

Teorik çalışmayla paralel olarak gerçekleştirilen alan araştırması dâhilinde LGBTT bireylerle yapılan derinlemesine görüşmelerde özellikle bazı noktalar dikkat çekmektedir:

Kendilerini ikincilleştiren, dışlayan, içine dâhil etmeyen ataerkil sistemin tüm LGBTT bireylerce reddedilmesi beklenmesine rağmen, özellikle bazı lezbiyen ve travesti bireyler tarafından içselleştirildiği ve davranışlarının bu sınırlar dâhilinde gerçekleştiği dikkat çekmektedir. Bu da ataerkil sistemin dayatmalarından her ne kadar şikâyetçi olunsa da, aile kurumunca toplumsal cinsiyet rolleri ve ahlak öğretileri gibi bir takım öğelerin nasıl içselleştirildiğini gözler önüne sermektedir. Millet’in “erkeğin kamusal ve özel alanı kontrol altında tutması ataerkilliği kurar, ancak erkek kontrolü ortadan kalkarsa kadınlar özgürleşebilirler (Tong, 1998: 49)” ifadesinde de görüldüğü üzere

erkek tahakkümü ortadan kalkmadıkça ataerkillik son bulmayacak ve yeniden üretimini garanti altına alacaktır. Bu şikâyet edilen durumun LGBTT bireylerce de devamlılığına katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte her ne kadar ataerkil uygulamalar devam ettiriliyor olsa da, çoğu LGBTT bireyler eşitsiz güç ilişkilerinin farkında olarak, en azından kendi yaşam alanları içinde sistemle savaşımaya devam etmektedir.

Ataerkil uygulamaların devam ettirilmesi konusunda önemli bir nokta da; eleştirilen ataerkil değerleri benimseyen evlilik kurumuna dâhil olmanın LGBTT bireylerin isteklerinden biri olmasıdır. LGBTT bireylere evlilik hakkı tanınması, hukuksal bir amaç taşıdığından politik bir mücadeledir ve heteroseksüellerle eşitlik adına önemli bir kazanımlar sağlayacağı şüphesizdir. Fakat bunun yanında eleştirilen evlilik kurumuna dâhil olarak, yeniden üretilmesine katkı sağlayacağı gerçeğini de değiştirmemektedir. Bu yüzden, ilişkideki hakları yasal olarak koruma altına alan evliliğe alternatif farklı bir yapılanma olabilir mi sorusu ve bu yapılanma olduğu takdirde LGBTT bireyler gibi heteroseksüellerin de evlilik hakkındaki düşüncelerinin ne olacağı önemle tartışılması gereken konular arasındadır. Dolayısıyla başlı başına bir araştırma konusu olabilir.

Toplumsal olarak üretilen ve aile gibi birçok kurum tarafından da devamlılığı sağlanan homofobi/transfobi ideolojileri ve bunlarla birlikte gelen nefret suçları ve cinayetleri LGBTT bireyleri sindirmek için kullanılan politik tavırlardır. Araştırmada saptanan önemli bir nokta da LGBTT bireylere karşı işlenen suç ve cinayetlerde, LGBTT bireylerin hukuk ve emniyet sisteminden gerekli desteği göremediği, aksine yaşananların çoğu kez üstünün kapatıldığıdır. LGBTT bireylerin tecavüz, gasp, darp gibi olaylar neticesinde başvurdukları adalet mekanizmalarının “ su testisi suyolunda kırılır, hiç tecavüze uğramış gibi durmuyorsun, tecavüz için rapor alma ne gerek var” gibi ifadeleri insanlıktan ne kadar uzak tavırlar sergilendiğini açık şekilde göstermektedir.

LGBTT bireylerin, özellikle feminen geylelerin ve travesti/trans bireylerin en büyük sorunlarından biri de işsizliktir. Uzun yıllar sabit işyerinde çalışan ve performansından memnun olunan kişiler cinsel yönelimleri/cinsiyet kimlikleri öğrenildikten sonra iş yerinden atılmış ve kendilerine seks işçiliğinden başka bir alternatif bırakılmamıştır. Seks işçiliği elbette ki bir iştir ve isteyen özgürce yapabilmelidir; fakat buradaki nokta yapmak istemediği halde birçok bireyin, özellikle travesti/trans bireylerin, para

kazanabilmek ve yaşamlarını devam ettirebilmek için buna mecbur bırakılmasıdır. Kabahatler kanunundan hareketle cezaya çarptırılan, caddede beklediği için ahlak masası tarafından nezarete atılan travesti/trans bireylere yapılan bu uygulamalar pek de mantıklı değildir. Başka bir alternatif sunulmadığından, birçok travesti/trans birey seks işçiliğini isteyerek değil, mecburiyetten yapmak zorunda kalmaktadır. Berghan'ın araştırmasında trans bireye ne iş yaptığı sorulduğunda aldığı “ kültür bakanlığında sekreterim(Berghan, 2007: 34)” yanıtı travesti/trans bireylerin birçoğu için seks işçiliğinin dışında bir imkân olmadığını gözler önüne sermektedir. Bir kişinin/grubun olduğu bir şeyden dolayı çalışma hakkının resmi ya da gayri resmi olarak elinden alınması, toplumun LGBTT bireyleri sindirme ve yok sayma politikasından başka bir şey değildir. Bu, insanların yaşam haklarını gasp etmektir.

Özgürleşme adına gerçekleştirilen LGBTT mücadelesinin; tüm LGBTT bireylerin birlik olmasıyla daha çok ses çıkaracağı ve kazanım elde edilebileceği açıkça ortadadır. LGBTT bireylerin çoğu bu konuda hem fikir olsa da bazı lezbiyen ve travesti bireylerin birlik olunamayacağı ve mücadelenin kazanım elde etmeyeceği düşüncesiyle mücadeleden kendilerini soyutlamış vaziyettedirler. Oysa Stonewall'da “aktivistler üniversitelerdeki konferanslara katılıyor, iş yerlerinde daha fazla görünürlük ve iş güvenliği için toplantılar düzenliyorlar, herkesi bilgilendiriyor, her alanda görünür oluyorlardı (Bayramoğlu, 2011: 389)” şeklinde gerçekleşen uygulamaların bugün daha bilinçli, daha görünür ve daha örgütlü biçimde gerçekleşmesi gerekmektedir. Kadınların ezilmesi ve ikincilleştirilmeleriyle kendi dışlanma ve ikincilleştirilmelerinin birçok ortak sebebi olduğunu ve bu yüzden de feminizmin LGBTT mücadelesine katkısı olabileceğini düşünen LGBTT bireyler doğru bir noktaya değinmektedirler. Çünkü hem kadınlara hem de LGBTT bireylere yönelik ikincilleştiren bir değerlendirmenin olmasının en büyük sebebi ataerkilliktir. Bu noktada queer teorinin ataerkillik eleştirileri de önemli bir kapı aralamaktadır. “Türkiye’de cinselliğin queer bağlamında sorgulanması, Gülnur Acar Savran’ın da belirttiği gibi heteroseksüel cinselliğin de sorunsallaştırılmasına neden olmuştur (Birkalan-Gedik, 2011: 350)”. Tam da bu nedenle feminizme katkı sağlayan bir teoridir.

Bu yüzden de nasıl ki kadın mücadelesinde tüm kadınların birlik olması gerekiyorsa, LGBTT mücadelesinde de tüm LGBTT bireylerin bilinçli bir şekilde birlik olarak

mücadeleye devam etmeleri gerekmektedir. Buradan, LGBTT mücadelesini sadece LGBTT bireyler vermeli gibi yanlış bir fikre de kapılmamak gerekir. Çünkü bu mesele yaşama hakkı ellerinden alınan bireylerin sorunudur, bu bir insanlık sorunudur; gerçekleştirilen mücadele de insan hakları mücadelesidir.

Harvey Milk'in:

Beynime giren kurşun beni öldürebilir ve kapılarımı kapatabilir fakat insanlardan devam etmelerini istiyorum. Bu iş kişisel değil, güç ve ego kazanmak için değil, yabancı olan bizler için, sadece eşcinseller için değil; yaşlılar, engelliler, siyahlar, asyalılar, bizler için. İnsan hakları uğrunda hiçbir şey feda edilemeyecek kadar büyük değildir (London, ve Van Sant, 2008).

sözlerinde yer aldığı gibi LGBTT mücadelesi insan hakları mücadelesinin bir ayağını oluşturmaktadır, dolayısıyla bu mücadele hepimizi ilgilendiren bir meseledir (Yılmazbilek, 2011: 214). İnsanlardan feda etmeleri beklenen şey de Harvey Milk'in yaptığı gibi hayatları değil sadece önyargıları ve onun sonucu olan nefretleridir. Buna yapabilmek için en önemli şey de çoğu kez hiç tanımadan nefret ettikleri kişilerin aslında herkes gibi birer birey olduğunu anlayabilmek yani bu bireyleri tanımak için kendilerine bir fırsat vermeleridir. Gerçekleştirilen bu betimsel çalışma, LGBTT bireylerin kendilerini rahatça ifade edebildikleri, günlük yaşamlarından, aile yapılarına ve kamusal alana dair deneyimlerini, hayat görüşlerini paylaştıkları bir çalışmadır. Çoğu insanın üzerine düşünmeden, sorgulamadan, empati kurmadan yaptığı değerlendirmelerin, LGBTT bireylere kendilerini, yaşadıklarını ve hissettiklerini anlatabilme fırsatı verilerek gerçekleştirilen çalışmalarla, bir parça değişeceği, en azından yeni bir sorgulama sürecinin başlayacağı kanısındayım. Çünkü akademik anlamda gerçekleştirilen çalışmalar da mücadelenin bir ayağını oluşturmaktadır.

Kaynakça

Kitaplar

- A.,H. ve Varol, S. (2009). Görünür olmak ya da ol(a)mamak!. *Kadın olma halleri*.(1.Baskı). (Ed: N.Öztop). Ankara: Kaos Gl-Ayrıntı, ss.31.
- Althusser, L. (2010). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları*. (Çev: A. Tümertekin). İstanbul: İthaki.
- Agacinski, S. (1998). *Cinsiyetler siyaseti*. (Çev: İ. Yerguz). Ankara: Dost.
- Alberoni, F. (1990). *Aşık olma ve aşk*. (Çev: G. Çetinor). İstanbul: Düzlem.
- Arat, N. (2010). *Feminizmin abc si*.(2. Baskı).İstanbul: Say.
- Arslan, U. (2010). Heteroseksüel melankoli. *Orada kimse var mı?* . (Ed: U. Güner ve S. Varol). Ankara: Kaos Gl-Ayrıntı, ss.44.
- Atiker, E. (1998). *Modernizm ve kitle toplumu* (1. Baskı). Konya: Vadi.
- Badinter, E. (1992). *Biri ötekidir: kadınla erkek arasındaki yeni ilişki ya da androjin devrim*. (Çev: Ş. Tekeli). İstanbul: Afa.
- Baird, V. (2004). *Cinsel çeşitlilik: yönelimler, politikalar, haklar ve ihlaller*. (Çev: H. Doğan). İstanbul: Metis.
- Başar, K. ve Nil, M., Kaptan, S. (2010). Eşcinsellikle ilgili yaygın yanlışlar, bilimsel doğrular. *Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma-Homofobi kimin meselesi*, Ankara: Kaos Gl-Ayrıntı, ss. 73-74.
- Bauman, Z. (1998). *Postmodern etik*. (Çev: A. Türker). İstanbul: Ayrıntı.
- Beasley, C. (2005). *Gender and sexuality, critical theories, critical thinkers*. Londor: Sage.
- Berghan, S. (2007). *Lubunya: transseksüel kimlik ve beden* (1. Baskı). İstanbul: Metis.
- Berkant, B. (2010). Trans erkeklik. *Orada kimse var mı?* . (Ed: U. Güner ve S. Varol). Ankara: Ayrıntı, ss.99.

- Berktaş, F. (1996). Türkiye’de kadınlık durumu. *Cumhuriyet dönemi Türkiye ansiklopedisi*,13, İletişim, ss.757.
- Berktaş, F. (2011).Feminist teoride açılımlar. *Toplumsal cinsiyet çalışmaları* (1. Baskı). (Ed: Y. Ecevit ve N. Karkıner). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, ss.9.
- Brownmiller, S. (1984). *Cinsel zorbalık: ırza tecavüz olgusunun bir tarihçesi*. (Çev: S. Öncü). İstanbul: Cep.
- Butler, J. (2007). *Taklit ve toplumsal cinsiyete karşı durma*. (Çev: O. Akınhay). İstanbul: Agora.
- Butler, J. (2010). *Cinsiyet belası: feminizm ve kimliğin altüst edilmesi*. (Çev: B. Ertür). İstanbul: Metis.
- Butler. (2010). İhtiyacımız olan yıkıcı politikadır! . *Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma-Homofobi kimin meselesi*, Ankara: Kaos Gl-Ayrıntı, ss. 11.
- Cohen, J. (1999).Demokrasi, farklılık ve özel yaşam hakkı. *Demokrasi ve farklılık: siyasi düzenin sınırlarının tartışmaya açılması*. (Ed: S. Benhabib).(Çev: Z. Gürata ve C.Güzel).İstanbul: Dünya yerel yönetim ve demokrasi akademisi.
- Connell, R. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar*. (Çev: C. Soydemir). İstanbul: Ayrıntı.
- Connolly, W. (1995). *Kimlik ve farklılık, siyasetin açmazlarına dair demokratik çözüm önerileri*. (Çev: F. Lekesizalın). İstanbul: Renk.
- Corraze, J. (1991). *Eşcinsellik*. (Çev: İ. Yakupoğlu). İstanbul: İletişim.
- Çekirge, P. (1991). *Yalnızlık adasının erkekleri/psiko-sosyal açıdan eşcinsellik* (1.baskı). İstanbul: Altın kitaplar.
- Çolak, Ö.(2011).Ayrımcılığın görünen en şiddetli yüzü: nefret suçu, *Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma-Heteroseksizme karşı gökkuşağı*, Ankara: Kaos Gl-Ayrıntı, ss. 63.
- Çubuklu, Y. (2004). *Postmodern toplumda kriz ve siyaset* (1.baskı).İstanbul: Kanat.

- Delphy, C. (1999). *Baş düşman, patriyarkanın ekonomi politiği*. İstanbul: Saf.
- Donovan, J. (1997). *Feminist teori*. (Çev: A. Bora ve M. Ağduk, F. Saylan). İstanbul: İletişim.
- Ecevit, Y. (2011). Toplumsal cinsiyet sosyolojisine başlangıç. *Toplumsal cinsiyet sosyolojisi* (1. Baskı). (Ed: Y. Ecevit ve N. Karkıner). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, ss. 4-24.
- Faderman, L. (1997). *Erkek aşkının ötesinde: Rönesans'tan günümüze kadınlar arasında romantik dostluk ve aşk*. (Çev: Z. Kılıç). İstanbul: Göçebe.
- Foucault, M. (2010). *Cinselliğin tarihi*. (Çev: H. Uğur Tanrıöver). İstanbul: Ayrıntı.
- Gane, M. (2003). *Zararsız aşklar: cinsiyet, teori ve kişisel ilişkiler*. (Çev: E. Uşşaklı). Ankara: Epos.
- Giddens, A. (2005). *Sosyoloji*. (Çev: C. Güzel). Ankara: Ayraç.
- Gittins, D. (1991). *Aile sorgulanıyor*. (Çev: T. Erdem). İstanbul: Pencere.
- Gökalp, E. (2010). Kültür ve toplum. *Sosyolojiye giriş* (2). (Ed: N. Suğur). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, ss.103.
- Gönç Şavran, T. (2011). Bilimsel araştırmalarda amaç, problem ve sınırlılık. *Sosyolojide araştırma yöntem ve teknikleri* (4). (Ed: N.Suğur). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, ss.109.
- Gönç Şavran, T. (2011). Araştırma, yöntem ve tekniklerin seçimi. *Sosyolojide araştırma yöntem ve teknikleri* (4). (Ed: N.Suğur). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, ss.123.
- Godenzi, A. (1992). *Cinsel şiddet: yaşayanların/yaşatanların anlatımıyla*. (Çev: S. Kurucan Coşar ve Y. Coşar). İstanbul: Ayrıntı.
- Goldman, E. (2006). *Dans edemeyeceksem bu benim devrimim değildir*. (Çev: N. Bayram). İstanbul: Agora.

- Güner, U. (2010). Her Türk asker doğar. *Orada kimse var mı?* . (Ed: U. Güner ve S. Varol). Ankara: Kaos Gl-Ayrıntı, ss.90.
- Harding, S. (1990). Feminist yöntem diye bir şey var mı? . *Kadın araştırmalarında yöntem*. (Ed: S. Çakır ve N. Akgökçe). İstanbul: Sel, ss.45.
- Hartmann, H. (1992). *Marksizm'le feminizmin mutsuz evliliği*. (Ed: G. Savran ve N. Tura) İstanbul: Kardelen .
- İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı. (2011). *Seks işçileri ve yasalar / Türkiye'de yasaların seks işçilerine etkileri ve öneriler*. İstanbul: Aşama.
- Kandiyoti, D. (1990). Çağdaş feminist çalışmalar ve Ortadoğu araştırmaları. *Kadın araştırmalarında yöntem*. (Ed: S. Çakır ve N. Akgökçe). İstanbul: Sel, ss.126.
- Kaos Gl. (2007).*LGBTT bireylerin insan hakları raporu 2007*.Ankara: Kaos Gl-Ayrıntı.
- Karkıner, N. (2011). Aile ve evlilik. *Toplumsal cinsiyet sosyolojisi* (1. Baskı). (Ed: Y. Ecevit ve N. Karkıner). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, ss. 142.
- Kırca Schroeder, S. (2007). *Popüler feminizm, Türkiye ve Britanya'da kadın dergileri*. İstanbul: Bağlam.
- Koç, S. (2007). *Aşkın kimyası* (1.baskı). İstanbul: Eti.
- Kulkarni, C. (2000). *Kadın eşcinselliği post-Jung'cu yaklaşım*. (Çev: S. Ber). Ankara: Öteki.
- Kümbetoğlu, B. (2005).*Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. İstanbul: Bağlam.
- Lazreg, M. (1990). Feminizm ve farklılık: kadın olarak Cezayir'deki kadınlar üzerine yazmanın hassas sorunları. *Kadın araştırmalarında yöntem*. (Ed: S. Çakır ve N. Akgökçe). İstanbul: Sel, ss.155.

- Laclau, E. (2009). Evrenselliği inşa etmek. *Olumsuzluk, hegemonya, evrensellik, solda güncel diyaloglar: Judith Butler, Ernesto Laclau, Slavoj Zizek*. (Çev: A. Yıldırım). İstanbul: Hil, ss.318.
- Laclau, E. (2009). Kimlik ve hegemonya: siyasal mantıkların oluşumunda evrenselliğin rolü. *Olumsuzluk, hegemonya, evrensellik, solda güncel diyaloglar: Judith Butler, Ernesto Laclau, Slavoj Zizek*. (Çev: A. Yıldırım). İstanbul: Hil, ss.71.
- Mandimore, F. (1999). *Eşcinselliğin doğal tarihi*. (Çev: B. Kılınçer). İstanbul: Sarmal.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. (Çev: O. Akınhay ve D. Kömürçü). Ankara: Bilim ve Sanat.
- Megill, A. (2008). Aşırılığın peygamberleri/ Nietzsche, Foucault, Heidegger, Derrida. (Çev: T. Birkan). Ankara: Ayraç.
- Mies, M. (1990). Feminist araştırmalar için bir metodolojiye doğru. *Kadın araştırmalarında yöntem*. (Ed: S. Çakır ve N. Akgökçe). İstanbul: Sel, ss.51.
- Mojab, S. ve Abdo, N. (2006). Namus adına şiddet/kuramsal ve siyasal yaklaşımlar. (Çev: G.K ömürçüler). İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Pietsch, C. (2007). Sınıf, milliyetçilik ve kimlik politikaları. (Ed: H. Erbaş ve M. Coşkun, D. Yüzüak). Ankara: Siyaset bilim, ss.245.
- Punch, K. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş*. (Çev: D. Bayrak ve H. Arslan, Z. Akyüz). Ankara: Siyasal.
- Ramazanoğlu, C. (1998). *Feminizm ve ezilmenin çelişkileri. Fark/kimlik sınıf*. İstanbul: Pencere.
- Rosenau, P. (1998). *Post-modernizm ve toplum bilimleri*. (Çev: T. Birkan). Ankara: Bilim ve sanat.
- Sancar, S. (2011). Erkeklik. *Toplumsal cinsiyet çalışmaları* (1. Baskı). (Ed: Y. Ecevit ve N. Karkıner). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, ss. 172-179.

- Sarup, M. (2004). *Post-yapısalcılık ve postmodernizm*. (Çev: A. Güçlü). Ankara: Bilim ve Sanat.
- Selek, P. (2001). *Maskeler, süvariler, gacılar / Ülker sokak: bir alt kültürün dışlanma mekanı* (1. Baskı). İstanbul: Aykırı.
- Stanley, L. ve Wise, S. (1990). Feminist araştırma sürecinde metot metodoloji ve epistemoloji. *Kadın araştırmalarında yöntem*. (Ed: S. Çakır ve N. Akgökçe). İstanbul: Sel, ss.76.
- Therborn, G. (2008). *İktidarın ideolojisi ideolojinin iktidarı*. (Çev: İ. Cüre). Ankara: Dipnot.
- Tong, R. (1998). *Feminist Thought*. Boulder: Westview Press.
- Tourane, A. (2007). *Kadınların dünyası*. (Çev: M. Moralı). İstanbul: Kırmızı.
- Tüm Bel Sen. (2009). *25 Kasım kadına yönelik şiddete karşı uluslar arası dayanışma ve mücadele günü özel sayı*. Ankara: Tüm Bel Sen.
- Uygur, G. ve Çağlar, İ. (2011). Hukuk. *Toplumsal cinsiyet sosyolojisi* (1. Baskı). (Ed: Y. Ecevit ve N. Karkıner). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, ss. 164.
- Uygur, G. ve Çağlar, İ. (2011). Şiddet. *Toplumsal cinsiyet çalışmaları* (1. Baskı). (Ed: Y. Ecevit ve N. Karkıner). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, ss. 126.
- Yılmazbilek, M.(2011).Maskeli balo bitsin, gökkuşağı renklerini göstereyim, *Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma-Heteroseksizme karşı gökkuşağı*, Ankara: Kaos Gl-Ayrıntı, ss. 214
- Yüksel, Ş.(2010). Eşcinsellik, sosyal dışlanma ve ruh sağlığı sorunlarına yaklaşım. *Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma-Homofobi kimin meselesi*, Ankara: Kaos Gl-Ayrıntı, ss. 79.
- Zizek, S. (2010). *Yamuk bakmak / popüler kültürden Jacques Lacan'a giriş*. (Çev: T. Birkan).İstanbul: Metis.

Dergiler

- Akarsel, N. (2011). Bir ilk peşindeler. *Kaos Gl*, (118),17.
- Bayramoğlu, Y. (2011). Stonewall'dan onur yürüyüşüne. *Cogito*,(65-66),389.
- Berghan, S. (2011).Transfeminizm. *Cogito*,(65-66),141-142.
- Birkan Gedik, H. (2011). Türkiye'de 2000'li yıllarda farklılık, cinsel kimlikler ve kimlik politikalarının yönetimi. *Cogito*,(65-66),350.
- Descoutures, V. (2011).Lezbiyen anneler: eşcinsel ebeveynlik ışığında karşı cinsel normatif düzen. *Cogito*,(65-66),141-142.
- Doğan, İ. (1993). Bir altkültür olarak Ankara Yüksel Caddesi Gençliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*,26(1).
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/498/5932.pdf> (Erişim tarihi: 09.03.2010)
- Ecevit, Y. (1993). Aile, kadın ve devlet ilişkilerinin değerlendirilmesinde klasik ve yeni yaklaşımlar. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, (1), 10-20.
- Eradam, Y. (2009). Nefret ve iktidar. *Kaos Gl*, (105), 42.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2).
<http://web.firat.edu.tr/sosyalbil/dergi/arsiv/cilt19/sayi2/209-230.pdf> (Erişim tarihi: 03.03.2012).
- Göregenli, M. (2009). Nefret suçları kimin sorunu. *Kaos Gl*, (105), 30.
- Göregenli, M. (2011).Homofobi ve nefret suçları: sosyal psikolojik yaklaşım. *Cogito* (65-66), 354-365.
- Görgülü, P.(2011). İkili cinsiyet iktidarında trans varlığı. *Kaos Gl* (118),27.
- Güner, U. (2011). Kamusal ve özel alanda transfobi. *Kaos Gl*, (118), 41.
- Grosz, E. (2011). Deneysel arzu: queer öznelliğini yeniden düşünmek. *Cogito*,(65-66),17.

- Kaos Gl. (2009).Buluşma: LGB işçiler Ankara'da buluştu. *Kaos Gl*, (109),7.
- Kaos Gl. (2009).Sohbet: transseksüel öğretmen olamamak. *Kaos Gl*, (109),12-13.
- Kalkan, P. (2007). Hak mücadelemize devam edeceğiz. *Kaos Gl*, (33), 26.
- Kandemir, O. (2011). Düşleri kafana hapsed, karabasanları sokağa sal. *Kaos Gl*, (116), 34.
- Öğüt, H. (2011).Lezbiyen edebiyat ve eleştiri. *Cogito*,(65-66).289-295.
- Peker, D. (2011). Sokak yetmezliğinden ölen kalbe uzanan bir uyku. *Kaos Gl*, (117), 18.
- Semih, S.(2011).Feminizm ve transformativite üzerine. *Kaos Gl*,(118),30.
- Şahin, A. (2011). İktidarın masrafsız adaleti olarak: linç [vurun kahpeye!]. *Kaos Gl*, (116), 26.
- Tolga, A. ve Berk, B. (2008). Annem, babam, eşcinselliğim. *Kaos Gl*, (37), 32-33.

Gazeteler

- Avcı, Ü. (2009). Eşcinsel yakını olmak. *Habertürk*, 20.
- Kuray, Z. (2009). Devlet elini transseksüellerden çek! . *BirGün*, 6.
- Güzelce, B. (2009). Yeni yüzyılda destansı bir aşk hikâyesi: İbrahim ile Ahmet. *Habertürk*, 11.

İnternet

- <http://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=617> (Erişim tarihi: 08.03.2012)
- <http://www.gabile.com/gay-nedir/> (Erişim tarihi:02.11.2009)
- <http://gazetesu.sabanciuniv.edu/dogudurgun-2010> (Erişim tarihi: 04.03.2012).

Filmler

- London, M.(Producer), & Van Sant, G.(Director). (2008). Milk. [Groundswell]. USA: Focus&Grounswell.